

בנק אגוד לישראל

בערבון מוגבל

דוחות כספיים

לשנת 2008

3	דוח הדירקטוריון לאסיפה הכללית של בעלי המניות
123	סקירת ההנהלה על מצבו העסקי של הבנק ותוצאות פעולותיו
136	הצהרות המנהל הכללי הראשי והחשבונאית הראשית
140	דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
141	דוחות כספיים ליום 31 בדצמבר 2008

דוח הדירקטוריון לאסיפה הכללית של בעלי המניות

תוכן העניינים

עמוד	
4	מידע צופה פני עתיד
4	התפתחויות כלכליות
9	פעילות הבנק ותיאור התפתחות עסקיו
11	רווח ורווחיות
16	התפתחות סעיפי המאזן
23	יעדים ומדיניות עסקית
24	השליטה בבנק
24	השקעות בהון הבנק ועסקות במניותיו
25	חלוקת דיבידנדים
26	הסכמים מהותיים
29	הליכים משפטיים
30	רכוש קבוע ומתקנים
30	פעילות חברות מוחזקות עיקריות
32	הון אנושי
34	תאור מצב המיסוי
35	תאור עסקי הבנק לפי מגזרי פעילות
56	החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם
78	הלימות ההון
81	מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים ואומדנים חשבונאיים קריטיים
90	עדכוני חקיקה
96	עסקאות עם בעלי שליטה
100	פעילות למען הקהילה ותרומות
101	גילוי בדבר המבקר הפנימי
104	הדירקטוריון
109	חברי ההנהלה ונושאי משרה בכירה
112	גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים
113	בקורות ונהלים
115	פירוט תגמולים לנושאי משרה בכירה ולבעלי עניין
120	שכר רואה החשבון המבקר

דוח הדירקטוריון לאסיפה הכללית של בעלי המניות

בישיבת הדירקטוריון של הבנק, אשר התקיימה ביום 26 בפברואר 2009, הוחלט לאשר את הדוחות הכספיים של הבנק והחברות המאוחדות שלו ליום 31 בדצמבר 2008. הדוחות ערוכים על פי הנחיות המפקח על הבנקים.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ושינויים ספציפיים שיפורטו להלן.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "מתעתד", "צפי", "אמור", "חזוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "מתכננים", וביטויים דומים להם כגון: "יכול", "יהיה".

השימוש בביטויים צופי עתיד אלו, כרוך בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהוא מבוסס על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים לא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר על תחזיות לעתיד בנושאים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ועל תוכניות העבודה ותקציב הבנק לשנת 2009. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הנכלל בדוחות אלה, לרבות בגין השפעת נסיבות או אירועים שיקרו לאחר פרסום הדוחות על מידע כאמור.

התפתחויות כלכליות

כללי

התפתחויות בכלכלה העולמית

שנת 2008 היוותה שנת מפנה בכלכלה העולמית, כאשר לאחר מספר שנים של צמיחה, חל שינוי מגמה וההאטה הכלכלית שאותותיה החלו לקראת תום שנת 2007, החריפה והפכה החל מהרבעון השלישי של השנה לאחד המשברים הפיננסיים הקשים ביותר בהיסטוריה הכלכלית המודרנית. המשבר החל בארה"ב עם התפתחות בועת הנדל"ן שנופחה והתעצמה עקב שערי ריבית נמוכים ודחיפת הלוואות בביטחון משכנתא ע"י הבנקים ללווים בעלי כושר החזר נמוך ובשיעורי מימון גבוהים מאוד (LTV). בצד התפתחותה של בועת הנדל"ן התפתח שוק לאיגוח ההלוואות האלה ולשיווקן למוסדות פיננסיים ולמשקיעים מוסדיים בכל רחבי העולם. התפוצצות בועת הנדל"ן וירידת ערך האג"חים שגובו בהחזרי הלוואות עקב חדלות פירעון של הלווים גרמו לקריסת בנקים להשקעות ובנקים מסחריים. תחילה בארה"ב ולאחר מכן באירופה.

מהר מאוד הפך המשבר הפיננסי למשבר אמון עמוק במערכת הפיננסית, אשר גרם לשיתוק בפעילות הפיננסית ולמצוקת אשראי בכל המערכת הכלכלית העולמית ומכאן הגלישה מהמשבר בשווקים הפיננסים לשווקים הריאליים הייתה מהירה. כתוצאה מכך, מרבית הכלכלות הבולטות בעולם נכנסו להאטה ואף למיתון שבא לידי ביטוי גם בירידה בצריכה וברכישות בתים, ירידה במכירות ובייצור, פיטורים, ואלמנטים נוספים שגורמים לצמיחה גלובאלית אפסית או שלילית.

מצב זה ובעיקר חוסר האמון שנוצר בשווקים, לצד התעצמותו והתפשטותו של המשבר, שהתפתח לאיום ממשי של קריסת כל המערכת הכלכלית, אילצו את הממשלות בארה"ב ובאירופה להציע חבילות סיוע לגופים במצוקה ולהזרים כספים בהיקפים של טריליוני דולרים על מנת "להתניע" מחדש את הכלכלה. עיקריהן של תוכניות החילוץ היו: הזרמת נזילות לשווקים, רכישת מניות בכורה בבנקים על מנת לחזק את הונם העצמי שנשחק עקב ההפסדים ועל מנת למנוע מחנק אשראי. במקביל על מנת לעודד את הצריכה הפרטית ובניסיון לבלום את המיתון המסתמן בוצעה הורדת ריבית חדה, תוך תיאום בין הבנקים המרכזיים בעולם.

התפתחויות כלכליות בישראל

ישראל נכנסת למשבר כאשר הכלכלה בעמדת פתיחה חיובית הבאה לידי ביטוי, בין השאר, בצמיחה גבוהה יחסית, בשיעורי אבטלה נמוכים, בגידול בתוצר, בגרעון שואף לאפס ויחס חוב תוצר סביר ובמגמת ירידה. עם זאת, ניתן ללמוד מנתוני התוצר כי מגמת ההאטה אשר החלה לחלחל במהלך המחצית הראשונה של 2008, החריפה וצברה תאוצה במהלך המחצית השנייה של 2008 בכלל ובמהלך הרבעון הרביעי בפרט. הפגיעה בפעילות הכלכלית והפיננסית במשק הישראלי הושפעה בצורה ישירה עקב היותו של המשק הישראלי מוטה ייצוא.

על פי האומדנים המוקדמים, התוצר המקומי הגולמי והעסקי צמחו במהלך שנת 2008 ב-4.1% ו-4.5%, לעומת עלייה של 5.4% ו-6.2% בתקופה המקבילה אשתקד, בהתאמה. ההאטה באינדיקטורים הנ"ל הושפעה במידה ניכרת מההאטה הגלובאלית שהביאה לצמצום בייצוא וביבוא השנה, לעומת שנים עברו. הנתונים אודות התפתחות התוצר המקומי הגולמי מלמדים כי במחצית השנייה גדל התוצר ב-1.8%, בחישוב שנתי, זאת לאחר גידול של 4.9%, בחישוב שנתי, במחצית הראשונה של 2008.

תמונה דומה עולה גם מבחינת המדד המשולב למצב המשק אשר עלה במהלך שנת 2008 בשיעור של 1% בלבד וזאת לעומת עלייה בשיעור של 8% בשנת 2007. כפי שצוין, מגמת הירידה באה לידי ביטוי מתחילת המחצית השנייה של 2008, כאשר עיקר ההחרפה נרשמה ברבעון האחרון של שנת 2008 במהלכו נרשמה ירידה בשיעור של 2%, במשך לירידה של כ-1% במדד זה לעומת הרבעון הקודם לו.

הירידה בפעילות הכלכלית לוותה במשבר עמוק בשוק ההון, אשר השפיע גם על שוק האג"ח הקונצרני, דבר שיצר מחנק אשראי (הרחבה בנושא ראה בפרק "שוק ההון" בהמשך). על רקע נתונים אלה גיבשה הממשלה תוכנית האצה שכללה שורה של צעדים חיוניים בתחום הריאלי והפיננסי שמטרתם חיזוק המשק והגברת התעסוקה וזאת על מנת לצמצם את השלכות המשבר הגלובלי על המשק הישראלי. במסגרת זו ננקטו מספר צעדים, העיקריים שבהם: הקמת קרן שנועדה לסייע בקבלת אשראי למימון פעילות עסקים בינוניים, העמדת ערבויות מדינה לגיוס הון למערכת הבנקאית לצרכי הרחבת אשראי, והקמה של מספר קרנות מנוף (קרנות השקעה המתמחות במתן אשראי לצורך מיחזור חוב וניהול הסדרי חוב בשוק האשראי החוץ בנקאי), וזאת במגמה להקל על מחנק האשראי במשק.

התפתחות ענפי משק

במהלך שנת 2008 הואט קצב הגידול בפעילות העסקית של מרבית ענפי המשק. ענף הבניה – בשנת 2008 חלה ירידה של כ-6.9% במכירת דירות חדשות, בהשוואה לשנת 2007, כאשר ברבעון הרביעי של 2008 ירד מספר הדירות החדשות שנמכרו בכ-22% בהשוואה לרבעון הקודם לו. במקביל, בחודש דצמבר 2008 נרשמה ירידה של כ-10% במספר הדירות החדשות למכירה, לעומת התקופה המקבילה אשתקד. ענף המסחר והשירותים - באחד עשר החודשים הראשונים של 2008 נרשמה עלייה מתונה של 0.6% בפדיון ענפי המסחר והשירותים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, כאשר בחמשת החודשים הראשונים של השנה חלה עלייה אשר קוזזה כמעט במלואה בחודשים יוני עד נובמבר. הייצור התעשייתי – גדל בחודשים ינואר עד נובמבר 2008 ב-7.3% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. עיקר העלייה מתבטא בענפי הטכנולוגיה העילית, כאשר בשמונת החודשים הראשונים של השנה חלה עלייה אשר קוזזה בחלקה בהמשך השנה. ענף התיירות – במהלך שנת 2008 נרשמה עלייה של 5% בסך הלינות במלונות, לעומת שנת 2007. בלינות התיירים חל גידול של 21%, לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

תעסוקה וצריכה פרטית

במהלך אחד עשר החודשים הראשונים של השנה נמשכה מגמת הירידה בשיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי לרמה של 5.9% בחודש נובמבר, לעומת 6.5% בדצמבר 2007. קצב הגידול של מספר משרות השכירים היה בחודשים ספטמבר-נובמבר 2008 1.2% (בחישוב שנתי), לעומת שלושת החודשים הקודמים. שיעור הירידה של השכר הממוצע, למשרת שכיר באותה תקופה, במונחים ריאליים, הסתכם ב-3.5% בחישוב שנתי, בהשוואה לתקופה הקודמת, שיעור האבטלה צפוי לעלות בעקבות המשבר. בשנת 2008 נרשם גידול של 6% במדד רכישות בכרטיסי אשראי ע"י צרכנים פרטיים, בהשוואה לשנת 2007. כאשר במחצית השניה של השנה חלה האטה בקצב הגידול לעומת המחצית הראשונה של השנה.

מכירות רשתות השיווק עלו בשנת 2008 ב-4.5% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, כאשר במחצית השניה של השנה חלה ירידה אשר קיזזה בחלקה את הגידול שחל במחצית הראשונה של השנה.

סחר חוץ, תנועות הון ושערי חליפין

בשנת 2008 הסתכם הגירעון המסחרי ב-13.7 מיליארד דולר, עליה בשיעור של 34% לעומת גירעון בסך 10.2 מיליארד דולר בשנת 2007. העלייה בגירעון נובעת מעלייה בשיעור של 15% בסך יבוא הסחורות, השנה לעומת השנה הקודמת, במקביל לעלייה בשיעור של 10.6% בסך ייצוא הסחורות בשנת 2008, בהשוואה לשנת 2007. התפתחות סחר הסחורות בשנה החולפת הושפעה מעליית מחיר הסחורות לאורך המחצית הראשונה של השנה, תנודתיות שערי החליפין לאורך השנה והירידה בביקושים בעקבות החרפת המשבר הכלכלי בעיקר ברבעון הרביעי של השנה. בשנת 2008, הסתכם יבוא הסחורות ב-64.5 מיליארד דולר, לעומת יצוא של 50.8 מיליארד דולר. עיקר הגידול ביבוא נובע מיבוא חומרי גלם, מוצרי השקעה ומוצרי אנרגיה ואילו בתחום היצוא, עיקר הגידול נרשם ביצוא התעשייתי וזאת במקביל לירידה ביצוא היהלומים והיצוא החקלאי. סך היבוא והיצוא של הסחורות, ללא אניות, מטוסים, יהלומים וחומרי אנרגיה, עלה בשנת 2008 בשיעור של 15.5% וב-16.2%, בהתאמה לעומת השנה הקודמת.

במחצית הראשונה של 2008 סך היבוא והיצוא גדלו בשיעור של 16% ו-6% בהתאמה, בהשוואה למחצית השניה של 2007. לעומת זאת במחצית השניה של 2008 חלה ירידה זהה בהיקפי היבוא והיצוא של כ-9% לעומת המחצית הראשונה של שנת 2008. עיקר הירידה ביבוא נובעת מיבוא חומרי הגלם, מוצרי הצריכה ומוצרים בני קיימא ועיקר הירידה ביצוא נובעת מתעשיות טכנולוגיה.

שוק מטבע החוץ - במהלך שנת 2008 התחזק השקל אל מול הדולר בשיעור של 1.1%, מול הלירה שטרלינג והאירו התחזק השקל בשיעור של 28% ו-6.4% בהתאמה. מול היין נרשמה היחלשות השקל בשיעור של 22.2%. על רקע התנהגות שער החליפין והפגיעה הקשה ביצואנים החליט בנק ישראל להתערב ברבעון הראשון בשוק מטבע החוץ לראשונה מאז 1997. התערבות זו התבטאה ברכישות של דולרים ע"י בנק ישראל בשוק המט"ח, שנמשכת גם היום כחלק מהמדיניות של הגדלת יתרות המט"ח. בחודשים האחרונים ניתן לראות כי מגמת התחזקות השקל נבלמה, בין היתר הודות להתחזקות הדולר מול המטבעות העיקריים בעולם.

השקעות תושבי חוץ בישראל - במהלך שלושת הרבעונים הראשונים של 2008 הסתכמו ב-7.8 מיליארד דולר, ירידה משמעותית של כ-33.9% לעומת 11.8 מיליארד דולר בתקופה המקבילה אשתקד.

מדיניות פיסקאלית

לאחר ארבע שנים של ירידה רצופה ברמת הגירעון עד לרמה אפסית ב-2007, חרג בשנת 2008 הגירעון והגיע לשיעור של 2.1% מהתוצר, מעבר ליעד החריגה בשיעור של כ-1.6% מהתוצר, בתקציב המדינה. הגירעון הכולל ללא מתן אשראי נטו, הסתכם בשנת 2008 בסך 15.2 מיליארד שקלים וזאת בהיפוך מגמה לעומת עודף בסך של כ-2.1 מיליארד שקלים בפעילות הממשלה במצטבר בשלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2008. במהלך שנת 2008 סך הכנסות המדינה הסתכמו בכ-224 מיליארד שקלים בהשוואה לתכנון התקציבי של כ-228 מיליארד שקלים. עיקר הסטייה מהתכנון נרשמה ברבעון הרביעי של 2008 בכלל ובחודש דצמבר בפרט ומקורה בהכנסות הממשלה ממיסים ואגרות בתקופה זו בכ-184.1 מיליארד ש"ח, כ-6.5 מיליארד שקלים פחות מהתכנון התקציבי המקורי. הוצאות המדינה הסתכמו בכ-253 מיליארד שקל, כ-17.4 מיליארד ש"ח מעל תקציב ההוצאות לשנת 2008.

מחירים ומדיניות מוניטארית

מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2008 בשיעור של 3.8%, לעומת עלייה של 3.4% בשנת 2007. במהלך שנת 2008 אימץ בנק ישראל מדיניות מוניטארית משתנה. עד תום המחצית הראשונה של השנה ננקטה מדיניות מרחיבה של הורדת ריבית, בין היתר, על מנת לתמוך בשערו של הדולר אל מול השקל. אולם, לנוכח עליות מחירי הסחורות והלחצים האינפלציוניים, נאלץ בנק ישראל לשנות כיוון ולהעלות את הריבית לאורך הרבעון השלישי של השנה. במהלך הרבעון האחרון, כתוצאה מהחרפת המשבר העולמי חזר בנק ישראל לנקוט במדיניות מוניטארית מרחיבה של הורדת ריבית עד לרמה של 1% בסמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים. הורדת הריבית נועדה לתרום להוזלת עלות האשראי במשק וחיזוק יכולתו להתמודד עם ההאטה בפעילות הכלכלית והשלכות המשבר הפיננסי העולמי. תהליך הורדת הריבית המוניטארית המקומי, הינו בהתאמה למגמה העולמית. בסמוך למועד פרסום הדו"ח, הפער בין ריבית בנק ישראל לריבית ה-Fed אשר הורדה לאחרונה לשיעור אפסי של 0.25%, עומד על 0.75 נקודות האחוז.

שוק ההון

שנת 2008 היתה שנת מפנה לרעה בשוקי ההון בארץ ובעולם. לאחר כחצי עשור אשר במהלכו נרשמו תשואות חיוביות דו-ספרתיות, מרבית מדדי המניות המובילים ברחבי העולם רשמו ירידות דו-ספרתיות של 40%-60% כתגובה למשבר הכלכלי.

בסיכום שנת 2008, ירדו מדדי "ת"א 25" ו"ת"א 100" בכ-45%, ומדד ה"תל טק" ירד בכ-60%, במדד "נדל"ן 15" ובמדד "ת"א בנקים" חלה ירידה בשיעור של כ-75% ושל 57% בהתאמה. הירידה במדדי המניות הושפעה בעיקר מהירידה של חברות המושפעות באופן ישיר מהמשבר בחו"ל. בסיכום חודש ינואר 2009 נרשמה מגמת עליה במרבית המדדים כאשר במהלך החודש נרשמה תנועתיות רבה במסחר. מדדי "נדל"ן 15", "תל-טק 15" ו"יתר-120", שבלטו ב-2008 עם ירידות חדות, עלו בינואר 2009 בשיעורים של 19%-23% וזאת בניגוד למגמה במדדי המניות העיקריים בעולם אשר ירדו בינואר 2009 בשיעורים של 3%-10%.

מחזור המסחר היומי הממוצע במניות הסתכם בשנת 2008 בכ-2 מיליארד ש"ח, בדומה למחזור שנרשם בתקופה המקבילה אשתקד. התנהלות המסחר לוותה לעיתים בתנועות רבה במחירים, כפי שבאה לידי ביטוי בעלייה החדה בסטיות התקן של המדדים ולראשונה נאלצה הבורסה להפעיל את מנתקי הזרם האוטומטיים במהלך המסחר כתוצאה מירידות חדות במדדים.

שוק האשראי העסקי עבר שינויים מהותיים בשנים האחרונות כאשר המגזר העסקי הרחיב את פעילותו בצורה משמעותית באמצעות גיוס אשראי ע"י אג"ח קונצרניות אשר היוו תחליף לאשראי הבנקאי. המשבר הכלכלי שהלך והתרחב השפיע על חלק ממגייסי האשראי באמצעות האג"ח הקונצרני וכתוצאה מכך חלה ירידה דרסטית במחירי האג"ח ועליה משמעותית בתשואות מה שיצר מחנק אשראי בשל חוסר היכולת לגייס מקורות בשוק האשראי החוץ בנקאי. תופעה זו באה לידי ביטוי בירידה של מדדי ה"תל בונד 20" וה"תל בונד 40" אשר ירדו בשנת 2008 בשיעור של 3.5%-18.5%, בהתאמה, כאשר שיא הירידות נרשם בחודש אוקטובר, בו נרשמה ירידה חודשית של 7%-18% במדדים הנ"ל בהתאמה. לאחר חודש אוקטובר החלה מגמת התאוששות, שנמשכה גם לתוך 2009 כך שבחודש ינואר נרשמה עליה במדדי ה"תל בונד 20" וה"תל בונד 40" של 2%-11% בהתאמה. פערי הריביות במדדים אילו לעומת אג"ח מדינה עומד נכון לסוף ינואר 2009 על 3.65%-6.6% בהתאמה. בתחום ההנפקות הממשלתיות נרשמה מגמה הפוכה כאשר חל גידול משמעותי בהיקף ההנפקות עקב הסטת כספי המשקיעים לאפיקים סולידיים כך שבמהלך 2008 גויס, נטו, סכום של כ-31 מיליארד שקל, פי 2.5 מסך הגיוס בשלוש השנים האחרונות. כמו כן, אגרות החוב הממשלתיות רשמו עליות שערים של כ-6%. במקביל לירידה בתשואות. מחזור המסחר היומי באגרות החוב עלה לסך של כ-4 מיליארד שקל, כ-20% מעל המחזור אשתקד.

פעילות הבנק ותיאור התפתחות עסקיו

בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן "הבנק") נוסד בשנת 1951. הבנק הוא תאגיד בנקאי בעל רשיון בנק לפי הוראות חוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א - 1981. הבנק נוסד על ידי החברה הכלכלית הארצישראלית (ארה"ב) מניו יורק והחברה הכלכלית בע"מ- הלונדונית, אשר למעשה המשיכו את פעילות המחלקה הבנקאית של האגודה הארצישראלית, אשר החלה בפעילותה בארץ ישראל עוד בשנת 1922. משנת 1983 ועד ליום 17 במאי 1993 הוחזקה השליטה בבנק על-ידי מדינת ישראל (באמצעות בל"ל בטוחות) ועל ידי בנק לאומי לישראל בע"מ שרכש את מניות הבנק בשנת 1954 ובשנת 1961. בעקבות הסכם למכירת גרעין השליטה בבנק, הועבר גרעין השליטה בשנת 1993 לשלמה אליהו אחזקות בע"מ, ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ ונכסי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ, אשר הינם המחזיקים בגרעין השליטה בבנק כיום.

בשנת 2000 הנפיק הבנק בבורסה לניירות ערך בתל-אביב 3,025,000 יחידות הכוללות 3 מניות רגילות בנות ע.ג של 0.01 ש"ח כל אחת, ו-4 אופציות הניתנות למימוש למניות רגילות בנות ע.ג של 0.01 ש"ח כל אחת. פרטים בדבר המרת האופציות למניות ראה בפרק "השקעות בהון הבנק ועסקות במניותיו".

בפברואר 2006 פרסמה חברת מידרוג בע"מ דרוג של Aa3 לפקדונות וכתבי התחייבות נדחים של הבנק. באוגוסט 2007 קבעה חברת מידרוג דרוג של P-1 (prime1) לפקדונות לזמן קצר של הבנק. (טבלת הדרוג לטווח קצר הינה מ- P-1 ועד P-3, כאשר בעל דרוג P-1 הינו בעל היכולת הטובה ביותר לפרוע את התחייבויותיו לטווח קצר).

באוקטובר 2008 הודיעה חברת מידרוג על העברת כתבי ההתחייבות הנדחים של כל הבנקים המדורגים על ידה לרשימת מעקב ובכלל זה כתבי ההתחייבות הנדחים של הבנק.

לבנק 35 סניפים הפזורים ברחבי הארץ והוא מספק ללקוחותיו מגוון שרותי בנקאות. על פי דוחות כספיים מאוחדים של מערכת הבנקאות ליום 30 בספטמבר 2008, הבנק הוא השישי בגודלו במערכת. להלן פרטים על חלקו של הבנק במערכת הבנקאות במספר תחומים:

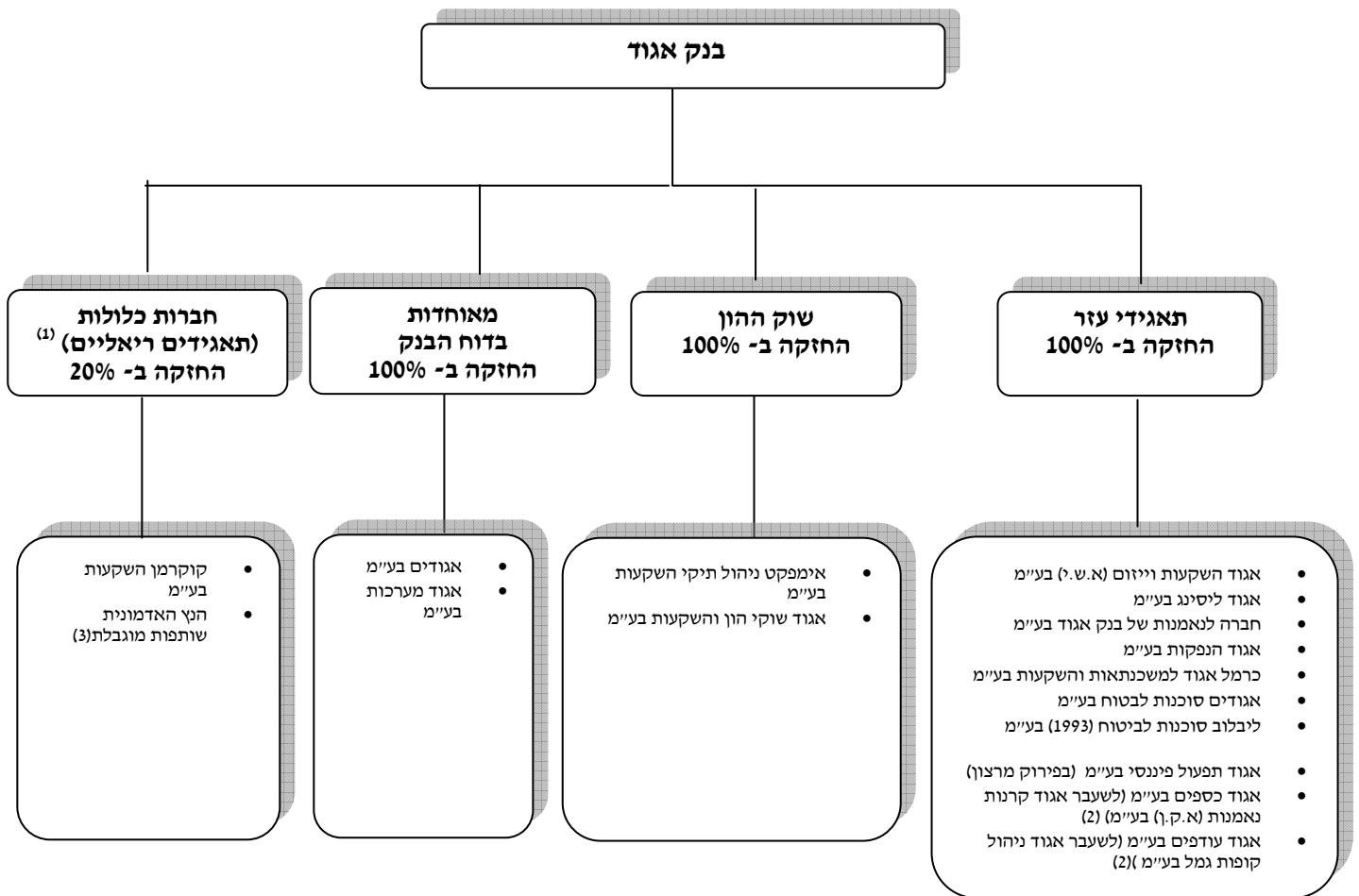
ליום 31 בדצמבר	ליום 30 בספטמבר	
2007	2008	
2.7%	2.7%	אשראי לציבור
3.4%	3.4%	פקדונות הציבור
2.6%	2.6%	הון עצמי
1.4%	*3.0%	רווח נקי
1.6%	*3.3%	רווח נקי מפעולות רגילות

* מתייחס לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008.

פעילותו העסקית של הבנק מתמקדת במספר תחומים:

- תיווך פיננסי בין מפקידים לבין לווים. הרווח בגין פעילות זו מקבל את ביטוי ברווח מפעילות מימון של הבנק והוא מהווה את מקור הרווח העיקרי שלו.
 - שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי עמלות, במגוון פעילויות, בתחומי המט"ח, סחר בינלאומי, ניירות ערך, שירותי מידע, ייעוץ וניהול פיננסי בנקאי, מכשירים פיננסיים נגזרים ועוד.
 - השקעת ההון העצמי של הבנק וניהול סיכוני שוק.
- דירקטוריון הבנק מנחה ומכוון את הנהלת הבנק לגבי מדיניותו העסקית של הבנק. במסגרת זו מאושרים על ידי הדירקטוריון המטרות, היעדים, הקצאת המשאבים בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים והחשיפות של הבנק והקיום העקרוניים לפעילותו של הבנק בהתאם לתוכנית העבודה והתקציב.

להלן תרשים חברות מוחזקות עיקריות של הבנק ליום 31 בדצמבר 2008:

(1) מוחזקות על ידי אגוד השקעות ויזום (א.ש.י) בע"מ.

(2) פעילות חברות אלה נמכרה בשנת 2006. פרטים נוספים ראה בסקירת פעילות החברות המוחזקות להלן בבאור 5 לדוחות הכספיים.

(3) בפברואר 2009 דירקטוריון אגוד השקעות ויזום (א.ש.י) בע"מ, קיבל החלטה לפדות את מלוא ההשקעה בשותפות המוגבלת ולמכור אחזקותיו בשותף הכללי שלה – האם האדמונית.

(4) פרטים בדבר החברות המוחזקות העיקריות של הבנק, תחומי פעילותן ותורמתן לרווחיות הבנק, ראה בבאור 5 לדוחות הכספיים.

שינויים במבנה הארגוני של הבנק

ביום 28 ביוני 2007, אישר דירקטוריון הבנק שינוי במבנה הארגוני של הבנק, שבמרכזו הקמת אגף בקרות. השינוי הארגוני עולה בקנה אחד עם מדיניות דירקטוריון הבנק להגברת והעמקת הבקרות ומטרות הרגולציה, במקביל למיקסום ביצועי הבנק, תוך שיפור תפקודו. השינוי יושם בהדרגה במהלך המחצית השנייה של שנת 2007 והושלם בינואר 2008.

השינוי הארגוני בוצע בהתייחס להיבטים הבאים:

- שיפור הבקרה בבנק במסגרת האגף הייעודי, כמו גם שיפור הבקרות בתוך האגפים.
- מיקוד האגפים בתחומי הליבה של הפעילות הבנקאית והגברת הסינרגיה ביניהם.
- מיזוג תחומי פעילות חופפים שהתבצעו בכמה אגפים.
- ריכוז פעילויות משיקולי התמקצעות.

רווח ורווחיות (מאוחד)

הרווח הנקי הסתכם בשנת 2008 ב- 54 מיליון ש"ח (בשנה זו לא נרשם רווח מפעולות בלתי רגילות).

בשנת 2007 הסתכם הרווח הנקי מפעולות רגילות ב- 123 מיליון ש"ח, ובתוספת סעיף רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים, הסתכם הרווח הנקי ב- 126 מיליון ש"ח.

הרווח הנקי בארבעת הרבעונים של שנת 2008 התפלג כדלקמן: רבעון ראשון - 24 מיליון ש"ח, רבעון שני - 37 מיליון ש"ח, רבעון שלישי - 14 מיליון ש"ח ורבעון רביעי - הפסד של 21 מיליון ש"ח.

ברבעון הרביעי של שנת 2008 נרשמו הוצאות חריגות בהיקפן בסך של כ- 49 מיליון ש"ח, בגין הצגת פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים על פי שוויים ההוגן, כנדרש לפי כללי חשבונאות. ההיקף החריג של ההוצאות נבע בעיקרו מירידות הריבית החדות בעולם כתוצאה מהשלכות המשבר. (בפרק "מדיניות חשבונאית קריטית ואומדנים חשבונאיים קריטיים" – תת פרק "מכשירים פיננסיים נגזרים" ניתן הסבר בדבר משמעות חוסר הסימטריה החשבונאית שנוצר).

תוצאות המחצית השנייה של שנת 2008 הושפעו מהמשבר שהחמיר כאמור במחצית ספטמבר והלך והעמיק ברבעון הרביעי. כתוצאה מכך וכתוצאה מהמדיניות שבה נוקט הבנק בכל מה שנוגע לטיפול בתיק הנכסים, חל גידול בביצוע הפרשות בגין ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני בתיק אגרות החוב הקונצרניות הזמין למכירה, אשר מהווה חלק מסיכויי האשראי של הבנק (ראה התייחסות מפורטת בפרק "מדיניות חשבונאית קריטית ואומדנים חשבונאיים קריטיים"). כמו כן, חל גידול בביצוע הפרשות לחובות מסופקים ובהיקף החובות בהשגחה מיוחדת, מאזנית וחוצי מאזנית (ראה התייחסות בניתוח היקף החובות הבעיתיים בהמשך).

בהמשך לאמור לעיל, הרווח מפעולות מימון (הכולל בתוכו גם את ההפרשות לירידות ערך על תיק האג"ח) לאחר ההפרשה לחובות מסופקים בשנת 2008 קטן בכ- 8.8%, כדלקמן (במיליוני ש"ח):

שינוי באחוזים	2007	2008	
			רווח מפעולות מימון לפני ירידות ערך בעלות
2.8	615	632	אופי אחר מזמני והפרשות לחובות מסופקים
	(2)	(52)	ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני
	(80)	(94)	הפרשה לחובות מסופקים
78.0	(82)	(146)	
			רווח מפעילות מימון לאחר ירידות ערך בעלות
(8.8)	533	486	אופי אחר מזמני והפרשות לחובות מסופקים

בנוסף, בשנת 2008 חלה ירידה בשיעור של כ- 11% בהכנסות התפעוליות והאחרות, עליה בשיעור של כ- 5% בהוצאות התפעוליות והאחרות, ועליה בשיעור ההפרשה למיסים מ- 42.9% ל-51.9%.

תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות להון העצמי (לפי בסיס הון ממוצע) הסתכמה בשנת 2008 ב- 3.4%, לעומת 7.9% בשנת 2007.

תשואת הרווח הנקי להון העצמי (לפי בסיס הון ממוצע) הסתכמה בשנת 2008 ב- 3.4% לעומת 8.1% בשנת 2007.

הרווח מפעולות רגילות לפני מיסים הסתכם בשנת 2008 ב- 108 מיליון ש"ח לעומת 217 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 50.2%. תשואת הרווח מפעולות רגילות לפני מיסים על ההון העצמי הייתה בשנת 2008 6.8% לעומת 14% בשנת 2007.

התפתחות ההכנסות, ההוצאות וההפרשה למיסים

הרווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים הסתכם בשנת 2008 ב- 580 מיליון ש"ח לעומת 613 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 5.4%.

הגורמים העיקריים אשר השפיעו על הירידה הינם:

- הצגת פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים על פי שוויים ההוגן (כנדרש לפי כללי חשבונאות) גרמה להוצאות מימון חריגות בהיקפן בסך של כ- 47 מיליון ש"ח בשנת 2008, לעומת הוצאות מימון בסך של כ- 2 מיליון ש"ח בלבד בשנת 2007.
- במחצית השנייה של שנת 2008 נרשמו הפרשות לירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני באג"ח בתיק הזמין למכירה, בסך של כ- 52 מיליון ש"ח (ראה פירוט בפרק "מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים ואומדנים חשבונאיים קריטיים"), לעומת 2 מיליון ש"ח בשנת 2007.
- חל קיטון בסך של כ- 20 מיליון ש"ח בהכנסות מפעילויות תיווך ואחרות באופציות.

מנגד, הגורמים הבאים קיזזו חלקית את ההשפעות הנ"ל:

- עליה בהיקף הממוצע של נכסים נושאי תשואה בשיעור של כ- 1%. עליה זו הינה לאחר קיזוז חלקי הנובע מהשפעת ירידת שער הדולר על הנכסים נושאי התשואה במט"ח.
- עליה במרווח המימוני, בעיקר כתוצאה מעליה בפרמיית סיכון האשראי ברבעון הרביעי של שנת 2008.
- גידול בסך של כ- 54 מיליון ש"ח ברווחים ממימוש והתאמת ערך של אגרות חוב (לפני ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני).
- גידול בסך של כ- 9 מיליון ש"ח בעמלות מעסקי מימון והכנסות מימון אחרות.

ההפרשה לחובות מסופקים הסתכמה בשנת 2008 ב- 94 מיליון ש"ח לעומת 80 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 17.5%. הגידול נובע בעיקר מהפרשות שנעשו במחצית השנייה של שנת 2008. בהפרשה הנוספת חל גידול בעקבות גידול ביתרת חובות שסווגו להשגחה מיוחדת - ראה פירוט בהמשך בהתייחס להיקף החובות הבעיתיים.

שיעור ההפרשה לחובות מסופקים מכלל האשראי לציבור עמד בשנת 2008 על 0.51%, לעומת 0.46% בשנת 2007. ברבעון הראשון של שנת 2008 שיעור זה עמד על 0.22%, ברבעון השני - 0.37%, ברבעון השלישי - 0.46%, וברבעון הרביעי - 0.97%.

שיעור ההפרשה לחובות מסופקים ולירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני מכלל האשראי לציבור ואג"ח קונצרניות (אשר מהוות חלק מסיכוני האשראי) עמד בשנת 2008 על 0.79%. ברבעון הראשון - 0.22%, ברבעון השני - 0.37%, ברבעון השלישי - 1% וברבעון הרביעי - 1.4%.

היקף החובות הבעיתיים ליום 31 בדצמבר 2008 עלה בשיעור של כ- 75.6% לעומת 31 בדצמבר 2007. הגידול נגרם ברובו כתוצאה מהמשבר הכלכלי והוא נובע הן מגידול בחובות בהשגחה מיוחדת (מאזנית וחוז מאזנית), בהיקף של כ- 636 מיליון ש"ח כתוצאה מחובות שסווגו להשגחה במהלך המחצית השנייה של 2008 עקב המשבר, והן מסיווג אג"ח קונצרניות לחובות בעיתיים.

לעומת זאת היקף האשראי שאינו נושא הכנסה ליום 31 בדצמבר 2008 ירד בשיעור של כ- 40% לעומת 31 בדצמבר 2007.

שיעור יתרת החובות הבעייתיים מתוך ההון העצמי עמד ביום 31 בדצמבר 2008 על כ-72.8% לעומת כ- 41% ביום 31 בדצמבר 2007.

שיעור יתרת החובות הבעייתיים מתוך סך האשראי עמד ביום 31 בדצמבר 2008 על כ- 6.2% לעומת כ- 3.7% ביום 31 בדצמבר 2007.

להלן נתוני האשראים הבעייתיים לפי הסיווגים שנקבעו בהוראות המפקח על הבנקים (במיליוני ש"ח):¹

ליום 31 בדצמבר		
2007	2008	
194	117	אינו נושא הכנסה
43	54	אורגן מחדש ²
2	-	מיועדים לארגון מחדש
26	18	בפיגור זמני
315	748	בהשגחה מיוחדת ^{3,5}
580	937	סה"כ אשראי מאזני ללווים בעיתיים ¹
		סיכון אשראי חוץ מאזני בגין
70	92	לווים בעיתיים ^{4,1}
1	53	אגרות חוב קונצרניות
651	1,082	
		נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים
-	61	של לווים בעייתיים
651	1,143	סיכון אשראי כולל בגין לווים בעיתיים ¹

¹ לא כולל חובות בעייתיים המכוסים עלי ידי בטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לוויים (הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313).

² אשראי שאורגן מחדש במהלך השנה השוטפת וכן אשראי שאורגן מחדש בשנים קודמות עם ויתור על הכנסות. (לא כולל אשראי שאורגן מחדש בשנים קודמות ללא ויתור על הכנסות: 31 בדצמבר 2008 – 35 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 51 מיליון ש"ח).

³ מזה חובות בגינם קיימת הפרשה ספציפית שנוכחה מהחבות (למעט אשראי לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור) – בסך 234 מיליון ש"ח לעומת 153 מיליון ש"ח בסוף שנת 2007, ואשראי לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק פיגור בסך 24 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 25 מיליון ש"ח).

⁴ כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לוויים, למעט בגין ערבויות שנתן לווה להבטחת חבות של צד שלישי.

⁵ ביתרת החובות בהשגחה מיוחדת, מאזניות (כולל נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים) וחוף מאזניות, התווסף סך של כ- 636 מיליון ש"ח בחציון השני בשנת 2008 כתוצאה מהמשבר בשווקים, אשר קוזז בחלקו על ידי קיטון שנבע בעיקר מהמחצית הראשונה של שנת 2008.

הרווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים הסתכם בשנת 2008 ב – 486 מיליון ש"ח לעומת 533 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 8.8%.

ההכנסות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2008 ב – 251 מיליון ש"ח לעומת 283 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 11.3%, הנובעת בעיקרה מירידה בסעיף רווח מהשקעות במניות נטו, מרווח של 30 מיליון ש"ח בשנת 2007 להפסד של 3 מיליון ש"ח בשנת 2008. ירידה זו נובעת בעיקרה הן מקיטון בהכנסה מדיבידנד מחברת בזק (כ- 11 מיליון ש"ח בשנת 2008 לעומת 20 מיליון ש"ח בשנת 2007) והן מהפסדים נטו שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות (הפסדים של כ- 16 מיליון ש"ח בשנת 2008 לעומת רווחים של כ- 7 מיליון ש"ח בשנת 2007).

העמלות התפעוליות הסתכמו בשנת 2008 ב – 241 מיליון ש"ח לעומת 236 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 2.1%. עליה זו נבעה בעיקרה מגידול בעמלות מטיפול באשראים ובעריכת חוזים, אשר קוזזה בחלקה על ידי קיטון בעמלות מפעילות לקוחות בניירות ערך.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2008 ב – 629 מיליון ש"ח לעומת 599 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 5%.

הוצאות השכר הסתכמו בשנת 2008 ב – 363 מיליון ש"ח לעומת 344 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 5.5%. העליה נובעת בעיקרה מכך שבשנת 2008 נרשמו הוצאות עקב תשואה שלילית של קופה מרכזית לפיצויים, בעוד שב- 2007, נרשמו הכנסות עקב תשואות חיוביות. בנוסף תרמו לעליה בהוצאות גידול של כ- 3.7% במצבת כח האדם הממוצעת (כאשר הגידול נובע בעיקרו מהרחבת הדרישות רגולטוריות ומהרחבת מערך הסניפים), וגידול כתוצאה מתוספות שכר. עליות אלו קוזזו בחלקן עקב רישום הוצאה בגין השפעה של אימוץ לוחות תמותה חדשים בשנת 2007 ומקיטון בהפרשות עקב אי תשלום מענקים בגין שנת 2008.

פרטים בדבר הערכה אקטוארית עליה מתבסס הבנק לגבי זכויות העובדים ראה בהערכת האקטואר מר דן הרשקוביץ שצורפה למערכת גילוי נאות אלקטרוני (מגנ"א) של רשות ניירות ערך ובביאור 14 לדוחות הכספיים.

הוצאות אחזקה ופחת בנינים וציוד הסתכמו בשנת 2008 ב- 105 מיליון ש"ח לעומת 95 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 10.5%. העליה נובעת הן מגידול בהוצאות אחזקה עקב עליה במצבת הסניפים ושטחי המטה והן מגידול בפחת מחשב.

ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2008 ב - 161 מיליון ש"ח לעומת 160 מיליון ש"ח בשנת 2007.

שיעור הכיסוי של ההוצאות התפעוליות והאחרות על ידי ההכנסות התפעוליות והאחרות היה בשנת 2008 40% לעומת 47% בשנת 2007.

שיעור ההוצאות התפעוליות והאחרות מתוך סך ההכנסות (רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים והכנסות תפעוליות ואחרות) עמד בשנת 2008 על 76% לעומת 67% בשנת 2007.

ההפרשה למיסים בשנת 2008 היתה בשיעור של 51.9% לעומת שיעור של 42.9% בשנת 2007, כאשר שיעור המס הסטטוטורי בשנת 2008 הוא 36.8% לעומת 38.5% בשנת 2007. הגידול בשיעור ההפרשה נובע מכך שההפרשה למיסים בשנת 2007 כוללת את השפעת יישום חוק התיאומים בשל אינפלציה אשר גרמה להכנסות מס בסך של 11.2 מיליון ש"ח (עקב עליית האינפלציה) ובכך הקטינה את שיעור המס. החל משנת 2008 חוק התיאומים לא מיושם עקב ביטולו (לפרטים ראה פרוט בפרק "עדכוני חקיקה"). השפעת ביטול החוק הינה הקטנת הרוח הנקי בשנת 2008 בסך של כ- 17.2 מיליון ש"ח.

בשנת 2008 לא נרשם **רווח מפעולות בלתי רגילות**. הרווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים בשנת 2007 הסתכם בסך 3 מיליון ש"ח (לפרוט ראה ביאור 28). בשנת 2006 הסתכם סעיף זה בסך של 42 מיליון ש"ח בגין הרווח ממכירת הפעילות של החברות המאוחדות אגוד קרנות נאמנות ואגוד קופות גמל – פרטים נוספים ראה בפרק "הסכמים מהותיים".

התפתחות סעיפי המאזן (מאוחד)

מאזן הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 ב – 34,103 מיליון ש"ח לעומת 31,622 מיליון ש"ח בסוף שנת 2007, עליה בשיעור של 7.8%.

להלן התפתחות סעיפי המאזן העיקריים במיליוני ש"ח:

שיעור השינוי %	ליום 31 בדצמבר		
	2007 מיליוני ש"ח	2008 מיליוני ש"ח	
7.8	31,622	34,103	סך כל המאזן
(14)	8,051	6,920	ניירות ערך
5.9	17,503	18,539	אשראי לציבור
4.1	26,713	27,799	פקדונות הציבור
(1.1)	1,586	1,569	הון עצמי

יתרת ניירות הערך נכון ליום 31 בדצמבר 2008 מתפלגת כדלקמן:

עיקר תיק ניירות הערך מושקע באגרות חוב ממשלתיות (כ-81%). כמו כן השקיע הבנק באגרות חוב קונצרניות (כ-15%), רובן ככולן של חברות ישראליות, זאת בהתאם למדיניות הבנק הרואה בהשקעה בחלק מאג"ח אלו כתחליף לאשראי, על רקע הסטת האשראי לעבר שוק האשראי החוץ בנקאי.

עיקר ניירות הערך (כ-80%) מסווגים כניירות ערך זמינים למכירה. ראה פירוט נוסף בביאור 3 לדוחות הכספיים.

ניירות הערך בתיק הזמין למכירה מוצגים במאזן לפי שוויים ההוגן, כאשר הפער בין השווי ההוגן לעלות המופחתת נזקף לקרן הון, למעט ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני אשר אינן נזקפות לקרן הון אלא לדוח רווח והפסד.

ברבעון השלישי בשנת 2008 נזקפו ירידות ערך בסך של כ- 30 מיליון ש"ח לרווח והפסד, וברבעון הרביעי - 22 מיליון ש"ח. ראה גם פירוט בפרק "מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים ואומדנים חשבונאיים קריטיים".
לאחר ירידות אלו, קרן ההון השלילית, נטו, עומדת על כ- 85 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס), ומורכבת מקרן הון שלילית בסך 166 מיליון ש"ח, בקיזוז קרן הון חיובית בסך 81 מיליון ש"ח.

להלן התפלגות קרן ההון והשווי ההוגן בתיק הזמין למכירה ליום 31 בדצמבר 2008 (במיליוני ש"ח):

קרן הון נטו	קרן הון חיובית (רווחים שטרם מומשו)	קרן הון שלילית (הפסדים שטרם מומשו)	הערך במאזן (המהווה שווי הוגן)	
30	35	(5)	221	מניות
42	43	(1)	4,278	אגרות חוב ממשלתיות
(4)	2	(6)	383	אגרות חוב של בנקים אגרות חוב קונצרניות:
(7)	-	(7)	206	חברות ממשלתיות
(83)	-	(83)	188	ענף הנדל"ן
(63)	1	(64)	241	אחרות
(153)	1	(154)	635	סה"כ אג"ח קונצרניות
*(85)	81	(166)	5,517	סה"כ תיק זמין למכירה

*קרן הון זו כלולה במסגרת ההון העצמי של הבנק לאחר השפעת המס, בסך של כ- (53) מיליון ש"ח - ראה דו"ח על השינויים בהון העצמי – התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן.

להלן התפלגות קרן ההון השלילית (הפסדים שטרם מומשו), לפי שיעור הירידה מתחת לעלות ולפי טווחים של משך הזמן* בו השווי ההוגן נמוך מהעלות (במיליוני ש"ח):

ליום 9 בפברואר 2009**	ליום 31 בדצמבר 2008					
	סה"כ	סה"כ	מעל 12 חודשים	9-12 חודשים	6-9 חודשים	עד 6 חודשים
26	29	6	2	6	15	עד 20%
48	29	23	-	1	5	20%-30%
15	39	20	3	12	4	30%-40%
***15	69	41	3	10	15	מעל 40%
104	166	90	8	29	39	סה"כ

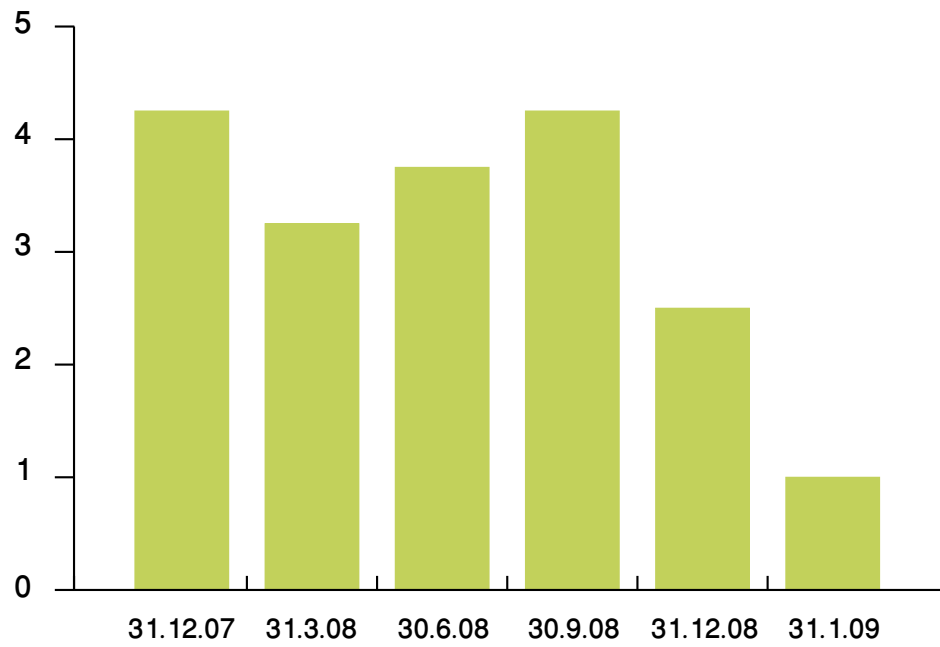
* נקודת ההתייחסות לקביעת משך הזמן בו השקעה הייתה בפוזיציית הפסד שטרם מומש הוא תאריך המאזן של תקופת הדוח שבמהלכה ארעה ירידת הערך לראשונה, ללא קשר לשיעור הירידה. יש לציין כי מרבית הירידה מעל 20% נבעה החל מהרבעון השלישי בשנת 2008.

** החל מיום 1 בינואר 2009 ועד בסמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים חלה עלייה בשערי אגרות החוב וקרן ההון השלילית קטנה בהתאמה. מוצגים נתונים בגין קרן ההון השלילית נכון ליום 9 בפברואר 2009 (בגין אותן אגרות חוב הכלולות במאזן ליום 31 בדצמבר 2008). מועד זה היה המועד האחרון שבו היו נתונים לגבי השערים של אגרות החוב בעת ביצוע החישובים השונים לצורך יישום המדיניות ונהלי העבודה בדבר בחינת הצורך ברישום הפרשות לירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני. (במועד התכנסות ועדת המאזן של הדירקטוריון אשר דנה בדוחות הכספיים, נבחנו שוב שערי אגרות החוב ונמצא כי השפעתם על קרן ההון לעומת 9 בפברואר 2009 אינה מהותית).

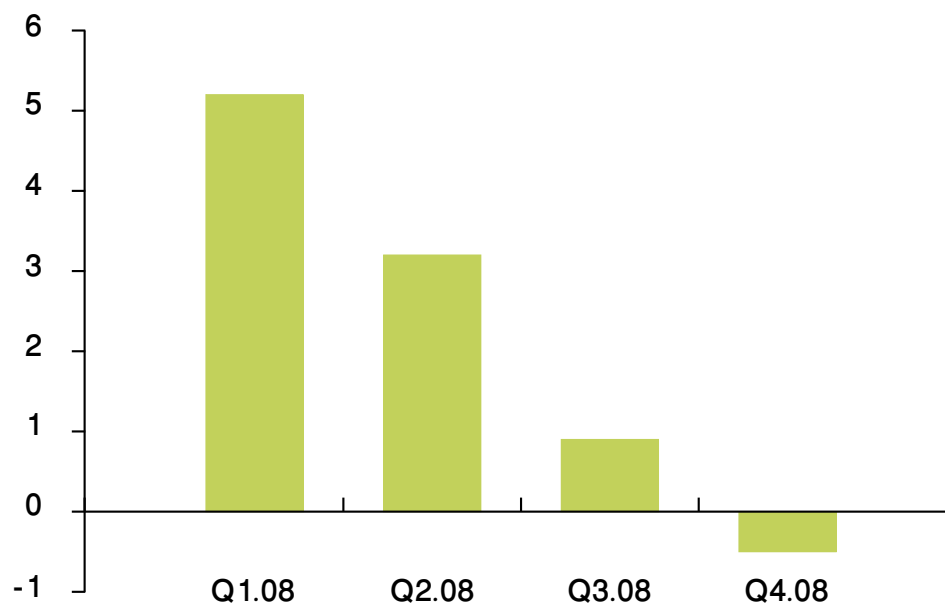
*** עיקר הסכום (כ- 13 מיליון ש"ח) הינו בגין אגרות חוב של שתי חברות הפעילות בענף הנדל"ן. במסגרת ניתוח פרטני שמתבסס על מתודולוגיה פנימית שאושרה בדירקטוריון, שנעשה לכל אגרות החוב בתיק הנוסטרו של הבנק שחלו בהן ירידות מהותיות, נבדקו גם שתי חברות אלה. נמצא כי השווי הנכסי שלהן ו/או תזרימי המזומנים החזויים מאפשרים להן, נכון למועד הבדיקה, לעמוד בהתחייבותיהן. (ראה פירוט בפרק: "מדיניות חשבונאית קריטית ואומדנים חשבונאיים קריטיים").

יחס הון לרכיבי סיכון עמד ביום 31 בדצמבר 2008 על 11.5% לעומת 12% בסוף שנת 2007. יחס הון ללא כתבי התחייבות נדחים, לרכיבי סיכון עמד ביום 31 בדצמבר 2008 על 7.9% לעומת 8.2% בסוף שנת 2007. מגבלת בנק ישראל קובעת יחס הון מינימלי של 9%. בנק ישראל קבע לבנק יחס מינימלי של הון, ללא כתבי התחייבות נדחים, לרכיבי סיכון של 7%. תוכנית העבודה לשנת 2008, שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק הניחה ככלל שמירה על יחס הון כולל לרכיבי סיכון של 11.5%, במרבית התקופה נשמר יחס של 11.5% ומעלה. פרטים נוספים ראה בפרק "הלימות ההון".

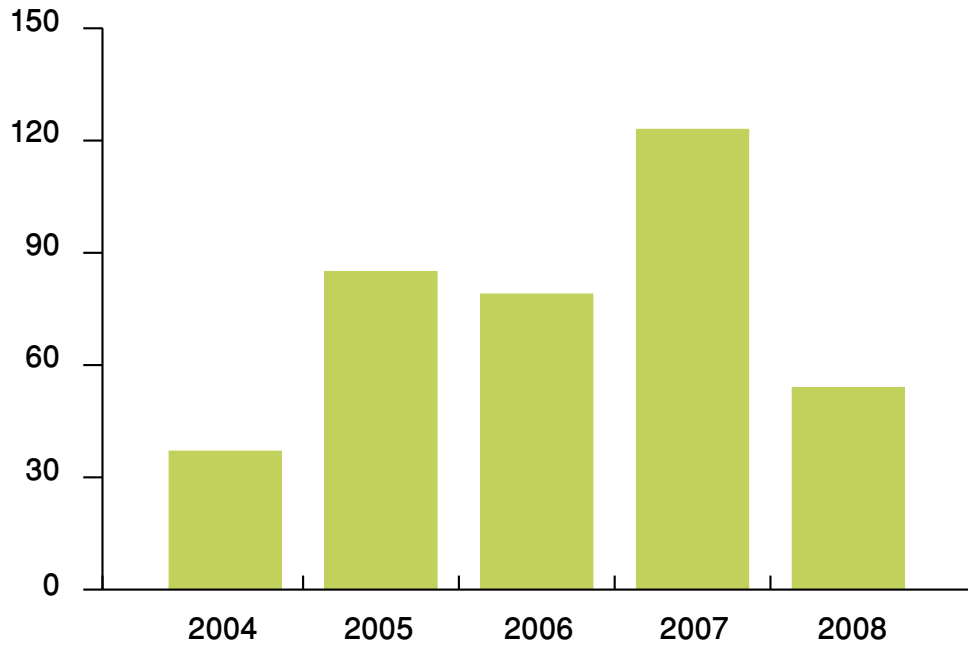
ריבית בנק ישראל באחוזים

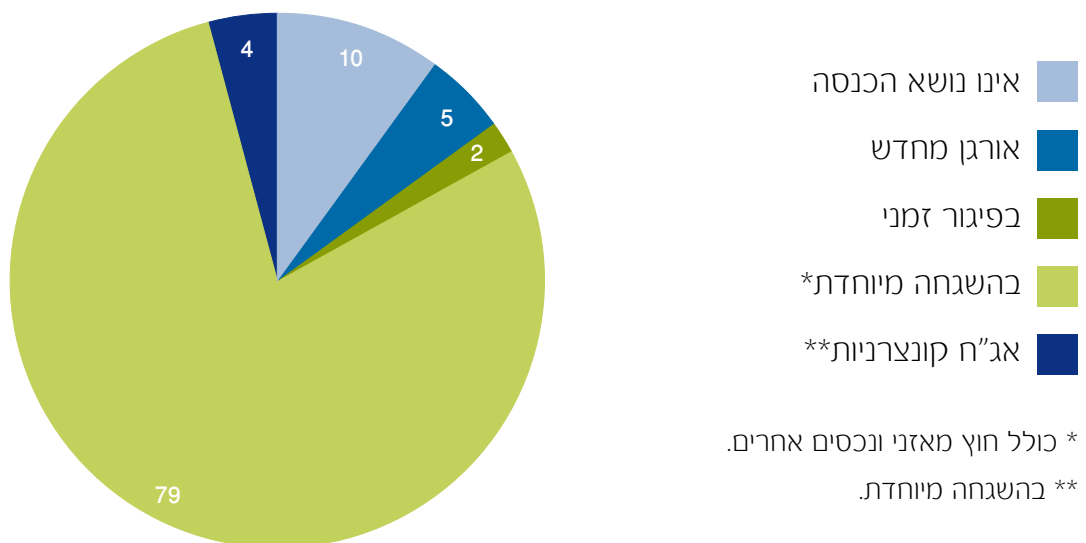
קצב גידול התמ"ג באחוזים

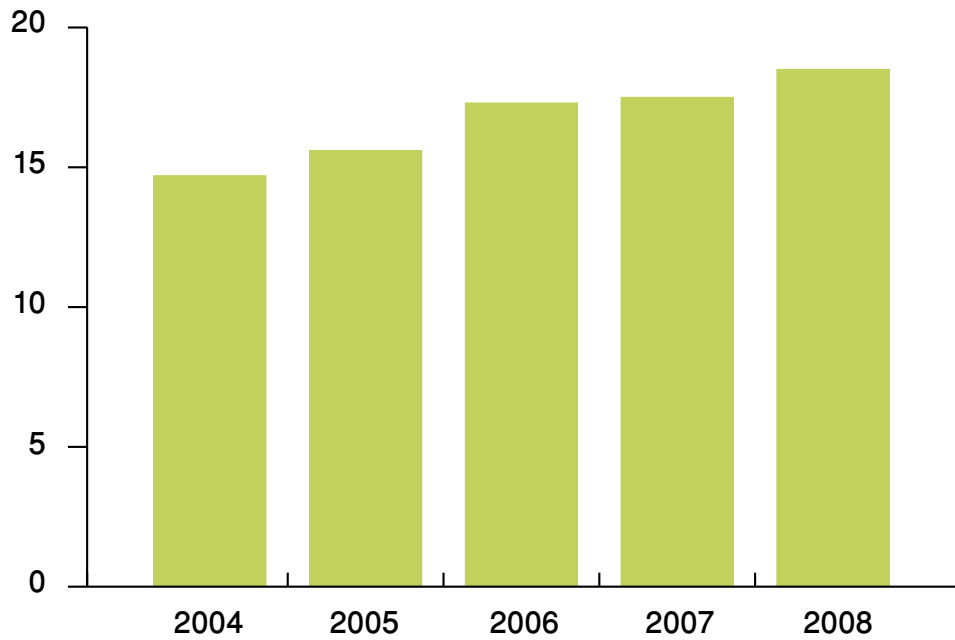
התפתחות הרווח הנקי מפעולות רגילות במיליוני ש"ח

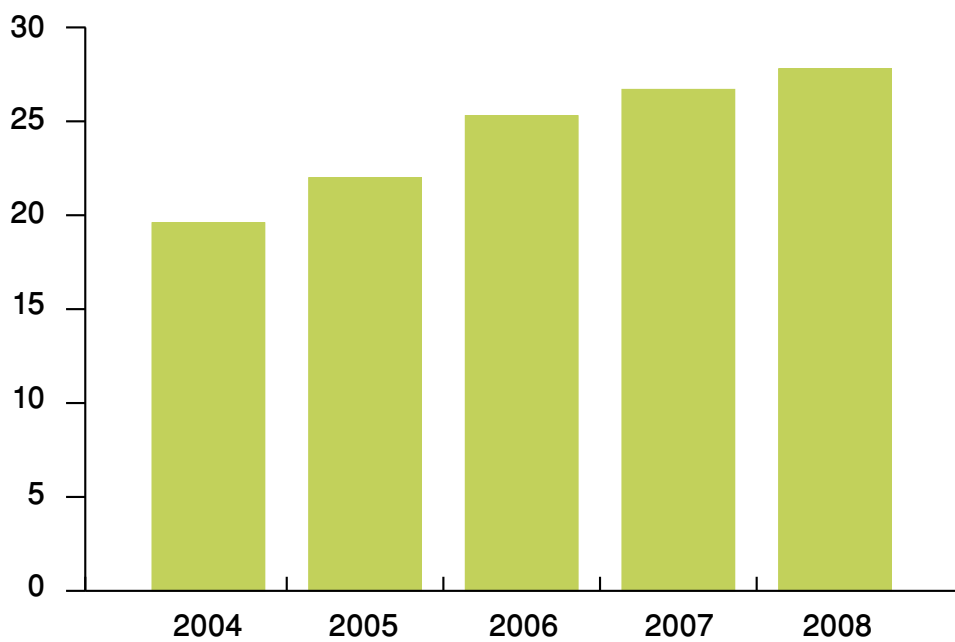
התפלגות החובות הבעייתיים לסוף שנת 2008 באחוזים

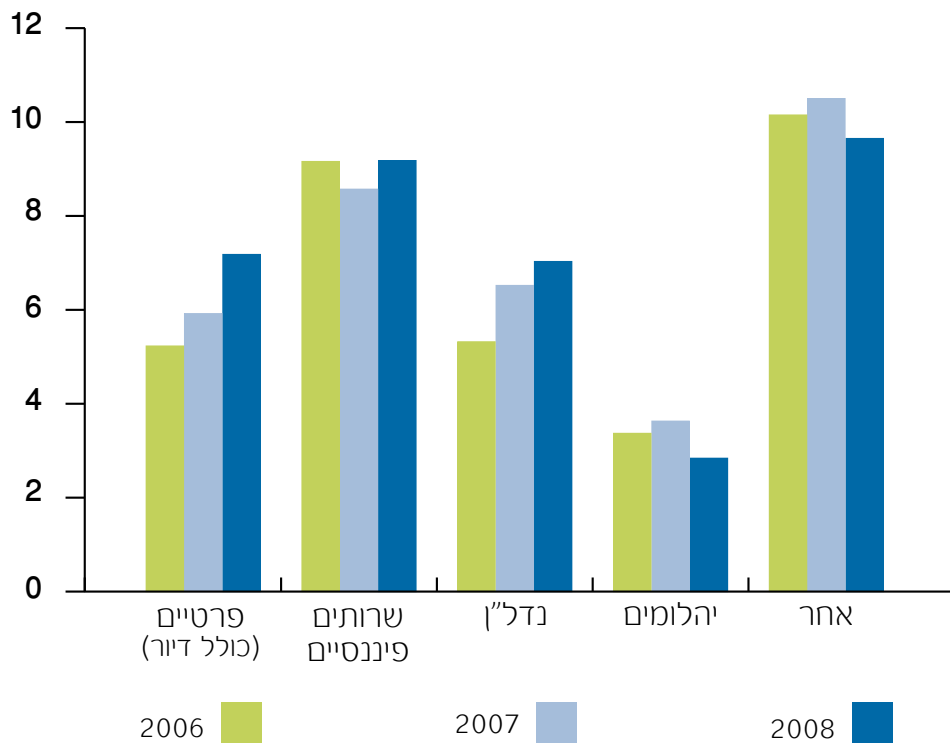
התפתחות האשראי לציבור במיליארדי ש"ח

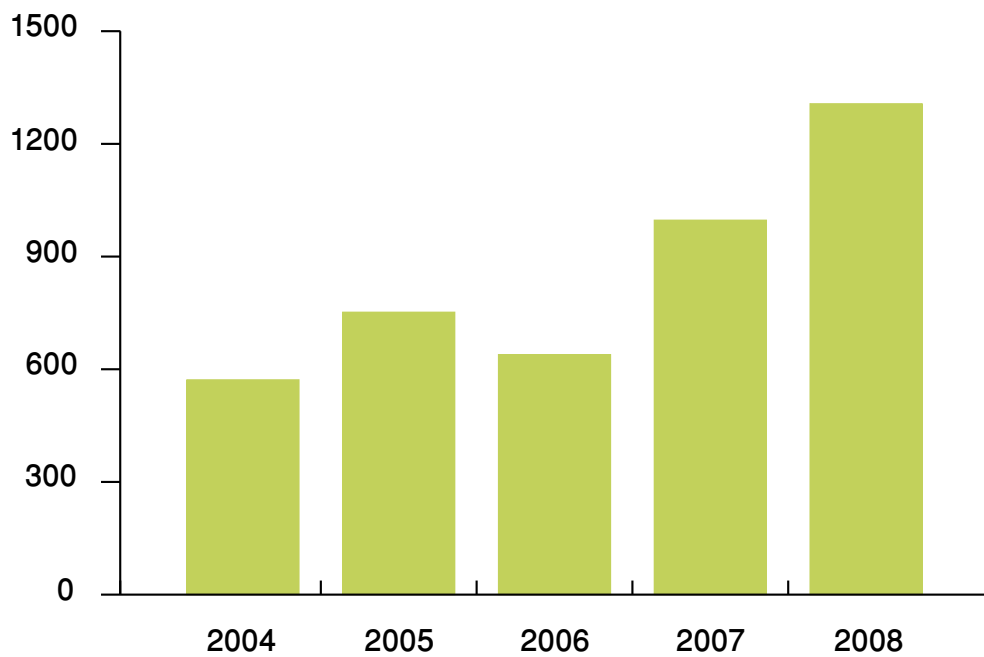
התפתחות פיקדונות הציבור במיליארדי ש"ח

התפתחות סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק במיליארדי ש"ח

התפתחות ביצועי המשכנתאות במיליוני ש"ח

יעדים ומדיניות עסקית

הבנק פועל לפי תוכנית אסטרטגית תלת שנתית אשר אושרה במקביל לאישור תוכנית העבודה לשנת 2007. בתחילת שנת 2009 אישרו הנהלת הבנק והדירקטוריון את תוכנית העבודה והיעדים העסקיים של הבנק לשנת 2009. על רקע המצב בשווקים שמה תוכנית העבודה לשנת 2009 דגש על איתנות פיננסית תוך שמירה על נזילות עסקית גבוהה וקביעת מסלול להעלאת יחס הלימות ההון. באשר לתיק האשראי מתוכננת שמירה על היקף התיק, תוך שינוי התמהיל, כאשר הכוונה להמשיך בהקטנת החשיפה לסקטור העסקי והגדלת היקף האשראי הצרכני והמשכנתאות. כמו כן מתוכננת צמיחה בפעילות הלקוחות הפרטיים.

עקב המצב הכלכלי, תוכנית העבודה של הבנק שמה דגש על האיתנות הפיננסית של הבנק, שבאה לידי ביטוי בשמירה על יחס הלימות הון מתאים ושמירה על רמת נזילות עסקית גבוהה. עובדה זו, בנוסף לגידול צפוי בהפרשות לחובות מסופקים, צפויה לפגוע ביכולת לייצר רווחים.

הבנק ממשיך במאמציו להרחבת תשתית הלקוחות הפרטיים. בהתאם יימשכו הפעילויות הבאות בשנת 2009:

גיוס לקוחות בדגש על עליה משמעותית בגיוס לקוחות מקבלי משכורת כפי שבאה לידי ביטוי במאמצי שיווק של מבצע "חשבון הפוך" בשנת 2008. אסטרטגיה זו מהווה נדבך נוסף לאסטרטגיית השיווק ומיתוג "הבנק השני הראשון" בה נקט הבנק במהלך השנים הקודמות.

גיוס לקוחות הבנק יתבצע באמצעות:

- המשך ביסוס הסניפים החדשים, תוך בחינה מחדש של מדיניות הסינוף, של מערך הסניפים והתאמתם למדיניות הבנק.
- מרכז הבנקאות הפרטית אגוד Premium ברמת גן ובחיפה.
- התמקדות בקהל המטרה של הבנק.

כמו כן נמשכות ומבוצעות הפעילויות הבאות:

- העמקת פעילות לקוחות קיימים.
- המשך מיצוב הבנק בעיקר בקרב הלקוחות הפרטיים, ובקהלי המטרה של הבנק.
- המשך פיתוח והטמעת תרבות מכירתית בארגון תוך דגש על רמות ביצוע ואיכות גבוהות (כאשר בשנת 2009 תתבצע העמקת פעילות באמצעות כלי CRM אשר הוטמעו במהלך 2008).
- הרחבה והקפדה בנושא הבקרה בתחומי הפעילות השונים תוך התחשבות ברמת הסיכון הגלומה בהם.
- ירידה בהוצאות התפעוליות והידוק המשמעת התקציבית.
- הכללת תחום האחריות החברתית במסגרת התרבות הארגונית של הבנק.
- השלמת והטמעת הקוד האתי בקרב עובדי הבנק.
- השלמת הטמעה ופיתוח של פרויקטים מחשוביים מרכזיים בתחומי התשתיות, המידע והאינטרנט.

מידע נוסף בדבר יעדים ומדיניות עסקית של כל מגזר פעילות מופיע בפרק "מגזרי פעילות".

מידע צופה פני עתיד

תוכנית העבודה שאושרה לשנת 2009 מבוססת בין היתר על ההנחה כי בשנת 2009 ימשך המשבר הקיים בעולם ובישראל, אך יחד עם זאת, לא תחול הרעה משמעותית במערכת הפיננסית העולמית. כמו כן, התוכנית מבוססת על הנחות מקרו בתחום שערי מטבעות, שיעורי ריבית ואינפלציה ושיעורי הצמיחה של המשק. במידה והנחות אלו יהיו שונות באופן מהותי תהיינה לכך השלכות על ביצוע תוכנית העבודה של הבנק.

תוכנית העבודה של הבנק כפי שאושרה והנחות העבודה עליהן התבססה, מתייחסת לפעילות עתידית של הבנק ולפיכך, המידע שפורט לעיל בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד".

השליטה בבנק

בעלי המניות העיקריים בבנק למועד פרסום הדוחות הכספיים:

22.92%	שלמה אליהו אחזקות בע"מ*
21.53%	ישעיהו לנדאו אחזקות בע"מ* (1993)
19.63%	נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) בע"מ ונכסי שרודר בע"מ*
4.20%	אליהו חברה לביטוח בע"מ
6.46%	בנק לאומי לישראל בע"מ

* מהווים את גרעין השליטה בבנק, המתחלק באופן שווה בין חבריו.

השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו

א. במסגרת הסכם בין שלמה אליהו אחזקות בע"מ ("אליהו"), נכסי שרודר בע"מ ("שרודר") וישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ ("לנדאו") (להלן "גרעין השליטה") מיום 18 בנובמבר 1999 לבין בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן "לאומי") ניתנה ללאומי אופציה מסוג Put לחייב את גרעין השליטה לרכוש את כל החזקותיו של לאומי בבנק, ולאומי העניק לגרעין השליטה אופציה מסוג Call לחייב את לאומי למכור לגרעין השליטה את המניות המוחזקות. ביום 17 בנובמבר 2003 מימש לאומי את אופציית ה-Put באופן חלקי וזאת ביחס לחלקו של אליהו בלבד למכירת שלישי מהחזקותיו בבנק. לאחר שביום 30 במאי 2004 ניתן לאליהו אישור המפקח על הבנקים לרכישה מלאומי של 3.84% מהון המניות בבנק, ביום 3 ביוני 2004 רכשה אליהו מלאומי, 1,901,206 מניות רגילות של הבנק בתמורה למחיר של 21.93 ש"ח למניה ובסך כולל של 41,700,000 ש"ח והגדילה את אחזקותיה בבנק נכון לאותו מועד ל-27.7% וחלקו של בנק לאומי ירד נכון לאותו מועד ל-7.7%.

במקביל להודעת המימוש של האופציה, נחתם הסכם בין לאומי לבין שרודר ולנדאו ("הסכם הארכה") במסגרתו הוארכה אופציית ה-Put ואופציית ה-Call שנתנו בהסכם ביום 18 בנובמבר 1999 ליתרת מניות הבנק המוחזקות על ידי לאומי וזאת לתקופה של עד 17 בנובמבר 2010 במחיר ובתנאים כפי שנקבעו בהסכם הארכה.

פרטים בדבר השיעורים העדכניים של בעלי השליטה בבנק ראה בפרק "השליטה בבנק" לעיל.

ב. בחודש אפריל 2004 אושר ההסדר עם בעלי כתבי האופציה (סדרה 1) של הבנק, לפיו הוארכה תקופת המימוש של 12,099,996 כתבי האופציה (סדרה 1) של הבנק בשנתיים נוספות, כך שהמועד האחרון למימוש כתבי האופציה חל ביום 31 במאי 2006. כמו כן הוקטן מחיר המימוש של כתבי האופציה בשיעור של 5% ממחיר המימוש הקיים לפני ההסדר, כך שכל כתב אופציה יהיה ניתן למימוש כנגד תשלום במזומן של מחיר מימוש בסך 19.95 ש"ח למניה צמוד למדד המחירים לצרכן. במהלך חמשת החודשים הראשונים של שנת 2006 (עד וכולל המועד האחרון למימוש כתבי האופציה), מומשו על ידי הציבור 9,393,650 אופציות בתמורה כספית של 210 מיליון ש"ח. יתרת כתבי האופציה שלא מומשו, פקעו. יתרת הון המניות המונפק והנפרע של הבנק, לאחר המימוש, הינה 58,871,562 מניות.

ג. בדבר אופציות שהונפקו למנכ"ל הבנק – ראה ביאור 14 א לדוחות הכספיים.

ד. במסגרת עמידה בכללי הוראות ניהול בנקאי תקין 311 – יחס הון מזערי, מגייס הבנק הון משני בדרך של הנפקת כתבי התחייבות נדחים.

בחודש ינואר 2007 גייסה חברת אגוד הנפקות בע"מ, חברת בת בשליטה מלאה של הבנק (להלן: ה"חברה"), באמצעות תשקיף מדף, סך של 200 מיליון ש"ח בכתבי התחייבות נדחים בתנאים שונים. פרטים בדבר תשקיף המדף ראה בפרק "פעילות חברות מוחזקות עיקריות". בחודש דצמבר 2007 גייסה החברה 120 מיליון ש"ח, ובחודש יוני 2008 כ- 94 מיליון ש"ח נוספים.

כתבי ההתחייבות הנדחים הצפויים להיגרע ממסגרת ההון המשני במהלך שנת 2009 הינם בסך של כ- 123 מיליון ש"ח. בשנת 2009 מתכוונת החברה להנפיק כתבי התחייבות נדחים נוספים בהתאם לצרכי הבנק לעמידה בדרישות יחס הון מזערי - ראה פירוט נוסף בפרק "הלימות הון". הצהרה זו מכילה מידע צופה פני עתיד. למשמעות מושג זה ראה פרק "מידע צופה פני עתיד".

חלוקת דיבידנדים

מדיניות הבנק הינה לחלק בכל שנה דיבידנד לפחות בגובה של 35% מהרווחים הראויים לחלוקה בכפוף לכללי הדין לחלוקה מותרת. כל חלוקת דיבידנד תהיה בהתאם לדרישות חוק החברות, התשנ"ט-1999, הקובע בין היתר, כי הבנק רשאי לבצע חלוקה מתוך רווחיו, ובלבד שלא קיים חשש סביר שהחלוקה תמנע מן הבנק את היכולת לעמוד בחביותיו הקיימות והצפויות, בהגיע מועד קיומן. כמו כן, נדרש הבנק לעמוד במגבלות שקבע המפקח על הבנקים כגון: יחס הון מזערי שלא יפחת מ-9%, בנוסף קבע בנק ישראל לבנק יחס מינימלי של הון ללא כתבי התחייבות נדחים לרכיבי סיכון של 7%, קיום דרישות סעיף 23 א לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, לפיו נקבעה מגבלה לגבי שיעור ההון אשר מותר לתאגיד בנקאי להשקיע בתאגידים ריאליים, וכן עמידה במגבלות שקבע המפקח על הבנקים בעניין מתן אשראי כשיעור מההון ובמגבלות שקבע לעניין חלוקת דיבידנדים, כגון: שלא יחולק דיבידנד אם הנכסים הלא כספיים עולים על ההון או שחלוקת הדיבידנד תגרום למצב זה, לא יחולק דיבידנד מתוך קרנות הון, או כאשר אחת או יותר משלוש השנים הקלנדריות האחרונות הסתיימה בהפסד. שנת 2003 הסתיימה בהפסד, אי לכך לא חילק הבנק דיבידנד עד שנת 2006.

בהתאם להיתר לרכישת אמצעי השליטה בבנק משנת 1993, נאסר על הבנק לחלק דיבידנד מרווחים צבורים מהתקופה שלפני הרכישה אלא לפי אישור מראש ובכתב של המפקח על הבנקים. סכום הרווחים הצבורים בגינם לא ניתן לחלק דיבידנד ליום 31 בדצמבר 2008 הינו 463 מיליון ש"ח.

על רקע התוצאות העסקיות בשנת 2006 החליט דירקטוריון הבנק ביום 28 בפברואר 2007 להציע דיבידנד בסך 100 מיליון ש"ח. ביום 18 באפריל 2007 אושרה ההצעה באסיפה כללית מיוחדת של בעלי המניות. ביום 14 במאי 2007 חולק הדיבידנד הנ"ל.

על רקע מדיניות הבנק ועל רקע הסביבה העסקית, כמו גם עמדתו של בנק ישראל בקשר לשיעור יחס ההון המזערי שהוא מצפה לראות במערכה הבנקאית, אין בכוונת הבנק לבצע חלוקת דיבידנד בשלב זה.

הצהרות מסוימות המופיעות בפסקה זו מכילות "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה, ראה פרק "מידע צופה פני עתיד".

הסכמים מהותיים

פרט להסכמים בדרך העסקים הרגילה, ההסכמים המפורטים להלן שהבנק צד להם או זכאי לפיהם, עשויים להיחשב כהסכמים מהותיים שלא במהלך העסקים הרגיל.

הסכמי עבודה קיבוציים

יחסי העבודה בבנק מושתתים על חוקת העבודה, על הסכמים קיבוציים נוספים הנחתמים בבנק ועל הסדרי עבודה שונים המתגבשים, בעיקרם, בדיונים בין הנהלת הבנק לבין נציגות העובדים.

אוכלוסיית העובדים מן המניין בבנק נחלקת מבחינה תפקודית, כמו גם מבחינת תחולת הסכמי עבודה, לשלושה: הפקידים, המנהלים ומורשי החתימה ובעלי חוזים אישיים.

להלן תמצית ההסכמים העיקריים שנחתמו עם נציגי הפקידים ונציגי המנהלים ומורשי החתימה:

א. הפקידים

מערכת יחסי העבודה עם הפקידים מושתתת על הסכם קיבוצי מיוחד לעובדי הבנק (להלן: "חוקת העבודה") המתעדכן על ידי הסכמי שכר שוטפים. חוקת העבודה נערכה, בין הבנק לבין הסתדרות העובדים הכללית, בשנת 1990, והיא מסדירה את תשתית יחסי העבודה עם הפקידים, כגון: סדר קבלת עובדים, המשמעת בעבודה, סדר קידום עובדים, הזכויות לחופשה ומחלה, תוספות שונות המשתלמות לעובדים והתנאים לתשלום, זכויות סוציאליות, סדרי התפטרות ופיטורים, פיצויי פיטורים וכד'.

החוקה עומדת בתוקפה כל עוד לא יודיע צד מן הצדדים על רצונו בביטולה או בהכנסת שינויים בה. ביום 22 באוגוסט 1996 נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בדבר הצטרפות הפקידים לקרן הפנסיה "עמית". על פיו, תשלומי הבנק לקרן הפנסיה מיום 1 בינואר 1995 יבואו במקום חובת תשלום מלוא פיצויי הפיטורים להם יכול הפקיד להיות זכאי על פי דין עבור אותה תקופה.

ביום 17 בספטמבר 1998 נחתמו הסכמים בין הבנק לבין ארגון עובדי בנק אגוד-הועד הארצי וכן בין הבנק לבין ארגון המנהלים ומורשי חתימה (להלן: "מו"ח") של הבנק, המסדירים את המעבר למתכונת עבודה של 5 ימים בשבוע החל מיום 1 בנובמבר 1998.

הסתדרות העובדים הכללית החדשה והסתדרות הפקידים/חטיבת עובדי הבנקים הינן צד לכל ההסכמים. בנוסף לאמור לעיל נעשים מידי תקופה הסכמים עיתיים. בהסכמים אלו מעודכן השכר והתנאים הנילווים של הפקידים לדרגותיהם, וכן נושאים נקודתיים אחרים הטעונים הסדר. ביום 10 בספטמבר 2007 נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בעניין תנאי עבודה לעובדים בניסיון בין הבנק לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה והועד הארצי של עובדי הבנק, על-פיו הופחתו תשלומים שונים המשולמים לעובדים חדשים בניסיון במסגרת התוספות הנלוות לשכרם. כמו כן, על פי ההסכם הוארכה תקופת הנסיון לגבי עובדים בניסיון בתפקידים מסויימים. ביום 28 בפברואר 2008 נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בעניין תשלום בונוסים לפקידים לשנים 2007 ו-2008, על פיו נקבע היקף הבנוס שישולם לפקידים כפועל יוצא מתשואת הרווח הנקי של הבנק על ההון העצמי שלו, כפי שיופיע בדו"ח הכספי לשנה הרלוונטית.

ב. מו"חים (מנהלים ומורשי חתימה)

את יחסי העבודה עם המו"חים מסדיר הסכם קיבוצי מיוחד משנת 1979, אשר מצמיד את תנאי השכר של המו"חים אל תנאי השכר של המו"חים בבנק לאומי (להלן: "הסכם היישום"). כן מתייחס הסכם היישום לזכאות מו"ח לבחור בהגיעו לגיל פרישה ונצבר לו וותק של 15 שנות עבודה בבנק (או במקרה של נכות או מוות אם נצבר לזכותו ותק של 5 שנים), בין קבלת פיצויי פיטורין והחיסכון בקופת התגמולים, לבין קבלת פנסיה מהבנק.

בהתאם להסכם קיבוצי מיוחד מיום 24 בפברואר 1997 הועבר ביטוחם הסוציאלי של המנהלים ומורשי החתימה בבנק אל קרן הפנסיה "עמית", כפי שנעשה אף לגבי הפקידים כמפורט לעיל. הסכם זה מסדיר את זכויות הפנסיה של מו"חים ותיקים לפי הקיים בבנק לאומי תוך שילוב עם קבלת הפנסיה מ"עמית". זכויות הפנסיה של מו"חים חדשים נצברים ב"עמית" בלבד. כמו כן קובע ההסכם כי התשלומים ל"עמית" בגין המו"חים החדשים באים במקום תשלום מלוא פיצויי הפיטורים לאותם מו"חים. בנוסף לאמור לעיל קיימים ונעשים, מעת לעת, הסכמים בנושאים נקודתיים.

ביום 28 בפברואר 2008 נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בעניין תשלום בונוסים למו"חים לשנים 2007 ו-2008, על פיו נקבע היקף הבנוס שישולם למו"חים כפועל יוצא מתשואת הרווח הנקי של הבנק על ההון העצמי שלו, כפי שיופיע בדו"ח הכספי לשנה הרלוונטית.

ג. בעלי חוזים אישיים

לכל חברי ההנהלה ולעובדים נוספים יש חוזי העסקה אישיים עם הבנק.

הסכם לקבלת שירותי מחשוב מבנק לאומי לישראל בע"מ (להלן "לאומי")

ביום 29 בספטמבר 2001 – נחתם הסכם תפעול ומחשוב עם לאומי לתקופה של 11 שנים, החל משנת 1998, לפיו מספק לאומי לבנק שירותי תפעול, בגין מערכות התשתית הבנקאיות זאת בנוסף לזכאות הבנק לקבל את מרבית מערכות המידע הפועלות בלאומי, אשר מרביתן הוטמעו בבנק (להלן: "ההסכם").

השירותים שלאומי מתחייב לבצע באמצעות מערך התפעול והמנהלה שלו או כל גוף שיבוא במקומו (להלן: "מת"מ") מתבססים על שירותי המחשוב שמת"מ מעניק ללקוחות מת"מ בתוספת שירותים אחרים כמפורט בהסכם. כן מספק לאומי לבנק שירותי תמיכה ותחזוקה שוטפים ומלאים ושירותי הדרכה בקשר עם המערכות המשמשות למתן

השירותים ושירותי התפעול. שרותי תפעול, תחזוקה ופתוח מערכות מסופקים על ידי לאומי, ברמת שרות דומה לזו הניתנת ליחידות לאומי וסניפיו.

לאומי מתחייב בהסכם להעביר לבנק מידע תפעולי המתייחס למערכות, לשמור על רמת אבטחת מידע גבוהה לנתוני הבנק, וכן, בכפוף לקבלת תמורה מיוחדת, להכין תשתית להסבת מערכות ולהגירה למערכות מחשוב עצמאיות במידה והבנק יחליט ליישמן. כמו כן, נטל לאומי על עצמו התחייבות הסכמית לשמירת סודיות באשר לנתוני הבנק. בסיס הנתונים של הבנק נפרד מבסיס הנתונים של לאומי.

ביום 31 בדצמבר 2007 נחתמה, לאחר שנבחנו על ידי הבנק חלופות, תוספת להסכם על-פיה הוארך תוקפו של ההסכם ב-10 שנים החל מיום 1 בינואר 2007 תוך שיפור תנאי ההסכם במישור הכספי – על דרך הקטנת עלות השירותים השוטפים וצמצום חוסר הודאות הקשורה לעליה בלתי מבוקרת של עלות השירותים בעתיד וכן במישור של רמת השירות – על דרך חתימת הסכם רמת שירות (SLA). המחיר השנתי של השירותים השוטפים יעמוד על פי התוספת להסכם על 37-40 מיליון ש"ח בשנתיים הראשונות ויעלה בהדרגה עד לסך של 42-45 מיליון ש"ח החל מן השנה השישית, וזאת בהתאם למכלול השרותים שהבנק זכאי להם על פי ההסכם. הסכומים צמודים למדד המחירים לצרכן של דצמבר 2006 ועשויים להשתנות בהתאם לשינוי בהיקף הפעילות של הבנק.

במסגרת התוספת להסכם נכללו מערכות אשר עד כה לא עברו לשימוש הבנק ואשר יש בהן, בין היתר, כדי לסייע לבנק לעמוד בדרישות רגולטוריות שונות.

ההשפעות הכספיות הישירות של התוספת להסכם מצאו את ביטויין כך שהוצאות המיחשוב השוטפות בגין שרותי המחשוב והתפעול קטנו בכ-14 מיליון ש"ח לשנת 2007 ובסכום זהה לשנת 2008.

שיפוי לדירקטורים ונושאי משרה

כתב התחייבות לשיפוי נושא משרה בבנק:

ביום 29 בדצמבר 2005 אושרה באסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק החלטה לפיה יעניק הבנק לנושאי המשרה בו ובחברות הבנות שלו התחייבות לשיפוי בגין חבות כספית שתוטל על מי מהם ובגין הוצאות התדיינות סבירות, הקשורים לרשימת אירועים שצורפה לכתב ההתחייבות. הסכום המרבי של השיפויים אשר יינתנו לכל נושאי המשרה במצטבר, לא יעלה על סך של 35 מיליון דולר. השיפוי מותנה בקיומם של תנאים המפורטים בכתב ההתחייבות.

פרטים נוספים ראה בבאור 17 (ג)(10) לדוחות הכספיים.

מכירת הפעילות של אגוד ניהול קופות גמל

ביום 24 בינואר 2006 נחתם הסכם לפיו נמכרה כל פעילות קופות הגמל המתנהלות תחת אגוד ניהול קופות גמל לאיילון חברה לניהול קופות גמל בע"מ, חברה בשליטת איילון חברה לביטוח בע"מ (להלן "איילון") תמורת סך של כ-29 מיליון ש"ח. העסקה הושלמה ביום 28 ביוני 2006, לאחר שהתקיימו כל התנאים המתלים להשלמתה. במסגרת המכר הועברו לאיילון המוניטין של הקופות ושל אגוד ניהול קופות גמל והומחו לה כל הזכויות וההתחייבויות של אגוד ניהול קופות גמל ביחס לקופות ולכל עניין הנוגע אליהן ולניהולן (לרבות הזכות לקבלת דמי ניהול) החל ממועד השלמת העסקה.

יצוין, כי הבנק ואגוד ניהול קופות גמל התחייבו לשפות את איילון בגין כל נזק, הפסד או הוצאה שיגרמו לאיילון בגין האירועים הבאים: הפרת מצגים, התחייבויות שלא היו רשומות בדוחות הכספיים של הקופות הנרכשות ותביעות

שתוגשנה כנגד איילון בקשר עם הקופות הנרכשות בגין עילות שנולדו לפני מועד השלמת העסקה. כל זאת עד תם שנתיים ממועד השלמת העסקה.

לאחר השלמת העסקה התחייבה איילון כי תעשה כמיטב יכולתה כדי שפעילות רכישת ומכירת ניירות הערך של הקופות תעשה באמצעות הבנק. הבנק מצדו התחייב כי במשך 5 שנים מהשלמת העסקה הוא לא יעביר את כספי המעבידים שבשליטתו לניהול מנהל קופות גמל אחר, ככל שהתשואה שתשיג קופת הפיצויים תהיה ממוצעת לתשואות ששיגו קופות פיצויים באותה תקופה. ברבעון השני של שנת 2006 רשם הבנק רווח מהמכירה בסעיף "רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים" בסך של כ- 21 מיליון ש"ח.

מכירת הפעילות של אגוד קרנות נאמנות

אגוד קרנות נאמנות בע"מ (להלן "אקן") והבנק חתמו ביום 1 בפברואר 2006 על הסכם למכירת כל פעילות קרנות הנאמנות שבניהול אקן למנורה קרנות נאמנות בע"מ (להלן "מנורה"), חברה בשליטת מנורה חברה לביטוח בע"מ. במסגרת מכירת הפעילות נמכרו המוניטין של הקרנות וכל הזכויות וההתחייבויות של אקן ביחס לקרנות הנמכרות. ביום 30 במרס 2006 נתקבלה תמורת המכירה בסך של כ- 34 מיליון ש"ח. ברבעון הראשון של שנת 2006 רשם הבנק רווח מהמכירה בסעיף "רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים" בסך של כ- 21 מיליון ש"ח.

בהתאם להסכם, בתום 5 שנים מהשלמת העסקה, תבוצע התאמת תמורה, כך שאם עמלות ההפצה בגין הפצת קרנות במהלך התקופה תהינה גבוהות או נמוכות מעמלות ההפצה שהיו ידועות במועד חתימת העסקה, תערך התחשבות בין הצדדים לפי מנגנון שנקבע ביניהם בהסכם.

הבנק נטל עליו התחייבות שלא להתחרות במנורה בתחום ניהול קרנות הנאמנות למשך 5 שנים ממועד ההתקשרות וכן התחייב שלא לעשות עוד שימוש בשם אקן, ולא לעשות שימוש בשם אגוד לעניין ניהול קרנות למשך 5 שנים. מנורה התקשרה עם הבנק בהסכם הפצה ל- 5 שנים ביחס לקרנות שבניהולה וכן בהסכם למתן שירותי ברוקראג' על ידי הבנק לקרנות הנרכשות לתקופה של 5 שנים.

הליכים משפטיים

להלן מידע בדבר שתי תביעות נגד חברה מאוחדת (שאחת מהן נמחקה) וכן תביעה ודרישת תשלום אחת נגד הבנק, אשר הינם בסכומים מהותיים העולים על 1% מהון הבנק:

א. התחייבויות תלויות בקשר עם החברה המאוחדת כרמל - אגוד למשכנתאות והשקעות בע"מ (להלן "החברה"):

1. ביום 2 בנובמבר 1997 הוגש בבית המשפט המחוזי בתל אביב כתב תביעה נגד החברה ושלושה בנקים אחרים למשכנתאות בסכום כולל של כ- 500 מיליון ש"ח. כמו כן הוגשה בקשה לאישור התביעה כתובענה ייצוגית. התביעה עוסקת בנושא עמלות בגין ביטוח חיים ורכוש. פרטים נוספים ראה בבאור 17(ג)(11)(ג)(1) לדוחות הכספיים ובחוות הדעת של רואי החשבון המבקרים.

2. ביום 6 ביולי 2003 הוגשה בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו תובענה ובקשה להכרה בתובענה כתובענה ייצוגית על ידי שלושה תובעים כנגד החברה ומנגד שלושה בנקים אחרים

למשכנתאות ומנהל המכס ומס בולים, משרד האוצר, בסכום כולל של 300 מיליון ש"ח, בנושא גביית סכומי ביול בגין הלוואות. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2008 הבקשה לאישור התביעה כייצוגית נמחקה והתובענה נדחתה.

ב. בחודש נובמבר 2008 הוגשה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב יפו תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית כנגד הבנק וכנגד שלושה בנקים אחרים בסכום כולל של כ- 68 מ' ש"ח, בנושא גביית יתר של מס המנוכה במקור בקשר עם תשואה על ניירות ערך. פרטים נוספים ראה בבאור 17 (ג)(11)(ב) לדוחות הכספיים.

ג. בחודש דצמבר 2007 הוגשה לבנק דרישת תשלום בסך כולל של 10 מיליון דולר, בקשר עם פעילות בתחום שוק ההון של מיופה כח בחשבון. לאחר שהבנק דחה את דרישת התשלום, הגיש הנאמן בפשיטת רגל של מיופה הכח דו"ח לבימ"ש, ובו העלה טענות כנגד הבנק בקשר לניהול חשבונות, הגם שלא נתבקש בו סעד כספי כנגד הבנק.

רכוש קבוע ומתקנים

העלות המופחתת של בניינים וציוד הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2008 ב- 356 מיליון ש"ח לעומת 327 מיליון ש"ח בסוף שנת 2007. פרטים בדבר הרכב ההשקעה בבניינים וציוד ראה בבאור 6 לדוחות הכספיים. עסקי הבנק מתנהלים באתרים שונים, בחלקם בבעלות הבנק ובחלקם בשכירות. תפעול אתרי הנדל"ן של הבנק מתבצע באמצעות חברת אגודים בע"מ (חברה בת בבעלות מלאה אשר דוחותיה הכספיים מופיעים כחלק מהדוחות הכספיים של הבנק). הבנק מיישם את תקן חשבונאות מספר 15 של המוסד לתקינה בחשבונאות הקובע את הטיפול ברידת ערך נכסים.

פעילות חברות מוחזקות עיקריות

החברות המוחזקות העיקריות של הבנק הינן:

אגוד השקעות ויזום (א.ש.י) – החברה משמשת כזרוע ההשקעות הריאליות של הבנק.

אגוד שוקי הון והשקעות – החברה עוסקת בניהול ובחיתום של הנפקות בשוק ההון.

אימפקט ניהול תיקי השקעות – החברה עוסקת ביעוץ ובניהול תיקי השקעות עבור לקוחות.

חברה לנאמנות – החברה עוסקת במתן שרותי נאמנות לקרנות נאמנות, למחזיקי ניירות ערך שהונפקו ונסחרים בבורסה, להנפקות פרטיות ובמתן שרותי נאמנות פרטיים. בכוונת החברה למכור את פעילות הנאמנות לאגרות חוב והחברה נמצאת במגעים עם צדדים שלישיים לעניין זה.

אגוד ליסינג – החברה עוסקת במימון רכבים וציוד בשיטת הליסינג. יתרת המימון שהעמידה החברה ללקוחותיה ביום 31 בדצמבר 2008 הסתכמה ב- 343 מיליון ש"ח לעומת 332 מיליון ש"ח בסוף שנת 2007, עליה בשיעור של 3.3%.

אגוד הנפקות בע"מ – החברה הוקמה על מנת לעסוק בהנפקה של כתבי התחייבות נדחים ותעודות התחייבות ובהשקעה של סכומי ההנפקה בבנק. ביום 7 בינואר 2007 פרסמה החברה תשקיף מדף להנפקת סדרות של תעודות פיקדון וכתבי התחייבות נדחים.

בעניין הנפקת כתבי התחייבות נדחים בשנת 2008 – ראה בפרק "השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו".
במחצית השנייה של שנת 2008 ביצעה החברה רכישה מהציבור במהלך מסחר שוטף בבורסה לניירות ערך בתל-אביב, של תעודות פקדון, אגוד הנפקות ד', בסך של 5,406,136 ע.ג. הרווח שנבע מרכישה זו הסתכם בכ- 0.5 מיליון ש"ח.

אגוד כספים (לשעבר אגוד קרנות נאמנות (א.ק.נ)) ואגוד עודפים (לשעבר אגוד ניהול קופות גמל) – פעילות החברות נמכרה בשנת 2006. פרטים נוספים בדבר המכירה ראה בפרק הסכמים מהותיים לעיל, בבאור 5 ובבאור 5 לדוחות הכספיים.

תשואת הבנק על השקעותיו בחברות מוחזקות עיקריות אלה הייתה בשנת 2008 5.8% לעומת 7% בשנת 2007. פרטים נוספים בדבר החברות המוחזקות העיקריות ראה בבאור 5 לדוחות הכספיים.

הון אנושי

בסוף שנת 2008 מנתה מצבת העובדים של הבנק וחברות הבנות 1,143 עובדים לעומת 1,123 עובדים בסוף שנת 2007, כדלקמן:

31 בדצמבר		
2007	2008	
191	216	מנהלים
513	512	פקידים קבועים
313	316	פקידים זמניים
106	99	חיצוניים וחוזים אישיים
1,123	1,143	

להלן פרטים בדבר התפתחות מצבת כח האדם:

2007		2008		
משרות	עובדים	משרות	עובדים	
1,081	1,085	1,103	1,108	<u>31 בדצמבר:</u>
36	38	34	35	הבנק
				חברות מאוחדות
1,117	1,123	1,137	1,143	
				<u>ממוצע לשנה:</u>
*1,083	1,060	*1,125	1,104	הבנק
* 37	37	*36	37	חברות מאוחדות
1,120	1,097	1,161	1,141	

* כולל שעות נוספות.

הגידול בכח האדם בשנת 2008 נובע ברובו מהצורך בעמידה בדרישות רגולטוריות ומפתיחת סניפים חדשים.

יחסי העבודה ושכר העובדים מוסדרים בהסכמי עבודה קיבוציים מול הסתדרות העובדים וועדי עובדי הבנק, ועד מנהלים ועד פקידים.

שכר העובדים בבנק כפוף להסכמי העבודה ומושתת על רווחיות הבנק. בשנת 2008 נחתם הסכם תוספת שכר עם ועד הפקידים בגובה 5%, זאת לאחר שהמוח"ם והמנהלים קיבלו תוספת דומה בהתאם ל"הסכם יישום בל"ל". כמו כן נחתמו הסכמים בנושא מענקים לשנים 2007 ו- 2008 עם ועד הפקידים ועם ועד המנהלים ומורשי החתימה, המושתתים על רווחיות הבנק. ההפרשות בדוחות הכספיים תואמות את ההסכמים האמורים.

דגש מיוחד הושם על הכשרת עובדים ופיתוח המשאב האנושי ברמות השונות. הדרכות והכשרות מקצועיות מתבצעות רובן ככולן במרכז ההדרכה של הבנק וכן במקומות העבודה וניתנות באמצעות עובדיו המקצועיים. סגל המרצים הפנימיים ומומחי התוכן מונה כ- 60 מרצים מקרב עובדי הבנק ומנהליו. הדרכות והכשרות בתחומי הניהול, המכירות, פיתוח הנהלה ותרבות ארגונית מתבססות על מנחים ויועצים ארגוניים חיצוניים. ההוצאות בגין הדרכה הסתכמו בשנת 2008 בסך של 2.3 מיליון ש"ח. הנושאים העיקריים בהם התמקדה ההדרכה בשנת 2008 היו: פיתוח והכשרת עתודה ניהולית זוטרה ובכירה, קליטה והטמעת מערכות מידע, ייעוץ פיננסי וייעוץ פנסיוני ושוק ההון, כמו כן התקיימו הדרכות בנושאים רגולטורים שונים.

בשנת 2008 הצטרף הבנק לחברות המדורגות בדרוג "מעלה" וכחלק מדרישות "מעלה" ודרישות באזל 2 החל תהליך גיבוש קוד אתי לבנק.

התהליך מלווה על ידי חברה חיצונית המתמחה בגיבוש קוד אתי. את גיבוש הקוד מלווה ועדת היגוי הכוללת בעלי תפקידים בכירים בבנק, כמו כן לוקחים חלק עובדים ומנהלים רבים בגיבוש סט הערכים אשר ירכיבו את הקוד. במחצית הראשונה של שנת 2009 יגובש הקוד האתי ויחל שלב ההטמעה בבנק.

קיימת הכרזה ישנה (מתחילת שנת 2006) על סכסוך עבודה, שעניינה דרישות העובדים למקרה של חילופי בעלי המניות של הבנק.

תיאור מצב המיסוי

1. על פי פקודת מס הכנסה נקבעה הפחתה הדרגתית של שיעורי המס לחברות: בשנת 2006 חל שיעור מס של 31%, בשנת 2007 - 29%, בשנת 2008 - 27%, בשנת 2009 יחול שיעור מס של 26% ומשנת 2010, יחול שיעור מס של 25%.
 - בנוסף, הפרשה למיסים על הכנסת הבנק כוללת הפרשה בגין מס רווח לפי חוק מס ערך מוסף המוטל על ההכנסה. ביום 27 ביוני 2006 פורסם ברשומות צו מס ערך מוסף בעקבותיו שיעורי מס שכר ומס רווח החלים על מוסדות כספיים הופחתו מ- 17% ל- 15.5%.
 - לאור זאת שיעור המס הסטטוטורי אשר חל על הבנק בשנת המס 2006 הינו 40.6%, בשנת 2007- 38.5%, בשנת 2008- 36.8%, בשנת 2009- 35.9% ומשנת 2010 ואילך יחול שיעור מס של 35.1%.
2. לבנק שומות סופיות עד וכולל לשנת המס 2004. לחברות מאוחדות שומות סופיות (או הנחשבות כסופיות) עד וכולל שנת המס 2003, למעט חברה מאוחדת אחת לה הוצאו שומות סופיות עד לשנת המס 2006.
3. במסגרת ביקורת שנערכה על ידי רשות המיסים (מחלקת ביקורת מע"מ) בחברה בת של הבנק – אגוד מערכות בע"מ, חברה פרטית העוסקת במתן שירותים בתחום המחשוב לבנק (להלן – "החברה"), התנהלה חקירה בהקשר לפעילותה של החברה כעוסק לצרכי מע"מ.
 - ביום 18 ביוני 2008 התקבלה בחברה שומת מס עסקאות לתקופות חיוב ספטמבר 2005 עד מרס 2008. במסגרת השומה נטען כי החברה מסרה ציוד (חומרה ותוכנת מחשבים) לבנק והוסף מס עסקאות בגובה היתרה להפחתה של מס התשומות שנתבע עם רכישת הציוד בתוספת 10% והפרשי הצמדה וריבית (כ- 7 מיליון ש"ח).
 - ביום 17 ביולי 2008 הגישה החברה השגה על השומה הנ"ל. להערכת ההנהלה, בהתבסס על הערכת יועציה המשפטיים של החברה, סיכויי ההשגה הם סבירים.
 - יובהר כי מכיוון שמדובר בהפרשי עיתוי, הרי שגם אם ההשגה תדחה, לא צפויה לכך השפעה מהותית על תוצאות פעילות החברה והבנק.
4. הבנק הינו בעל מעמד של מתווך מורשה (Q.I) כהגדרתו בכללי רשויות מס הכנסה בארה"ב. משמעות מעמד זה הינה כי הבנק התקשר בהסכם עם רשויות המס בארה"ב לפיו ינכה הבנק מס במקור בגין פעילות לקוחותיו בניירות ערך אמריקאיים.
5. פרטים נוספים לגבי מדיניות רישום המיסים בבנק והפרשה למיסים ראה ביאורים 1טז ו-27 לדוחות הכספיים.

תיאור עסקי הבנק לפי מגזרי פעילות

האבחנה בין המגזרים משמשת את הנהלת הבנק לצורך קבלת החלטות על המדיניות העסקית ולניתוח התוצאות העסקיות של הבנק. אפיון המגזרים מתבסס בעיקר על פי סוגי הלקוחות ותחומי פעילות הכלולים בכל מגזר ומגזר. נתוני תוצאות המגזרים נערכו בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בדבר "מגזרי פעילות עיקריים". כללי החשבונאות שישומו בעריכת המידע הינם אלה המתוארים בביאור 29 לדוחות הכספיים.

פעילות הבנק מתמקדת במגזרי פעילות כמפורט להלן:

מגזר לקוחות פרטיים – מספק מגוון של שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים למשקי בית וללקוחות בעלי עושר פיננסי, לרבות שירותי ייעוץ בהשקעות. כמו כן מספק המגזר שירות ללקוחות עסקיים בעלי אובליגו עד 400,000 ש"ח. המגזר כולל את מגזר מימון לדיור.

מגזר לקוחות עסקיים – המגזר מספק מגוון שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים ללקוחות עסקיים אשר קבלת אשראי מהווה את תחום פעילותם העיקרי, מחברות גדולות במשק ועד לקוחות עסקיים בעלי אובליגו מעל 400,000 ש"ח.

מגזר יהלומים – המגזר כולל לקוחות פעילים בענף היהלומים אשר רובם חברים בבורסת היהלומים ברמת גן.

מגזר ניהול פיננסי - כולל את פעילות הבנק על חשבון עצמו בתחום ניירות הערך, ניהול נכסים והתחייבויות, ניהול סיכוני השוק והנזילות, פעילות חדרי עסקות של הבנק ופעילות החברה המאוחדת אגוד השקעות וייזום (א.ש.י), המהווה את זרוע ההשקעות הריאליות של הבנק.

אחרים והתאמות - המגזר כולל פעילויות אשר לא ניתן לשייכם באופן ספציפי למגזרים.

להלן הכללים העיקריים שישומו בחלוקת תוצאות הפעילות בין המגזרים השונים:

רווח מפעילות מימון – במגזרים בהם הפעילות מתמקדת בלקוחות נכלל בסעיף זה מרווח פיננסי על ההלוואות והפיקדונות של הלקוחות. המרווח מחושב ככלל מעל מחיר מעבר המייצג את עלות המקורות בהתאם למשך חיים ממוצע ובהתייחס לאפיק ההצמדה הרלוונטי. כן כלולה בסעיף זה ריבית חסרת סיכון על ההון המשוקלל המחושב לצורך תשואה על ההון העצמי המיוחס למגזר. ההון העצמי מיוחס על בסיס נכסי הסיכון המשויכים לכל מגזר.

הכנסות תפעוליות ואחרות – מיוחסות למגזר אליו משתייך הלקוח.

הפרשה לחובות מסופקים – ההפרשה לחובות מסופקים נזקפת למגזר אליו משתייך הלקוח אשר כנגד חבותו נרשמה ההפרשה.

הוצאות תפעוליות ואחרות – ההוצאות הישירות מיוחסות למגזר הספציפי, יתרת ההוצאות מיוחסות על סמך פרמטרים המבוססים על אומדנים שונים.

מיסים על ההכנסה – ההפרשה למס על התוצאות העסקיות של כל מגזר פעילות חושבה ככלל על פי שיעור המס האפקטיבי, למעט במקרים מסויימים בהם ניתן לבצע ייחוס ספציפי.

תשואה להון – מהווה את היחס שבין הרווח הנקי של כל אחד מהמגזרים לבין ההון העצמי המוקצה למגזר. ההון העצמי המוקצה למגזר הינו מכפלה של יחס ההון הראשוני ביתרות הממוצעות היחסיות של רכיבי סיכון במגזר.

להלן תמצית התפתחות הרווח הנקי וסך הנכסים לפי מגזרי פעילות:

רווח נקי (הפסד) מפעולות רגילות			א.
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2008	*2007	מגזר	
מיליוני ש"ח			
5	15	לקוחות פרטיים	
56	84	עסקי	
7	(5)	יהלומים	
(13)	31	ניהול פיננסי	
(1)	(2)	אחרים והתאמות	
54	123	סך הכל	
רווח נקי (הפסד)			
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2008	*2007	מגזר	
מיליוני ש"ח			
5	17	לקוחות פרטיים	
56	85	עסקי	
7	(5)	יהלומים	
(13)	32	ניהול פיננסי	
(1)	(3)	אחרים והתאמות	
54	126	סך הכל	

* סווג מחדש

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

	2008	*2007	
	מיליוני ש"ח		
מגזר לקוחות פרטיים	4,773	4,384	
המגזר העסקי	13,712	12,152	
מגזר יהלומים	1,866	2,370	
מגזר ניהול פיננסי	12,133	11,471	
* סווג מחדש			

מגזר לקוחות פרטיים

מבנה המגזר

במגזר זה ניתנים שירותים לכלל הלקוחות הפרטיים: בנקאות קמעונאית ופרטית, לקוחות עו"ש עסקי בעלי אובליגו של עד 400,000 אלף ש"ח, פעילות מימון לדיור ושוק ההון.

מגזר לקוחות פרטיים מנוהל על ידי אגף קמעונאות נכסי לקוחות ויעוץ. האגף כולל את מכלול הפעילויות הקשורות בפעילות מול הלקוחות הפרטיים במגמה ליצור סינרגיה ביניהן תוך הידוק מנגנוני הבקרה. האגף אחראי על חברת אימפקט בע"מ – חברת ניהול התיקים של הבנק.

שירותים ללקוחות המגזר ניתנים באמצעות סניפי הבנק, באמצעות מרכזי בנקאות פרטית אגוד Premium וכן באמצעות ערוצי הבנקאות הישירה: האינטרנט והמוקד הטלפוני של הבנק - אגוד ישיר. מוצרים עיקריים של המגזר כוללים שירותי ניהול חשבון שוטף, יעוץ השקעות, יעוץ פנסיוני, השקעות בניירות ערך, פיקדונות, מוצרים מובנים, כרטיסי אשראי, אשראי צרכני, מתן הלוואות לרכישה, חכירה, הרחבה, שיפוץ או בניה של דירת מגורים ומתן הלוואות לכל מטרה, המובטחות על ידי משכון דירות מגורים.

כמו כן כלולים במגזר פעילות חברות בנות בתחום ניהול תיקים ושירותי נאמנות.

מגבלות חקיקה, פיקוח תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות והנחיות רגולטוריות החלות על המערכת הבנקאית בישראל מצד גורמים כגון: הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון, הממונה על הגבלים עיסקיים, רשות ניירות ערך ועוד.

החל מה-1 ביולי 2008 נכנסה לתוקפה הרפורמה בעמלות הבנקים על פי כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח – 2008. עיקרי הרפורמה הינן צמצום מספר העמלות ללקוחות יחידים ועסקים קטנים בעלי מחזור פעילות של עד 1 מיליון ש"ח. הבנק יישם את הרפורמה במספר מישורים לצורך עמידה בהוראות הרגולציה – המערכות

המיכונים הותאמו לזיהוי סוג הלקוח וגביית העמלה המתאימה לו, נשלחה הודעה ללקוחות להסברת הרפורמה תוך הצגת 3 העמלות העיקריות שהבנק יגבה. עובדי הסניפים תודרכו בהוראות הדין והרגולציה החדשות. על פי אומדן ראשוני שנערך בסוף שנת 2007, השפעת חקיקה זו הייתה אמורה להקטין את הכנסות הבנק מעמלות במחצית השנייה של 2008 בסך של כ- 8 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס). על פי הערכת הבנק, ההשפעה בפועל במחצית השנייה של 2008 הסתכמה בסכום נמוך מהאומדן האמור, אולם לא ניתן לכמת את ההשפעה במדויק.

התפתחות בשווקים של המגזר

שנת 2008 התאפיינה בתנודתיות, כאשר תשעת החודשים הראשונים של השנה התאפיינו בצמיחה של המשק בהמשך לצמיחה בשנים הקודמות ובירידה באבטלה לרמה הנמוכה ביותר מזה עשור. לעומת זאת ברבעון האחרון חלה תפנית כאשר תוצאות המשבר הכלכלי העולמי החלו לתת אותותיהן במשק הישראלי. השפעה זו באה לידי ביטוי בהאטה בהיקף רכישות כרטיסי אשראי ורכישות ברשתות השיווק. במקביל נרשמו ירידות משמעותיות בשוק המניות והאג"ח אשר גרמו לשחיקת תיק הנכסים והחסכונות הפנסיוניים של הציבור, תוך ירידה בתחושת העושר של הלקוחות. יש להניח שהשלכות המשבר בשנת 2009 יתבטאו בעליית שיעור האבטלה ובהקטנת הביקושים של הסקטור הקמעונאי. כמו כן ירידת ריבית בנק ישראל לשיעור של 1% שבוצעה לקראת מועד פרסום הדוחות הכספיים עשויה להשפיע על הרכב תיק הנכסים של הציבור כמו גם על מרווחי הבנקים.

שינויים טכנולוגיים שיש בהם כדי להשפיע מהותית על המגזר

במהלך שנת 2008 הסתיים השלב השני בפיתוח מערכת תומכת בבנקאות ישירה: מערכת ניהול קשרי לקוחות (CRM) בסניפי הבנק, במרכזי הפרימיום ובמחלקת משכנתאות. להערכת הבנק מערכת זו תאפשר למקד את פעילות המכירה ללקוחות בהצעות ערך תואמות לפעילות ותתמוך בהגדלת פעילות הלקוחות והכנסותיהם, פועל יוצא מכך הינו הגדלת נתח הלקוחות הפעילים בבנק. במהלך שנת 2008 הבנק החל בשדרוג אתרי האינטרנט: האתר השיווקי, הבנקאי ופעילות בניירות ערך בישראל. השדרוג צפוי להסתיים לקראת מחצית שנת 2009. כתוצאה מהשיפורים רמת השימוש בערוצים הישירים על ידי הלקוחות צפויה להתרחב, מה שיפנה את עובדי הסניפים לפעילות מכירה ושיווק. בשנת 2008 שודרגה רמת הבקרה והפיקוח בתחום האשראי הצרכני באמצעות שיפור תהליכי הבקרה בנושא והטמעת מערכת ממוכנת ותומכת בתהליך אישור מתן האשראי הצרכני. בשנת 2009 מתוכנן המשך שדרוג המערכת באמצעות פיתוח כלי דרוג הכוללים מודלים מתקדמים להערכה ודרוג של האשראי הצרכני.

הצהרות מסוימות המופיעות בפסקה זו מכילות "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה, ראה פרק "מידע צופה פני עתיד".

גורמי הצלחה קריטיים למגזר - מחסומי כניסה ויציאה העיקריים של המגזר

- מגוון מוצרי בנקאות והתאמתם ללקוח, ביניהם מוצרים ושירותים ייחודיים שלא מוצעים על ידי המתחרים.
- פריסת סניפים נאותה ופיתוח ערוצים ישירים.
- הכשרת כח אדם.
- הקמה ותחזוקת מערכות מידע וטכנולוגיה.
- תקציבי שיווק ופרסום

תחליפים למוצרים ולשירותים של המגזר והשינויים שחלו בהם

התחרות מצד גופים חוץ בנקאיים קיימת במרבית המוצרים והשירותים הבנקאיים, יחד עם זאת בשירותי העו"ש ובקבלת מכלול השירותים הפיננסיים תחת קורת גג אחת לא קיימת תחרות. התחרות בתחום האשראי ללקוחות פרטיים הינה מצד חברות כרטיסי האשראי וחברות נישא נוספות. בהשקעות, התחרות קיימת מצד בתי השקעות, ברוקרים פרטיים וחברות ביטוח. כתוצאה מהחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון, התשס"ה – 2005, חל שינוי מהותי בפעילות ההשקעות במערכת הפיננסית. המשבר הכלכלי בסוף שנת 2008 גרם לירידה משמעותית בשווי נכסי הלקוחות תוך שחיקת החסכונות הפנסיונים. בתחילת 2008 החלו בתי ההשקעות לייצר קרנות נאמנות כספיות שמטרתן להתחרות בפיקדונות הבנקים. עד כה לא ניכרת השפעה מהותית על פעילות והיקף פקדונות הציבור בבנקים.

מבנה התחרות במגזר

התחרות בתחום הלקוחות הפרטיים גברה במהלך השנים האחרונות כאשר משתתפים בה כל הבנקים בישראל תוך מעורבות גדלה והולכת של הבנקים שאינם נמנים עם הבנקים הגדולים הבנק מתחרה במגזר מול כלל המערכת הבנקאית, ההערכה היא כי מרבית נתח השוק מוחזק ע"י שלושת הבנקים הגדולים וכי ניידות הלקוחות במגזר נמוכה. בתחומים מסויימים קיימת תחרות מול בתי השקעות, ברוקרים פרטיים וחברות ביטוח. במהלך השנים האחרונות בוצעו שינויים חקיקתיים ורגולטורים בתחומי הפעילות בשוקי ההון והכספים על מנת להגביר ניידות הלקוחות ולהסיר חסמי מעבר. במקביל הבנק נוקט בצעדים שיווקיים מגוונים לגיוס לקוחות, תוך יצירת בידול לעומת המתחרים כמענה לתחרות בענף. הצפי הוא שצעדים אלו יאפשרו לבנק להגדיל את נתח פעילות המגזר בבנק.

המתחרים בתחום המימון לדיור הם בעיקר הבנקים הפועלים בישראל. התחרות בשנת 2007 הועצמה עד כדי סבסוד משכנתאות על ידי בנקים מסויימים עקב השאיפה לגייס את הלקוח אגב משכנתא. בשנת 2008 עוצמת התחרות נחלשה בעיקר לקראת סוף השנה.

הצהרות מסויימות המופיעות בפסקה זו מכילות "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה, ראה סעיף מידע צופה פני עתיד לעיל.

שירותים ומוצרים חדשים במגזר

מזה מספר שנים מושקעים במגזר מאמצים משמעותיים להרחבת בסיס הלקוחות. בשנת 2009 ימשיך הבנק להשקיע מאמצי שיווק ומשאבים לגיוס לקוחות חדשים בעיקר בקרב אוכלוסיית לקוחות מקבלי המשכורת והבנקאות הפרטית. כן מתוכננת הגדלת נתח פעילות לקוחות הבנק באמצעות פיתוח מוצרים והתאמת פעילות על פי צרכי הלקוחות.

בהתאם לכך הבנק פועל להרחבת פעילויות, תשתיות ומערכות מחשב על מנת להעמיק את הפעילות בקרב הלקוחות הפרטיים:

פריסת הסניפים – במהלך השנים האחרונות פתח הבנק 12 סניפים חדשים. הסניפים שנפתחו הינם סניפים שכונתיים באזורי מגורים בעלי פוטנציאל לבנקאות קמעונית במבנה השקעה ועלות נמוכים יחסית. חלק מהסניפים נפתחו בריכוזי אוכלוסין של המגזר החרדי. במהלך שנת 2008 נערכה בחינה מקיפה של פעילות הסניפים החדשים במגמה לעדכן את מדיניות הסינוף של הבנק.

אגוד Premium - במחצית שנת 2006 השיק הבנק מרכז בנקאות פרטית ברמת גן ובמהלך 2008 נפתח מרכז נוסף, אגוד Premium חיפה. פעילות מרכזי הפרמייום תומכת בהרחבת פעילות והתמקדות בקרב לקוחות הבנקאות הפרטית בעלי עושר פיננסי מעל מיליון ש"ח, תוך הענקת שירותים ברמה גבוהה ביותר ללקוחות. למרכזי הפרמייום גויסו מיטב היועצים המקצועיים להענקת שירות מקצועי, אישי וגמיש. במוקד הטיפול בלקוח עומדת תפיסה של מתן מענה למכלול צרכיו של הלקוח, כולל התאמת מוצרים פיננסיים מתקדמים – פיקדונות מובנים, עסקאות מורכבות במט"ח. במתן שירות ללקוחות המגזר מושם דגש מיוחד על יצירת מערכת יחסים הדוקה וארוכת טווח.

בסוף שנת 2008 הבנק נמצא בשלבים מתקדמים של הטמעת פרויקט מיקוד לקוח בסניפים, שמטרתו לספק שירות איכותי אישי ומותאם ללקוח על פי מאפייניו. במקביל הושלם יישום התאמת מרכיבי מערכת CRM לפעילות הבנקאות הפרטית. מהלכים אילו מאפשרים פעולות יזום, שיווק אקטיבי וממוקד ביחידות הבנקאות הפרטית בסניף. בשנת 2009 מתוכננת בניית מעטפות שירות ללקוחות במטרה להמשיך ולשפר את רמת השירות ללקוחות.

מוצרים חדשים

החל מהמחצית השניה יצא הבנק במבצע רחב היקף לגיוס לקוחות פרטיים- מבצע "חשבון הפוך", המעניק חבילה ייחודית וכוללת של הטבות בנקאיות בניהול חשבון עו"ש למעבירי משכורת. להערכת הבנק החבילה נותנת מענה מיטבי לצרכי הלקוחות: פטור מריבית חובה, ריבית זכות אוטומטית ופטור מעמלת פקיד. ההטבות מותנות בהעברת משכורת בסכום מינימלי ובהיקף הפעילות בחשבון. מהלך זה הינו יחודי ונוגע בליבת פעילות הלקוח הקמעונאי והפרטי עם הבנק ומהווה שלב נוסף ביישום האסטרטגיה העסקית של הבנק. המבצע לווה בקמפיין תקשורתי נרחב. הבנק משווק מעת לעת מבצעים בתחום המשכנתאות בהתאם למצב השוק ולצרכי הלקוחות, בהתאם לכך עלה נתח השוק של הבנק בתחום זה. במקביל הבנק מפתח ומשווק מוצרים חדשניים בתחום הפיקדונות בכלל ובתחום הפיקדונות המובנים בפרט המאפשרים גיוון השקעות ופיזור סיכונים.

הצהרות מסוימות המופיעות בפסקה זו מכילות "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה, ראה סעיף מידע צופה פני עתיד לעיל.

שיווק והפצה

השיווק מתבצע באמצעות המדיה: עיתונות, שלטי חוצות, טלוויזיה, רדיו, אינטרנט ובנוסף על ידי ערוצי המגזר: סניפים תוך נקיטת פעילויות מקומיות באזורי המיקום של הסניפים, אגוד Premium, אתר אינטרנט של הבנק, דיור ישיר ללקוחות. אגוד ישיר מנוהל כשתי זרועות: ערוץ שיווקי ומכירתי כמשלים לפריסת הסניפים של הבנק וכערוץ תפעולי בנקאי. במהלך שנת 2008 שווקו מבצעים באמצעות ערוץ שיווקי זה, אשר משלים את שירותי הבנקאות הישירה ותומך בהשגת היעדים של תוכנית העבודה של הבנק. החל משנת 2007 הבנק החל ביישום והטמעה של מערכת משוכללת לניהול קשרי לקוחות - CRM, המערכת מוטמעת בשלבים כאשר בשנת 2007 המערכת יושמה באגוד ישיר, במהלך 2008 הוטמעו מודלים במרכזי הפרמייום של הבנק לשם תמיכה בניהול מערכת היחסים עם הלקוחות. בפעילות המשכנתאות בסניפים ובמטה, הוטמעו תהליכי העבודה במערכת החל מתהליך קדם המשכנתא - שלב המגע הראשון של הלקוח דרך אישור ההלוואה ועד העמדתה המתבצע במערכת, כמו כן המערכת הוטמעה בסניפי הבנק כאמצעי לתמיכה במכירה יזומה בשילוב מודל campaign management. בשנת 2009 מתוכננת הרחבת

המערכת בתחום השיחות הנכנסות בסניפים. יישום המערכת תומך ביעדי הבנק בתחום העמקת פעילות והכנסות לקוח וכן גידול במספר ובשיעור הלקוחות הפעילים בבנק.

שיווק ביטוח חיים ומבנה, כחלק מהבטוחות להלוואה לדיור על ידי הבנק מתבצע החל מחודש דצמבר 2005 באמצעות סוכנות ביטוח, על ידי עמדות לא מאוישות המוצבות בסניפי הבנק והמשמשות למטרה זו בלבד. הגביה מתבצעת בנפרד מההלוואה, על ידי סוכנות הביטוח. ביטוחים בגין הלוואות שהועמדו טרם מועד זה ניתן להמשיכם או לחדשם במתכונת הקודמת.

הצהרות מסויימות המופיעות בפסקה זו מכילות מידע צופה פני עתיד. למשמעות מושג זה, ראה פרק "מידע צופה פני עתיד".

הון אנושי

בשנת 2008 הסתכם מספר המשרות הממוצע במגזר ב- 614 משרות שעלותן הועמסה על המגזר. בסניפים, באגוד Premium ובאגוד ישיר מועסקים עובדים שהוכשרו לתפקידים שונים בהתאם לדרישות והצרכים הבנקאיים. כן מבוצעת הכשרה שוטפת והדרכה בתחום המכירות, השיווק וה-CRM, וכן בתחומים מקצועיים אחרים. כמו כן, הבנק שם דגש על הגברת מערכי הבקרה ולצורך כך תוגברו מערכי ההדרכה בתחום הטמעת מערכות ותהליכי בקרה. הבנק רואה את מגזר הלקוחות הפרטיים כמוקד מרכזי לפיתוח פעילות בשוק ההון בשנים הקרובות. לצורך כך הבנק השקיע ומשקיע בהנחיה, הדרכה, הכשרה ורישוי יועצי השקעות. במקביל היועצים הפיננסיים במגזר הוכשרו למתן ייעוץ פנסיוני במקביל לייעוץ השקעות.

הליכים משפטיים

פרטים נוספים בדבר הליכים משפטיים הנוגעים לפעילות מימון לדיור ראה בפרק "הליכים משפטיים" ובחוות דעת רואי החשבון המבקרים.

יעדים ואסטרטגיה עסקית

הבנק נוקט במהלכים אסטרטגיים משמעותיים להרחבת בסיס הלקוחות הפרטיים תוך העמקת הפעילות וההכנסות. להלן הפעילויות והיעדים המתוכננים לשנת 2009 למימוש אסטרטגיה זו:

- צמיחה במספר הלקוחות הפרטים בדגש על גידול משמעותי בלקוחות משכורת כפי שבאה לידי ביטוי במאמצי שיווק של "חשבון הפוך" בשנת 2008. אסטרטגיה זו מהווה נדבך נוסף לאסטרטגיית השיווק ומיתוג "הבנק השני הראשון" בה נקט הבנק במהלך השנים הקודמות.
- התמקדות בהרחבת מספר הלקוחות הפעילים בבנק באמצעות העמקת פעילות והגדלת הכנסות מלקוח, פעילות זו נתמכת באמצעות מערכת CRM וכן באמצעות מערכות מידע ומדידה נוספות שהוטמעו במהלך 2008 בסניפים.
- מדיניות המרווחים במגזר נבחנת באופן שוטף.
- העמקת פעילות אגוד ישיר כזרוע שיווקית ומקצועית בתחום ניהול תהליכי המכירה וקידום המכירות במגוון המוצרים במקביל לפעילות בנקאית שוטפת.
- פעילות קידום מכירות לוקאלית כתמיכה בגיוס לקוחות פרטיים בסניפים.

- הגדרת המשך הפריסה הגאוגרפית בהתייחס למקומות שעולים בקנה אחד אסטרטגיית הסינוף העדכנית של הבנק
 - המשך הרחבת פעילות בנקאות הפרימיום באמצעות מרכזי בנקאות פרטית אגוד Premium .
 - המשך הרחבת תיק המשכנתאות של הבנק בדגש על גיוס לקוחות מקבלי משכורת לבנק אגב ביצוע משכנתא.
 - הגדלת תיק האשראי הצרכני ללקוחות תוך שימת דגש על איכות הלווה.
 - הטמעת תרבות ארגונית מוכרת ויוזמת הנתמכת ע"י מערכת ה-CRM.
 - פיתוח מתודולוגיה לשרות לקוחות הכולל הגדרת מעטפות שירות לשם יצירת בידול אפקטיבי בין לקוחות בעלי מאפיינים שונים.
 - השלמת פיתוח אתרי האינטרנט של הבנק ומינופם השיווקי.
 - התייעלות בהוצאות והתאמת מסגרות הפעולה למצב בשווקים.
- הצהרות מסוימות המופיעות בפסקה זו מכילות "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה, ראה סעיף מידע צופה פני עתיד לעיל.

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר לקוחות פרטיים לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר

*2007					2008				
סך הכל	שוק ההון (1)	מימון לדיור	עו"ש עסקי (2)	לקוחות פרטיים	סך הכל	שוק ההון (1)	מימון לדיור	עו"ש עסקי (2)	לקוחות פרטיים
במיליוני ש"ח					במיליוני ש"ח				
204	-	34	13	157	205	-	39	14	152
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
122	6	18	11	87	123	6	18	12	87
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
326	6	52	24	244	328	6	57	26	239
15	-	(1)	2	14	9	-	(1)	1	9
286	4	43	24	215	309	4	48	26	231
25	2	10	(2)	15	10	2	10	(1)	(1)
10	1	4	(1)	6	5	1	5	-	(1)
15	1	6	(1)	9	5	1	5	(1)	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
17	3	6	(1)	9	5	1	5	(1)	-
6.6%		3.6%	(7.1%)	11.1%	1.9%		2.5%	(4.4%)	-
4,384	-	3,100	428	856	4,773	-	3,748	81	944
13,295	-	53	1,813	11,429	15,464	-	52	2,207	13,205
3,246	-	2,061	205	980	3,495	-	2,472	169	854
6,167		-	1,193	4,974	7,045		-	1,516	5,529
728	728	-	-	-	402	402	-	-	-
51	-	20	4	27	58	-	23	4	31
124	-	-	9	115	123	-	-	11	112
29	-	14	-	15	24	-	16	(1)	9
204	-	34	13	157	205	-	39	14	152

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

הכנסות תפעוליות ואחרות:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

סך כל ההכנסות

הפרשה לחובות מסופקים

הוצאות תפעוליות ואחרות

- מחיצוניים

רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מיסים

הפרשה למיסים על הרווח

מפעולות רגילות

רווח (הפסד) מפעולות רגילות לאחר מיסים

רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים

רווח נקי (הפסד)

תשואה להון

יתרה ממוצעת של נכסים

יתרה ממוצעת של התחייבויות

יתרה ממוצעת של נכסי סיכון

יתרה ממוצעת של ניירות ערך

יתרה ממוצעת של ניירות ערך מנוהלים

מרכיבי הרווח מפעולות מימון לפני

הפרשה לחובות מסופקים:

מרווח מפעילות מתן אשראי

מרווח מפעילות קבלת פקדונות

אחר

סך הכל רווח מפעילות מימון לפני

הפרשה לחובות מסופקים

* סווג מחדש.

(1) מתן שירותים בתחום שוק ההון.

(2) לקוחות עסקיים בעלי אובליגו עד 400 אלפי ש"ח.

שינויים בהיקף הפעילות של המגזר וברווח הנקי שלו

הרווח הנקי מפעולות רגילות הסתכם בשנת 2008 ב- 5 מיליון ש"ח לעומת 15 מיליון ש"ח בשנת 2007. תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות על ההון העצמי בשנת 2008 הייתה 1.9% לעומת 5.8% בשנת 2007. הירידה ברווח הנקי מוסברת בעיקרה כתוצאה מעליה בהוצאות המגזר מ- 286 מיליון ש"ח בשנת 2007 ל- 309 מיליון ש"ח בשנת 2008. עליה זו נובעת הן מגידול בסך הוצאות הבנק (ראה בפרק "רווח ורווחיות") והן מגידול במספר הסניפים. הכנסות המגזר הסתכמו בשנת 2008 ב- 328 מיליון ש"ח לעומת 326 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 1%. ההפרשה לחובות מסופקים במגזר הסתכמה בשנת 2008 ב- 9 מיליון ש"ח לעומת 15 מ' ש"ח בשנת 2007, ירידה של 40%.

בשנת 2007 נכלל רווח נקי מפעולות בלתי רגילות לאחר מס בסך של 2 מיליון ש"ח בגין חלקו של הבנק במכירת פעילות קופות הגמל של בנק לאומי.

היתרה הממוצעת של ההתחייבות (שעיקרם פיקדונות הציבור), הסתכמה בשנת 2008 ב- 15.5 מיליארד ש"ח לעומת 13.3 מיליארד ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 17%. תוצאות אילו מבטאות את מדיניות הבנק בהרחבת פעילות מגזר הלקוחות הפרטיים באמצעות מבצעים, בין השאר, באמצעות מחירים תחרותיים. היתרה הממוצעת של הנכסים (שעיקרם אשראי לציבור) הסתכמה בשנת 2008 ב- 4.8 מיליארד ש"ח לעומת 4.4 מיליארד ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 9%.

במהלך השנתיים האחרונות הרחיב הבנק את פעילות המשכנתאות בצורה משמעותית, כאשר הגידול בתיק האשראי הסתכם בשנתיים אילו ב- 1.2 מיליארד ש"ח, עלייה של 42%. היקף האשראי לדיור הסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 ב- 4 מיליארד ש"ח לעומת 3.3 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2007, עליה בשיעור של 21%. סכום זה אינו כולל אשראי לזכאים מכספי אוצר שהסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 בסך 0.7 מיליארד ש"ח לעומת סך של 0.8 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2007.

מידע על הלוואות חדשות שבוצעו לרכישת דירת מגורים בבטחון משכנתא והיקפי מיחזור הלוואות

סך הלוואות החדשות שבוצעו בשנת 2008 הסתכם ב- 1.3 מיליארד ש"ח לעומת 1 מיליארד ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של כ- 30%.

בשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		הלוואות שבוצעו
2007	2008	
מיליוני ש"ח		
910	1,147	כספי הבנק
25	15	כספי האוצר
* -	*-	הלוואות עומדות
935	1,162	סה"כ הלוואות חדשות
81	148	הלוואות שמוחזרו
1,016	1,310	סה"כ הלוואות שבוצעו

* סכומים נמוכים מ- 500 אלפי ש"ח.

הרווח הנקי של פעילות מימון לדיור הסתכם בשנת 2008 ב- 5 מיליון ש"ח לעומת 6 מיליון ש"ח בשנת 2007. ההכנסות הסתכמו בשנת 2008 ב- 57 מיליון ש"ח לעומת 52 מיליון ש"ח בשנת 2007, גידול בשיעור של כ- 10%, אשר נובע בעיקרו מעלייה בהכנסות מימון. בהפרשה לחובות מסופקים נרשמה בשנת 2008 הכנסה של 1 מיליון ש"ח כתוצאה מגביית מסופקים, בדומה לשנת 2007. ההוצאות הסתכמו ב- 48 מיליון ש"ח, לעומת 43 מ' ש"ח בשנת 2007, גידול של כ- 12%.

המגזר העסקי

מבנה המגזר

המגזר העסקי של הבנק מטופל על ידי אגף עסקים וכולל לקוחות עסקיים במגוון ענפי המשק השונים. הלווים המשתייכים למגזר זה הינם בעלי היקף אשראי החל מ- 400,000 ש"ח ועד למאות מיליוני שקלים. הבנק מספק מגוון שירותי בנקאות ללקוחות העסקיים, כאשר מתן אשראי מהווה את עיקר פעילותם. ענפי המשק העיקריים בהם המגזר מתמחה הינם: תעשייה, מסחר, נדל"ן ולקוחות פעילי שוק הון.

שירותי הבנקאות ללקוחות המגזר ניתנים בכל סניפי הבנק, המוצרים והשירותים של מגזר זה מותאמים לצורכי הלקוחות וכוללים בעיקר: מימון פעילות שוטפת, מימון השקעות, ליווי פרויקטים בענף הנדל"ן בעיקר למגורים, שירותים פיננסיים, פעולות סחר-חוץ, עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים, שירותי יעוץ בהשקעות בסניפים ובחדרי העסקאות של הבנק ופעילות ליסינג על ידי חברת הבת אגוד ליסינג בע"מ.

מגבלות חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות והנחיות רגולטוריות החלות על מערכת הבנקאות בישראל מצד הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון, הממונה על הגבלים עסקיים ורשות ניירות ערך. האמור להלן משקף מגבלות ספציפיות החלות על המגזר: על פי הוראת ניהול בנקאי תקין חלה מגבלה על גובה החבות המותרת ללווה בודד, לקבוצת לוויים, לסך החבות הכוללת לשש קבוצות הלווים הגדולות בבנק וללקוחות המוגדרים כ"אנשים קשורים" לבנק. למגבלות אלו עלולה להיות השלכה על אופן והיקף פעילות המגזר העסקי בבנק עם אותם לקוחות. יתרת האשראי וסיכון האשראי המיוחסים ללקוחות מגזר זה, לעניין מדידתו לצורך מגבלת חבות לווה וקבוצת לוויים, רגישים לשינויים חיצוניים, כגון: תנודות בשער החליפין של המטבעות הזרים, מדד המחירים לצרכן, התפתחות בשיעורי הריבית, מיזוגים ורכישות של חברות, שינויים בהסכמים בין בעלי מניות לגבי מאפייני השליטה שלהם בחברות, עסקות משותפות ושותפויות בין גורמים שונים וכיוצ"ב.

בתחילת ינואר 2008 העביר המפקח על הבנקים לתאגידים כללי הוראה בנושא "מדידה וגילוי של חובות בעייתיים והפרשה לחובות מסופקים בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים", הוראה זו תחול החל משנת 2010. ההוראה נועדה להחליף את ההוראה הקיימת, כשעיקרה הוא התאמת מערך המונחים וההגדרות הנהוג בארץ למקובל במערכות בנקאיות בעולם, ובמיוחד בארה"ב. פירוט בנושא ראה בפרק "החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם". ההוראה עשויה להגדיל את היקף החובות אשר בגינם לא יירשמו הכנסות ריבית באופן שוטף, אלא רק על בסיס גביה בפועל, וזאת כתוצאה מהגדרתם כחובות פגומים. זאת, בין היתר, בגין חובות המוגדרים כיום כחובות מסופקים בחלקם ונושאים הכנסה, ובגין חובות המוגדרים כיום כחוב בפיגור זמני. הבנק נערך לישום ההתאמות הדרושות במערכות המידע.

באפריל 2008 פורסמו שני תיקונים לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) – ראה פרק "עדכוני חקיקה".

ההתפתחות בשוקים של המגזר

פעילות המגזר העסקי של הבנק מושפעת מקצב הצמיחה במשק, מרמת הביקושים במשק המקומי והעולמי, מהמדיניות המוניטרית והפיסקלית, מהמצב הביטחוני ומאירועים ביטחוניים המשפיעים על ענף התיירות בעיקר, מהתפתחויות בענף הנדל"ן המקומי ומהתפתחות שיעורי הריבית. שנת 2008 היתה שנה לא אחידה כאשר מחציתה הראשונה התאפיינה ביציבות פיננסית, צמיחה בפעילות הכלכלית ועליה בהשקעות בענפי המשק ולעומת זאת מחציתה השנייה התאפיינה בהאטת הפעילות הכלכלית, במיוחד ברבעון הרביעי בחינת האינדיקטורים הכלכליים המובילים משקפת את התמונה הנ"ל. התוצר העסקי עלה ברבעונים הראשון והשני של השנה בשיעור של 5.8% ו-5.0% בהתאמה (בחישוב שנתי), בהשוואה לעלייה בשיעור של 1.9% בלבד (בחישוב שנתי) ברבעון השלישי של השנה, על פי האומדנים המוקדמים שיעור הגידול השנתי יסתכם ב-2008 ב-4.5%, ביבוא יצוא חל קיטון משמעותי במחצית השנייה של השנה לעומת המחצית הראשונה, יתר על כן במהלך 2008 חלה תנודתיות גבוהה בשער הדולר, בריבית בנק ישראל ובמחירי הסחורות אשר השפיעו גם הם על ההתפתחויות במגזר. לפרטים נוספים ראה פרק "התפתחויות כלכליות". ההאטה בפעילות הכלכלית של המשק מקיפה את מרבית ענפי המשק. הערכה היא כי המשבר אינו מגולם במלואו בפעילות החברות בשנת 2008 וכי תחול הרעה בפעילות החברות והמשק בשנת 2009. הצהרות מסוימות המופיעות בפסקה זו מכילות "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה, ראה פרק "מידע צופה פני עתיד".

שינויים טכנולוגיים שיש בהם כדי להשפיע מהותית על המגזר

מערכות המידע המשמשות את המגזר העסקי מיועדות לסייע בתהליכי ניתוח, בקרה ושיווק. המגזר העסקי עוסק באופן שוטף בשיפור ועדכון המערכות הטכנולוגיות המשמשות אותו. בשנת 2007 הוטמעה מערכת לאיתור זיהוי פוטנציאל של אשראי בעייתי. כן נוספו תהליכי בקרה מיכוניים ליישום הוראת ניהול בנקאי תקין 325 לניהול מסגרות אשראי. במהלך 2008 וכן במהלך 2009 הבנק נערך ליישום הוראת חובות פגומים, באמצעות יישום מערכת ממוכנת ופיתוח מודלים להפרשה קבוצתית.

גורמי ההצלחה הקריטיים במגזר/ מחסומי כניסה ויציאה העיקריים של המגזר

- ניהול ובקרת סיכונים אשראי לרבות מדד סיכון לקוח - סיכון האשראי הינו גורם הסיכון המשמעותי בפעילות במגזר, ניהול מושכל של סיכונים האשראי ובקרה חיוניים לצמצום הסיכונים ולהשגת רווחיות נאותה למגזר.
- אופטימיזציה של יחס הון מחד ותשואת לקוח מאידך.
- עמידה במגבלות הרגולטוריות החלות על המגזר.
- תמחור נכון של פרמיית הסיכון של הלקוח.
- מערכת קשרים ארוכת טווח עם הלקוחות.
- כוח-אדם איכותי ומיומן.
- הקמה ותחזוקה של מערכות וטכנולוגיה.

תחליפים למוצרים ולשירותים של המגזר והשינויים שחלו בהם

לאשראי בנקאי קיימים מקורות מימון אלטרנטיביים המוצעים על ידי גופים פיננסיים חוץ בנקאיים: הנפקות ציבוריות ופרטיות של מניות, אגרות חוב וניירות ערך אחרים בשוקי ההון בארץ ובחו"ל וכן אשראי ישיר שמוענק על ידי חברות ביטוח. יחד עם זאת בעקבות התרחשותו של המשבר הפיננסי הגלובלי בשנת 2008 אשר בעקבותיו חלה קריסה של מחירי המניות ועליית תשואות האג"ח הקונצרני לרמה דו ספרתית כתוצאה מחשש ליכולת פרעון אג"ח צפוי קיפאון בתחום ההנפקות, הצפי הוא כי המערכת הבנקאית תוכל לספק רק חלק מהביקושים בין השאר בעקבות ציפיה של בנק ישראל להעלאת הלימות ההון של הבנקים. בהתאם יתכן מחסור בהיצע האשראי בשווקים בשנת 2009. יחד עם זאת בנק ישראל והאוצר נוקטים במגוון אמצעים להתמודדות עם המחסור בין השאר באמצעות מתן ערבויות מדינה לגיוס הון על ידי הבנקים והקמת קרנות מנוף לשם מתן אשראי לטובת מיחזור חוב וניהול הסדרי חוב.

מבנה התחרות במגזר

השלכות המשבר הפיננסי עשויות להשפיע על התחרות במגזר בישראל, כאשר יש לבחון את התחרות טרום המשבר ולאחריו, טרום התרחשות המשבר, הבנק התחרה במגזר מול הבנקים הפועלים בישראל, כמו גם מול בנקים זרים, אשר העמיקו את פעילותם בישראל. חלק ניכר מהלקוחות העסקיים מנהלים חשבונות במספר בנקים. על רקע זה, התחרות במגזר הבנקאות העסקי היתה גבוהה ביותר ואף השפיעה על מרווחי הריבית. בשנים האחרונות ניכרה גם מעורבות מוגברת של גופים מוסדיים במגזר זה כחברות ביטוח וקרנות פנסיה, והורגשה תחרות על רקע תחליפי האשראי באמצעות הנפקות ציבוריות ופרטיות של אג"ח, פעילות שהורחבה משמעותית במהלך 2007 עד למחצית הראשונה של 2008, במחצית השנייה של 2008 החל קיפאון בתחום ההנפקות. עקב הירידות החדות במחירי אג"ח קונצרני והעליות בשיעורי התשואות בעקבות המשבר הכלכלי נוצר משבר אימון שגרם לכשל בשוק האג"ח הקונצרני. כשל שוק זה שיתק למעשה את יכולת הפירמות לגייס או למחזר את האשראי החוץ הבנקאי. כתוצאה מכך נוצר מחנק אשראי. הבנקים אינם מסוגלים לספק את הפער שנוצר בביקוש לאשראי מה עוד שעקב הגידול בסיכון האשראי נאלצו הבנקים להעלות את פרמיית הסיכון ללקוחות מה שגרם להגברת תחושת המחנק אצל הפירמות העסקיות.

שיווק והפצה

פעילות המגזר העסקי מול לקוחותיו מרוכזת על-ידי אגף עסקים והסניפים, הנמצאים בקשר רצוף עם הלקוחות, לצורך התאמת פתרונות מימון לעסקות שונות, מתן מענה לצרכים הבנקאיים ושיווק מוצרי הבנק.

הון אנושי

בשנת 2008 הסתכם מספר המשרות הממוצע במגזר ב- 462 משרות שעלותן הועמסה על המגזר. העובדים עוברים באופן שוטף הכשרה מקצועית מתאימה בבנק, בכלל זה הכשרה בתחום ניתוח הדוחות הכספיים בעקבות יישום תקני דיווח כספי בינלאומיים – IFRS. במסגרת העבודה נדרשים העובדים ליכולת אנליטית, התמודדות עם עסקות מורכבות תוך הקפדה על רמת הבקרה במקביל למתן שירות גבוהה ללקוחות המגזר. בתחום שוק ההון ובתחום האשראי הפעילות מצריכה ידע והיכרות מעמיקים, כן חלה תחרות על מגזר העובדים בתחומים אילו, בהתאם מושקעים משאבים לטיפוחם ושימורם.

יעדים ואסטרטגיה עסקית

ככלל, בשנת 2009 בכוונת הבנק לשמור על היקף תיק האשראי העסקי תוך שינוי בתמהיל התיק הכולל, כאשר באשראי צרכני ומשכנתאות מתוכננת עליה. כמו- כן הבנק ימשיך להקפיד על השבחת תיק האשראי תוך בחינת רמת סיכונים הגלומה בתיק והתאמת פרמיית הסיכון של הלקוחות לסביבה העסקית המשתנה.

מדיניות זו תיושם באמצעות:

- מדיניות אשראי ובטחונות מעודכנת ומותאמת לסביבה העסקית ולתקופת המשבר.
- פיזור האשראי העסקי בין ענפי המשק השונים.
- בחינה שוטפת של רמת המרווחים של המגזר.

הצהרות מסוימות המופיעות לעיל מכילות מידע צופה פני עתיד. למשמעות מושג זה, ראה בפרק "מידע צופה פני עתיד".

להלן תמצית תוצאות הפעילות של המגזר העסקי לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר

*2007				2008			
סך הכל	שוק ההון (1)	בניה ונדל"ן	עסקיים במיליוני ש"ח	סך הכל	שוק ההון (1)	בניה ונדל"ן	עסקיים במיליוני ש"ח
261	42	65	154	297	33	83	181
17	15	-	2	18	17	-	1
131	34	27	70	118	27	30	61
-	-	-	-	(2)	(2)	-	-
409	91	92	226	431	75	113	243
15	-	7	8	61	32	16	13
245	44	37	164	253	42	38	173
149	47	48	54	117	1	59	57
65	17	19	29	61	(1)	31	31
84	30	29	25	56	2	28	26
1	1	-	-	-	-	-	-
85	31	29	25	56	2	28	26

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

הכנסות תפעוליות ואחרות:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

סך כל ההכנסות

הפרשה לחובות מסופקים

הוצאות תפעוליות ואחרות

- מחיצוניים

רווח מפעולות רגילות לפני מיסים
הפרשה למיסים על הרווח
מפעולות רגילות

רווח מפעולות רגילות לאחר מיסים

רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים
רווח נקי

תשואה להון

יתרה ממוצעת של נכסים

יתרה ממוצעת של התחייבויות

יתרה ממוצעת של נכסי סיכון

יתרה ממוצעת של ניירות ערך

יתרה ממוצעת של ניירות ערך מנוהלים

מרכיבי הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

מרווח מפעילות מתן אשראי

מרווח מפעילות קבלת פקדונות

אחר

סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

* סווג מחדש.

(1) פעילות בניירות ערך.

שינויים בהיקף הפעילות של המגזר וברווח הנקי שלו

הרווח הנקי מפעולות רגילות הסתכם בשנת 2008 ב- 56 מיליון ש"ח, לעומת 84 מיליון ש"ח בשנת 2007, קיטון בשיעור של 33%. תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות על ההון העצמי בשנת 2008 הייתה 5.6% לעומת תשואה של 8.9% בשנת 2007. ירידה זו נובעת בעיקרה מגידול בחובות המסופקים, כאשר כמחצית מההפרשה בשנת 2008 נובעת מלקוח אחד. כמו כן חלה ירידה בהכנסות בעקבות מדיניות הבנק בהקטנת חשיפת אשראי ללקוחות פעילים בשוק האג"ח הקונצרני.

הכנסות המגזר הסתכמו בשנת 2008 ב- 431 מיליון ש"ח לעומת 409 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של כ- 5% הנובעת מרווחי מימון בקיזוז חלקי של עמלות הנובעות בעיקר מדיבידנדים. ההפרשה לחובות מסופקים הסתכמה בשנת 2008 ב- 61 מיליון ש"ח לעומת 15 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 307%. העלייה מבטאת בין השאר את השלכות המשבר הכלכלי על המגזר.

הוצאות המגזר הסתכמו בשנת 2008 ב- 253 מיליון ש"ח לעומת 245 מיליון ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 3%.

ההיקף הממוצע של נכסי המגזר (שעיקרם אשראי לציבור) הסתכם בשנת 2008 ב- 13.7 מיליארד ש"ח לעומת 12.2 מיליארד ש"ח בשנת 2007, עליה בשיעור של 12%. ההיקף הממוצע של התחייבויות המגזר (שעיקרם פיקדונות הציבור) הסתכם בשנת 2008 ב- 13.1 מיליארד ש"ח לעומת 14.1 מיליארד ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 7%.

הרווח הנקי בפעילות בתחום הבניה והנדל"ן הסתכם בשנת 2008 ב- 28 מיליון ש"ח לעומת 29 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 3%. ההכנסות הסתכמו בשנת 2008 ב- 113 מיליון ש"ח לעומת 92 מיליון ש"ח ב- 2007, עליה בשיעור של 23%. ההפרשה לחובות מסופקים הסתכמה ב 16 מיליון ש"ח לעומת 7 מיליון ש"ח בשנת 2007, גידול בשיעור של 129%.

היקף האשראי המאזני לבניה ונדל"ן הסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 ב- 3.6 מיליארד ש"ח בדומה ליום 31 בדצמבר 2007. אשראי חוץ מאזני הסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 ב- 3.5 מיליארד ש"ח לעומת 2.9 מיליארד ב- 31 בדצמבר 2007, גידול של 21%. התפתחות היקפי האשראי המאזני והחוץ מאזני מבטאים את מדיניות הבנק בתחום ליווי בניה למגורים: שמירה על רמת פרויקטים קיימת תוך שינוי בתמהיל, במקביל לגידול בקצב המכירות בפרויקטים הקיימים אותם הבנק מלווה.

מגזר היהלומים

מבנה המגזר

המגזר כולל לקוחות פעילים בענף היהלומים אשר רובם חברים בבורסת היהלומים ברמת גן, הפעילות מתבצעת בסניף הבנק ברמת גן, כאשר מתן אשראי מהווה את עיקר הפעילות. המוצרים והשירותים של מגזר זה מותאמים לצורכי הלקוחות: פעילות סחר חוץ, מימון השקעות, שירותים פיננסיים, שרותי יעוץ בהשקעות במסגרת הסניף וחדרי העסקות של הבנק.

מגבלות חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות והנחיות רגולטוריות החלות על מערכת הבנקאות בישראל מצד הפיקוח על הבנקים, והמפקח על היהלומים ממשרד המסחר והתעשייה. האמור להלן משקף מגבלות ספציפיות החלות על המגזר: במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין חלה מגבלה על גובה החבות המותרת לענף, ללווה בודד, לקבוצת לווים, לסך החבות הכוללת לשש קבוצות הלווים הגדולות בבנק וללקוחות המוגדרים כ"אנשים קשורים" לבנק. למגבלות אלו עלולה להיות השלכה על אופן והיקף פעילות המגזר העסקי בבנק עם אותם לקוחות. יתרת האשראי וסיכון האשראי המיוחסים ללקוחות מגזר זה, לעניין מדידתו לצורך מגבלת חבות לווה וקבוצת לווים, רגישים לשינויים אקסוגניים, כגון: רמת צמיחה עולמית, משברים כלכליים, תנודות בשער החליפין של המטבעות הזרים, מדד התפתחות בשערי הריבית, מיזוגים ורכישות של חברות, שינויים בהסכמים בין בעלי מניות לגבי מאפייני השליטה שלהם בחברות, עסקות משותפות ושותפויות בין גורמים שונים וכיוצ"ב.

פרטים בדבר הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא "מדידה וגילוי של חובות בעייתיים והפרשה לחובות מסופקים של התאגידים הבנקאיים" ראה בפרק מגבלות חקיקה בסקירת המגזר העסקי לעיל.

התפתחויות בשוקים של המגזר

ענף היהלומים עבר בשנים האחרונות שינויים שבאו לידי ביטוי בעליה בביקושים ליהלומים על רקע הצמיחה העולמית. מנגד חלה ירידה בתפוקות המיכרות והסטת קווי יצור לארצות בעלות מכרות היהלומים מה שיצר מחסור בחומרי הגלם. בהתאם חלה עליה משמעותית במחירי חומרי הגלם, בעיקר של אבנים הגדולות. מאידך היהלומים המלוטשים שמרו על רמת מחירים קבועה במרבית הזמן בשנים האחרונות.

לקראת מחצית שנת 2008 ועל רקע ההאטה המתפתחת בעיקר בארה"ב חלה האטה גם בביקושים ליהלומים, האטה זו התגברה בצורה משמעותית ברבעון האחרון של 2008 ובאה לידי ביטוי בירידה דרמטית בביקושים וזאת עקב המשבר הכלכלי העמוק שהתפתח בארה"ב וכמעט בכל העולם המערבי, משבר שפגע בראש ובראשונה בביקושים למוצרי מותרות דוגמת יהלומים.

בסיכום כולל של שנת 2008 ניכרות השלכות המשבר הכלכלי העולמי בענף בכל הפרמטרים: ובאו לידי ביטוי בירידה ביצוא המלוטש, ביצוא הגלם, ביבוא הגלם וביבוא המלוטש בשיעורים של 11.8%, 2%, 11.9% ו-3.9% בהתאמה, לעומת שנת 2007. נתונים אלו הינם פועל יוצא של ירידות דרסטיות שחלו בעיקר ברבעון הרביעי ירידות אלה מבטאות את עוצמת המשבר: ובאו לידי ביטוי ביצוא המלוטש, ביצוא הגלם, ביבוא הגלם וביבוא המלוטש בשיעורים של 56%, 66%, 63% ו-43% בהתאמה, לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

גורמי ההצלחה הקריטיים במגזר/ מחסומי הכניסה והיציאה העיקריים של המגזר

- הכרות מעמיקה עם ענף היהלומים בארץ ובעולם.
- ניהול ובקרת סיכונים (בדגש על סיכוני אשראי).
- כוח-אדם איכותי ומיומן.
- הקמה ותחזוקה של מערכות וטכנולוגיה.

תחליפים למוצרים ולשירותים של המגזר והשינויים שחלו בהם

לא קיימים תחליפי אשראי חוץ בנקאי למגזר.

מבנה התחרות וההתפתחויות במגזר

בתקופה שבה התאפיין הענף בשגשוג עוצמת התחרות בין הבנקים המממנים את הענף הייתה גבוהה. הבנק התחרה בעיקר מול בנק דיסקונט ובנק לאומי וכן עם בנקים זרים בחו"ל. התחרות הגבוהה באה לידי ביטוי הן במחירים והן ברמת החשיפה של הגורמים המתחרים. עם פרוץ המשבר חלה ירידה בביקושים לאשראים בענף מחד וגם הבנקים החלו לצמצם את חשיפתם לענף.

סה"כ האשראי לענף ממערכת הבנקאות בישראל ירד באופן משמעותי ברבעון האחרון של 2008 ובחודש ינואר 2009 מרמה של 2.45 מיליארד דולר לסך של 1.94 מיליארד דולר ירידה של כ- 20% כאשר בכל שנת 2008 ירד היקף האשראי במערכת הבנקאות בכ- 7% (מ-2.2 ל- 2.05 מיליארד דולר) ירידה זו מוסברת בעיקר על ידי הירידה בהיקפי הסחר, מדיניות הבנקים להורדת החשיפה לענף ובעלית פרמיית הסיכון בענף.

הבנק נקט כבר בסוף שנת 2007 על רקע תחילת התפתחות ההאטה בענף במדיניות של צמצום החשיפה לענף תוך טיוב תיק האשראי שבאו לידי ביטוי בירידה בחלקו של הענף בסך האשראי המאזני מ-11% בסוף דצמבר 2007 ל-8% סוף דצמבר 2008 (בסוף 2006 - 12% ובסוף 2005 -15%).

שיווק והפצה

פעילות מגזר היהלומים מרוכזת בסניף רמת גן. עובדי המגזר נמצאים בקשר רצוף עם הלקוחות לצורך התאמת פתרונות מימון ושירותי בנקאות משלימה. הבנק עורך ומשתתף בכנסים תקופתיים ללקוחות הענף ונמצא בקשר רצוף עם הלקוחות בארץ ובחו"ל.

הון אנושי

בשנת 2008 הסתכם מספר המשרות הממוצע במגזר ב- 43 משרות שעלותן הועמסה על המגזר. במסגרת העבודה נדרשים העובדים ליכולת אנליטית בניתוח בקשות מימון וחוסן פיננסי של לקוחות תוך הקפדה על בקרה שוטפת והדוקה, התמודדות עם עסקות מורכבות וכן מתן רמת שירות גבוהה מתוך שאיפה לספק ללקוח את מכלול השירותים בנקודת מגע אחת עם הסניף. במהלך 2008 הועשרה הרמה המקצועית והעמקת הידע. כמו כן בוצעו שיפורים בתמיכת מערכות המידע בתהליכי העבודה הנדרשים, תוך הוספת בקורות רוחביות על פעילות המחלקה, ושידרוג נהלי העבודה בתחום.

יעדים ואסטרטגיה עסקית

מדיניות הבנק הינה להמשיך ולהיות גורם דומיננטי בתחום מימון הענף, עם זאת עקב המשבר הקטין הבנק את החשיפה לענף הן באופן יחסי והן באופן מוחלט. עקב כך היקף האשראי לענף הצטמצם בין תחילת 2008 לסופה מכ- 586 מליון דולר ל- 471 מליון דולר.

בנוסף עדכן הבנק את הקריטריונים למתן אשראי לענף הן ברמת הענף והן ברמת הלקוח הבודד, כמו כן הגביר הבנק את אמצעי הבקרה אחר חשיפתו לענף תוך הוספת פרמטרים נוספים כולל הגדרת לקוחות מסוימים תחת השגחה מיוחדת, וכל זאת כפועל יוצא מהמשבר אליו נקלע הענף.

הבנק מתאים את מדיניות האשראי ורמת החשיפה למגזר היהלומים באופן שוטף בהתאם לסיכונים הנגזרים מהענף.

מידע צופה פני עתיד

הצפי והכוונות האמורים, כוללים מידע צופה פני עתיד. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי ודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה הקיימת בבנק לתאריך הדוחות הכספיים וכולל הערכות של הבנק כי המשבר בשוק העולמי ימשך בשנת 2009, תוך פגיעה ישירה בענף היהלומים כענף מותרות. כמו כן תיתכנה השלכות נוספות כגון: פגיעה ביכולת ההחזר של לקוחות הבנק כתוצאה מירידה חדה במכירות בתזרים המזומנים וברווחיות וכן שחיקה בערך הבטחונות שהעמידו הלקוחות כבטחון לפרעון האשראים שקיבלו מהבנק. ראה גם פרק "מידע צופה פני עתיד".

שינויים בהיקף הפעילות של המגזר וברווח הנקי שלו

הרווח הנקי מפעולות רגילות הסתכם בשנת 2008 ב- 7 מיליון ש"ח לעומת הפסד נקי של 5 מיליון ש"ח בשנת 2007. תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות על ההון העצמי בשנת 2008 הייתה 6% לעומת תשואה שלילית של 4.1% בשנת 2007.

הכנסות המגזר הסתכמו בשנת 2008 ב- 63 מיליון ש"ח לעומת 68 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 7%. תוצאות המגזר מושפעות מירידה בהיקפי הפעילות ברבעון האחרון עקב הקטנת חשיפת אשראי למגזר, וכן מהתחזקות השקל. שער הדולר הממוצע של שנת 2008 ירד ב- 12.7% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. ההפרשה לחובות מסופקים הסתכמה בשנת 2008 ב- 24 מיליון ש"ח לעומת 50 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 52%. הוצאות המגזר הסתכמו בשנת 2008 ב- 24 מיליון ש"ח לעומת 26 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 8%.

מגזר ניהול פיננסי

מבנה המגזר

פעילות מגזר זה באחריות האגף לניהול פיננסי המרכז את כלל ניהול הנכסים וההתחייבויות בבנק בשקלים ובמט"ח. בהתאם, המגזר כולל את פעילות הנוסטרו של הבנק באמצעות השקעות בניירות ערך (בעיקר אגרות חוב), פיקדונות בבנקים, עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים, עשיית שוק, ניהול חשיפות שוק ונזילות אשר הבנק חשוף אליהן מחמת עסקיהם של לקוחותיו, פעילות חברות הבנות אגוד שוקי הון והשקעות בע"מ ואגוד השקעות ויזום בע"מ. אגף ניהול פיננסי מרכז את פעילויות עשיית השוק במט"ח ובאג"ח, ניהול הנזילות בש"ח ובמט"ח והשקעות הבנק באג"ח בחו"ל.

מגבלות חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות והנחיות רגולטוריות, החלות על מערכת הבנקאות בישראל מצד גורמים כגון: הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון, הממונה על הגבלים עסקיים, רשות ניירות ערך ועוד.

התפתחות בשווקים של המגזר

השלכות המשבר הכלכלי הגלובלי באות לידי ביטוי במגזר הפיננסיים. בעקבות קריסת הבנקים ובתי ההשקעות בחו"ל חל משבר אמון בין הבנקים מה שגרם לשיתוק בפעילות הפיננסית ולמצוקת אשראי בכל המערכת הכלכלית העולמית. יתר על כן הפסדי המערכת הפיננסית מחקו את ההון של הבנקים ומוסדות פיננסיים אחרים בארה"ב ובאירופה ואילצו

את הממשלות להתערב בצורה פעילה, לרכוש נכסים בעייתיים ולהזרים הון לבנקים. בישראל, המערכת הבנקאית פגשה את המשבר בשיעורי הלימות הון גבוהים, ועל רקע מצב משק משגשג שכן במהלך השנים האחרונות הפגין המשק הישראלי עוצמה בפרמטרים כלכליים חשובים, כך שהמשק הישראלי לא נקלע למשבר נזילות. יחד עם זאת חשיפת השוק לשוקי חו"ל גרמה לירידות חדות במחירי האג"ח הקונצרניות ובכך גרמה למחנק אשראי ולהאטה בפעילות המשק. בעקבות המשבר המגזר הפיננסי צפוי להידוק הרגולציה.

שינויים טכנולוגיים שיש בהם כדי להשפיע מהותית על המגזר

הטכנולוגיה המשמשת את חדר העסקאות של הבנק הינה מהמתקדמות בארץ. עיקר ההשקעה המתבצעת הינה בתחומי עשיית השוק במטרה להוביל בפעילויות אילו.

בשנת 2007 הופעלה מערכת זה"ב של בנק ישראל (מערכת RTGS) המבצעת סליקה בזמן אמת. המערכת מאפשרת העברת כספים תוך יומית, סופית בין כל הבנקים. הפעלת מערכת זו מייעלת את תהליך קבלת החלטות בנושא נזילות הבנק תוך הקטנת סיכונים. חשיבות המערכת עולה בעיקר על רקע המשבר העולמי כתוצאה ממשבר האמון בין הבנקים.

גורמי ההצלחה הקריטיים במגזר/ מחסומי הכניסה העיקריים

- היכרות השוק, אבחון צרכי הלקוחות והתאמת פעילות בהתאם, ויכולת לתגובה מהירה לשינויים בשוק.
- איכות המשאב האנושי, כאשר המועסקים בתחום נדרשים להיות בעלי כישורים אנליטיים וכישורי מסחר גבוהים.
- מערכות ממוחשבות ברמה גבוהה, הן בתחום ביצוע עסקאות והן בתחום המידע, הניתוח ובקרת סיכונים.
- רשת ענפה של קשרים עם בנקים ומוסדות פיננסיים ברחבי העולם. קשרים אלו מאפשרים למגזר לשרת מגוון לקוחות ולבצע פעילויות בהיקף נרחב.

תחליפים למוצרים ולשירותים של המגזר והשינויים שחלו בהם

קיימים תחליפים לרוב המוצרים והשירותים שמספק המגזר.

מבנה התחרות וההתפתחויות במגזר

המגזר מתחרה עם חדרי העסקאות של הבנקים הפועלים בארץ. כמו כן קיימת תחרות מצד בנקים וגורמים פיננסיים בחו"ל המאפשרים ללקוחות לפעול באופן ישיר. נתחי השוק של הבנק במונחי מחזורי פעילות לשנת 2008, גבוהים יחסית לגודלו של הבנק.

הון אנושי

בשנת 2008 הסתכם מספר המשרות הממוצע במגזר ב- 42 משרות שעלותן הועמסה על המגזר. במגזר הניהול הפיננסי נדרש כח אדם איכותי. קיימת תחרות משמעותית על שירותיהם של העובדים, תחרות מהבנקים המקומיים והזרים, מגופים פיננסיים אחרים ומחברות עסקיות בהתאם לכך הבנק משקיע בטיפוח ובפיתוח המשאב האנושי של המגזר.

הסכמי שיתוף פעולה

במהלך העסקים השוטף מקיים הבנק, ובמסגרתו המגזר לניהול פיננסי, קשרים ענפים עם הבנקים ובתי ההשקעות המובילים בעולם. הקשרים העסקיים בין הבנק לגופים אלו בשוקי ההון השונים מושתתים, בין היתר, על הסדרים בינלאומיים סטנדרטיים: הסכמי מסגרת התומכים בפעילות חדרי העסקאות (ISDA), בנושא זה הבנק שואף להגדיל את מספר הבנקים עמם יחתמו הסכמים לקיזוז עסקאות בעת כשל עסקי. כן הבנק שואף להגדיל את ההסכמים להקטנת חשיפה לסיכונים שוק (הסכמי CSA), בנוסף קיימת פעילות באמצעות מסלוקה בינ"ל (CLS) לשם מזעור סיכונים סליקה בעסקאות החלף במטבע חוץ. במהלך שנת 2008 הבנק החל לרכז את מרבית פעילות סליקת ניירות הערך בבורסות ארה"ב בבנק אחד המשמש ככתב מרכזי מהלך זה נועד לשם מיזעור סיכונים סליקה תוך העלאת רמת שירות ללקוחות.

התמודדות הבנק עם המשבר הכלכלי

כתוצאה מהמשבר הכלכלי והשלכותיו על המערכת הבנקאית העולמית החליט הבנק החל מהרבעון השלישי של שנת 2008 לבצע הסטת פיקדונות מחו"ל לאגרות חוב של ממשלת ארה"ב, לבנק ישראל ולבנקים בארץ, תוך עדכון המסגרות וקביעת פרמטרים מחמירים עד כדי בחינה פרטנית של הבנקים הזרים. בנוסף הבנק נקט בצעדים להקטנת החשיפה למשבר בין השאר באמצעות שמירה על רמת נזילות גבוהה ושדרוג דוחות המאפשרים שליטה ובקרה באופן שוטף ויומיומי אחר אינדיקטורים מרכזיים בפעילות. להרחבה בנושא ראה פרק "ניהול סיכונים".

שינויים בהיקף הפעילות של המגזר וברווח הנקי שלו

ההפסד הנקי של המגזר הסתכם בשנת 2008 ב- 13 מיליון ש"ח לעומת רווח נקי של 32 מיליון ש"ח בשנת 2007. תוצאות המגזר מושפעות מהשלכות המשבר הכלכלי העולמי: ברבעון הרביעי של שנת 2008 נרשמו הוצאות חריגות בהיקפן בסך של כ- 49 מיליון ש"ח בגין הצגת פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים על פי שוויים ההוגן, כנדרש לפי כללי חשבונאות. ההיקף החריג של ההוצאות נבע בעיקרו מירידות הריבית החדות בעולם כתוצאה מהמשבר. בנוסף כתוצאה מהמדיניות שבה נוקט הבנק בכל מה שנוגע לטיפול בתיק הנכסים, רשם הבנק הפרשות בסך 52 מיליון ש"ח בגין ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני בתיק אגרות החוב הקונצרניות הזמין למכירה, אשר מהווה חלק מסיכונים האשראי של הבנק. הוצאות אילו קוזזו באופן חלקי מרווחים ממימוש והתאמת אג"ח ומפעילות חדר עסקות במט"ח.

בעקבות המשבר הכלכלי בעולם נקט הבנק במדיניות של שמירה על נזילות גבוהה יחסית במחצית השנייה של 2008. בנוסף, ביצע הבנק הסטה של פיקדונות מבנקים בחו"ל לבנק ישראל ולבנקים המקומיים. מדיניות זו השפיעה על רווחיות הבנק. ראה התייחסות בפרק "חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם" תת פרק "הערכות לשינויים בסביבה העסקית".

סכומים שלא הוקצו והתאמות

המגזר כולל פעילויות אשר לא ניתן לשייכן באופן ספציפי למגזרים.

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה בסיכונים אשראי, סיכונים שוק וסיכונים נזילות. לסיכונים אלו נלווים סיכונים תפעוליים ומשפטיים.

מדיניות ניהול הסיכונים מסייעת לבנק לממש את יעדיו העסקיים בפעילויותיו הפיננסיות תוך הגדרת היקף הסיכונים, במסגרת המגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

אחריות ארגונית

בבנק קיימת הפרדה בין מנהלי הסיכונים ויוצרי החשיפות לבין האחראים על הבקרה עליהם.

ניהול החשיפות לסיכונים השוק והנזילות וכן לסיכונים אשראי הנובעים מהשקעות הבנק באג"ח קונצרני, מתבצע באגף ניהול פיננסי באחריות מר אפרים אברהם.

יצירת החשיפות מתבצעת בעיקר באמצעות חדרי העסקות ויחידת הנוסטרו באגף.

כמנהלת סיכונים האשראי העסקי בבנק, לרבות סיכונים האשראי ללקוחות הפעילים במגזר הפיננסי ובמגזר היהלומים, משמשת ראש אגף העסקים גב' עדנה פרס לכיש.

סיכון חשיפות האשראי למגזר הקמעונאי, לרבות משכנתאות, מנוהל באחריות ממלא מקום ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ, מר צביקה טבצ'ניק.

כמנהלת הסיכונים המשפטיים משמשת היועצת המשפטית הראשית של הבנק עו"ד רחלי פרידמן.

מערך ניהול הסיכונים - אחראי לזיהוי, הגדרה ומיפוי של סיכונים שוק ונזילות, מדידת הסיכונים ויצירת תמונת הסיכון הכוללת. תפקידו כולל פיתוח המודלים הפנימיים למדידת הסיכונים בכל מגזרי הסיכון. למערך אחריות מקצועית לניתוח ויישום הוראות באזל 2, לרבות אמידת הסיכון בנדבך השני. ראש מערך ניהול הסיכונים הינו מר עמי שושני.

בקרת סיכונים – אגף בקרות, בראשותו של ד"ר עקיבא שטרנברג, מרכז את פעילויות בקרת סיכונים שוק, נזילות ואשראי וכן בקרות על פעילויות המסחר של הבנק ואחריות על פעילות קצין הציות. ראש אגף בקרות משמש גם כמנהל הסיכונים התפעוליים.

סיכונים שוק

הינם סיכונים להכנסות הבנק ולהונו העצמי כתוצאה משינויים של מחירים ושערים בשווקים הפיננסיים, ובעיקר שינויים בשערי הריבית, בשערי החליפין, באינפלציה, בשערי המניות וברמת התנודתיות של השינויים בתחומים השונים. דירקטוריון הבנק קבע את הגבולות והמסגרות לחשיפה לסיכונים שוק במגזרי הפעילות השונים. גבולות ומסגרות אלו מרוכזים במסמך חשיפות הנדון בדירקטוריון הבנק אחת לרבעון. מדיניות ניהול החשיפות נועדה להשיג את יעדי הבנק בפעולותיו השונות תוך עמידה במגבלות שקבע הדירקטוריון.

תמונת סיכון השוק נבחנת במפורט אחת לשבוע בפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים. במסגרת זו נבחנות החשיפות השונות של הבנק בכל המגזרים תוך השוואת החשיפה בפועל למול המסגרות המאושרות. המלצות הפורום מובאות לדיון ואישור בהנהלת הבנק.

הבנק מודד את סיכוני השוק, בין השאר, באמצעות מודל הערך שבסיכון (VAR) אשר מציג את הסיכון הפוטנציאלי (ירידה אפשרית בשווי בתקופת זמן נתונה). החישוב מבוצע בשיטה הפרמטרית לתקופת אחזקה של 10 ימים וברמת ביטחון של 99%. סיכון תיק האופציות מחושב בעזרת תרחישי שינוי בשערי חליפין ובתנודתיות על פי נתוני השנה האחרונה. כהשלמה למדידת ה-VAR מתבצעות מדידות Back test - i Stress.

סיכון בסיס - מתייחס לאפשרות של הפסד הנובע משינויים בשערי המטבע, בסיס הצמדה או מניות, כאשר אין הקבלה בין הבסיס אליהם צמודים הנכסים לבין בסיס ההתחייבויות. ניהול סיכוני הבסיס נועד, בין השאר, למקסם את רווחיות הבנק תוך ניצול הזדמנויות בשווקים השונים. במסגרת זו יוצר הבנק חשיפות בשווקי המטבע המקומיים והבינלאומיים וכן חשיפות בשוק הצמוד למדד. ההנהלה מנהלת באופן מבוקר את הסיכונים הנובעים מחשיפות הבסיס במסגרת מגבלות הדירקטוריון.

א. חשיפות מט"ח: פעילות הבנק כעושה שוק בתחום המט"ח מחייבת חשיפה לסיכון שער חליפין במהלך המסחר. נקבעו נהלי עבודה ומגבלות לגבי היקפי החשיפות ואופן ניהולן במהלך המסחר. בנוסף, מעת לעת, מתקבלות החלטות להיכנס לחשיפות על פי הערכות להתפתחויות במחירים היחסיים של המטבעות השונים. החשיפות מתבצעות בתוך המסגרות שנקבעו על ידי הדירקטוריון תוך קביעת מגבלות הפסד מירביות. לבנק מערכת ממוחשבת המצביעה על חשיפות המט"ח הכוללות בכל רגע נתון. מגבלת הדירקטוריון לסך החשיפה מט"ח/ש"ח לסוף יום עודכנה ברבעון השני של השנה ונקבעה במונחי ערך בסיכון לסך של 13 מיליון ש"ח. החשיפה בפועל הייתה ביום 31 בדצמבר 2008 ערך בסיכון של 1.9 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 – 3.2 מיליון ש"ח). הערך בסיכון הגבוה ביותר (לסוף יום עסקים) בשנת 2008 היה 8.5 מיליון ש"ח (בשנת 2007 – 3.2 מיליון ש"ח). פעילותו של הבנק במטבעות חוץ מתבצעת בעיקר במטבעות דולר ארה"ב, יורו, יין, ליש"ט ופר"ש.

בנוסף, נקבעו מגבלות נוספות לערך בסיכון למט"ח (ללא דולר) – שקל ולמטבעות שאינם עיקריים ומגבלות פוזיציה במהלך יום ובסוף יום.

כמו כן נקבעה מגבלה כמותית של עודף/חוסר נכסים על התחייבויות בהיקף של 40 מיליון דולר, מזה במט"ח ללא מטבע דולר – 15 מיליון דולר, ובמטבעות שאינם עיקריים – 10 מיליון דולר (המטבעות העיקריים הינם: דולר, יורו, ליש"ט, פר"ש, יין).

ב. חשיפת בסיס מדד: דירקטוריון הבנק עדכן ברבעון השני את מגבלת חשיפת בסיס המדד במונחי ערך בסיכון להיקף של 15 מיליון ש"ח. כמו כן עודכנה המגבלה הכמותית של עודף הנכסים על ההתחייבויות להיקף של 1000/+750- מיליון ש"ח. החשיפה בפועל ליום 31 בדצמבר 2008 הייתה ערך בסיכון של 0.9 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 – 5.7 מיליון ש"ח). הערך בסיכון הגבוה ביותר (לסוף יום עסקים) בשנת 2008 היה 5.4 מיליון ש"ח (בשנת 2007 – 6.3 מיליון ש"ח).

להלן הרגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ והמדד במיליוני ש"ח (סוגריים מייצגים הפסד):
(המדידה כוללת הן את הפעילות המאזנית והן את החוץ מאזנית)

מט"ח אחר	פר"ש	יין	ליש"ט	יורו	דולר	מדד	ליום 31 בדצמבר 2008:
(0.1)	0.5	(0.3)	(0.3)	3.3	(4.4)	(15.3)	עליה של 5%
(0.2)	1.1	(0.6)	(0.5)	8.2	(12.8)	(30.6)	עליה של 10%
0.1	(0.5)	0.3	0.3	(0.8)	1.8	15.3	ירידה של 5%
0.2	(1.1)	0.6	0.5	(3.2)	1.7	30.6	ירידה של 10%

מט"ח אחר	פר"ש	יין	ליש"ט	יורו	דולר	מדד	ליום 31 בדצמבר 2007:
(0.4)	0.3	(0.2)	(0.3)	(2.4)	(0.2)	16.3	עלייה של 5%
(0.7)	0.5	(0.4)	(0.7)	(6.8)	0.6	32.6	עלייה של 10%
0.4	(0.3)	0.2	0.3	(0.2)	(2.5)	(16.3)	ירידה של 5%
0.7	(0.5)	0.4	0.7	(0.3)	(10.1)	(32.6)	ירידה של 10%

להלן תמצית מאזני ההצמדה במיליוני ש"ח:

סה"כ	פריטים לא כספיים	מט"ח כולל צמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד	ליום 31 בדצמבר 2008:
34,103	742	10,300	4,393	18,668	נכסים
32,534	121	10,128	3,947	18,338	התחייבויות
<u>1,569</u>	<u>621</u>	<u>172</u>	<u>446</u>	<u>330</u>	
		(10)	(557)	567	עסקות עתידיות, נטו
		(185)	-	185	אופציות (שווי דלתא)
		<u>*(23)</u>	<u>(111)</u>	<u>1,082</u>	

*מזה: דולר - (84) מיליון ש"ח, יורו - 66 מיליון ש"ח, מטבעות אחרים - (5) מיליון ש"ח.

סה"כ	פריטים לא כספיים	מט"ח כולל צמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד	ליום 31 בדצמבר 2007:
31,622	817	8,996	4,608	17,201	נכסים
30,036	190	9,665	4,049	16,132	התחייבויות
<u>1,586</u>	<u>627</u>	<u>(669)</u>	<u>559</u>	<u>1,069</u>	
		497	(284)	(213)	עסקות עתידיות, נטו
		141	-	(141)	אופציות (שווי דלתא)
		<u>*(31)</u>	<u>275</u>	<u>715</u>	

*מזה: דולר - (2) מיליון ש"ח, יורו (18) מיליון ש"ח, מטבעות אחרים - (11) מיליון ש"ח.

פרטים נוספים בדבר חלוקת הנכסים וההתחייבויות על פי בסיסי הצמדה ותקופות פרעון ראה בביאורים 15 ו- 16 לדוחות הכספיים.

ג. חשיפת בסיס מניות ותעודות סל:

חלק מהשקעות הבנק נמצאות בתעודות סל על מניות, מניות או ETF (קרנות עוקבות מדד).
הבנק חשוף לסיכון במידה שאירעו תנודות בשערי המניות. הוגדרו מגבלות סיכון נפרדות הן עבור מדד המעו"ף ותעודות סל ישראליות על מדדים והן עבור תעודות סל על מדדי חו"ל או ETF.
1. מגבלת הדירקטוריון על מדד המעו"ף ותעודות סל ישראליות היא ערך בסיכון של 15 מיליון ש"ח. נכון ל- 31 בדצמבר 2008 הניצול בפועל היה ערך בסיכון של 4 מיליון ש"ח.
2. מגבלת הדירקטוריון על תעודות סל וקרנות עוקבות מדד (ETF) בשווקי חו"ל – המגבלה הכוללת הינה ערך בסיכון של 25 מיליון ש"ח. נכון ל- 31 בדצמבר 2008 הניצול בפועל היה ערך בסיכון של 4 מיליון ש"ח.
קיימות מגבלות דירקטוריון נוספות אשר הינן מגבלות ערך בסיכון ברמת ETF בודד וברמת תיקי ETF בחלוקה למגזרים ולשווקים.

סיכון ריבית – נובע מהשפעתם האפשרית של שינויים בעקומי ריבית על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות. סיכוני הריבית לתיק הכולל של הבנק מהווים את סיכון השוק העיקרי אליו חשוף הבנק. הבנק מודד ומנהל את סיכון הריבית על התיק הכולל המשלב את המכשירים בתיק הבנקאי ובתיק הסחיר.
מדיניות ניהול חשיפת הריבית מכוונת למיקסום רווחי הבנק תוך שמירה על רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר השקלי ובמגזר צמוד מדד. קיימות חשיפות ריבית שאינן מהותיות במטבעות החוץ העיקריים.
חשיפת הריבית נמדדת בתדירות יומית למטבעות העיקריים: ש"ח לא צמוד, צמוד מדד, דולר, יורו, יין, פר"ש וליש"ט. מדידת חשיפת הריבית מתבצעת בעזרת שתי טכניקות מדידה עיקריות:
א. $DV1\%$ (Delta Value 1%) - מייצג את השינוי האפשרי בתיק בהינתן שינוי מקביל בעקום הריבית של 1%.
ב. VAR (Value at Risk) - מודד את הסיכון הפוטנציאלי בתיק ברמת בטחון 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימים.

חשיפת הריבית במגזר צמוד המדד מביאה בחשבון בין השאר הנחות עבודה לשיעורי הפרעונות המוקדמים במשכנתאות והנחות עבודה לשיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון. הנחות אלו מתבססות על סמך ניסיון העבר. חשיפת הריבית במגזר השקלי מביאה בחשבון בין השאר הנחות עבודה לקיום יתרה יציבה של חלק מחשבונות העו"ש והנחות עבודה לחשיפת הריבית באג"ח מסוג גילון. החלק האחר של חשבונות העו"ש מוגדר ללא תאריך פרעון ומחושב כבעל מח"מ של יומיים.

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות במונחי ערך בסיכון לגבי ההשפעה האפשרית של שינויים בשיעורי הריבית. נקבעה מגבלה לגבי סה"כ סיכוני הריבית ולגבי כל בסיס הצמדה לרבות כל מטבע חוץ בנפרד.
מגבלת חשיפת הריבית הכוללת הינה ערך בסיכון של 60 מיליון ש"ח. החשיפה בפועל ביום 31 בדצמבר 2008 הייתה ערך בסיכון של 16.2 מיליון ש"ח (ביום 31 בדצמבר 2007 – 25 מיליון ש"ח). הערך בסיכון הגבוה ביותר (לסוף יום עסקים) בשנת 2008 היה 25.4 מיליון ש"ח (בשנת 2007 – 25 מיליון ש"ח). חישוב חשיפת הריבית, בדיקתה למול המגבלות, והפצת הממצאים מבוצעים בתדירות יומית.

להלן החשיפה בפועל במיליוני ש"ח:

<u>31 בדצמבר 2007</u>	<u>31 בדצמבר 2008</u>	<u>סוג מגבלה</u>	<u>מגזר</u>
25	16.2	VAR ריבית מקוזז*	סה"כ
17	15.6	VAR	צמוד מדד
49	32.8	DV1%	
10	4.6	VAR	לא צמוד
30	10.9	DV1%	
2.3	3.5	VAR לכל המטבעות	מט"ח
VAR למטבעות העיקריים:			
1.3	2	קב' דולר	
0.4	0.9	קב' יורו	
0.2	0.3	י"ן	
0.1	0.1	פר"ש	
0.2	0.2	ליש"ט	

* בחישוב הסה"כ מובאים בחשבון הקטנות סיכוני הריבית בגין מתאמים (קורלציות) בחשיפות הריבית בין מטבעות שונים על פי התקופות.

להלן ניתוח רגישות השווי ההוגן* לשינויים בשיעורי הריבית:

השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן* נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק, למעט פריטים לא כספיים 31 בדצמבר 2008								
שינוי בשווי הוגן		שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי ריבית (במיליוני ש"ח)						השינוי בשיעורי הריבית
באחוזים	במיליוני ש"ח	סה"כ	מט"ח			מטבע ישראלי		
			אחר	יורו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
(2.20%)	(34)	1,506	43	2	117	14	1,330	גידול מיידי מקביל של 1%
(0.24%)	(4)	1,536	44	3	116	32	1,341	גידול מיידי מקביל של 0.1%
2.67%	41	1,580	45	5	116	59	1,355	קיטון מיידי מקביל של 1%
0.24%	4	1,543	44	3	116	37	1,343	קיטון מיידי מקביל של 0.1%

* יש לציין כי השווי ההוגן בגינו בוצעו ניתוחי הרגישות הינו השווי ההוגן המנוהל במערך לניהול סיכונים ולא שווי הוגן חשבונאי כפי שמוצג בבאור 19 לדוחות הכספיים. שווי הוגן זה מבוסס על ריביות עוגן שונות וללא המרווחים המשמשים את אגף חשבונאי ראשי, כמו כן, שווי זה עושה שימוש במודלים הכוללים הנחות לגבי פרעונות מוקדמים והנחות בדבר מח"מ של אוכלוסיות שונות, הנחות אשר אינן עולות בקנה אחד עם ההוראות החשבונאיות. בדבר ההנחות והפרמטרים ששימשו לחישוב השווי ההוגן החשבונאי – ראה באור 19 לדוחות הכספיים. הערה: לא ארע בעשר השנים האחרונות שינוי שבועי מצטבר אשר לו היה מתרחש במועד הדיווח היה פוגע בהנחת העסק החי ששימשה בבסיס עריכת הדוחות הכספיים.

ניהול תיק אופציות - הבנק מנהל תיק אופציות ש"ח/מט"ח ומט"ח/מט"ח. במסגרת זו נחשף הבנק גם לסיכונים של שינויים בתנודתיות בין המטבעות השונים. בחינת הסיכונים של תיק האופציות המנוהל על ידי הבנק נעשית באמצעות מודל הערך בסיכון (VAR) המתבסס על סימולציה היסטורית של שינויים בתנודתיות ובשערי החליפין שנה אחורה. ניהול תיק האופציות מבוצע באמצעות מערכת ממוחשבת המאפשרת ניתוח ובחינת הסיכונים בתיק על פי השינויים המתרחשים בשוק. בתאריך 31 ביולי 2008 הדירקטוריון אישר הגדלת המגבלה הכוללת לערך בסיכון לניהול תיק האופציות מ- 3.75 מיליון דולר ל- 10 מיליון דולר. הגדלה זו הייתה על רקע הגידול בהיקפי הפעילות של לקוחות הבנק בתחום זה. החשיפה לסיכון זה בפועל ביום 31 בדצמבר 2008 הייתה ערך בסיכון של 2.9 מיליון דולר (ביום 31 בדצמבר 2007 – 2.1 מיליון דולר). הערך בסיכון הגבוה ביותר (לסוף יום עסקים) בשנת 2008 היה 2.9 מיליון דולר (בשנת 2007 – 2.1 מיליון דולר). כמו כן אושרה מסגרת פעילות באופציות אקזוטיות של 2 מיליון דולר במונחי VAR. נכון לסוף 2008 לא קיימות אופציות אקזוטיות בתיק האופציות של הבנק. לאור התנודתיות שנצפתה בשווקים, הבנק מבצע מדידות על פי תרחישי Stress כהשלמה למדידת ערכי ה-VAR.

פוזיציות במניות בתיק הבנקאי

לבנק שני סוגי אחזקה עיקריים במניות בתיק הבנקאי:

- א. השקעה במניות חברת בזק. בהתאם להוראות המפקח על הבנקים שונה סיווג האשראי אשר הבטוחה לו הינה מניית חברת בזק מסעיף אשראי לציבור לסעיף ניירות ערך במסגרת התיק הזמין למכירה. כמו כן, דיבידנדים המתקבלים מחברה זו נכללים בדוח רווח והפסד בסעיף "רווח מהשקעות במניות, נטו". השקעה זו רשומה במאזן ליום 31 בדצמבר 2008 בסך של 114 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 – 126 מיליון ש"ח). מול חשיפת הבנק למניות חברת בזק, הבנק קשר עסקאות עתידיות המקטינות את חשיפת הבנק למחיר המניה בשיעור של כ- 20% משווי הפוזיציה.
- ב. השקעות דרך חברת הבת- אגוד השקעות וייזום (א.ש.י.), המשמשת כזרוע ההשקעות הריאליות של הבנק. החברה מתמקדת בשיפור התשואה על ההון העצמי של הבנק, על ידי השקעה בחברות העוסקות בתחומי פעילות שונים, שאינם בתחום הבנקאות ותחומים משלימים לו. בהתאם, מבצעת החברה השקעות מתוך כוונה להשתתף ברווחי החברות לאורך ימים ובמקרים מסוימים לממשן ברווח תוך תקופה של מספר שנים (על ידי הנפקתן או מכירתן לצד שלישי). ההשקעות מתבצעות בהתאם למדיניות השקעות ותכנית העבודה, בה נקבעו מסגרות ויעדים, כולל תחומים מועדפים. המגבלות הקבועות בחוק הינן עד 20% מההון של חברה בודדת, ועד 15% מהון הבנק בהשקעות ריאליות (עם חריגים מסוימים). נכון להיום קיימת החלטת דירקטוריון שהשקעת הבנק בתאגידים ריאליים לא תעלה על 195 מיליון ש"ח. דירקטוריון הבנק הגביל את סמכות החברה לגבי השקעה בודדת לסכום של 12 מיליון ש"ח. כל השקעה בודדת מעל לסכום זה טעונה בנוסף גם אישור דירקטוריון הבנק. היתרה המאזנית של ההשקעה בחברות כלולות ליום 31 בדצמבר 2008 הסתכמה בסך 16 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2007 – 16 מיליון ש"ח). היתרה המאזנית של ההשקעה בחברות אחרות באמצעות א.ש.י (אשר מסווגות במסגרת מניות בתיק הזמין למכירה) ליום 31 בדצמבר 2008 הסתכמה בסך 96 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 – 82 מיליון ש"ח).

סיכון נזילות

הינו סיכון להכנסות הבנק ולהונו העצמי כתוצאה מאי יכולתו לספק צרכי נזילות, כתוצאה מאי זמינותם של מקורות בשקלים ובמט"ח וכן מקשיים ביכולת לממש נכסים בזמן קצר מבלי שיגרם הפסד מהותי. הבנק נוקט צעדים להתאמה שוטפת של רמת הנזילות לסביבה הפיננסית ולנסיבות העסקיות של פעילותו.

החל מתחילת שנת 2005 הבנק פועל על פי מודל פנימי לניהול סיכון הנזילות. המודל אושר על ידי הדירקטוריון. על פי נוהל עבודה של פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים מתבצע דיון שבועי על יחס הנזילות הפנימי, דיון חודשי על מבנה המקורות בשקלים ובמט"ח ודיון שנתי על מדיניות הנזילות. ניתוח מצב הנזילות ניתן במסגרת מסמך חשיפות המוצג בפני הדירקטוריון אחת לרבעון. כמו כן, מתקיים דיון לפחות אחת לשנה בדירקטוריון הבנק בנושא הנזילות.

מטרת מודל הנזילות הפנימי לבדוק את יכולת העמידה של הבנק בפירעון פיקדונות, גם כאשר לא נוספים מפקידים חלופיים או כאשר קיים קושי במימוש נכסים. כמותית, מתבצע חישוב של היחס בין הנכסים הנזילים שניתן לממשם בפועל בכל המגזרים לבין ההתחייבויות הצפויות להפרע תוך חודש. המודל לוקח בחשבון את יכולת המימוש בפועל של תיק האג"ח שלרשות הבנק, את יכולת הקריאה של אשראי On Call, ומניח תחזית משיכות על סמך היסטוריית משיכות אחרונה תוך התחשבות ברמת הריכוזיות שבתיק הפקדונות.

נקבעה מגבלת דירקטוריון ליחס הנזילות על פי המודל הפנימי בגובה של 2 חודשי נזילות לפחות. הבנק עומד במגבלה זו.

יחס הנזילות על פי המודל הפנימי נמדד בתדירות יומית על ידי מערך ניהול הסיכונים, ונבחן באופן שוטף על ידי פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים. בנוסף, מבוצעות בדיקות של עמידה במגבלות תרחישי קיצון. על רקע ההתרחשות בסביבה העסקית בה פועל הבנק, נקט הבנק בגישה שמרנית של שמירה ככלל על יחס של 2.3 חודשי נזילות ומעדכן את תרחישי הקיצון בתחום זה. ראה גם תת פרק "הערכות לשינויים בסביבה העסקית".

סיכויי אשראי

מבטאים את הסיכון שלווים או חייבים לא יעמדו בהחזרים ובתשלומים לבנק בהתאמה להסכמי האשראי. מדיניות האשראי של הבנק מתבססת על פיזור הסיכונים וניהולם באופן מבוקר. הדבר מתבטא בפיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים למספר גדול של לוויים בינוניים וקטנים ובמגזרי הצמדה שונים. במסגרת מדיניות האשראי של הבנק נקבעו עקרונות וכללים להעמדת אשראי, ניהולו והבקרה עליו, על מנת לשפר את איכותו ולהקטין את הסיכון הגלום בניהולו.

מדיניות האשראי, כולל קביעת שיעורי ההסתמכות על הביטחונות, נדונה ומאושרת מידי שנה על ידי דירקטוריון הבנק.

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים סקירה חודשית על התפתחות האשראי ועמידה ביעדים שנקבעו. נהלי האשראי והביטחונות של הבנק כמו גם מערכות המיכון הרלבנטיות, נמצאים בתהליכי עדכון ושיפור מתמידים על מנת להתאימם לסביבה העסקית המשתנה ולהוראות הרגולטוריות. במקביל מושקעים אמצעים ומאמצים רבים בעדכון ופיתוח כלי בקרה ממוכנים ומערכות מידע.

- **ענפי משק**

ככלל, מדיניות האשראי של הבנק מתבססת על פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים. בדירקטוריון הבנק נערכים דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בפרט אלו הרגישים לתנודות ואלו בהם הסיכון הענפי גבוה ביחס לענפי משק אחרים, ונקבעת מדיניות בהתבסס על ההתפתחויות החזויות בענפים אלה. אשראי לענפים בהם ממקד הבנק את פעילותו, כמו יהלומים, בניה ונדל"ן למגורים ופיננסים, מטופל ע"י יחידות מקצועיות המתמחות בענפים אלה. לענפים אלה נקבעו נהלי עבודה ספציפיים ובקורות מיוחדות, בנוסף לנהלים והבקורות הרגילים, המיועדים להתמודד עם סיכוני האשראי המיוחדים להם.

- **גודל לווים**

הבנק פועל על פי ההנחיות המפורטות בנוהל בנקאי תקין 313, אשר קובע כי סך האשראי ללווה בודד לא יעלה על 15% מהון הבנק, סך האשראי לקבוצת לווים לא יעלה על 30% מהון הבנק והחשיפה לשש קבוצות הלווים הגדולות לא תעלה על 135% מהון הבנק. הבנק עומד בהנחיות אלה ואינו חורג מהן.

- **פיזור וסיכון גיאוגרפי**

לבנק אין סניפים מחוץ לישראל המעניקים אשראי. ראה תוספת ו' לסקירת הנהלה בדבר חשיפה למדינות זרות. הבנק לא העמיד אשראי ישיר ללקוחות אשר עיקר פעילותם במדינות LDC (ארצות פחות מפותחות), ואינו נסמך על נכסים במדינות אלה, כמקור סילוק לאשראים. ראה גם תוספת ו' לסקירת הנהלה בדבר חשיפה לסיכון מדינות.

- **מימון ממונף**

הבנק מעמיד אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה בתאגידים, המתאפיין לעיתים בסכומים או שיעורי מימון גבוהים, כאשר יכולת פירעון האשראי מבוססת בעיקרה על התאגיד הנרכש. האשראי הניתן מאפשר בין היתר, מימון של מיזוגים ורכישות, התרחבות עסקית וכד'.

כל בקשה לאשראי מסוג זה נבחנת לגופה, תוך התחשבות בטיב הלקוח, יכולת החזר והביטחונות המוצעים. ככלל מקפיד הבנק לקבוע שיעור מימון ביחס לשווי שוק שמעליו נדרש הלקוח להשלים ביטחונות (Margin call). במדיניות האשראי של הבנק לשנת 2009 נקבעה הקפאת המצב הקיים ללא גידול ביתרות האשראי מסוג זה.

על פי הנחיית בנק ישראל, יחידת בקרת אשראי באגף בקרות ביצעה ליום 31 בדצמבר 2008 בחינה של הערכות השווי של החברות בגינן ניתן אשראי לרכישת אמצעי שליטה המופיעות בטבלה להלן. תוצאות בחינה זו נדונו בוועדות האשראי של ההנהלה בוועדת המאזן ובדירקטוריון כחלק מהדיון בדבר הצורך בביצוע הפרשות.

להלן התפלגות החשיפה לפי ענפי משק ולפי אזור גיאוגרפי (במיליוני ש"ח):

ליום 31 בדצמבר 2008:

סה"כ*	אירופה			ישראל			
	חוץ			חוץ			
	סה"כ ⁽²⁾	מאזני	מאזני ⁽¹⁾	סה"כ ⁽²⁾	מאזני	מאזני ⁽¹⁾	
304	162	54	108	142	-	142	בינוי ונדל"ן
135	-	-	-	135	-	135	מסחר
112	-	-	-	112	-	112	שירותים עסקיים אחרים
551	162	54	108	389	-	389	

ליום 31 בדצמבר 2007:

סה"כ*	אירופה			ישראל			
	חוץ			חוץ			
	סה"כ ⁽²⁾	מאזני	מאזני ⁽¹⁾	סה"כ ⁽²⁾	מאזני	מאזני ⁽¹⁾	
32	-	-	-	32	-	32	תעשייה
148	-	-	-	148	-	148	בינוי ונדל"ן
137	-	-	-	137	-	137	מסחר
127	-	-	-	127	-	127	שירותים עסקיים אחרים
444	-	-	-	444	-	444	

(1) יתרה מאזנית נטו לאחר ניכוי ביטחונות נזילים, המותרים לניכוי לפי סעיף 5 בהוראת ניהול בנקאי תקין 313.

(2) יתרת חבות נטו העולה על סכום החבות המפורט בסעיף 2 (א) בהוראת ניהול בנקאי תקין 323 (נכון ל- 31 בדצמבר 2008 עמדה יתרה זו על 31.7 מיליון ש"ח).

* לא קיימות הפרשות לחובות מסופקים בגין החשיפות הנ"ל, למעט לקוח אחד שמסווג בהשגחה מיוחדת.

• ניהול האשראי

- היבטים במתן אשראי:

השיקול במתן אשראי מתבסס בעיקרו על טיב הלקוח, כושר ההחזר, חוסנו הפיננסי, נזילות, מהימנות, ותק בענף, ותק בבנק ועוד. הבנק פועל להתאים את סוג האשראי לצרכיו ופעילותו של הלקוח. במקרים בהם מתבסס הבנק על איתנותו הפיננסית של הלקוח קיימות לעיתים התניות שונות, שעיקרן שמירה על יחסים פיננסיים שונים.

- סמכויות למתן אשראי:

מתן האשראי מבוסס על סמכויות אשראי ברמות השונות עד לדרג של ועדת אשראי של הדירקטוריון. החלטות למתן אשראי מעל סמכותם האישית של מנהלי הסניפים והנהלת אגף עסקים, מתבצעות ברמה של ועדות אשראי, במטרה למזער את הסיכון של הסתמכות על שיקול דעת של אדם יחיד.

במסגרת סמכויות האשראי נקבעו מגבלות על סכום האשראי ללא בטוחות אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות. במסגרת היערכות הבנק ליישום מודלים פנימיים ושיפור הערכת סיכונים האשראי, החל הבנק במהלך שנת 2008 בפיתוח תהליכי דירוג אשראי לחברות גדולות. תהליך הדירוג מתבסס על הדירוג האובייקטיבי המופק על ידי מערך ניהול הסיכונים. דרוג זה מוצג כיום בפני ועדת האשראי המוסמכת. ועדת האשראי דנה בדירוג ובהשלמות מידע סובייקטיבי שנמסרות על ידי היחידות העסקיות, וקובעת את הדירוג הסופי המחייב. בכונת הבנק להמשיך ולפתח את תהליכי הדרוג, במטרה לעשות בהם שימוש עסקי בקבלת החלטות אשראי ובתמחור עסקות.

- בקרה על האשראי:

הבנק מפעיל כלי בקרה ממוכנים רבים ומגוונים, הן בסניפים והן במטה, במטרה לאתר מוקדם ככל האפשר שינויים בהתנהגות הלקוח, היווצרותם של פערי בטחונות, חריגה ממסגרות האשראי המאושרות וחריגה מסמכות. הבנק משלב בכלי הבקרה מידע מגורמים חיצוניים במטרה לאתר פעילויות ואירועים העשויים להשפיע על יכולתו של הלקוח להחזיר את חובו.

לצורך איתור מוקדם של בעייתיות אצל לקוחות הבנק מופעלת בבנק מערכת ממוכנת המאתרת פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסוגים כחובות בעייתיים. כמו כן, מתבצע ביחידת בקרת אשראי באגף בקרות, תהליך של בקרת אשראי המתבסס על הוראות ניהול בנקאי תקין וכן על אוכלוסיות לווים שהוגדרו על ידי הנהלת הבנק.

- הדרכה:

הבנק משקיע משאבים רבים בהכשרת העובדים, העוסקים בתחום האשראי, ובכלל זה הכשרת עובדים חדשים בקורסים ייעודיים, קורסים מתקדמים לעובדים ותיקים בתחום, פורום של מנהלי מחלקות עסקיות, הפקת לקחים מאירועים שונים ועוד.

כמו כן, מתבצעת הכשרה ומפגשי רענון בנושאי הרגולציה הקשורים לתחום האשראי, כדוגמת סקירת הוראות תקני דיווח בינלאומיים (IFRS) וסקירת הוראות באזל 2.

• **בטחונות**

במסגרת מדיניות האשראי נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הבטחונות והיקפם. דרישת הבטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקבל על עצמו בעת העמדת האשראי. דגש מיוחד ניתן לדירוג הלווים ולכושר ההחזר של הלקוח כקריטריון למתן האשראי בנוסף למשקל שניתן לבטחונות המקובלים.

הבטחונות מותאמים לסוגי האשראי שהם אמורים להבטיח תוך התייחסות לטווח הזמן, סוג ההצמדה, אופי האשראי ומטרתו. קביעת השווי לביטחון של סוגי בטחונות שונים נגזרת מאופיים ונזילותם, איכותם ומהירות יכולת המימוש שלהם, לרבות שינויים בערכם כתוצאה ממצבי האטה או צמיחה בסביבה העסקית של הלווה. הבנק נוהג לאמת את שווי הבטחונות על ידי קבלת הערכות שמאי או הערכות שווי עדכניות.

בבנק קיימת מערכת ממוחשבת המאפשרת ניהול הבטחונות מבחינת שוויים, תוקפם, הפקת דוחות התראה למיניהם והפקת מידע אודותם.

באשראי לבנייה הניתן בשיטת "ליווי פרויקטים" נוהג הבנק להסתמך כבטוחה, בין היתר, על זכויות במקרקעין נשוא הפרויקט, בנוסף להיקף ההון העצמי המושקע בפרוייקט.

כתוצאה מהמשבר הכלכלי הוחמרה מדיניות הבטחונות – ראה גם תת פרק "היערכות לשינויים בסביבה העסקית" בהמשך.

• **טיפול באשראי בעייתי וגביית חובות**

ענף אשראים מיוחדים שבאגף עסקים מרכז את הטיפול בלקוחות הבעייתיים של הבנק. מטרת הטיפול בראש ובראשונה היא שיקום הלקוח ושיפור כושר ההחזר שלו לשרת את חובו. בהעדר יכולת כזו פועל הענף לגביית החוב, תוך ניסיון להגיע להסדר עם החייב או הפעלת הליכי גבייה משפטיים לגביית החוב ומזעור הנזק לבנק. לצורך איתור מוקדם ככל האפשר של לווים בהם עלתה רמת הסיכון והחשיפה, מופעלת בבנק מערכת "אורות אדומים" - מערכת ממוכנת המאתרת פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסווגים כחובות בעייתיים.

היערכות הבנק ליישום הוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל - מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי:

ביום 31 בדצמבר 2007 פורסם חוזר מטעם בנק ישראל במסגרתו תוקנו הוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל בנושא הטיפול החשבונאי בהפרשה להפסדי אשראי ובחובות פגומים, ובגילוי שניתן בנושאים אלה בדיווח לציבור של הבנקים. ההוראה תיושם בדוחות הכספיים של התאגידים הבנקאיים החל מהדוחות ליום 1 בינואר 2010 ואילך. ההוראה לא תיושם למפרע בדוחות כספיים לתקופות קודמות. התאמות של יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור ובגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים ליום 1 בינואר 2010 כתוצאה מדרישות ההוראה, לרבות דרישות קביעת ההפרשה ודרישות התיעוד, יכללו ישירות בסעיף העודפים בהון העצמי. ראה גם מידע בביאור 1(כה)(3).

הבנק נערך ליישום ההוראה ובוחן את השלכות יישומה על תוצאות פעולותיו. מערכות המדידה הקיימות בבנק נבנו על בסיס הנחות והגדרות שונות מאילו שבהוראה, ולכן אין הן יכולות לספק מידע רלוונטי לצרכי אומדן ההשפעות של יישום ההנחיות החדשות על הדוחות הכספיים של הבנק, ובכלל זה על היקף החובות הבעייתיים, על ההפרשות לחובות מסופקים ועל הרווח מפעילות מימון. לכן, לא ניתן לאמוד בשלב זה, כמותית, את השלכות יישום ההוראה על הבנק.

אולם כבר כעת ברור כי יישום ההוראה יגדיל את היקף החובות אשר בגינם לא יירשמו הכנסות ריבית באופן שוטף, אלא רק על בסיס גביה בפועל, וזאת כתוצאה מהגדרתם כחובות פגומים. זאת, בין היתר, בגין חובות המוגדרים כיום כחובות מסופקים בחלקם ונושאים הכנסה, ובגין חובות המוגדרים כיום כחוב פגיגור זמני.

יישום דרישות ההוראה מחייב שדרוג ו/או הקמה של מערכות תשתית מיחשובית על מנת להבטיח תהליך של הערכה וביצוע של הפרשה להפסדי אשראי וחישוב וביצוע הפרשה ספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי באופן נאות. הבנק נסמך על המערכות הממוכנות של בנק לאומי ועוקב, באופן הדוק, אחר השינויים המבוצעים

במערכות המיכוניות לביצוע תהליכי העבודה הנדרשים. כמו כן, בוחן הבנק את השינויים הנדרשים במערכות העצמאיות או לחילופין יצירת קבצי מידע ממערכות אלה, שיועברו למערכת המחשב המרכזית (בבנק לאומי), לצורך חישוב הפרשה הספציפית והפרשה הקבוצתית, כנדרש בהוראה.

במסגרת הערכות הבנק ליישום ההוראה בוצעו בבנק המהלכים הבאים:

- נערכה סקירת ההוראה בפני הדירקטוריון והנהלת הבנק.
- הוקמה ועדת היגוי בראשות ראש אגף עסקים, והוקם צוות מקצועי המורכב מנציגי אגף עסקים, אגף חשבונאי ראשי ואגף משאבים ללווי הנושא, יישומו והטמעתו.
- היחידה המטפלת ביישום ההוראה בבנק תוגברה בכח אדם מקצועי נוסף.
- עודכנה המתודולוגיה לחישוב הפרשה להפסדי אשראי בהתאם להוראה.

להלן לוחות הזמנים לפעילויות אותן צפוי לנקוט הבנק עד ליישום ההוראה:

- המערכות המיכוניות יבחנו על ידי המשתמשים הרלוונטיים עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.
- סקירת ההוראה בפני מנהלי הסניפים ומנהלי המחלקות העסקיות תבוצע עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.
- הדרכה מקיפה על ההוראה והכלים המיכוניים תבוצע עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.
- עריכת נוהל חדש בנושא טיפול בחובות בעייתיים תבוצע עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.
- הדירקטוריון מבצע מעקב על עמידה ביעדים כולל עמידה בלוחות הזמנים עד לכניסת ההוראה לתוקף.

הבנק נמצא בשלבי פיתוח מתקדמים של המודל הסטטיסטי לחישוב הפרשה הספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי. נתונים ממערכות עצמאיות של הבנק יועברו למערכת המחשב המרכזית לצורך קליטתן במערכות המפותחות, ביצוע החישוב הנדרש והפקת התנועות החשבונאיות המתבקשות. בכונת הבנק לנצל את הזמן שנותר עד לכניסת ההוראה לתוקף לבחינה מקיפה יותר של המערכות המפותחות לצורך יישומה, להתארגנות מבחינת נהלי עבודה והדרכות וביצוע בקרה נאותה על עמידה ביעדים שנקבעו, תוך מתן זמן נאות לתיקון ליקויים במידה ויהיו.

• חשיפה לאג"ח קונצרני

הבנק נקט במדיניות על פיה רואה הבנק בחלק מהשקעת הנוסטרו באג"ח קונצרני כתחליף למתן אשראי לטווח קצר או לטווח ארוך, וזאת על רקע הסטה של האשראים במשק ממימון בנקאי למימון חוץ בנקאי. מסגרת ההשקעה והכללים לביצועה אושרו בדירקטוריון. מגבלות ההשקעה כוללות את היקף החשיפה, סוגי האג"ח המותרים, דירוגם, חשיפה מרבית למנפיק בודד, מגבלות פיזור ומרווח מינימלי לפי דרוג. כמו כן נקבע מדרג סמכויות לגבי ההשקעה באגרות חוב ספציפיות.

תהליך קבלת ההחלטות לגבי השקעות בתחום זה מבוצע באגף ניהול פיננסי בהתאם למדרג סמכויות. המגבלות לגבי ההשקעה באג"ח הקונצרני מבוקרות באופן שוטף ומדיניות הבנק בתחום זה מותאמת להתפתחות בשווקים. מידע נוסף בדבר הרכב תיק האג"ח הקונצרני, לרבות הרכב קרן ההון בגינו – ראה בפרק "התפתחויות הנכסים וההתחייבויות" – בניתוח סעיף ניירות ערך במאזן. כמו כן ראה התייחסות בפרק "מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים ואומדנים חשבונאיים קריטיים", בדבר בחינת הצורך בביצוע הפרשה לירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני.

- **סיכון פירעון בפעילות בנגזרות פיננסיות**

פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים נעשית מול לקוחות, בנקים בארץ ובנקים בחו"ל. הפעילות מתבצעת לאחר קביעת מסגרת פעילות ללקוחות תוך מעקב שוטף אחר העמידה במסגרות אלו. מעקב זה כולל שערך שוטף של עסקות מול הלקוחות למחיר השוק (Mark to Market), אמידת הסיכון הפוטנציאלי בהתאמה לסוגי המכשירים והסיכונים בשווקים ודרישת בטחונות מתאימה. מתבצעת בדיקה שוטפת מול מסגרות ולביטחונות. נקבעו נהלים וכללים לבקרה וטיפול בלקוחות.

בבנק פותחו מודלים ממוחשבים למדידת החשיפה במכשירים פיננסיים נגזרים ברמת העסקה והלקוח, וכן מופעלות מערכות ממוחשבות לצורך בקרת סיכונים האשראי במכשירים פיננסיים נגזרים. נקבעו כללים ונהלי עבודה לקביעת רמת הביטחונות הנדרשת מול עסקאות אלה, לרבות דרכי פעולה הנדרשות לסגירת החשיפות מול העסקה והלקוח.

- **הפעילות עם בנקים בחו"ל**

פעילות הבנק מול בנקים בחו"ל מבוססת על מסגרות המאושרות אחת לשנה והנבחנות באופן שוטף. הבנק שואף להגדיל את מספר הבנקים עמם יחתמו הסכמים לקיזוז עסקאות בעת כשל עסקי (הסכמי ISDA) וכן הסכמים להקטנת החשיפה לסיכונים שוק (הסכמי CSA). לבנק הסדרי סליקה של עסקאות באמצעות ה- (Continuous Linked Settlement) CLS ובכך הבנק ממזער את החשיפה בסליקה של עסקאות אלו.

בנוסף, ראה תת פרק "הערכות לשינויים בסביבה העסקית" בהמשך.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים על בסיס מאוחד ליום 31 בדצמבר 2008 (במיליוני ש"ח)⁽¹⁾:

חשיפת אשראי נוכחית	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	דרוג אשראי חיצוני*
3,160	148	3,012	AAA עד AA-
221	5	216	A+ עד A-
1	-	1	BBB+ עד BBB-
5	5	-	ללא דירוג
3,387	158	3,229	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים

סה"כ חשיפה חוץ מאזנית פוטנציאלית בגין עסקאות פורוורד, עסקאות חליפין בריבית ורכישת אופציה לקניית או מכירת אחד מנכסים אלו מסתכמת לסך של 1,770 מיליוני ש"ח.

(1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות.

(2) פיקדונות ויתרות עו"ש בבנקים, השקעות באגרות חוב, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.

(3) ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.

* הדרוג הינו ברמת קבוצה בנקאית מאוחדת.

הערות:

א. חשיפת האשראי מוצגת לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

ב. חשיפות האשראי אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות, ואינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים (ראה פירוט בביאור 3 א).

ג. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה ביאור 18.ב.

המוסדות הנכללים בטבלה לעיל הינם בנקים הפועלים במדינות OECD. עיקר החשיפות ליום 31 בדצמבר 2008 הינן למוסדות הפועלים בארצות הברית, אנגליה, גרמניה, צרפת ושווייץ.

החשיפה למוסדות פיננסיים זרים בארצות הברית, אנגליה וגרמניה עולה על 15% מבסיס ההון כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בדבר יחס הון מזערי ועומדת על 912 מיליון ש"ח, 863 מיליון ש"ח ו- 654 מיליון ש"ח בהתאמה.

הבנק עוקב אחר שינויים בדירוגים של מוסדות אלו המתפרסמים על ידי סוכנויות הדירוג Moody's ו-S&P. לאור המשבר הפיננסי וההתפתחויות המהירות במצבם של מוסדות פיננסיים שונים, הבנק עוקב אחר פרמטרים נוספים המצביעים על מצבם של מוסדות אלו. פרמטרים אלו כוללים שינויים מהירים במחירי המניות, שינויים במרווחי אג"ח ו-credit default swaps, עלויות גיוס מקורות ומידע נוסף המתפרסם אודות המוסדות הפיננסיים. על בסיס מכלול המידע הנאסף, הבנק מתאים את מדיניות היקף החשיפה למוסדות הפיננסיים השונים.

הבנק קבע מגבלות חשיפה למוסדות הפיננסיים השונים תוך התייחסות לחשיפת אשראי ישירה וחשיפה הנובעת ממכשירים פיננסיים נגזרים. מגבלות חשיפה אלו מתעדכנות על פי ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים ומצבם של המוסדות הפיננסיים השונים. חשיפת האשראי הישירה הינה ברובה לטווח קצר ומהווה חלק מניהול עודפי הנזילות של הבנק במטבע חוץ. החשיפה הנובעת ממכשירים פיננסיים נגזרים נובעת בעיקר מפעילות עם לקוחות והינה ברובה לטווחים של עד שנה.

הבנק חתום על הסכמי ISDA עם מוסדות פיננסיים בחו"ל לצורך קיזוז עסקאות. כמו כן, לבנק הסכמי CSA עם חלק מהבנקים אשר מטרתם חיזוק הבטחונות כנגד שינוי בשווי ההוגן של עסקאות פתוחות.

חשיפת האשראי של הבנק למוסדות פיננסיים זרים לפי הגדרתם הינה רובה ככולה כנגד בנקים בעוד שלא קיימת לבנק חשיפה ליום 31 בדצמבר 2008 לחברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים בשליטת הגופים הללו. בתוספת ה' - סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק, בענף "שירותים פיננסיים" - לא נכללות חשיפות לבנקים. לאור זאת אין זהות בין שני הדיווחים.

היערכות לשינויים בסביבה העסקית

על רקע המשבר הפיננסי בארצות הברית, התפשטותו למדינות ולתחומים נוספים ולנוכח השלכותיו האפשריות על המשק הישראלי, ערך הבנק ברבעון השני של 2008 בחינה מחודשת של האסטרטגיה העסקית שלו (בדגש על מדיניות האשראי וניהול הסיכונים), ושל מכלול הסיכונים אליהם חשוף הבנק, כולל ההשפעות הנגזרות על רווחיות הבנק, הלימות ההון והנזילות.

במסגרת בחינה זו נבדקו גם הנחות של תרחישי קיצון מחמירים. במקביל, פנה המפקח על הבנקים ביום 13 באפריל 2008 אל התאגידים הבנקאיים וביקשם לבחון נושאים אלה. ממצאי הבחינה נדונו בהנהלת הבנק ובדירקטוריון, והוחלט על סדרת צעדים שעיקרם בחינת מדיניות הסיכונים, מסגרות החשיפה וניהול הנזילות.

בעקבות החרפת המשבר ולאור השינויים המהירים בשווקים הפיננסיים ובהערכת הסיכונים של הבנק, שוכללו כלי המעקב המאפשרים מעקב יומי אחר התפתחות החשיפות לסיכונים השונים (סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכוני אשראי והשקעות נוסטרו).

כמו כן, על רקע האמור לעיל ולנוכח המגמות בשווקים הבינלאומיים והמקומיים, בחן הבנק מחדש את מדיניות ניהול סיכון הנזילות. עוד לפני התפתחות המשבר בשווקים, היו לבנק עודפי נזילות זמינים בהיקף ניכר. על מנת להתאים את המדיניות לתנאי השוק העדכניים, הבנק הגדיל את רזרבת הנזילות וקבע יעדים מחמירים לניהול הנזילות השוטפת. כתוצאה מכך הבנק הגדיל את עודף הנזילות העסקית והעלה את יחס הנזילות המשתקף במודל הנזילות

הפנימי לניהול סיכון הנזילות. הבנק קבע פרמטרים שונים לבחינת התפתחות אפשרית של משבר נזילות מקומי. כמו כן, מתקיים מעקב יומי על פרמטרים אלו וכן מעקב תקופתי על מבנה המקורות על פי סוגי ואופי מפקידים שונים.

במהלך החודשים האחרונים בוצעו התאמות שונות למדיניות החשיפה לבנקים בחו"ל. במהלך 2008 נקבעו עקרונות שמרניים למדיניות החשיפה לבנקים בחו"ל וכתוצאה מכך הוחמרו במידה ניכרת מגבלות החשיפה לבנקים במדינות שונות. עם החרפת המשבר הפיננסי במערכת הבנקאית העולמית נקבעו כללים מחמירים לחשיפת אשראי ישירה לבנקים. במסגרת זו נקבעו עקרונות לאופן הערכת הסיכון של המוסדות הפיננסיים (מעבר לדירוגי הבנקים השונים). על רקע זה, אושרו מסגרות למספר מצומצם של בנקים תוך התאמה שוטפת של היקף החשיפה למצבם.

לאור ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים והמגמות הצפויות במשק הישראלי, הבנק מבצע תהליך של הערכת סיכון הלווים הגדולים, התאמת היקף המסגרות, בדיקה והתאמה של הבטחונות והתאמת המרווחים הפיננסיים למפת הסיכונים המתהווה.

במסגרת זו, הבנק פועל במספר מישורים, בין השאר:

- מעקב אחר הלווים הגדולים בבנק ומעקב אחר העמידה של לקוחות בהסכמי covenant.
- בחינת המסגרות הבלתי מנוצלות במגמה להתאימן לסביבה העסקית העדכנית.
- הקטנת ואף הפסקת פעילות עם לקוחות שפרופיל הסיכון שלהם אינו מתאים למדיניות הבנק.
- בחינת המודלים המשמשים את הבנק להערכת סיכונים השוק והבטחונות בתיקי הלקוחות.
- העמקת תהליכי המעקב והבקרה אחר לוויים בתחום הנדל"ן, תוך הקפדה יתרה על מדיניות של הימנעות מכניסה למימון פרוייקטים חדשים למגורי יוקרה והתמקדות בפרוייקטים למגורים באזורי ביקוש.
- התאמת המרווח הפיננסי של הלווים לסביבת הסיכון המתפתחת.

בנוסף, הותאמה מדיניות ניהול תיק הנוסטרו בכלל, וניהול תיק האג"ח הקונצרני בפרט, בהתאם להתפתחויות בשווקים. כתוצאה ממדיניות זו, היקף תיק הנוסטרו של הבנק קטן משמעותית במהלך 2008.

הבקרה על סיכונים השוק מתבצעת ברמה יומית תוך בחינה של ערכי ה- var וכן מצב הבנק במספר תרחישי קיצון. למרות התנדדות החרפות בשווקים, לא היו חריגות ממגבלות ה- var או ה- $stress$ שנקבעו על ידי הדירקטוריון (למעט חריגות זניחות). לאור המשבר בשווקים, הבנק בוחן את תרחישי הקיצון ומבצע עדכון של תרחישים אלו בהתאמה להתפתחות בשווקים. בנוסף, בוצעה הערכה מחודשת של המודלים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכונים והבטחונות של הלקוחות הפעילים בשווקים הפיננסיים. על בסיס הערכה זו, נדרשו לקוחות להגדיל את היקף הבטחונות המשמשים בסיס לפעילותם.

סיכון משפטי

על-פי הגדרת בנק ישראל, סיכון משפטי הינו סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם. העדר אפשרות, כאמור, יכולה לנבוע מסיבות שונות כדוגמת העדר פרטים מהותיים ונחוצים בהסכמים, חוסר סמכות של צד להסכם וליקויים משפטיים נוספים.

התייחסות הבנק לסיכונים המשפטיים הינה על דרך ההרחבה ולפיכך נוקט הבנק, לרבות בקרב חברות הבת שלו, פעולות על מנת למזער סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה, החלטות שיפוטיות של ערכאות שיפוטיות שונות והוראות והנחיות של רשויות רגולטוריות (רשות ני"ע, בנק ישראל וכד').

במסגרת זו, פועל הבנק במספר מישורים:

נערכות חוות דעת בנושאים משפטיים שונים, נערכים נהלים מתאימים לצורך יישום הוראות כפועל יוצא משינויים בחקיקה, בהוראות והנחיות רגולטוריות, וכן גם כפועל יוצא של הפקת לקחים מאירועים שקרו בבנק, תקלות שאותרו, והחלטות שיפוטיות רלוונטיות.

כמו כן, על בסיס שינויים ואירועים כאמור, נערך עדכון שוטף של המסמכים וההסכמים אשר בשימוש הבנק – הן לעניין יחסיו עם לקוחותיו והן לעניין יחסיו עם צדדים אחרים.

בנוסף, מבוצעת בבנק תכנית הדרכה שוטפת הכוללת הדרכות בנושאים משפטיים מגוונים, לרבות הפקת לקחים מאירועים שונים.

סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם כתוצאה מתהליכים פגומים, כשלים במערכות, אירועים חיצוניים ופנימיים כולל סיכונים מעילות והונאות, טעויות אנוש והעדר תהליכי בידוק ובקרה פנימיים נאותים. במהלך שנת 2007 הוקם אגף בקרות במטרה להעמיק את תהליכי הבקרה במגוון תחומים בבנק. בשנת 2006 בוצע סקר מקיף של סיכונים מעילות והונאות בבנק. הבנק החל ביישום המלצות סקר זה במהלך שנת 2007 והמשיך ביישומן במהלך שנת 2008. הבנק החל לבצע סקר מקיף בתחום הסיכונים התפעוליים. סקר זה צפוי להתבסס על סקר מעילות והונאות, בחינת תהליכים במסגרת SOX 404 וסקר בתחום אבטחת מידע. תהליך הסקר והפעילויות הנלוות אליו יבוצעו בהלימה להוראות באזל 2.

הבנק ביצע סקר פערים מול מסמכי מדיניות, עקרונות לבקרה פנימית ושלטון תאגידי המפורטים בהנחיות באזל 2. על בסיס סקר פערים זה הבנק נערך לביצוע שינויים ושיפורים בתהליכי עבודה שונים.

היערכות לקראת באזל 2

המפקח על הבנקים הודיע כי על התאגידים הבנקאיים להיערך ליישום המלצות באזל 2 על שלושת נדבכיו עד סוף שנת 2009. בכוננת הפיקוח להשיג יעד זה תוך שדרוג מערך ניהול הסיכונים, הבקרות והממשל התאגידי בתאגידים הבנקאיים.

עיקרי הוראות באזל 2 - הוראות באזל 2 הינן מערך מפורט של הנחיות אשר פורסמו במהלך השנים האחרונות ע"י וועדה במסגרת ה-BIS, וסוכמו בשנים 2004-2006. מסקנות הוועדה אומצו ע"י רשויות פיקוח רבות, לרבות בישראל.

ההוראה נשענת על 3 נדבכים:

- א. נדבך 1: הקצאת הון כנגד סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, בשיטה חדשה הקושרת בין רמת הסיכונים והחשיפה בגינם ברמה הפרטנית לבין דרישת ההון הרגולטורית.
 - ב. נדבך 2: הרחבת מנגנוני הפיקוח והבקרה בבנקים בנושאי ניהול סיכונים ודרישה להקצאת הון פנימי ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process), בנוסף להון הרגולטורי.
 - ג. נדבך 3: הרחבת הדיווח לציבור בנושא ניהול ובקרה על הסיכונים.
- הוראות באזל 2 ובנק ישראל בעקבותיהן, מאפשרות שלוש גישות להקצאת הון בגין סיכוני אשראי: הגישה הסטנדרטית ושתי גישות דרוגים פנימיים: הבסיסית - FIRB והמתקדמת - AIRB.
- בגישה הסטנדרטית, הקצאת ההון נקבעת לפי משקולות שקבע הרגולטור בהתאמה לרמות הסיכון, כאשר ניתן להישען על דרוגים של סוכנויות דרוג חיצוניות מאושרות.
- בגישות הדרוגים הפנימיים הבנקים אומדים את סיכון האשראי ללווה הבודד על בסיס מודלים. בגישת FIRB הבנק בונה אומדן של ההסתברות לחדלות פרעון של הלקוח (PD). בגישת AIRB הבנק בנוסף בונה אומדן של ההפסד בהינתן חדלות פרעון (LGD) והיקף החשיפה במועד חדלות הפרעון (EAD). מנתונים אלו גוזר הבנק את היקף ההון הרגולטורי שעליו להחזיק בגין חשיפת האשראי ללווה נתון.

הוראת בנק ישראל - הפיקוח על הבנקים פרסם ב-31.12.08 את הגרסה הסופית של "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" (הוראות באזל 2 במתכונת הוראת שעה של המפקח – National Discretion). תהליך גיבוש הגרסה הישראלית של הוראות באזל 2 נמשך במהלך השנתיים האחרונות, ולווה במספר רב של דיונים משותפים, התייעצויות ודיאלוג מקצועי פתוח בין הפיקוח על הבנקים לבין התאגידים הבנקאים הישראליים.

ההוראה נצמדת ברובה ללשון ההוראה הבינלאומית המקורית, למעט בסוגיות בהן המערכת הבנקאית, על פי כללי מערכת הפיקוח הישראלית, נוהגת באופן שונה מהבנקים האירופיים. בסוגיות אלו נתקבלו החלטות ספציפיות של המפקח.

המפקח קבע כי על הבנקים לעמוד ביישום הגישה הסטנדרטית עד לסוף 2009, כולל עמידה בדרישות לגבי הון פנימי כמפורט בנדבך השני. החל מהרבעון הראשון של שנת 2009 (בגין 31 בדצמבר 2008) הבנקים יתחילו לדווח לפיקוח במקביל לפי השיטה הנוכחית ולפי השיטה החדשה.

היישום בבנק - דירקטוריון הבנק רואה בהטמעת תהליכי באזל 2 בבנק, בהיבט הכמותי והאיכותי, יעד מרכזי לשנים הקרובות, הזדמנות למיצי תועלות עסקיות ולשדרוג תהליכי הבקרה וניהול הסיכונים. הדירקטוריון הנחה את הנהלת הבנק לפעול ליישום הגישה הפנימית הבסיסית בתחומי האשראים, במקביל ליישום הגישה הסטנדרטית במסגרת לוחות הזמנים שנקבעו על ידי בנק ישראל.

דרישות ההון בגין הסיכונים התפעוליים תחושב בשלב זה בגישת האינדיקטור הבסיסי. ההערכות ליישום באזל 2 מונחית על ידי וועדת היגוי בראשות ראש אגף משאבים, מר חמי מורג, ומיושמת בתוכנית העבודה כפרויקט יעודי, על ידי המערך לניהול סיכונים. הנהלת הבנק עוקבת אחת לחודש אחר ההתקדמות בפרויקט במקביל למעקב המתבצע בתדירות רבעונית על ידי הדירקטוריון.

נדבך 1 קובע את היקף נכסי הסיכון ודרישת ההון בגינם על פי כללים קבועים. בפעילות ההכנה ליישום נדבך 1, הבנק ערך מיפוי מפורט של נכסי הסיכון על פי הוראות באזל 2, תוך התאמות להנחיות הספציפיות שפרסם המפקח בישראל. במקביל, נערך ניתוח ומיפוי הבטחונות הכשרים המותרים בהפחתה. התהליך מבוצע תוך השענות על בסיס הנתונים הפנימי שנבנה בבנק, והמשמש בין השאר לניהול סיכוני האשראי. תהליכי העבודה לקראת נדבך 1 כללו זיהוי המשמעויות העיסוקיות והתפעוליות, שינויים בתהליכים העיסוקיים ביחידות יוצרות הסיכון, טיפול בהיבטים המשפטיים הנגזרים מההנחיות, בנית כלי ניהול סיכונים וכלי בקרה יעודיים ומערכות תפעוליות הנדרשות לתמיכה בתהליך. הבנק נערך להרצה במקביל של התוצאות, לרבות דרישת ההון, החל מהרבעון הראשון של 2009.

בהתאם להנחיות בנק ישראל נדרשו הבנקים לבצע סקר להערכת השפעה כמותית (QIS) Quantitative Impact Study, אשר נועד לקדם את ההטמעה של באזל 2 ולבחון השפעת יישום הגישה הסטנדרטית. תוצאות הסקר הוגשו לבנק ישראל באפריל 2008, על בסיס נתוני ספטמבר 2007.

במסגרת **נדבך 2** נדרש הבנק לקיים תהליך פנימי להערכת הלימות הון ולקבוע אסטרטגיה להבטחת הלימות ההון (להלן ICAAP). תהליך זה נועד להבטיח כי יוחזק על ידי הבנק הון הולם שיתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיו, וכן שיפותחו וינקטו על ידו תהליכים נאותים לניהול הסיכונים. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי הון, תהליכי תכנון הון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון. הוקמה וועדת היגוי יעודית לעניין ICAAP בראשות המנכ"ל, כאשר על צוות היישום אחראית החשבונאית הראשית, הגב' נטע אברהם-ביטן. בנק ישראל הודיע כי לענין נדבך 2, יש להגיש לפיקוח טיוטת מסמך ICAAP עד ליום 30 ביוני 2009 על בסיס נתונים ליום 31 בדצמבר 2008 על בסיס מאוחד. הבנק קבע תוכנית עבודה ספציפית לעמידה בדרישות האמורות. כמו כן, נערך סקר פערים בהקשר לנדבך 2. תוכנית העבודה הנגזרת מסקר זה הוגשה לדירקטוריון בסוף הרבעון השני של שנת 2008. דרישות גילוי מסוימות לפי **נדבך 3** יושמו ושולבו החל מהדוחות הכספיים לשנת 2007 בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים.

מסמכים עיקריים נוספים שפורסמו על ידי בנק ישראל במהלך 2008:

- מסמך **"שאלות ותשובות ליישום הגישה הסטנדרטית"** – מתעד את השאלות שהועברו על ידי התאגידים הבנקאיים להתייחסותו של המפקח. המסמך מקיף סדרה ארוכה של שאלות בעיקר בהיבטים היישומיים, ומציג הנמקות לנושאים השונים בסיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכון תפעולי וסיכוני סליקה.
- מסמך טיוטא **"מסגרת עבודה לפיקוח ממוקד סיכון"**, אשר מטרתו להציג את מסגרת העבודה של הפיקוח על הבנקים לנושאי פיקוח ממוקד סיכון, תוך הערכה מובנית של פרופילי הסיכון בתאגידים הבנקאיים. טיוטא זו נמצאת בהתאמה למסמכי הנדבך השני בהוראות באזל 2, ובמיוחד "תהליך הסקירה וההערכה הפיקוחי" (SREP) ותוצרי "המערכת להערכת סיכונים" (RAS). הטיטא מגדירה מתודולוגיה מפורטת:
 - א. להערכת הסיכונים המובנים אליהם חשוף הבנק, בהתייחס לסביבה החיצונית וקווי העסקים.
 - ב. הערכת הממשל התאגידי, ניהול הסיכונים והבקורות הפנימיות בבנק.להערכת המפקח, מתכונת זו תאפשר התמקדות הפיקוח על הבנקים בתחומים בעלי הסיכון הגדול ביותר לבנק.

- **מסמך הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות** – מתבסס על 10 עקרונות שפרסם BIS, ומשקף הדרישות האיכותיות שתאגידים בנקאיים נדרשים לעמוד בהן. המסמך מפרט את דרישות לניהול האשראי, הערכת סיכון האשראי, פיתוח תהליכי ומערכות דירוג אשראי, זיהוי מוקדם של חובות פגומים וקביעת מדיניות הפרשות מבוקרת ושמרנית וכו'.

המסמך מהווה נדבך חשוב בהערכות הבנק ליישום הנדבך השני ובפרט – ICAAP.

- **תבנית מוצעת לדוח על התהליך הפנימי להערכת הלימות ההון (דוח ICAAP)** – תבנית מוצעת לדוח ICAAP אשר יוגש לפיקוח על הבנקים. התבנית כוללת בעיקר: סקירה כללית על התאגיד, ממשל תאגידי – תפקידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה, יעדי ההון, ניתוח סיכונים וצרכי ההון בגינם (בהפרדה לדרישות ההון ע"פ נדבך 1, מרכיבים שאינם מכוסים בהוראת נדבך 1 וסיכונים אחרים), סכימת ההון, תכנון הנזילות, תכנון ההון, שימוש ב- ICAAP בתוך התאגיד ושיפורים מתוכננים.

• **להלן מפורטת הערכת הנהלת הבנק בדבר השפעת גורמי הסיכון בבנק ליום 31 בדצמבר 2008:**

גורם הסיכון	השפעת הסיכון (גדולה, בינונית, קטנה)	
1	השפעה כוללת של סיכוני האשראי	1
1.1	סיכון בגין איכות לווים ובטחונות	
1.2	סיכון בגין ריכוזיות ענפית	
1.3	סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	
2	השפעה כוללת של סיכוני שוק	2
2.1	סיכון ריבית	
2.2	סיכון אינפלציה	
2.3	סיכון שערי חליפין	
2.4	סיכון מחירי מניות	
3	סיכון נזילות	3
4	סיכון תפעולי	4
5	סיכון משפטי	5
6	סיכון מוניטין	6

הערה: הערכת דרגות ההשפעה של הסיכונים הינה הערכה סובייקטיבית ולכן איננה ניתנת להשוואה בין הבנקים השונים.

השינויים שחלו לעומת 31 בדצמבר 2007 הינם בסעיף 1 ו- 1.1 לעיל – מעבר מדרגת סיכון קטנה לבינונית, זאת בהתבסס על הפרמטרים המופיעים בפירוט בהמשך.

קביעת רמות הסיכון בסוגי החשיפות השונים נעשתה תוך התייחסות לפרמטרים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת לניהול ומדידה של הסיכונים השונים. לכל סוג חשיפה נקבעו עקרונות וערכי סף שונים הנגזרים מרמות הסיכון בפועל לעומת מגבלות וערכים כמותיים.

בנוסף לגורמי סיכון אלה, הבנק עוקב ומעריך באופן שוטף את הסיכונים הנובעים מהתהליכים הגלובליים בעקבות המשבר העולמי - ראה תת פרק "היערכות לשינויים בסביבה העסקית".

להלן פירוט לאופן הערכת השפעתם של הסיכונים השונים על הבנק:

1	סיכוני האשראי -
1.1	סיכון בגין איכות לווים ובטחונות - סיווג הסיכון נעשה על פי שיעור ההפרשה לחובות מסופקים וההפרשה לירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני מסך האשראי ואג"ח קונצרניות בבנק וההשפעה של הפרשות אלו על תוצאות פעילות הבנק, וכן בהתייחס ליתרת החובות הבעייתיים מסך האשראי.
1.2	סיכון בגין ריכוזיות ענפית - סיווג הסיכון נעשה על פי שיעור הריכוזיות הענפית מכלל נכסי הסיכון של הבנק.
1.3	סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים - סיווג הסיכון נעשה על פי שיעור הריכוזיות הגבוה ביותר לקבוצת לווים לעומת רמות סף שנקבעו.
	ההשפעה הכוללת של סיכוני אשראי – הסיווג נעשה על פי הערכת השפעת הסיכון של איכות לווים ובטחונות.
2	סיכוני שוק - סיווג הסיכון לגבי כל אחד מתתי הסיכונים ולגבי ההשפעה הכוללת נעשה על פי ערכי ה-VAR היומי הממוצעים במהלך השנה וההשפעה האפשרית של התממשות ערכים אלו על תוצאות פעילות הבנק.
3	סיכון נזילות - סיווג הסיכון נעשה על פי יחס הנזילות בפועל במהלך השנה לעומת מגבלות פנימיות ורגולטוריות.
4	סיכון תפעולי - סיווג הסיכון נעשה על פי ההוצאה בפועל בגין התממשות סיכונים תפעוליים במהלך השנה וההשפעה של הוצאות אלו על תוצאות פעילות הבנק.
5	סיכון משפטי - סיווג הסיכון נעשה על פי ההוצאה בפועל בגין התממשות הסיכון המשפטי או הערכת תביעות כנגד הבנק.
6	סיכון מוניטין - סיווג הסיכון נעשה על סמך ניסיון העבר וכן על סמך ההצטרבות של כל שאר הסיכונים.

הלבנת הון

היחידה לאיסור הלבנת הון בבנק מרכזת את הטיפול הכולל ביישום החקיקה בנושא. כאחראית על יישום חוק איסור הלבנת הון ומימון טרור בבנק משמשת היועצת המשפטית הראשית של הבנק עו"ד רחלי פרידמן. במהלך שנת 2005 נכנס לתוקפו חוק איסור מימון טרור, התשס"ה - 2005 וכן תיקון להוראה 411 להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר "מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות". בעקבות כך פותחה מערכת מיכונית אשר סורקת את כלל הפעולות המבוצעות בבנק אל מול רשימה של ארגוני ופעילי טרור. כמו כן נעשה בבנק שימוש במערכת ממוכנת המשמשת לאיתור פעולות בלתי רגילות, בהתאם לקריטריונים שהוגדרו. לקראת סוף שנת 2006 נכנס לתוקפו תיקון לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור) התשס"א - 2001 אשר חלקים ממנו נכנסו לתוקף במועדים שונים ובהתאמה אף יושמו בבנק, כאשר האחרון שבהם היה בפברואר 2008. כמו כן, צפוי תיקון נוסף לצו.

הבנק פועל באופן רציף להטמעת נושא איסור הלבנת הון ומימון טרור בקרב כלל עובדי הבנק והחברות הבנות. במסגרת זו מפותחות ומשופרות באופן שוטף המערכות המיכוניות של הבנק, מעודכנים נהלי העבודה, נקבעים נהלים חדשים במידת הצורך ומבוצעים מהלכי למידה והדרכה נרחבים בקרב כלל העובדים והמנהלים בבנק. כחלק מתהליך ההדרכה, נדרשו כל עובדי הבנק לבצע לומדה ממוחשבת ייעודית לנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור, אשר הותאמה לבעלי תפקידים שונים בבנק, ולפתור מבחן ממוחשב. כמו כן, מיושמות בבנק בקורות ייחודיות, תוך דגש על לקוחות בעלי רמת סיכון גבוהה בהיבט של איסור הלבנת הון, על מנת לוודא עמידה בהוראות הדין השונות בנושא. נושא איסור הלבנת הון ומימון טרור שולב בתכנית העבודה הרב שנתית של הביקורת הפנימית, אשר מבצעת ביקורות ייעודיות בנושא.

קצין ציות

על מנת לקיים את אחריות הבנק למלא אחר דרישות החוק והתקנות האחרות בתחום הצרכני וכפועל יוצא מהוראת המפקח על הבנקים פועל בבנק קצין ציות. תפקידו הוא לסייע לעובדי הבנק ומנהליו לקיים את אחריותם לציית לכל ההוראות בתחום הצרכני. קצין הציות פועל בהתאם למדיניות ציות שאושרה בדירקטוריון.

הלימות ההון

יחס הון מזערי – הוראת ניהול בנקאי תקין 311:

הוראה זו מבוססת בעיקרה על המלצות של הועדה הבינלאומית לפיקוח על הבנקים (ועדת בזל) שפורסמו ביולי 1988, הקובעות מתכונת אחידה למדידת יחס הון ולקביעת שיעור מזערי נדרש.

יחס הון הינו היחס בין ההון (כהגדרתו בהוראה) לבין הסכום המשוקלל של רכיבי הסיכון (כהגדרתם בהוראה).

על פי הוראה זו מחוייבים תאגידים בנקאיים בישראל לשמור על יחס הון מזערי כולל של 9% על בסיס דיווח מאוחד. מודגש בהוראה כי אין לראות ביחס מינימלי זה כיחס אופטימלי. הפיקוח על הבנקים מצפה שהתאגידים הבנקאיים יקיימו יחס גבוה יותר.

בנק ישראל קבע לבנק יחס מינימלי של הון, ללא כתבי התחייבות נדחים, לרכיבי סיכון של 7%.

בשנת 2007 דירקטוריון הבנק קבע כי על הבנק לעמוד ביחס הון מזערי כולל שלא יפחת מ- 11%.

תוכנית העבודה לשנת 2008 שאושרה על ידי הדירקטוריון הניחה ככלל שמירה על יחס הון מזערי כולל של 11.5%.

לגבי שנת 2009 קבע דירקטוריון הבנק כי יחס ההון יהיה 11.5% כאשר בסוף השנה יגיע ל- 12%.

מובא להלן מידע תמציתי בדבר חישוב הון הבנק ושקלול הסיכונים לצורך יישום ההוראה:

מדידת ההון:

שיטת חישוב ההון לצורך הוראה זו מבוססת על חלוקת ההון להון ראשוני, הון משני והון שלישוני. כאשר ההון המשני מורכב משני סוגים שלא יעלו על שיעור מסויים מההון הראשוני. ההון השלישוני משמש לכיסוי החשיפה לסיכונים שוק בלבד.

רכיבי ההון בבנק מפורטים בבאור 13 לדוחות הכספיים. ההון הראשוני של הבנק מורכב מההון העצמי במאזן בנטרול קרן הון בגין התיק הזמין למכירה, ובניכוי מוניטין שאינו מיוחס.

ההון המשני מורכב מההפרשה הכללית לחובות מסופקים ומכתבי התחייבות נדחים כהגדרתם בהוראה, אשר מונפקים מעת לעת, הן על ידי הבנק והן על ידי חברה בת בבעלות מלאה – אגוד הנפקות בע"מ (תמורת כתבי התחייבות המונפקים על ידי חברת הבת מופקדים במלואם בבנק). כתבי התחייבות אלו נכללים בהתאם לדרישות ההוראה (כך שהתקופה לפרעון הקרן היא לפחות חמש שנים מיום הוצאתם בניכוי 20% בתחילת כל שנה מחמש השנים האחרונות לפני הפרעון).

כמו כן מופחתת מההון השקעת הבנק במניות של חברות מסונפות שאינן תאגידים ריאליים.

שקלול הסיכונים:

רכיבי הסיכון המוגדרים בהוראה מתייחסים לסיכונים אשראי וסיכונים שוק. נכסי הסיכון ושקלולם לרבות פירוט מקדמי ההמרה מפורטים בבאור 13 לדוחות הכספיים.

סיכון אשראי - היתרות של כל הנכסים הכלולים במאזן הבנק והסעיפים החוץ מאזניים, משוקללים לפי דרגות סיכון אשראי כמפורט בהוראה.

דירוג סיכון האשראי מבוסס על סוג הלקוח או הצד הנגדי של העסקה (לפי התחשבות באחריות הסופית לחבות). בעסקאות המוגדרות כסעיפים חוץ מאזניים (ערבויות, אשראי תעודות, עסקאות עתידות וכו'), מוכפלות יתרות העסקאות במקדמי המרה שונים, וזאת לפני השקלול לפי דרוג סיכון האשראי.

סיכון שוק – הבנק מחשב את דרישת ההון בגין סיכונים שוק על פי המודל הסטנדרטי שמפורט בהוראת נוהל בנקאי תקין 341, כדלקמן:

- א. דרישת ההון בגין סיכון ריבית - החישוב מבוצע על התיק הסחיר. התיק הסחיר כולל את כל המוצרים החוץ מאזניים ועוד את האג"ח הרשומות בתיק למסחר של נוסטרו הבנק. החישוב מבוצע במערכת RiskPro על פי שיטת המח"מ.
- ב. דרישת ההון בגין סיכון מחירי מניות - מחושב על כלל אחזקת הבנק במניות. באחזקת אג"ח להמרה מחושבת האופציה הגלומה באג"ח להמרה ומוסיפים את גובה הדלתא לסיכון המניות. באחזקת אופציות, מחושבת הדלתא ומתווספת לאחזקה כנכס בסיס.
- ג. דרישת ההון בגין סיכון שער חליפין ואינפלציה - הערכת הסיכון מתבצעת על בסיס השווי ההוגן בנפרד עבור המטבעות: שקל לא צמוד, צמוד מדד, דולר, יורו, פר"ש, יין, ליש"ט, מט"ח אחר.
- ד. דרישת ההון בגין סיכון אופציות - הבנק מנהל תיקי אופציות במספר זוגות מטבעות. בכל תיק, חישוב דרישת ההון מבוצע על התיק המנוהל, לרבות אופציות גלומות מנוהלות, בשיטת דלתא פלוס.

הבנק מקיים מעקב שוטף אחר יחס ההון המזערי שלו, כנדרש בהוראה. בבאור 13 לדוחות הכספיים ניתן מידע מפורט בדבר מדידת ההון ושיקלול הסיכונים לימים 31 בדצמבר 2008 ו- 31 בדצמבר 2007.

להלן תמצית הנתונים מתוך ביאור 13 – במיליוני ש"ח:

31 בדצמבר		
2007	2008	
1,560	1,616	הון ראשוני
798	833	הון משני
2,358	2,449	סה"כ הון
19,126	20,650	נכסי סיכון אשראי
546	594	נכסי סיכון שוק
19,672	21,244	סה"כ נכסי סיכון
12%	11.5%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
8.2%	7.8%	יחס ההון הכולל, ללא כתבי התחייבות, לרכיבי סיכון

תכנון ההון בתוכנית העבודה לשנת 2009:

בהתאם לאמור לעיל, על פי תוכנית העבודה לשנת 2009 יחס ההון יעמוד על 11.5% כאשר בסוף השנה צפוי להגיע ל- 12%. יחס זה מחמיר לעומת דרישות הנוהל הבנקאי התקין ונקבע על מנת לעמוד בדרישת דירקטוריון הבנק.

לצורך כך הבנק יבחן אפשרות לבצע הנפקת זכויות, הנפקת הון ראשוני מורכב ו/או הנפקת הון משני עליון במסגרת תוכנית האוצר למתן ערבויות מדינה.

בתחילת שנת 2009 פירסם האוצר תוכנית למתן ערבות מדינה להנפקת שטרי הון נדחים של תאגידים בנקאיים, אשר צפויים להיות מוכרים כהון משני עליון לצורך יחס הון מזערי.

חלקו של הבנק בתוכנית זו עומד על 154 מיליון ש"ח. בכוונת הבנק לחתום על כתב ערבות המדינה ולהעבירו לחשב הכללי כנדרש עד ליום 1 במרס 2009 (כפוף לאישור דירקטוריון הבנק שצפוי במועד אישור הדוחות הכספיים), וזאת על מנת שיתאפשר לו להנפיק כתבי התחייבות נדחים בערבות מדינה, ככל שיוחלט על כך במועד מאוחר יותר.

בנוסף, התוכנית כוללת הרחבת ההון המשני בהתאם לצורך, בדרך של גיוס שטרי הון.

הצהרות מסויימות המופיעות בפסקה זו מכילות מידע צופה פני עתיד. למשמעות מושג זה ראה פרק "מידע צופה פני עתיד".

היערכות לבאזל 2:

על פי הוראות המפקח על הבנקים יש ליישם את הוראות באזל 2 על שלושת נדבכיו עד סוף שנת 2009. הוראות באזל 2 דורשות הקצאת הון כנגד סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, בשיטה חדשה הקושרת בין רמת הסיכונים והחשיפה בגינם לבין דרישות ההון הרגולטוריות. למידע נוסף בדבר ההוראה והיערכות הבנק – ראה בפרק "החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם".

מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים ואומדנים חשבונאיים קריטיים

כללי החשבונאות המשמשים לעריכת הדוחות הכספיים של הבנק מפורטים בבאור 1 לדוחות הכספיים. ישום כללים אלה על ידי הנהלת הבנק כרוך בהנחות ובאומדנים שונים המשפיעים על ערכם של הנכסים, ההתחייבויות והתוצאות העסקיות של הבנק. להלן יפורטו נושאים אשר האומדנים וההערכות ששימשו בהכנתם רגישים לשינויים במשתנים שונים העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות. הנהלת הבנק סבורה כי האומדנים וההערכות שישמשו בהכנת הדוחות הכספיים הינם נאותים ונעשו על פי מיטב ידיעתה ושיקול דעתה המקצועי.

א. הפרשה לחובות מסופקים

ההפרשות לחובות מסופקים כוללות הן הפרשות ספציפיות והן הפרשה כללית ונוספת, שמטרתן הינה עדכון ערך תיק האשראי לתאריך המאזן, וזאת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים ובהתאם לעקרונות חשבונאיים מקובלים. ראה פירוט סכומי ההפרשות בביאור 4ג' לדוחות הכספיים.

ההפרשות הספציפיות משקפות את ההפסד הגלום בתיק האשראי, לרבות חביונות בסעיפים חוץ מאזניים.

הבנק בוחן באופן שוטף את תיק האשראי במטרה לאתר, מוקדם ככל האפשר, לווים בהם עלתה רמת הסיכון והחשיפה. לצורך האיתור המוקדם מופעלת בבנק מערכת ממוכנת המתרת פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסווגים כחובות בעייתיים. לקוחות שאותרו על ידי המערכת נבחנים באופן פרטני ומועלים לדיון בועדת אשראי מיוחדת, שבה נקבע אופן הטיפול ובכלל זה סיווגם כחובות בעייתיים, הצורך בהפרשה ו/או מעקב מיוחד וליווי צמוד במטרה לשפר מצבם.

חישוב נאותות ההפרשה מתבסס על הערכת יכולת הלקוח להמשיך לפעול ולשרת את חובו, הערכת היכולת למימוש הביטחונות (תוך הסתמכות בעת הצורך על הערכת שמאי) והערכת יכולת הגבייה מהחייב, וזאת על פי מתודולוגיה מוסדרת שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק.

קביעת סכומי ההפרשה ועדכון הפרשות שנעשו בעבר מבוצעים באופן שוטף ועל סמך הערכות מחודשות (הנעשות אחת לרבעון), בתיקי החובות הבעייתיים בבנק. החלטות אלה מאושרות על-ידי ראש אגף עסקים ומנכ"ל הבנק ונדונות אחת לרבעון בועדת המאזן של דירקטוריון הבנק.

כחומר רקע לדיון המתקיים בועדה זו משמשים נתוני החובות, הביטחונות וההליכים הננקטים לגביית החוב של הלקוחות העיקריים לגביהם נדרשת הפרשה או שבוצעה הפרשה במהלך השנה השוטפת.

יתרת ההפרשה הספציפית במאזן ליום 31 בדצמבר 2008 הינה 901 מיליון ש"ח, לעומת 878 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2007.

הפרשה ספציפית לפי עומק הפיגור מהווה את ההפרשה לחובות מסופקים בגין הלוואות לדיר. נוסחת ההפרשה נקבעה בהוראות הפיקוח על הבנקים. שיעור ההפרשה הולך ועולה ככל שתקופת הפיגור גדלה. תקופת הפיגור הראשונה אשר בגינה יש ליצור הפרשה הינה מעל 6 חודשים ושיעור ההפרשה הינו 8% ובפיגור מעל 33 חודשים יגיע שיעור ההפרשה ל- 80%.

יתרת ההפרשה לפי עומק הפיגור במאזן ליום 31 בדצמבר 2008 הינה 24 מיליון ש"ח, לעומת 25 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2007.

ההפרשה הנוספת מתבססת על סכומי אשראי חריגים ומאפייני סיכון בתיקי לווים, כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 315.

הקריטריונים לסווג חובות בעייתיים והחלוקה לקבוצות שונות (השגחה מיוחדת, פיגור זמני, ארגון מחדש ואינו נושא הכנסה) הינם כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 314. החובות נבחנים באופן שוטף באמצעות מערכות ממוכנות הבוחנות בין היתר חריגות, פיגורים/פיגורים זמניים ופוטנציאל לבעייתיות (כמפורט בסעיף הדן בהפרשה ספציפית), וכן, הסדרים שנחתמים עם לקוחות לארגון חובם מחדש. ההחלטות לסיווג החובות מתקבלות בד בבד עם בחינת ההפרשה הספציפית ומובאות יחדיו לאישור ראש אגף עסקים ומנכ"ל הבנק ונידונות אחת לרבעון בועדת המאזן של דירקטוריון הבנק. יתרת ההפרשה הנוספת במאזן ליום 31 בדצמבר 2008 הינה 19 מיליון ש"ח לעומת 15 מיליון ש"ח בסוף שנת 2007.

ההפרשה הכללית לחובות מסופקים הינה בסכום קבוע שהינו שיעור של 1% מסך חבויות הלקוחות ליום 31 בדצמבר 1991 והיא הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2008 ו-2007 ב-52 מיליון ש"ח.

הפיקוח על הבנקים פירסם הוראות חדשות בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, ליישום בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים החל מיום 1 בינואר 2010. למידע נוסף בדבר עיקרי ההוראה החדשה והשפעתה ראה פירוט בפרק "החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם" - תת פרק "סיכוני אשראי".

ב. הפרשה לירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני של אגרות חוב זמינות למכירה:

לגבי אגרות חוב המסווגות כזמינות למכירה, ההפרש בין שוויין ההוגן לבין העלות המופחתת שלהן נזקף, בהתאם לכללי החשבונאות, לקרן הון. כאשר מדובר בקרן הון שלילית, הבנק בוחן את הצורך בביצוע הפרשה לירידת ערך לרווח והפסד, על פי כללי חשבונאות מקובלים, לרבות בהתייחס לפרסומים של התקינה האמריקאית בנושא (FAS 115).

כללים אלה מחייבים את הבנק לבחון האם ירידת הערך של אגרות החוב הינה בעלת אופי אחר מזמני. בחינה זו מתבצעת בהתבסס על שקלול של פרמטרים שונים, כגון:

שיעור ירידת הערך מתוך העלות המופחתת, משך הזמן בו השווי נמוך מהעלות, פרמטרים העלולים להצביע על עלייה בסיכון האשראי של המנפיק, כגון: ירידה בדירוג, עיכוב בתשלום ריבית, דיווחים כספיים של המנפיק, תקופה שנתרה לפרעון, התשואה לפדיון בה נסחר הנייר, וכו'.

כאמור, המשבר הפיננסי שתחילתו ברבעון האחרון של 2007, התעצם והעמיק לקראת סוף שנת 2008. משבר זה בא לידי ביטוי בין השאר בירידות חדות של אג"ח ופתיחת מרווחים בכל רמות הדירוג ובכל סוגי המח"מ וזאת במרבית השווקים בעולם. ירידות אלה, יצרו מצב של אי ודאות בשווקים. תופעות אלה איפיינו גם את שוק האג"ח הקונצרני בישראל.

על רקע זה, ועל רקע אי הוודאות הנמשכת ששוררת בשווקים, כאשר השווי ההוגן נמוך באופן משמעותי מהעלות המופחתת, עורך הבנק ניתוח פרטני של החברה המנפיקה, בעת הצורך, ככל שניתן. כל הפרמטרים הנ"ל נבחנים גם בהתייחס להתפתחויות מהותיות לאחר תאריך המאזן. הניתוח הפרטני מתבסס על מתודולוגיה שאושרה על ידי הדירקטוריון.

הדיונים בדבר הצורך בביצוע הפרשות מתקיימים במסגרת ועדות פנימיות שהוקמו לצורך כך: ועדת משנה בראשות ראש אגף ניהול פיננסי, אשר ממליצה על ביצוע הפרשות בהתבסס בין היתר, על מתודולוגיה פנימית לניתוח פרטני של החברה המנפיקה. ההמלצות מוגשות לוועדה בראשות מנכ"ל הבנק. ההחלטות מובאות לדיון בוועדת המאזן של הדירקטוריון. כחומר רקע לדיון מוגש כל המידע הרלוונטי לגבי אגרות החוב, כולל תמצית הניתוח הפרטני שנעשה על בסיס המתודולוגיה הפנימית.

כמו כן, לצורך קבלת ההחלטה לגבי הפרשה מעריך הבנק את אופק האחזקה החזוי באגרות החוב לתקופה מספקת, אשר תאפשר את חזרת השווי עד לגובה העלות המופחתת.

סך ההפרשה בשנת 2008 הסתכם בכ- 52 מיליון ש"ח, שנזקפו כהוצאה לרווח מפעולות מימון ברבעונים השלישי והרביעי של שנת 2008 (שנת 2007 – 2 מיליון ש"ח).

ג. שווי הוגן של מכשירים פיננסיים – מדידה ובקרה

חלק מהמכשירים הפיננסיים בהם פעיל הבנק, נרשמים במאזן לפי שווי הוגן כאשר ההפרשים בין השווי ההוגן לעלות בספרים נזקפים לקרן הון או לרווח והפסד- מדובר בניירות ערך (הן בתיק הזמין למכירה והן בתיק למסחר) ובמכשירים פיננסיים נגזרים.

- כאשר מדובר במכשירים פיננסיים כנ"ל אשר מחירים נקבע כתוצאה ממסחר בשוק פעיל, נקבע שוויים הוגן על פי המחיר בשוק.
- מכשירים פיננסיים כנ"ל ששוויים ההוגן אינו נקבע לפי מחירים מצוטטים משוק פעיל מחולקים לשני סוגים:
 - א. קבוצת המכשירים הפיננסיים ששוויים ההוגן נקבע לפי תמחור מקובל/סטנדרטי (כגון: מודל B&S לאופציות, היוון תזרימים עתידיים, וכו').
 - ב. קבוצת המכשירים הפיננסיים ששוויים ההוגן נקבע על פי תמחור מורכב.

קביעת השווי ההוגן על פי תמחור מקובל/סטנדרטי:

מערך ניהול הסיכונים אחראי לבחירת המודל המתאים בו יש לעשות שימוש בכל אחד מסוגי המכשירים בקבוצה זו, ואילו חישוב ערכי השווי ההוגן בפועל מתבצע באגף החשבונאי הראשי או ביחידת הבקרה באגף בקרות, לרבות בדיקות סבירות ובדיקות מדגמיות לגבי ערכי השווי ההוגן. תיקוף קביעת מערך ניהול הסיכונים בדבר המודל המתאים הינו באחריות ראש אגף בקרות.

קביעת השווי ההוגן על פי התמחור המורכב:

קביעת מתודולוגית התמחור וחישוב ערכי השווי ההוגן מבוצעים על ידי המערך לניהול סיכונים. המתודולוגיה מתוקפת על ידי ראש אגף בקרות, שהינו פונקציה בעלת רמה מקצועית נאותה והינו גורם בלתי תלוי בפונקצית החישוב. כמו כן אגף בקרות מעיר את הערותיו לגבי סבירות ערכי השווי ההוגן המתקבלים

בפועל. לגבי אגרות חוב קונצרניות ישראליות לא סחירות מועבר השווי ההוגן שחושב על ידי מערך ניהול הסיכונים לבחינה נוספת במסגרת ועדה פנימית המייעצת בנושא השווי ההוגן, אשר דנה בתוצאות ערכי השווי ההוגן המתקבלים כתוצאה מהפעלת המודל הפנימי. ועדה זו כוללת נציגים מאגפים שונים בבנק, בעלי רמה מקצועית נאותה לתיקוף האמידה של ערכי השווי ההוגן.

- במקרים בהם נמצא כי התהליך הפנימי אינו מאפשר לקבוע ברמה סבירה של בטחון את השווי ההוגן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, המערך לניהול סיכונים בוחן את מהותיות היקף המכשירים הפיננסיים הללו. קביעת המהותיות נעשית הן ביחס לערך הנקוב והן ביחס לשווי ההוגן ונמדדת אחת לרבעון. בהתאם לתוצאות בחינת המהותיות נקבעות מגבלות לפעילות הבנק בתחומים האלו. נכון ליום 31 בדצמבר 2008, היקף המכשירים הפיננסיים הנ"ל הוערך כלא מהותי, כמו כן נתקבלה החלטה להימנע מהגדלת היקף הפעילות במכשירים אלו בשלב זה.

- במידה ונוצרת מחלוקת בין מערך ניהול הסיכונים לבין הגורם המתקף (אגף בקרות), היא מועלת להכרעה למנכ"ל הבנק. לגבי אגרות חוב קונצרניות ישראליות לא סחירות - המחלוקת מובאת תחילה לדין לוועדה המייעצת בדבר השווי ההוגן שהוזכרה לעיל, ובמידה ובכל זאת לא התקבלה החלטה, מובא הנושא להכרעה למנכ"ל. סיכום דיון מהליך בירור זה מדווח לוועדת המאזן ולדירקטוריון.

- המדיניות ותהליך העבודה המתוארים לעיל, כולל מודלים פנימיים שבשימוש, אושרו על ידי ועדת המאזן והדירקטוריון.

- תהליך קביעת השווי ההוגן למוצרים חדשים אשר נמדדים בדוחות הכספיים לפי שווי הוגן נבחן על ידי המערך לניהול סיכונים ומתוקף על ידי אגף הבקרות, באופן שוטף ומובא לאישור הדירקטוריון.

הבנק ממשיך לבחון ולשדרג את מתודולוגיית התמחור שלו באשר למכשירים השונים.

להלן פירוט השווי ההוגן לסוף שנת 2008 ולסוף שנת 2007, של הנכסים הפיננסיים וההתחייבויות הפיננסיות שנמדדים במאזן ו/או ברווח והפסד לפי שווי הוגן:

שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2008 (במיליוני ש"ח):

סה"כ	אחר		מחירים מצוטטים משוק פעיל	נכסים
	תמחור סטנדרטי/מקובל	תמחור מורכב		
5,631	-	542	5,089	אגרות חוב ומלוות ממשלתיים
1,036	-	534	502	אגרות חוב ומלוות של אחרים
187	-	-	187	מניות וניירות ערך של אחרים
6,854	-	1,076	5,778	סה"כ ניירות ערך
*-	*-	-	-	חוזי ריבית שקל - מדד
344	344	-	-	חוזי ריבית אחר
1,704	1,676	-	28	חוזי מטבע חוץ
138	-	11	127	חוזים בגין מניות
348	348	-	-	חוזי סחורות ואחרים
2,534	**2,368	11	155	סה"כ נכסים אחרים

סה"כ	אחר		מחירים מצוטטים משוק פעיל	התחייבויות
	תמחור סטנדרטי/מקובל	תמחור מורכב		
*-	*-	-	-	חוזי ריבית שקל - מדד
415	415	-	-	חוזי ריבית אחר
1,787	1,718	41	28	חוזי מטבע חוץ
139	1	11	127	חוזים בגין מניות
350	348	2	-	חוזי סחורות ואחרים
2,691	**2,482	54	155	סה"כ התחייבויות אחרות

* נמוך מ- 500 אלפי ש"ח.

** הגידול מול שנה קודמת הן בנכסים האחרים והן בהתחייבויות האחרות, נובע בעיקר מגידול בפעילות לקוחות באופציות.

שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2007 (במיליוני ש"ח):

סה"כ	אחר		מחירים מצוטטים משוק פעיל	נכסים
	תמחור סטנדרטי/מקובל	תמחור מורכב		
6,795	-	121	6,674	אגרות חוב ומלוות ממשלתיים
988	-	223	765	אגרות חוב ומלוות של אחרים
216	-	-	216	מניות וניירות ערך של אחרים
7,999	-	344	7,655	סה"כ ניירות ערך
*-	*-	-	-	חוזי ריבית שקל - מדד
178	80	98	-	חוזי ריבית אחר
454	433	6	15	חוזי מטבע חוץ
198	-	45	153	חוזים בגין מניות
54	54	-	-	חוזי סחורות ואחרים
884	568	149	168	סה"כ נכסים אחרים

סה"כ	אחר		מחירים מצוטטים משוק פעיל	התחייבויות
	תמחור סטנדרטי/מקובל	תמחור מורכב		
3	3	-	-	חוזי ריבית שקל - מדד
208	108	100	-	חוזי ריבית אחר
454	438	1	15	חוזי מטבע חוץ
198	-	45	153	חוזים בגין מניות
54	54	-	-	חוזי סחורות ואחרים
917	603	146	168	סה"כ התחייבויות אחרות

* נמוך מ- 500 אלפי ש"ח.

ד. חישובים אקטואריים להתחייבויות בנושא זכויות עובדים

פרטים בדבר זכויות העובדים נמצאים בבאור 14 לדוחות הכספיים. במסגרת חישוב התחייבויות הבנק הקשורות לזכויות אלה, נעזר הבנק בחישובים אקטואריים חיצוניים בנושאים שלהלן:
זכויות פנסיה – מתייחסות רק לחלק מהעובדים ובעיקר למנהלים ולמורשי החתימה בבנק ולמנהלים שפרשו ובחרו במסלול פנסיוני.

מענקים בגין ותק עובדים – חלים על כל העובדים הקבועים בבנק.
החישובים האקטואריים נערכו בשיטת הערכת ההטבות הנצברות המשקפת הערכה אקטוארית של ההטבות הצפויות בעת הזכאות והנפרסת ליניארית על פני תקופת העבודה עד ליום הדוח ומתחשבת בעליית השכר העתידית החזויה לגבי זכויות אלה.

החישובים האקטואריים רגישים, בין השאר, לשינוי בשיעור ההיוון ולשינוי בשיעור החזוי של תוספות השכר השנתיות. לדוגמא: שינוי בשיעור של חצי נקודת אחוז בשיעור ההיוון היה משנה את ההתחייבויות ב – 11 מיליון ש"ח ושינוי דומה בשיעור החזוי של תוספות השכר היה משנה את ההתחייבויות בכ – 5 מיליון ש"ח.

סכומי החישובים האקטואריים רגישים גם ללוחות תוחלת החיים. לשינוי בלוחות אלה יש בדרך כלל השפעה מהותית. במהלך שנת 2005 הפיץ האוצר הנחיה לחברות הביטוח לעבור לשימוש בלוחות חדשים (בעלי תוחלת חיים ארוכה יותר). ביום 23 בנובמבר 2005 הורה המפקח על הבנקים להחיל לוחות אלה לא יאחר מסוף הרבעון הראשון של שנת 2006. בדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2005 כלל הבנק הוצאה בסך של 9 מיליון ש"ח בגין השינוי בלוחות. הוצאה נוספת בסך של 5 מיליון ש"ח נרשמה ברבעון הראשון של שנת 2006.
בפברואר 2007 פרסם האקטואר הראשי של אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר חוזרים לקרנות הפנסיה ולחברות הביטוח לפיהם יש להעריך את העתודות לפנסיה וביטוח חיים על סמך לוחות תוחלת חיים חדשים. הבנק אימץ את הלוחות הנ"ל ברבעון הראשון של שנת 2007, וכתוצאה מכך רשם הוצאות שכר בסך של כ- 5 מיליון ש"ח בשנת 2007.

ה. סיווג ההשקעה בניירות ערך

השקעת הבנק בניירות ערך מתמקדת באגרות חוב ממשלתיות. סיווג ניירות ערך נעשה על פי יעודם ובהתאם נקבעו כללי מדידה שונים לכל סוג של השקעה.

ניירות ערך למסחר – נרכשו תוך כוונה למכורם בתקופה הסמוכה למועד קנייתם ומתוך מטרה לנצל שינויים בשעריהם. ניירות ערך שסווגו למסחר מוצגים במאזן על פי שווי השוק ושינוי בשווי השוק נזקף לרווח והפסד.
יתרת ניירות ערך למסחר במאזן ליום 31 בדצמבר 2008 הינה 1,403 מיליון ש"ח, לעומת 1,482 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2007.

אגרות חוב לפדיון – נרכשו מתוך כוונה ויכולת להחזיקן עד לפדיון. אגרות החוב לפדיון מוצגות במאזן על פי ערכן המתואם וההכנסות מהן נזקפות לרווח והפסד על בסיס צבירה. לתאריך הדוחות הכספיים אין לבנק תיק לפדיון.

ניירות ערך זמינים למכירה – כוללים ניירות ערך שלא סווגו בשתי הקטגוריות לעיל. ניירות ערך אלה מוצגים במאזן על פי שוויים ההוגן וההכנסות מהם נזקפות לדוח רווח והפסד על בסיס צבירה. ההפרש בין שוויים ההוגן לבין השווי המתואם של ניירות ערך אלה נזקף לקרן הון. יתרת ניירות ערך זמינים למכירה במאזן ליום 31 בדצמבר 2008 הינה 5,517 מיליון ש"ח, לעומת 6,569 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2007.

בביאור 3 לדוחות הכספיים, ניתן פירוט לרווחים והפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן, תוך חלוקה בין ניירות ערך זמינים למכירה וניירות ערך למסחר. בניירות ערך זמינים למכירה (סעיף א בביאור 3) יתרת ניירות הערך שצברו רווחים שטרם מומשו בקיזוז יתרת ניירות הערך שצברו הפסדים שטרם מומשו, מייצגת את הסכום שנזקף לקרן הון (לפני מס): סך של (85) מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2008, לעומת 30 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2007. בניירות ערך למסחר (סעיף ב בביאור 3) יתרת ניירות הערך שצברו רווחים שטרם מומשו בקיזוז יתרת ניירות הערך שצברו הפסדים שטרם מומשו, מייצגת את הסכום שנזקף לרווח והפסד (לפני מס): סך של (11) מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2008, לעומת (5) מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2007.

1. **מכשירים פיננסיים נגזרים**

לבנק פעילות ענפה במכשירים פיננסיים נגזרים, הן במסגרת פעילותו עבור לקוחותיו והן במסגרת מדיניות ניהול הנכסים וההתחייבויות (סגירת או יצירת חשיפות שוק). מכשירים אלה כוללים בין השאר: swaps, forward, futures ואופציות, בגין: ריבית, מטבע, מניות, סחורות ואחרים. בהתאם להוראות המפקח על הבנקים נמדדים כל הנגזרים לפי שווי הוגן (ראה פירוט עקרונות המדידה בביאור 1 יב). כאשר מדובר במכשירים נגזרים שנסחרים בשוק פעיל ויש להם שווי שוק, אזי שווי השוק מייצג את השווי ההוגן. לגבי המכשירים הנגזרים אשר אינם נסחרים בשוק פעיל ואין להם שווי שוק, השווי הוגן נאמד באמצעות מודלים מקובלים לתמחור אשר לוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר (כגון: ערך נוכחי של התזרימים העתידיים הצפויים להתקבל מהמכשיר, מודל B & S לאופציות וכדומה). בביאור 18 לדוחות הכספיים ניתן מידע מקיף לפעילות הבנק במכשירים אלו. בסעיף (א) (2) לביאור 18 ניתן מידע בדבר השווי ההוגן של מכשירים אלו, לפי סוגי מכשירים. פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים במסגרת מדיניות ניהול הנכסים וההתחייבויות יוצרת פערי מדידה בין המדידה הכלכלית מצד אחד, המשמשת לצורכי ניהול סיכונים, לבין המדידה החשבונאית מצד שני. לצורך ניהול הסיכונים, כל המכשירים הפיננסיים (לרבות נגזרים), נמדדים לפי שווי הוגן. לצורך הצגה חשבונאית, המכשירים הפיננסיים נמדדים בדרך כלל על בסיס צבירה, לעומת המכשירים הפיננסיים הנגזרים אשר נמדדים על-פי שוויים ההוגן, כאמור לעיל. חוסר סימטריה זה הקטין בשנת 2008 את הרווח מפעילות מימון ב- 47 מיליון ש"ח לעומת קיטון של 2 מיליון ש"ח בשנת 2007.

ז. תביעות תלויות

הטיפול בתביעות התלויות מתבצע על פי הוראות בנק ישראל בנושא. על פי הנחיות אלה מסווגות התביעות התלויות בהתאם להסתברות החשיפות לסיכון של הפסד בתביעה, בהתבסס על חוות דעת של היועצים המשפטיים של הבנק, כלהלן:

סיכון סביר מעל 70% - נדרשת הפרשה מלאה.

סיכון אפשרי מעל 20% עד 70% - לא נדרשת הפרשה. קיימת חובת גילוי אם התביעות מצטברות לסכום מהותי.

סיכון קלוש מתחת ל- 20% - לא נדרשת הפרשה. קיימת חובת גילוי של ההפסד המירבי באם הוא מהותי ביותר.

למידע נוסף ראה פירוט בביאור 17ג(11) לדוחות הכספיים.

ח. השקעות בתאגידים ריאליים

השקעות הבנק בתאגידים ריאליים מתבצעות באמצעות חברת הבת אגוד השקעות וייזום (א.ש"י) בע"מ. חברות ששיעור ההחזקה בהן נמוך מ- 20% מוצגות על בסיס העלות. השקעה בחברות כלולות מוצגת על בסיס שיטת השווי המאזני בהתבסס על הדוחות הכספיים של חברות אלה. עודף עלות השקעה על שווים הנאות של נכסי החברה נזקף למוניטין ומופחת במשך 10 שנים ממועד הרכישה - ראה בביאור 1ה(4) לדוחות הכספיים. בכדי להבטיח שההשקעות הריאליות אינן מוצגות בסכום העולה על סכום בר ההשבה שלהן, מיישם הבנק את הנהלים כנדרש בתקן חשבונאות מספר 15. פרטים נוספים ראה בביאור 1ט לדוחות הכספיים. פרטים בדבר השקעת הבנק בחברות כלולות ראה בביאור 5 לדוחות הכספיים.

ט. בניינים וציוד

בניינים וציוד במאזן מוצגים לפי עלות בניכוי פחת שנצבר ובניכוי הפסדים מירידת ערך, באם קיימים. הבנק מיישם את תקני חשבונאות 27 (רכוש קבוע) ו-30 (נכסים בלתי מוחשיים), למעט בנושאים בהם קבע המפקח על הבנקים הוראות ספציפיות. ראה פירוט בביאור 1כא לדוחות הכספיים.

אחוזי הפחת מבוססים על אומדן אורך החיים הכלכלי של הנכס. לצורך כך נעזר הבנק במידע הטוב ביותר הזמין העומד לרשותו, כולל התבססות על ניסיון העבר. כמו כן, נעזר הבנק בבדיקת סבירות המתבצעת על ידי יועץ חיצוני.

עלויות פיתוח תוכנית מחשב לשימוש עצמי מהוונות להשקעות בציוד לאחר סיום שלב התכנון ההתחלתי, ומופחתות ממועד הפעלתן בהתאם להערכת משך השימוש בהן.

הבנק מיישם נהלים על מנת להבטיח שערך הנכסים במאזן אינו עולה על ערכם הנאות. במידת הצורך רושם הבנק ירידת ערך. המבחן לירידת ערך הנכסים הינו השוואת עלות הנכס בספרים לשווי בר ההשבה שלו, שהינו הגבוה מבין מחיר המימוש לבין שווי השימוש שלו, ראה פירוט בביאור 1כא לדוחות הכספיים בדבר יישום תקן חשבונאות 15 (ירידת ערך נכסים).

עדכוני חקיקה

עדכוני חקיקה וניהול בנקאי תקין במערכת הבנקאית:

חוזר מטעם רשות ניירות ערך לבעלי הרישיון, לתאגידים המורשים ולתאגידים בנקאיים העוסקים בייעוץ השקעות בדבר חובת התעדכנות במידע רלבנטי

חוזר שהופץ מטעם מחלקת ההשקעות של רשות ניירות ערך, ביום 15 לפברואר 2009, בין היתר לתאגידים הבנקאיים, ואשר עוסק בפרשנות סעיף 20 לחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן: "חוק הייעוץ").

החוזר קובע, כי סעיף 20 לחוק הייעוץ עוסק בחובה המוטלת על בעל רישיון לנהוג בזהירות ובמיזמנות בהתנהלות מול הלקוח ונקיטת כל האמצעים הסבירים להבטחת ענייניו של זה.

הרשות מבהירה בחוזר, כי במסגרת החובה דלעיל מוטלת על התאגידים הבנקאיים החובה לעקוב אחר כל מידע מהותי המתייחס לניירות הערך והנכסים הפיננסיים לגביהם ניתן השירות ללקוח ולהתעדכן בכל אינפורמציה הרלבנטית לנכסים אלה ולסביבתם הכלכלית, לרבות עדכוני חקיקה רלבנטיים בתחום המיסוי, הוראות, חוזרים והנחיות של הרשות, החלטות דירקטוריון הבורסה ודיווחים המופצים לבורסה באמצעות מערכת המגנא.

עוד הבהירה הרשות בחוזר, כי היא רואה בתאגידים הבנקאיים אחראים להתעדכנות יועצי ההשקעות המועסקים על-ידם בכל מידע כאמור לעיל, לרבות בדרך של העמדת מערכות ממוחשבות מתאימות אשר יעבירו להם את האינפורמציה הרלבנטית ויעודכנו באופן שוטף.

הבנק לומד את הוראות החוזר ונערך לפעול על פיהן.

הוראות הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון במשרד האוצר "הוראות לעניין מסמך הנמקה ומסירתו ללקוח"
ביום 9 פברואר 2009, פרסם הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון במשרד האוצר "הוראות לעניין מסמך הנמקה ומסירתו ללקוח". במסגרת ההוראות, נקבעו הנחיות מפורטות בקשר עם יישום הוראת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה - 2005 המחייבת בעל רישיון ייעוץ פנסיוני למסור ללקוח בעת מתן ההמלצה על חסכון באמצעות מוצר פנסיוני, מסמך בכתב המפרט את הנימוקים להמלצתו בדבר כדאיות החיסכון שלו או של קרובו באמצעות מוצר פנסיוני. במסגרת ההוראות נקבעו, בין היתר אופן עריכת מסמך ההנמקה, המידע המינימלי הנדרש במסגרתו, משך הזמן בו נדרש הבנק לשמור את המסמך.
בהתאם להוראות- אופן מילוי המסמך יהיה ממוחשב, וזאת החל מיום 1 באוגוסט 2010. יחד עם זאת, ניתנה אפשרות ליועץ פנסיוני שאין באפשרותו למסור מסמך ממוחשב בתום מתן הייעוץ הפנסיוני, למלא את המסמך ידנית, תוך עמידה בכללים לעניין עריכת המסמך, וכן בתנאי שהעתק מודפס יישלח ללקוח תוך 14 ימי עסקים. כמו כן, נדרש היועץ הפנסיוני להעביר העתק מההמלצה ופירוט השיקולים שנמסרו ללקוח לגוף המוסדי אליו הוא ממליץ להעביר את הכספים, וגוף מוסדי, כאמור, לא יצרף לקוח למוצר פנסיוני, אלא לאחר שקיבל לידי העתק המסמכים.

ההוראות מחייבות הערכות מיכונית ובנוסף, נוכח הדרישות המפורטות שנקבעו במסגרתן לעניין תוכן המסמך והחובות המוטלות במסגרתן על הבנק, ידרש הבנק ללמוד הדרישות ולהערך ליישומן. ההוראות תכנסנה לתוקף ביום 1 באוגוסט 2009, זולת ההוראה לעניין דרישת מילוי המסמך באופן ממוחשב כמפורט לעיל.

תקנות הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (רישום עסקאות ורישום פעולות ייעוץ), תשס"ח-2007

התקנות, שפורסמו ביום 31 לדצמבר 2007, מחייבות בעל רישיון ייעוץ לערוך פרטיכל מפורט, בשל כל פעולת ייעוץ, שישקף את מהלך הייעוץ ויכלול את הפרטים המהותיים לפעולת הייעוץ. פרטיכל הייעוץ יערך בעת מתן הייעוץ ובדרך הניתנת לאחזור.

התקנות קובעות עוד, כי כל מנהל תיקים יערוך רישום מפורט בשל כל עסקה שיבצע בעבור לקוחותיו. הרישום יערך סמוך למועד ביצוע העסקה, בדרך הניתנת לשמירה ולאחזור.

התקנות נכנסו לתוקף ב- 1 בינואר 2009 והבנק פועל בהתאם להן.

חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 29), התשס"ט-2008

ביום 4 בנובמבר 2008 אושר התיקון לחוק במליאת הכנסת בקריאה שניה ושלישית. התיקון לחוק עוסק, בין היתר, בנושאים הבאים:

1. חיוב הבנקים לממן דיור חלופי לתקופה של 18 חודשים לבעלי דירות מגורים אשר ממומשות במסגרת הליך מימוש שעבוד בהוצאה לפועל.
2. צמצום פקודות המאסר כך שניתן יהיה להפיקן במשך השנתיים הקרובות רק לחובות של 2,000 ש"ח ומעלה. בתום השנתיים תבוטלנה כליל פקודות המאסר לתקופה של שנתיים נוספות ובסיומן יבחן הצורך בהן מחדש.
3. הסמכת רשם ההוצאה לפועל לדרוש מגופים שונים, בין היתר הבנקים, למסור מידע אודות נכסיו של החייב, ללא צורך בחתימה על כתב ויתור סודיות מצדו.
4. הסמכת רשם ההוצאה לפועל להטיל סנקציות מגוונות על חייב המשתמט מתשלום חובותיו העולים על 500 ש"ח - בין היתר המדובר באיסור על קבלת, החזקת או חידוש רישיון נהיגה, הגבלה על קבלת דרכון ואיסור על החזקתו, וכן איסור על שימוש בכרטיס אשראי.

הבנק נערך לפעול בהתאם להוראות התיקון.

כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), תשס"ח-2008

ביום 26 באוגוסט 2008 פורסם תיקון לכללים שעיקרו הענקת הקלה בתשלום עמלות לאזרחים ותיקים ונכים, כהגדרתם בכללים. מהות ההטבה הינה מתן זכאות לביצוע 4 פעולות על-ידי פקיד בחודש במחיר של פעולה אחת בערוץ ישיר.

הבנק ערך את ההתאמות הנדרשות להענקת ההטבה לאוכלוסיות הנ"ל.

חוק איסור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן, התשס"ח-2008

ביום 8 באפריל 2008 פורסם החוק שתכליתו למנוע השקעה של מוסדות פיננסיים ישראלים בתאגידים המקיימים קשר עסקי מהותי, התורם כלכלית, במישרין או בעקיפין, לאיראן. החוק קובע, בין היתר, כי מוסד פיננסי (כהגדרתו בחוק, לרבות תאגיד בנקאי), לא ישקיע (כהגדרת המונח בחוק) בתאגיד הנכלל ברשימה שתפורסם על-ידי ועדת יישום (ועדה שתוקם לצורך יישום הוראות החוק) ואם השקיע בתאגיד טרם הכללתו ברשימה - ימכור החזקותיו בו בתוך 90 יום מיום הכללתו ברשימה. דרכי פרסום הרשימה תקבענה בתקנות שיתקנו מכח החוק. הבנק לומד את הוראות החוק ונערך לפעול בהתאם לו, לכשיתקנו התקנות האמורות.

חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעה של רוכשי דירות)(תיקון מס' 5+4), התשס"ח - 2008

ביום 6 באפריל 2008 פורסמו שני תיקונים, מס' 4 ו-5, לחוק המכר (דירות)(הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1947.

התיקונים משנים את ההסדר החקיקתי הקיים כיום באופן שהם מעניקים הגנה רחבה יותר לרוכשי דירות הן ביחס לכסף המופקד ע"ח תמורת הדירה אותה רכשו והן ביחס לעילות חילוט נוספות של ערבות חוק מכר אשר לא נזכרו קודם לכן בחוק (מניעה מוחלטת למסור את ההחזקה בדירה שלא עקב ביטול חוזה המכר, אי יכולת להעביר בעלות או כל זכות אחרת בדירה לרוכש מחמת צו הקפאת הליכים). התיקונים מסדירים, בין היתר, את אופן ביצוע ליווי פיננסי של פרויקט בניה על-ידי תאגיד בנקאי, מאמצים את "הסדר השוברים" שנקבע על ידי המפקח על הבנקים באופן שכספי התמורה בגין הדירה לא ישולמו לידי הקבלן אלא ישירות לבנק, קובעים כי הבטחת כספי הרוכשים בדרך של מסירת ערבות חוק מכר תעשה לאחר תשלום סכום העולה על 7% ממחיר הדירה (במקום 15% כפי שצוין בחוק לפני התיקון) ומגדירים את המונח "מחיר הדירה" על מנת שיובהר, כי כל סכום שהקונה התחייב לשלם למוכר בחוזה המכר בקשר לרכישת הדירה ייחשב כחלק ממחירה. בנוסף, החוק מטיל אחריות פלילית על תאגיד בנקאי (ולא על נושא משרה בתאגיד) בגין הפרות של חוק זה על ידי התאגיד הבנקאי (אי הוצאת ערבות בנקאית, אי הוצאת פנקס שוברים וכו').

חלקם הארי של התיקונים לחוק נכנס לתוקף ביום 1 ביוני 2008 והבנק פועל בהתאם להם.

בהקשר זה יצוין עוד, כי ביום 2 באפריל 2008 פרסם המפקח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי מס' 456 שכותרתה "נוסח אחיד של כתב ערבות לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), תשל"ה-1974", במסגרתה חויבו הבנקים להנפיק ערבויות חוק מכר בנוסח המופיע באותה הוראה.

חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון מס' 20), התשס"ח-2008

ביום 6 במרס 2008 פורסם תיקון מס' 20 אשר ביטל את "חוק התיאומים" (חוק שמטרתו הייתה לנטרל את השפעות האינפלציה בחישוב ההכנסה החייבת של נישומים, כך שההכנסה שמתקבלת לאחר ביצוע ההתאמות תהיה במונחים ריאליים) החל משנת המס 2008 וזאת בשל שיעורי אינפלציה נמוכים בשנים האחרונות ומכיוון שהשפעת התיאום לאינפלציה בשיעורים כאלה שולית, מעוותת ואינה מצדיקה את העלות והטרחה של קיום הוראות החוק. הבנק מיישם את החוק החל מתחילת שנת 2008. השפעת אי החלת החוק בעקבות התיקון על תוצאות פעולות הבנק לשנת 2008, הינה הקטנת הרווח הנקי בסך של 17.2 מיליון ש"ח.

כמו כן, במסגרת התיקון האמור תוקנו הגדרות "רווח" ו-"שכר" בחוק מע"מ. על פי ההגדרות החדשות מס רווח יחושב לאחר ניכוי מס שכר והגדרת שכר לצורך חישוב מס שכר תכלול גם את תשלום חלק המעביד בגין דמי ביטוח לאומי.

השפעת תיקון ההגדרות הנ"ל על תוצאות הבנק לשנת 2008 הינה גידול ברווח הנקי (לאחר השפעת המס) בסך של כ- 2.1 מיליון ש"ח.

צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001

ביום 12 בפברואר 2008 נכנס לתוקף שלב נוסף בתיקון הצו, תיקון אשר עוסק, בין היתר, בנושאים הבאים:

1. אין לקבל להפקדה שיקים, בשקלים ובמט"ח, המשוכים על בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית, שלא מוטבעים על פניהם פרטי הזיהוי של בעלי החשבון באותיות לטיניות וספרות הנהוגות בישראל.
2. אין לקבל שיקים לגביה, בשקלים ובמט"ח, שהוצגו על-ידי בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית, ללא קבלת פרטי החשבון בו הופקד השיק ופרטי הזיהוי של כל בעלי החשבון באותיות לטיניות וספרות הנהוגות בישראל.
3. אין לקבל להפקדה שיקים מוסבים המשוכים על בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית ואין לקבל לגבייה שיקים מוסבים שהוצגו על ידי בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית.
4. אין לקבל העברה כספית בסכום העולה על 5,000 ש"ח מבנקים הפועלים ברשות הפלסטינית ללא קבלת פרטי החשבון של הצד האחר לפעולה ופרטי הזיהוי של כל בעלי החשבון באותיות לטיניות וספרות הנהוגות במדינת ישראל.
5. הבנק מחויב בבדיקת הצד הנגדי של העברות לטריטוריות ומדינות בסיכון גבוה אל מול רשימה של ארגוני ופעילי טרור מוכרזים וכן בדיווח לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור על העברות כאמור בסכום העולה על 5,000 ש"ח. כמו כן, הבנק חייב בדיווח על פעולה של הפקדת שיקים המשוכים על מוסד פיננסי במדינה או בטריטוריה בסיכון גבוה ועל פעולה של תשלום שיקים שהוצגו לגביה בידי מוסד פיננסי כאמור, בסכום שווה ערך ל - 5,000 ש"ח לפחות.

הבנק פועל בהתאם להוראות הצו.

יזמות חקיקה והסדרה:

תזכיר הצעת חוק ממשלתית בעניין טיפול בקרקעות מזוהמות, התשס"ט-2008

תזכיר שפורסם ביום 11 לדצמבר 2008 שמטרתו להביא לניקוי קרקעות כך שיתאפשר שימוש נאות בהן, תוך שמירה על הסביבה ועל בריאות האדם.

בין היתר, נקבע בתזכיר, כי "מחזיק בקרקע" (כהגדרתו שם) חייב לנקוט אלתר פעולות למניעת המשך זיהום כאשר מתגלה כי קרקע מסוימת מזוהמת. בנוסף לפעולות המיידיות למניעת המשך הזיהום נדרש ה"מחזיק בקרקע" לטפל בקרקע המזוהמת באופן שריכוזי החומרים המזוהמים בה לא יחרגו מערכי סף שהוגדו על-ידי המשרד לאיכות הסביבה.

נראה, כי לנוכח הגדרתו הרחבה של המונח "מחזיק בקרקע", הרי שהוא יחול גם על תאגידים בנקאיים, ולפיכך, היה ותזכיר הצעת החוק יתגבש לכדי חוק מחייב, יהא על הבנק להביא זאת במכלול שיקוליו, במיוחד העסקיים, הן בעת

שקרקה כלשהי תשועבד לו להבטחת אשראי שהעמיד ללקוח פלוני והן באופן כללי כאשר יעמיד אשראי ללקוח אלמוני אשר ייתכן ומחזיק או שהינו אף בעלים של קרקע מזהמת, כהגדרתה בתזכיר החוק.

טיוטת חוזר בנושא סיכונים סביבתיים

טיוטת חוזר שהפיץ המפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים ביום 30 לאוקטובר 2008. מטרתה להתייחס לחשיפה לסיכונים סביבתיים של תאגידים בנקאיים, אשר יכולים לנבוע כתוצאה מכך שהבנקים יישאו באחריות ישירה למפגע סביבתי. הטיוטה קובעת, כי התאגיד הבנקאי נדרש להכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינם חלק מתהליך נאות של הערכת סיכונים בתאגיד הבנקאי ולפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול סיכונים, לרבות נהלים לזיהוי סיכון מהותי בעת מתן אשראי ולשילוב הערכת הסיכון בהערכה התקופתית של איכות האשראי שהועמד. בטיוטה נקבע עוד, כי יישומה יהיה בהתאם לקריטריונים ולוחות זמנים שיאשר דירקטוריון התאגיד הבנקאי עד ליום 1 בינואר 2010.

הבנק לומד את הוראות החוזר.

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון מס' 16) (איסור גביית עמלות בעד שירותים מסוימים), התשס"ט-2008

הצעת חוק מטעם הכנסת שפורסמה ביום 27 באוקטובר 2008 הקובעת שתאגיד בנקאי לא יהיה רשאי לגבות עמלה כלשהי בעד ארבע הפעולות הראשונות המבוצעות בחודש לגבי השירותים המפורטים בהצעת החוק הניתנים ללקוח בין על-ידי פקיד ובין באמצעים אחרים.

אם תתקבל הצעת החוק יהא בה כדי לפגוע בהכנסות הבנק הנובעות מגביית עמלות.

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון - הגבלת גובה עמלות על שירות בחשבון ללקוח יחיד שהגיע לגיל פרישה), התשס"ט-2008

הצעת חוק פרטית שהונחה על שולחן הכנסת ביום 27 באוקטובר 2008 אשר באה לחייב את הבנקים לגבות מלקוחות שהגיעו לגיל פרישה כמשמעותו בחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004, את העמלות שהיו נהוגות לפני החלת הרפורמה בעמלות הבנקים, זאת במקום העמלות שהונהגו לאחר החלת הרפורמה.

אם תתקבל הצעת החוק יהא בה כדי לפגוע בהכנסות הבנק הנובעות מגביית עמלות.

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון - איסור על גביית עמלות בחשבון עובר ושב), התשס"ח-2008

הצעת חוק פרטית שהונחה על שולחן הכנסת ביום 30 ביולי 2008 ואשר בהתאם לה לא יורשו הבנקים לגבות עמלות בגין שירותים בחשבונות עובר ושב של לקוחות יחידים ועסקים קטנים, אך יוכלו לבקש מהמפקח על הבנקים אישור לגבות עמלה גם בחשבונות עובר ושב שכולו. אם וככל שהמפקח ישתכנע שגביית העמלה הינה הכרחית לשמירה על יציבותו הפיננסית של הבנק, הרי שהוא יעביר את הבקשה לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת ורק לאחר קבלת אישורה ניתן יהיה לגבות את העמלה.

אם תתקבל הצעת החוק יהא בה כדי לפגוע בהכנסות הבנק הנובעות מגביית עמלות.

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – הגבלת סכומי העמלות), התשס"ח-2008

הצעת חוק פרטית שהונחה על שולחן הכנסת ביום 30 ביוני 2008 שתכליתה להגביל במחיר מירבי של 1.5 שקלים חדשים מס' עמלות נפוצות כדוגמת "הפקדת מזומן ומשיכת מזומן" ו"פדיון שיק והפקדת שיק". בהצעת החוק נקבע עוד, כי בעד אותן עמלות יציע הבנק ללקוחותיו אפשרות לקבל סל עמלות במחיר של 18 שקלים חדשים או 10 שקלים חדשים לאוכלוסיות חלשות כדוגמת עולים חדשים, קשישים ומקבלי קצבאות. הבנק לומד את הצעת החוק אשר עברה בקריאה טרומית בכנסת ביום 16 ליולי 2008.

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – הפחתת השימוש בנייר), התשס"ח-2008

הצעת חוק פרטית שהונחה על שולחן הכנסת ביום 30 ביוני 2008 שתכליתה להפחית את השימוש בנייר ולגרום להעדפת שימוש באמצעים אלקטרוניים כחלופה למשלוח דברי דואר. לפיכך, מוצע במסגרת הצעת החוק כי הבנקים יחוייבו לשלוח ללקוחותיהם הודעות ודפי חשבון (למעט דיווחים שנתיים) באמצעים אלקטרוניים במקום בדואר רגיל, אלא אם לקוחות ביקשו אחרת. אם וככל שהצעת החוק תתקבל יהא על הבנק להיערך לה מבחינה מיכונית ומשפטית.

טיטת תיקון לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים) (תיקון), התשס"ח-2008

ביום 30 באפריל 2008 הפיץ הפיקוח על הבנקים את הטיטת לתיקון הצו. התיקון המוצע עוסק, בין היתר, בנושאים הבאים:

1. הוספת חובה כללית על הבנקים לנקוט בפעולות ל"הכרת הלקוח" טרם פתיחת חשבון וזאת בנוסף לחובה לזיהוי ורישום פרטים.
2. הרחבת האפשרות לאימות של העתק מתאים למקור גם על-ידי עורך דין מאחת ממדינות ה-OECD.
3. הענקת אפשרות לאחראי על איסור הלבנת הון, בנסיבות מיוחדות, לשקול לקבוע דרכי זיהוי, אימות פרטים ודרישת מסמכים חלופיות של מקבל השירות.
4. הטלת חובה על הבנקים לנקוט אמצעים סבירים לשם אימות פרטי הזיהוי כפי שהוצהרו בהצהרות על נהנים ובעלי שליטה.
5. שינוי החובה לדווח על פעולות בלתי רגילות לחובה לדווח על פעילות שקיים יסוד סביר להניח שהן קשורות להלבנת הון או למימון טרור.

הבנק לומד את עיקרי הטיטת.

תזכיר לתיקון חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981

ביום 7 באפריל 2008 פורסם תזכיר החוק ששיקרו יישום המלצות הוועדה הבינמשרדית לבחינת כשלי השוק במערך סליקת כרטיסי האשראי בישראל, ועדה שמונתה בחודש אוגוסט 2005 במטרה לבחון את כשלי השוק במערך סליקת העסקאות לבתי העסק ואת הדרכים להתמודד עם כשלים אלו, ככל שישנם.

התזכיר המוצע קובע, בין היתר, כי מי שהנפיק 10% או יותר ממספר כרטיסי החיוב שהונפקו בישראל, לשימוש בישראל, בשנה שקדמה לקביעה כאמור הוא "מנפיק גדול". המפקח על הבנקים יוסמך להורות ל"מנפיק גדול" לאפשר לסולקים אחרים לסלוק עסקאות שבוצעו באמצעות כרטיסי החיוב של אותו "מנפיק גדול", אם הוא סבור שהדבר נדרש לצורך הבטחת התחרות בתחום סליקת כרטיסי חיוב או לצורך הבטחת טובת הלקוחות או הספקים.

התזכיר מסמך עוד את המפקח על הבנקים לפקח על גובה העמלה הצולבת, שהינה העמלה המשולמת בידי הסולק למנפיק בגין סליקה צולבת, זאת במסגרת סמכותו לפקח על עמלות לפי חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.

אם וככל שיתקבל התיקון לחוק, בנוסחו כמפורט בתזכיר, יכול שתהיה לו השפעה על היקף ההכנסות והרווחיות של "שוק המנפיקים", הרלבנטי גם לבנק בכובעו כמנפיק של כרטיסי חיוב (זאת במידה שאכן יוטל פיקוח על גובה העמלה הצולבת).

עסקאות עם בעלי שליטה

א. הגדרת עסקה זניחה:

ביום 6 באוגוסט 2008 נכנס לתוקפו תיקון לתקנות ניירות ערך (דו"חות תקופתיים ומידיים), התש"ל - 1970 (להלן "התיקון"), במסגרתו, בין היתר, הוחלה החובה לדווח דיווח מידי ולכלול בדו"חות התקופתיים, פרטים בדבר כל עסקה עם בעל שליטה או שלבעל השליטה יש עניין אישי באישורה. בהתאם לתיקון, חובת הדיווח אינה חלה ביחס לעסקה אשר לגבי עסקאות מסוגה, נקבע בדוחות הכספיים האחרונים כי הן זניחות. בנוסף, רשות ניירות ערך פרסמה מכתב הבהרה לתאגידים בנקאיים, אשר מטרתו להקל, בהתקיים תנאים מסוימים, לגבי הדרישות לדיווח מידי בקשר עם עסקאות בנקאיות שאינן מהוות עסקה חריגה כהגדרתה בסעיף 1 לחוק החברות.

בהמשך לתיקון ולדרישות שהוגדרו במכתב הבהרה, נקבעו בוועדת הביקורת של הבנק קריטריונים ל"עסקה חריגה" ול"עסקה זניחה" (תוך הבחנה בין עסקה זניחה לעסקה שאינה מהותית) בהתייחס לתנאי שוק, היקף העסקה, ותוך אפיון סוגי העסקאות הבנקאיות שהינן במהלך העסקים הרגיל של הבנק, כדלקמן:

עסקה "זניחה" ו"מהותית" עם בעל שליטה או שלבעל שליטה יש בה עניין אישי תוגדר כעסקה העונה לקריטריונים המפורטים להלן, לפי סוגה:

1. עסקה הנעשית על ידי הבנק במהלך העסקים הרגיל, ובתנאי שוק. תנאי שוק משמעם תנאים שאינם מועדפים על התנאים בהם נעשות עסקאות דומות מסוגה של העסקה, שעושה הבנק עם אנשים/תאגידים שאינם בעלי שליטה בבנק או עם אנשים שלבעל שליטה אין בעסקאות עימם עניין אישי.

2. זניחות ומהותיות לפי סוגי עסקאות:

2.1 עסקת אשראי - לרבות אשראי חוץ מאזני:

עסקת אשראי לעניין זה הינה העמדת אשראי או מסגרת אשראי, (כולל עסקאות הכרוכות באשראי והמהוות סעיפים חוץ מאזניים, כגון: עסקאות בנגזרות, ערבויות, התחייבות למתן אשראי), כאשר סכומן נקבע לפי מקדמי ההמרה לכל סוג של עסקה, בהתאם להוראה 311 להוראות ניהול בנקאי תקין - יחס הון מזערי.

עסקת אשראי זניחה - עסקה כאמור שסכומה אינו עולה על 0.5% מסך האשראי לציבור של הבנק - כולל אשראי חוץ מאזני, (משוקלל לפי מקדמי המרה כאמור לעיל) כפי שהופיעה בדו"חות הכספיים הרבעוניים או השנתיים של הבנק, לפי העניין, שפורסמו לאחרונה לפני ביצוע העסקה (להלן "דו"חות האחרונים") כאשר סכום זה לא יעלה בשום מקרה על 5% מהון הבנק, כהגדרתו בסעיף 4 להוראה 311 להוראות ניהול בנקאי תקין - יחס הון מזערי.

עסקת אשראי מהותית - עסקה כאמור שסכומה שווה או עולה על 2.5% מסך האשראי לציבור של הבנק - כולל אשראי חוץ מאזני כאמור לעיל, כפי שהופיעה בדו"חות האחרונים, או שסכומה עולה על 10% מהון הבנק כהגדרתו בסעיף 4 להוראה 311 להוראות ניהול בנקאי תקין - יחס הון מזערי.

2.2 עסקת הפקדת פקדון :

כל הפקדת פקדון או חידושו תהווה לעניין זה, עסקה נפרדת.

עסקה זניחה - סכום העסקה אינו עולה על 1% מסך פקדונות הציבור לפי הדו"חות הכספיים האחרונים.

עסקה מהותית - סכום העסקה שווה או עולה על 2.5% מסך פקדונות הציבור לפי הדו"חות הכספיים האחרונים.

2.3 עסקאות בניירות ערך או עסקאות במט"ח (עסקאות מט"ח שאינן נופלות בקטגוריות שפורטו בסעיפים 1 ו-2 לעיל):

עסקה זניחה - סכום העמלה/עמלות הנגבית/ות בגין העסקה אינו עולה על 1% מהסך השנתי של ההכנסות התפעוליות (בניכוי הכנסות מהשקעה במניות) לפי הדו"חות הכספיים השנתיים של הבנק שפורסמו לאחרונה לפני ביצוע העסקה.

עסקה מהותית - עסקה שסכום העמלה הנגבית בגינה שווה או עולה על 2.5% מהסך השנתי של ההכנסות התפעוליות (בניכוי הכנסות מהשקעה במניות) לפי הדו"חות הכספיים השנתיים של הבנק שפורסמו לאחרונה לפני ביצוע העסקה.

2.4 עסקאות של רכישת שירותים או מוצרים :

עסקה זניחה - עסקה חד פעמית שסכומה אינו עולה על 0.75% מהסך השנתי של ההוצאות התפעוליות והאחרות לפי הדו"חות הכספיים השנתיים של הבנק שפורסמו לאחרונה לפני ביצוע העסקה, או מספר עסקאות המבוצעות בהתאם להסכם מסגרת, אשר סכומן המצטבר במשך שנה קלנדרית אינו עולה על 0.75% מהסך השנתי של ההוצאות התפעוליות כנ"ל.

עסקה מהותית - עסקה כאמור שסכומה שווה או עולה על 2.5% מהסך השנתי של ההוצאות התפעוליות לפי הדו"חות הכספיים השנתיים של הבנק שפורסמו לאחרונה לפני ביצוע העסקה.

3. כל עסקה מהעסקאות דלעיל תובא לאישור או לדיווח, לפי העניין, בפני ועדת הביקורת, באופן המקובל בבנק לעניין זה ובכפוף להוראה 312 להוראות ניהול בנקאי תקין, תוך התייחסות לעמידתה בקריטריונים של "עסקה זניחה".

עסקה "חריגה" עם בעל שליטה או של בעל שליטה שיש בה עניין אישי תוגדר כעסקה העונה לקריטריונים המפורטים להלן:

עסקה שאינה במהלך העסקים הרגיל של הבנק או שאינה בתנאי שוק המקובלים לגבי עסקה דומה או עסקה אשר עשויה להשפיע באופן מהותי על רווחיות הבנק, רכוש או התחייבויותיו.

פירוט העובדות, הנימוקים וההסברים לקביעת ההגדרות והפרמטרים לעניין "עסקה זניחה" ו"עסקה חריגה":

- הקריטריונים של "תנאי שוק", כפי אומצו לעיל, נקבעו על ידי המפקח על הבנקים במסגרת הוראה 312 להוראת ניהול בנקאי תקין "עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים", (הכוללים בהגדרתם גם בעלי שליטה). בנוסף עסקאות עם "אנשים קשורים" מאושרות בוועדת הביקורת או בוועדה לאישור עסקאות עם אנשים קשורים, ועל ועדת הביקורת לקבוע כי העסקה היא בתנאי שוק, על פי התנאים שפורטו לעיל. הקריטריונים שנקבעו על ידי המפקח מתאימים לבחינת עמידתן של עסקאות בתנאי שוק בנסיבות דנן.
- נוכח העובדה שמדובר בעסקאות במהלך העסקים הרגיל ולא בעסקאות ייחודיות, השוואת משקלן/ חלקן ביחס לסך סוג הפעילות הרלוונטי בבנק (בפקדונות והלוואות) או ביחס לסך היקף ההוצאות או ההכנסות הרלוונטיות על פני תקופה בבנק (שירותים או ניירות ערך, לפי העניין), נראית כקריטריון הרלוונטי ביותר לעניין, וזאת למרות העובדה, לפיה סכומי העסקאות כשלעצמן יכול שייראו גבוהים (אבסולוטית ובמנותק מההשוואה להיקף הפעילות, ההכנסות או ההוצאות הרלוונטיות לסוג עסקאות זה במהלך העסקים הרגיל).
- יחד עם זאת, נוכח השונות במאפייני העסקאות והחשיפה לסיכונים הכרוכה בעסקאות אשראי, הוחמרו הקריטריונים לגבי הגדרת "עסקה זניחה" הנמנית על עסקאות מסוג זה.

ב. דיווח על עסקאות שאינן זניחות:

עסקה לרכישת פוליסת דירקטורים ונושאי משרה ורכישת שירותי "חזית" מכלל חברה לביטוח בע"מ
בישיבת הדירקטוריון של הבנק שהתקיימה ביום 14.9.08 הוחלט לאשר ולהמליץ לאסיפה הכללית לאשר רכישת פוליסת אחריות דירקטורים ונושאי משרה בגבולות אחריות של 75 מיליון \$ לארוע ולתקופה, וזאת לתקופה של 12 חודשים, החל מיום 15.9.08 ועד ליום 14.9.09, תמורת תשלום פרמיה כוללת בסך של \$ 243,699 ארה"ב ולאשר ולהמליץ לאסיפה הכללית לאשר רכישת שירותי "חזית" מכלל חברה לביטוח בע"מ ("כלל ביטוח") ביחס לפוליסת נושאי המשרה ולפוליסה הבנקאית של הבנק (שגבולות האחריות במסגרתה זהים לאלו של פוליסת נושאי המשרה), בתמורה ל- \$ 36,500 ארה"ב.
החלטת הדירקטוריון התקבלה לאחר שאושרה בוועדת הביקורת.

הפוליסה שרכישה אושרה נרכשה אצל קונסורציום של מבטחים בלונדון יחד עם רכישה פוליסת הביטוח הבנקאית, כאשר כלל ביטוח מעניקה שירותי "חזית" עד לגבולות האחריות הנקובים בפוליסות, וזאת בנוסף להשתתפותה של כלל ביטוח במסגרת קונסורציום המבטחים בעריכת השכבה הראשונה של פוליסת ביטוח נושאי המשרה, עד לסך של 10 מ' דולר ארה"ב (השכבה הנוספת בפוליסת ביטוח נושאי המשרה נרכשה ישירות בשוק הלונדוני, באמצעות חברת הברוקרים AOL).

לכל הדירקטורים בבנק, לרבות דירקטורים שהינם בעלי שליטה בבנק, ענין ברכישת פוליסת ביטוח נושאי המשרה. בנוסף, למר יצחק מנור (בעלה של גב' רות מנור, שהינה מבעלות השליטה בכספי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ ונכסי שרודר בע"מ, המהוות חלק מגרעין השליטה בבנק, ענין ברכישת פוליסת נושאי המשרה וההתקשרות עם כלל בהסכם לרכישת "שירותי חזית", בשל כך שהינו חבר יחד עם רעייתו, הגב' רות מנור, בגרעין השליטה של אי די בי אחזקות בע"מ שהינה בעלת שליטה בכלל ביטוח.

באסיפה הכללית, השנתית והמיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 2.11.08 הוחלט לאשר רכישה פוליסת אחריות דירקטורים ונושאי משרה וכן את רכישה שירותי "החזית" מכלל ביטוח ביחס לפוליסת נושאי המשרה ולפוליסה הבנקאית של הבנק, והכל בהתאם לתנאים המפורטים לעיל.

אישור גמול לדירקטורים

בישיבת הדירקטוריון של הבנק שהתקיימה ביום 30.4.08 הוחלט לאשר ולהמליץ לאסיפה הכללית לאשר לדירקטורים החיצוניים בבנק ("הדח"צים") וליתר חברי הדירקטוריון, למעט יו"ר הדירקטוריון, גמול זהה בסכומים כדלקמן: גמול שנתי בסך של 78,000 ש"ח וגמול בגין השתתפות בישיבה בסך של 2,300 ש"ח הגמול להשתתפות בישיבה ישולם לחברי הדירקטוריון עבור השתתפותם בישיבות הדירקטוריון וועדות הדירקטוריון. בגין החלטה של הדירקטוריון או ועדותיו שתקבל בלא התכנסות בפועל, ישולם לדירקטורים גמול השתתפות בשיעור של 50% מגמול השתתפות בישיבה רגילה. דירקטור זכאי לגמול השתתפות אם השתתף בישיבה כולה או ברובה.

הסכומים הנ"ל יעודכנו בהתאם לתקנות הגמול לדח"צים - ב- 1 בפברואר וב- 1 באוגוסט כל שנה לפי שעור העליה של המדד החדש לעומת המדד היסודי, שהינו המדד שפורסם לחודש דצמבר 2007. מועדי התשלום ישארו כמקובל בבנק, ובכפוף לאמור בתקנות הגמול לדח"צים. החלטת הדירקטוריון דלעיל התקבלה לאחר אישורה בועדת הביקורת.

לענין הגמול לדירקטורים שהם בעלי שליטה או קרובים של בעלי שליטה בבנק, כהגדרתם בחוק החברות, אישר הדירקטוריון בהתאם לסעיף 1 ב. לתקנות החברות (הקלות בעסקאות עם בעלי ענין), תש"ס – 2000 כי הגמול לבעל שליטה או לקרובו כדירקטור, הינו גמול זהה לגמול לכל יתר הדירקטורים בבנק (למעט יו"ר הדירקטוריון כאמור), אינו עולה על הגמול הנמוך ביותר המשולם לדירקטור אחר בבנק, ואינו עולה על הסכום המירבי שניתן לשלם לדירקטור חיצוני לפי תקנות 4, 5 ו-7 לתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס – 2000.

תוקף התיקון לגמול הדירקטורים מיום 1 באפריל 2008.

באסיפה הכללית המיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 27 ביולי 2008 הוחלט לאשר לדח"צים וליתר חברי הדירקטוריון, למעט יו"ר הדירקטוריון את הגמול כמפורט לעיל.

פעילות למען הקהילה ותרומות

עובדי הבנק, ההנהלה והדירקטוריון רואים עצמם מחויבים לפעילות אשר תורמת לקהילה. פעילות זו מתבצעת הן במישור של תרומה כספית ייעודית והן במישור של מיזמי התנדבות, מעורבות וקידום פעילויות חברתיות, בעיקר בקרב אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים ורבדיה החלשים של החברה בישראל.

דירקטוריון הבנק והנהלתו קבעו מדיניות למתן תרומות. תרומות אלו שמעניק הבנק למגוון גופים מטרתם לסייע בתחומי חברה וקהילה, חינוך ובריאות.

מעורבותו של הבנק בקהילה באה לידי ביטוי בשיתוף פעולה של עובדי הבנק, בתחומים שונים כגון: איסוף והכנת סלי מזון לנזקקים בשיתוף עם עמותות סיוע שונות, תרומת כספים לארגונים נזקקים, השתתפות בארועים במוסדות המקדמים אוכלוסיות מיוחדות ועוד.

בשנת 2008 תרם הבנק כספים לקידום תחום לימודי המתמטיקה בשני מוסדות לילדים בסיכון. התוכנית היתה מובנת ומפוקחת. כמו כן נרתמו עובדים רבים להתנדבות אישית במוסדות אלה וכן הזמנו ילדים מהמוסדות לקחת חלק בארועי רווחה של הבנק.

מעורבות הבנק באה לידי ביטוי לא רק בתרומה ישירה של כספים לגופים השונים אלה בסיוע ישיר שבא לידי ביטוי ברכישת מוצרים המיוצרים על ידי הגופים עצמם וזאת כחלק משיקום ומתן תעסוקה לנזקקים שונים, על מנת לסייע בידם להיות גורם תורם ומועיל ולהשתלב בחברה.

במהלך שנת 2008 קיבלה הנהלת הבנק החלטה לקחת חלק בפרויקט – "דירוג מעלה לאחריות חברתית" אשר מוביל לאחריות חברתית באמצעות הטמעת ערכים חברתיים סביבתיים ואתיים כחלק מהגישה העסקית של הבנק.

התרומה הכספית הכוללת בשנת 2008 הסתכמה בסך של 470 אלפי ש"ח לעומת 437 אלפי ש"ח בשנת 2007.

גילוי בדבר המבקר הפנימי

פרטי המבקר הפנימי הראשי

המבקר הפנימי הראשי של הבנק וחברות הבנות הוא מר יהודה אורבך, רואה חשבון. מר אורבך, המכהן בתפקידו החל מחודש נובמבר 2000, הינו בוגר האוניברסיטה העברית בירושלים בכלכלה וחשבונאות ובעל ניסיון של כ- 20 שנים בביקורת. בתפקידו הקודמים: מבקר פנימי בבנק הדואר (1988 – 1990) ומבקר חיצוני בבנק ישראל באותן שנים, המשנה לממונה על הכנסות המדינה במשרד האוצר, חבר הנהלה באגף מס הכנסה ומס רכוש (כיום רשות המיסים) ומנהל שע"מ – יחידת המחשב של מערכות המיסים (1990 – 1993), מנכ"ל חברה לשירותי ניהול באחד ממשדרי רו"ח המובילים בארץ (1993), סמנכ"ל, מנהל מחלקת חברים ופיקוח בבורסה לניירות ערך בתל אביב (1994 – 2000). מר אורבך מרצה בתחום ביקורת מערכות מידע ממוחשבות באוניברסיטה העברית בירושלים, באוניברסיטת תל אביב ובבית הספר הגבוה לטכנולוגיה, פרסם מאמרים וספרים בהם ספר על מערכות מידע חשבונאיות ממוחשבות בהוצאת האוניברסיטה הפתוחה בשנת 2007. בנוסף משמש כיו"ר ועדת המשנה בנושא תקני ונוהלי ביקורת במערכות מידע ממוחשבות בלשכת רואי חשבון בישראל.

המבקר הפנימי הראשי הינו עובד הבנק ועומד בתנאים הקבועים בסעיף 3(א) בחוק הביקורת הפנימית, סעיף 146(ב) בחוק החברות ובהוראות סעיף 8 לכללי בנקאות ואין לו קשרים עסקיים מהותיים או קשרים מהותיים אחרים עם הבנק או עם גוף קשור אליו. עובדי הביקורת הפנימית עומדים אף הם בהוראות סעיף 8 לכללי הבנקאות.

דרך המינוי וכפיפות ארגונית

וועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק והחברות הבנות של הבנק אישרו את מינויו של מר אורבך בשנת 2000. הממונה הארגוני על המבקר הפנימי הראשי הינו יו"ר דירקטוריון הבנק.

תכנית עבודת הביקורת הפנימית

בבנק קיימת תכנית עבודה רב שנתית של הביקורת בה מוצגים הגופים והנושאים שיבוקרו במהלך השנתיים הקרובות והשוואתם לביקורות שבוצעו חמש השנים שקדמו. תוכנית העבודה הרב שנתית נסמכת על סקר סיכונים מקיף שערכה הביקורת הפנימית על כל יחידות הבנק. הסקר מעודכן באופן שוטף על ידי הביקורת הפנימית ומושווה גם עם סקרי סיכונים אותם עורכת הנהלת הבנק. תוכנית העבודה השנתית נסמכת על תוכנית רב שנתית של הביקורת, תוכנית עבודת הבנק, נושאים שנמסרו לבדיקה על ידי הדירקטוריון, ועדת הביקורת והנהלת הבנק וכן על דרישות רשויות ובהם בנק ישראל. תוכנית העבודה כוללת גם את החברות המאחדות של הבנק.

תוכנית העבודה מאושרת על ידי יו"ר דירקטוריון הבנק לאחר שוועדת הביקורת דנה והמליצה ליו"ר הבנק לאשרה. אישור תוכניות העבודה מתבצע גם בחברות המאחדות בהתאמה. תכנית העבודה מותירה בפני המבקר הפנימי הראשי, שיקול דעת לסטות ממנה בכפוף לאישור מראש של יו"ר דירקטוריון הבנק.

במסגרת הסכם למתן שירותי מחשוב ותפעול בין בנק לאומי לבנק אגוד, הביקורת הפנימית של הבנק מעיינת בדוחות הביקורת של בנק לאומי הנוגעים לשירותים הניתנים לבנק. כן נקבע תהליך של העברת מידע המתייחס לבנק באופן מיידי במקרים חריגים בהם הביקורת הפנימית של בנק לאומי מעבירה דיווח על כשלים וליקויים מהותיים לוועדת הביקורת של בנק לאומי.

עסקאות מהותיות, במידה וקיימות, מדווחות למבקר הפנימי הראשי ונבחנות בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית.

מספר המשרות הממוצע בשנת 2008

מבקר פנימי ראשי	1
עובדי הביקורת הפנימית בבנק	14
מבקרי חברות בנות	1

בחישוב זה לא נספרו המשאבים המוקצים לביקורות בתחום טכנולוגיית המידע אשר מבוצעות על ידי לאומי על מערכות המופעלות על ידי לאומי והמשמשות את בנק אגוד.

עריכת הביקורת

עבודת הביקורת הפנימית מבוצעת על פי חוק הביקורת הפנימית, פקודת הבנקאות, כללי בנקאות (הביקורת הפנימית) והנחיות מקצועיות של לשכת המבקרים הפנימיים בישראל, הנחיות המושתתות על הנחיות בינלאומיות למבקרים פנימיים. ועדת הביקורת מקיימת, מעת לעת, דיונים במיפוי סיכונים ובנוהלי עבודת הביקורת הפנימית במטרה לוודא כי הביקורת מבוצעת בהיקפים ובתדירויות הנדרשים תוך עמידה בתקנים מקצועיים.

גישה למידע

למבקר הפנימי ניתנת גישה חופשית, כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב – 1992 ובכלל זה גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכת המידע של הבנק, לרבות לנתונים הכספיים.

דין וחשבון המבקר הפנימי הראשי

כל דוח ביקורת מוגש בכתב ליושב ראש הדירקטוריון, ליושב ראש ועדת הביקורת ולמנכ"ל. תמצית כל דוח מועלית לדיון בוועדת הביקורת המתכנסת בדרך כלל, אחת לחודש. במקרים של דוחות מהותיים או בעלי ממצאים חמורים במיוחד מובא הדוח במלואו לוועדה. לאחר סיום הדיון בוועדת הביקורת עוקב המבקר הפנימי הראשי אחר הליקויים עד לסיום הטיפול בהם. במסגרת המעקב הנושאים נדונים מדי כחצי שנה בהנהלת הבנק ולאחר מכן גם בוועדת הביקורת בהתאם לתהליך העבודה שנקבע בוועדה. כמו כן, בהתאם לכללי בנקאות (הביקורת הפנימית), מדווח המבקר הפנימי לוועדת הביקורת דוח ביצוע חצי שנתי ושנתי של תוכנית עבודת הביקורת, רשימה חצי שנתית ושנתית של כל דוחות הביקורת בשנה המדווחת ודוח סיכום הפעילות של הביקורת הפנימית. הדיונים בדוחות החצי שנתיים של 2008 נערכו בתאריכים: 21 ביולי 2008 ו- 22 בדצמבר 2008.

הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי הראשי

לדעת הדירקטוריון וועדת הביקורת, היקף, אופי ורציפות פעילות המבקר הפנימי הראשי וצוותו ותוכנית עבודתו סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בבנק ובחברות המאחדות שלו.

תגמול

להלן פירוט התגמולים למבקר הפנימי הראשי לשנת 2008 (לפי הפירוט הנדרש בטבלת מקבלי התגמול הגבוה בבנק):

אלפי ש"ח	
	תגמולים ⁽¹⁾ עבור שירותים:
646	שכר - משכורת
249	- פיצויים, תגמולים, קרן השתלמות, חופשה, ביטוח לאומי ושווי שימוש
51	- השלמת עתודות בגין הוצאות נלוות עקב שינויים בשכר בשנת החשבון
946	סה"כ שכר
144	מענק בגין שנת 2007 ⁽²⁾
1,090	סה"כ
20	ערבויות שניתנו בתנאים רגילים

⁽¹⁾ סכומי התגמול הינם במונחי עלות לבנק, למעט מס שכר. הסכומים נכללים בדוח רווח והפסד בסעיף "משכורות והוצאות נלוות".

⁽²⁾ הסכום נובע ממענק ששולם בשנת 2008 בגין שנת 2007. התשלום נדון בוועדת שכר ותעסוקה של דירקטוריון הבנק, בוועדת הביקורת ובדירקטוריון, ונקבע על בסיס ביצועי הביקורת בשנת 2007. בגין שנת 2008 לא ישולמו מענקים.

⁽³⁾ לא קיימים תגמולים אחרים שאינם עבור שירותים. לא קיימות הטבות ריבית בגין פקדונות, היות שהריביות אינן עדיפות על ריביות המשולמות ללקוחות אחרים של הבנק המפקידים פקדונות בסדרי גודל, תנאי הצמדה ותנאי פרעון דומים. לגבי עסקאות בנקאיות אחרות, מדובר בהטבות שחלות על כל עובדי הבנק ונבדק כי סכומי ההטבה אינם מהותיים.

⁽⁴⁾ מר אורבך מועסק בבנק על פי הסכם העסקה אישי בתוקף מיום 1 בנובמבר 2000. כל אחד מהצדדים להסכם ההעסקה רשאי לסיים את ההתקשרות על פיו בכל עת ומסיבה כלשהי, תוך הודעה כתובה מוקדמת בת 90 ימים ובהתאם לתנאים שנקבעו בהסכם ההעסקה.

עם סיום העסקתו זכאי מר אורבך לתשלום בגין הגבלת תחרות בגובה 3 משכורות במקרה של פיטורין, ו-1.5 משכורות במקרה של התפטרות, למעט אם סיום העבודה היה בנסיבות בהן ניתן לשלול פיצויי פיטורין, באופן מלא או חלקי, או נסיבות בהן הבנק יוותר על תקופת הגבלת התחרות.

משכורתו של מר אורבך מתעדכנת מידי רבעון בגובה 80% מעליית מדד המחירים לצרכן. בחודש יולי 2008 הועלתה משכורתו החודשית ב- 6%. ביום 30 בנובמבר 2008 הודיע מר אורבך כי הוא מוותר על 7% משכרו ברוטו (למעט לעניין הפרשות ותנאים נלווים) למשך שנה לתקופה שמחודש ינואר 2009 ועד תום שנת 2009.

לדעת הדירקטוריון אין השפעה של התגמולים למבקר הפנימי הראשי על הפעלת שיקול דעתו המקצועי.

הדירקטוריון

להלן פרטים בדבר הדירקטורים בבנק:

זאב אבלס, יו"ר דירקטוריון הבנק – מונה בתאריך 1.11.99
משמש כיו"ר בועדות הדירקטוריון הבאות: מרכזת, ביטוח, אישור אשראים דחופים, שכר ותעסוקה, אשראים ליהלומנים.
מועסק בתאגיד כיו"ר הדירקטוריון ואינו עובד של חברת בת של התאגיד או חברה קשורה שלו או של בעל עניין בו.
אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
רו"ח, בעל תואר B.A בכלכלה מהאוניברסיטה העברית ב-ים ותואר B.A בחשבונאות מאוניברסיטת ת"א.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: יו"ר דירקטוריון בנק אגוד לישראל בע"מ.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים:
יו"ר דירקטוריון חברת הבת אגוד השקעות וייזום (א.ש.י) בע"מ.
דירקטור בחברות הבאות: צפנת ייעוץ נכסים וניהול (2002) בע"מ, החברה לפיתוח חוף התכלת (ת"א – הרצליה) בע"מ,
צור שמיר אחזקות בע"מ, אדגר השקעות ופיתוח בע"מ, מליסרון בע"מ והרשות לפיתוח כלכלי תל – אביב יפו בע"מ, א.ז.פ.
בע"מ, בר אז ניהול נכסים בע"מ. יו"ר הוועד המנהל של האוניברסיטה הפתוחה (בהתנדבות).

ישעיהו לנדאו, סגן יו"ר דירקטוריון הבנק – מונה בתאריך 15.6.93
משמש כחבר בועדות: מרכזת, אישור אשראים דחופים ושכר ותעסוקה.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
הינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל כשירות מקצועית.
בעל השכלה תיכונית.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: מנהל חברות וסגן יו"ר דירקטוריון בנק אגוד לישראל בע"מ.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים:
יו"ר דירקטוריון: חירם לנדאו בע"מ, חברת הבת אגודים בע"מ ורציו חיפושי נפט בע"מ.
יו"ר ודירקטור הוועד הפועל בחברת סופר גז בע"מ וחבר בחבר הנאמנים של הטכניון.
מנכ"ל ודירקטור בחברות הבאות: ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ, ישעיהו לנדאו נכסים (1998) בע"מ, ריברטון
קורפוריישן (שוויץ) בע"מ וקרלטון טריידינג (שוויץ).
דירקטור בחברות הבאות: סונול ישראל בע"מ, אלוק בע"מ, סופרגז בע"מ, ברטורא פיתוח בע"מ, קרלטון טריידינג
(אוקראינה), פרוסיד קרן הון סיכון ניהול בע"מ, לנדלן בע"מ, חותם חירם ניהול (2002) בע"מ, לנגת בע"מ, חירם אפסילון
בע"מ, גרנית הכרמל בע"מ וחברות הבת שלה ובחברות זרות בחו"ל.

חיים אלמוג – מונה בתאריך 25.9.01
משמש כחבר בועדות: מאזן, ביטוח ואשראים ליהלומנים.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
הינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
בעל תואר B.A. בכלכלה מאוניברסיטת ת"א.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: מנהל עסקים.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים:
מנכ"ל ודירקטור בחברות הבאות: בית צרפת (דלדר) בע"מ וחברת איתן מניב בע"מ.
דירקטור בחברות הבאות: אגוד השקעות וייזום (א.ש.י.) בע"מ, דרור עד בע"מ, נכסי דוד לובינסקי אחזקות (1993) בע"מ,
נכסי שרודר בע"מ, אלמוזלינו בע"מ, בית צרפת (ניהול) 1995 בע"מ, חניון בית צרפת בע"מ, מעון תעשייתי אניעז בע"מ,
מעון תעשייתי אפריאל בע"מ, מעון תעשייתי אלעד בע"מ מעון תעשייתי אלפאל בע"מ, אי.טי.אן.אי החזקות בע"מ,
אי.טי.אן.אי השקעות (2001) בע"מ.

מיכאל הרצברג – מונה בתאריך 17.02.04
משמש כחבר בועדות: ביקורת, ביטוח ואשראים ליהלומנים.
דירקטור חיצוני לפי חוק החברות.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל כשירות מקצועית.
בעל תואר M.jur במשפטים מהאוניברסיטה העברית ב-ים ולימודי תעודה במנהל עסקים מהאוניברסיטה העברית ב-ים.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: שותף במשרד י. ריכטר, הרצברג, יוגב, סיוון ושות' – משרד עורכי דין ונוטריון.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים:
דירקטור בחברות הבאות: פיינטרסט (נאמנות וניהול) בע"מ, מיכאל הרצברג חברת עורכי דין, רהין נכסים בע"מ ומונסטר
גיימינג בע"מ.

עוזי ורדי-זר – מונה בתאריך 21.08.05.

משמש כיו"ר בועדת מאזן וחבר בועדות: ביקורת, מרכזת ואישור אשראים דחופים.
דירקטור חיצוני לפי הוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
בעל תואר B.A. בכלכלה ויחסים בינלאומיים מהאוניברסיטה העברית ב-ים ודיפלומה במנהל עסקים.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: מנכ"ל שיוכן ובינוי אחזקות בע"מ, יו"ר הדירקטוריון של שיוכן ובינוי אחזקות בע"מ וחברות הבנות שלה.
יו"ר בחברות הבאות: אחזקות ליגת בע"מ וליגת תעשיות בע"מ.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים: גמול חברה להשקעות בע"מ, גמול נדל"ן בע"מ, ב. גאון נכסים בע"מ, ביג מרכזי קניות בע"מ, חבר הנאמנים של האוניברסיטה העברית בירושלים, נכסי האוניברסיטה העברית, חבר מועצת המנהלים של האוניברסיטה הפתוחה, הוועד הפועל שלה וועדת הכספים שלה.

יגאל לנדאו – מונה בתאריך 15.06.93.

משמש כחבר בועדות: מאזן ואשראים ליהלומנים.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
הינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
בעל תואר M.B.A. במנהל עסקים מאוניברסיטת ת"א ותואר BSC בהנדסה אזרחית מהטכניון בחיפה.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: מהנדס, מנהל חברות.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים: מנכ"ל חירם לנדאו בע"מ ומנכ"ל ודירקטור בחברת רציו חיפוי נפט בע"מ.
משמש כדירקטור בחברות הבאות: ח.א. מערכות סביבתיות בע"מ, אגוד מערכות בע"מ, אגוד השקעות וייזום (א.ש.י.) בע"מ, פרוסיד קרן הון סיכון ניהול בע"מ חותם חירם ניהול (2002) בע"מ, חרם אפסילון בע"מ, דליה אנרגיות בע"מ, לנגת בע"מ ולנדלן בע"מ.

מירי לנט שריר – מונתה בתאריך 31.01.06.

משמשת כחברה בועדות: ביקורת ומרכזת.
דירקטורית חיצונית לפי הוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין.
אינה עובדת של תאגיד/חברת בת שלו/של בעל עניין בו.
אינה בת משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית.
בעלת תואר B.A. בכלכלה ו-M.B.A. במימון וחשבונאות מאוניברסיטת ת"א.
עיסוקה ב-5 השנים האחרונות: דירקטורית בחברות שונות ועוסקת בפעילות השקעות כמשקיע פרטי.
משמשת כדירקטורית בחברות הבאות: תיא חברה להשקעות בע"מ, קווינקו לז'ר אינטרנשיונל בע"מ, שומרה חברה לביטוח בע"מ, ברימאג דיגיטל אייג' בע"מ ורוזבאד נדל"ן בע"מ.

יעקב ליפשיץ – מונה בתאריך 2.11.08.

משמש כחבר בועדות: ביקורת, מאזן ואשראים ליהלומנים.
דירקטור חיצוני לפי חוק החברות.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
בעל תואר B.A. בכלכלה ומדע המדינה ו-M.B.A. בכלכלה מהאוניברסיטה העברית בירושלים.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: דירקטור בחברות: קבוצת כרמל השקעות בע"מ, טסנת בדיקות תוכנה בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, ודור-אלון טכנולוגיות גז בע"מ, מורה מן החוץ באוניברסיטת בן-גוריון בנושא כלכלה ומדיניות ציבורית ומורה מן החוץ באוניברסיטת בר-אילן בנושא מדע המדינה.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים: אלביט מערכות בע"מ, קלי – ניהול הסדרים פנסיוניים, סוכנות ביטוח בע"מ.

יצחק מנור – מונה בתאריך 15.06.93.

משמש כחבר בוועדות: מרכזת, מאזן ושכר ותעסוקה.
אינו עובד של תאגיד /חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
הינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
בעל תואר MBA במנהל עסקים מהאוניברסיטה העברית ב-ים.

עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: מנהל חברות.
יו"ר ודירקטור בחברות הבאות: משנה ליו"ר הדירקטוריון של אי.די.בי, יו"ר דירקטוריון פעיל בחברת שרודר בע"מ, דוד לובינסקי בע"מ, עדמית תעשיות ושירות רכב בירושלים בע"מ, לובקס טריידינג בע"מ, פריים לים ניהול ציי רכב בע"מ, לוביט סוכנות לביטוח (1997) בע"מ, עודית השקעות בע"מ, מנור אחזקות בי.איי בע"מ, מנור השקעות אר.איי בע"מ, יורומן השקעות בע"מ, יורומן אוטומטיב בע"מ, די.טי.אמ.אס השקעות בע"מ, מנור השקעות אי.די.בי. בע"מ, ד.ל.ב. מוטוספורט בע"מ, אי.אמ.סי יציקות בע"מ, פריים-רנט השכרת רכב בע"מ ומורגן רימון בינוי בע"מ, אוטו דינמיק ישראל בע"מ.
משמש כדירקטור או נושא משרה בתאגידים הבאים: נכסי דוד לובינסקי בע"מ (אחזקות) 1993 בע"מ, מוסך לובינסקי ת"א בע"מ, נכסי שרודר בע"מ, נשר מפעלי מלט ישראלים בע"מ, חברה לנכסים ובניין בע"מ, מפעלי נייר אמריקאים ישראלים בע"מ, כלל תעשיות והשקעות בע"מ, שופר-סל בע"מ, חברת השקעות דיסקונט בע"מ, משאב ייזום ופיתוח בע"מ, אי.די.בי חברה לאחזקות בע"מ, אי.די.בי חברה לפיתוח בע"מ, כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ, סלקום ישראל בע"מ, אולימפיה מורגן פרויקטים בע"מ, כור תעשיות בע"מ, מכתשים אגן תעשיות בע"מ, קבוצת מור נדל"ן בינלאומי בע"מ.

גיא מורג – מונה בתאריך 29.10.06.

משמש כחבר בוועדות: בקורת ואשראים ליהלומנים.
דירקטור חיצוני לפי הוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
לימודי כלכלה ומדעי המדינה באוניברסיטה העברית ב-ים.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: יעוץ לחברות עסקיות ודירקטור בחברות.
משנת 1975 ועד 2003- תפקידי ניהול שונים בקבוצת בנק הפועלים.
משמש כדירקטור בחברות הבאות: דלתא תעשיות גליל בע"מ.

נתן שרני – מונה בתאריך 1.07.03.

משמש כיו"ר ועדת ביקורת וחבר בוועדות: מאזן, ביטוח, ושכר ותעסוקה.
דירקטור חיצוני לפי חוק החברות.
אינו עובד של תאגיד/חברת בת שלו/חברה קשורה שלו/של בעל עניין בו.
אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.
בעל כשירות מקצועית.
בעל השכלה תיכונית.
עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: דירקטור בחברות שונות.
משמש כדירקטור בחברות הבאות: ביטוח ישיר אי.די.אי. חברה לביטוח בע"מ, אלביט מערכות בע"מ, גנואה טכנולוגיות צבע בע"מ, ISRAEL BONDS INTERNATIONAL (I.B.I.), טרוטק 21 טפול בשפכים בע"מ, ישיר אי.די.אי אחזקות, התכופ בע"מ.

במהלך שנת 2008 קיים הדירקטוריון 16 ישיבות במליאתו, וכן 67 ישיבות של ועדות הדירקטוריון השונות.

הדירקטוריון מינה ועדות בהתאם לנוהל הדירקטוריון לנושאים הבאים:

- א. ועדה מרכזת – עוסקת באישור אשראים לפי סמכויות שנקבעו.
- ב. ועדת אשראים ליהלומנים – עוסקת באישור אשראים ליהלומנים על פי סמכויות שנקבעו.
- ג. ועדת ביקורת – דיון בדוחות הביקורת של רשויות שונות והמבקר הפנימי ועסקאות עם בעלי עניין.
- ד. ועדת מאזן – עוסקות במכלול הנושאים הקשורים לדוחות הכספיים.
- ה. ועדה לנושאי שכר ותעסוקה – דיון בהסכמי שכר וכח אדם.
- ו. ועדת ביטוח – דיון בהצעות לביטוחי הבנק.
- ז. ועדה לאישור אשראים דחופים – עוסקת באישור אשראים שנקבע לגביהם שהם עניין דחוף, לפי סמכויות שנקבעו.

כמו כן, מוקמות מידי פעם ועדות אד-הוק.

דירקטוריון הבנק קבע, כי המספר המזערי של דירקטורים שהינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית בהתאם להוראות חוק החברות, התשנ"ט - 1999 ועל פי הקריטריונים הקבועים בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), התשס"ו - 2005 יעמוד על 25% ממספרם הכולל של הדירקטורים המכהנים בדירקטוריון. מספרם הנוכחי הכולל של חברי דירקטוריון הבנק, הינו אחד עשר ולכן בהתייחס לנתון זה, מסתכם מספר הדירקטורים המינימלי הנדרש שהינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית בשלושה. עוד קבע הדירקטוריון כי המספר המזערי של דירקטורים שהינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית אשר יכהנו בועדת הביקורת ובעדת המאזן של הבנק יעמוד על שניים.

בדירקטוריון מכהנים היום שמונה דירקטורים שהינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית: ה"ה זאב אבלס, חיים אלמוג, עוזי ורדי-זר, יעקב ליפשיץ, יגאל לנדאו, מירי לנט-שריר, גיורא מורג ויצחק מנור.

העובדות ביחס לכל אחד מהדירקטורים בבנק ששמותיהם צוינו לעיל, ואשר מכוחן יש לראותם כבעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית הינם כדלהלן:

מר זאב אבלס - ניסיונו המקצועי של מר אבלס כמפקח על הבנקים, חבר הנהלה בכירה בבנק ישראל, חבר הרשות לניירות ערך, חבר המוסד לתקינה חשבונאית, יו"ר החברה המרכזית לניירות ערך ויו"ר דירקטוריון הבנק מאז חודש נובמבר 1999. חברותו בדירקטוריונים של חברות שונות וכן השכלתו בכלכלה וחשבונאות והיותו רואה חשבון, מקנים לו הבנה בנושאים עסקיים ומאפשרים לו להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

מר חיים אלמוג - ניסיונו המקצועי של מר אלמוג כמנהל בחברות שונות, כגון היותו מנכ"ל חברת דרור פז בע"מ ומנכ"ל אי.ט.אן בע"מ וכדירקטור בחברות שונות כמו גם השכלתו הכוללת תואר בכלכלה, מקנים לו הבנה בנושאים עסקיים ומאפשרים לו להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

מר יגאל לנדאו - ניסיונו המקצועי של מר לנדאו כמנהל בחברות שונות, כגון היותו מנכ"ל חירם לנדאו בע"מ, רציו חיפוש נפט בע"מ, פורסיד ניהול קרן הון סיכון וכדירקטור בחברות שונות כמו גם השכלתו הכוללת תואר מוסמך במנהל עסקים, מקנים לו הבנה בנושאים עסקיים ומאפשרים לו להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

מר יצחק מנור - ניסיונו המקצועי של מר מנור כמנכ"ל בחברת דוד לובינסקי בע"מ ובחברת שרודר בע"מ וכן כיו"ר דירקטוריון פעיל בחברות וכן כדירקטור בחברות שונות כמו גם השכלתו במנהל עסקים, מקנים לו הבנה בנושאים עסקיים ומאפשרים לו להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

מר עוזי ורדי-זר - ניסיונו המקצועי של מר ורדי-זר כמשנה למנכ"ל בנק הפועלים בע"מ וכמנכ"ל שיוך ובינוי אחזקות בע"מ ויו"ר הדירקטוריון שלה ושל חברות נוספות, כמו גם השכלתו הכוללת תואר בכלכלה ובמנהל עסקים, מקנים לו את ההבנה העסקית והמיומנות הראויה הנדרשת על מנת להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

גב' מירי לנט-שריר - ניסיונה המקצועי של גב' לנט-שריר כסמנכ"ל בחברת אמפל בע"מ (חברת השקעות), כעוזרת מנכ"ל בשיוך ובינוי אחזקות בע"מ וכדירקטורית בחברות אחדות בתחום הפיננסים כמו גם השכלתה הכוללת תואר ראשון בכלכלה ותואר מוסמך במנהל עסקים, מקנים לה את ההבנה העסקית והמיומנות הראויה הנדרשת על מנת להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

מר גיורא מורג - ניסיונו המקצועי של מר מורג כמנכ"ל סניפי בנק הפועלים באנגליה וכמנכ"ל בנק אמריקאי ישראלי, כדירקטור בחברת דלתא תעשיות גליל בע"מ וכיו"ר ועדת הביקורת שלה, כמו גם השכלתו בתחום הכלכלה מקנים לו את ההבנה העסקית והמיומנות הראויה הנדרשת על מנת להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

מר יעקב ליפשיץ - ניסיונו המקצועי של מר ליפשיץ כמנכ"ל משרד האוצר, סמנכ"ל בכיר, הממונה על האשראי בבנק דיסקונט לישראל, חבר דירקטוריון בבנק דיסקונט למימון תעשייה וכן כיו"ר דירקטוריון וכחבר דירקטוריון בחברות נוספות, כמו גם השכלתו בתחום הכלכלה מקנים לו את ההבנה העסקית והמיומנות הראויה הנדרשת על מנת להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של הבנק ולעורר דיון בקשר לאופן הצגת הנתונים הכספיים של הבנק.

השיעור המזערי שנקבע על ידי הדירקטוריון מאפשר לבנק לעמוד בחובות המוטלות עליו בכלל ובחובות לעניין בדיקת מצבו הכספי של הבנק, לבדיקת הדוחות הכספיים ואישורם, וזאת נוכח הנימוקים הבאים:

1. יתר חברי דירקטוריון הבנק, אשר לא נכללו במנין הדירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית הינם בעלי נסיון, כישורים ו/או השכלה כנדרש לגבי דירקטור בעל כשירות מקצועית – הכל כמפורט בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולקבל החלטה מקצועית), התשס"ו – 2005.

2. הוראות המפקח על הבנקים בענין ועדות דירקטוריון מאפשרת מספר מינימלי של 3 חברים בועדה לה הואצלו סמכויות הדירקטוריון. עובדה זו מעידה כי המספר המינימלי של דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית בדירקטוריון הבנק הינו מספיק לצורך בחינה עניינית ומקצועית של הדוחות הכספיים. מספר זה מאפשר לקיים דיון ולקבל החלטה גם במקרה של חילוקי דעות.

חברי ההנהלה ונושאי משרה בכירה

חברי הנהלה

מר חיים פרייליכמן	מנהל כללי ראשי
גב' עדנה פרס-לכיש	סמנכ"ל, ראש אגף עסקים
מר אפרים אברהם	סמנכ"ל, ראש אגף ניהול פיננסי
גב' נטע אברהמוב ביטן	סמנכ"ל, ראש אגף החשבונאי הראשי
ד"ר עקיבא שטרנברג	סמנכ"ל, ראש אגף בקורות
מר חמי מורג	סמנכ"ל, ראש אגף משאבים

נושאי משרה בכירה אחרים:

גב' רחלי פרידמן, עו"ד	סמנכ"ל, יועצת משפטית ראשית
מר יהודה אורבך	סמנכ"ל, מבקר פנימי ראשי
גב' עירית מקוב, עו"ד	סגנית היועצת המשפטית ומזכירת הבנק

ביום 31 בדצמבר 2008 פרשה מתפקידה גב' עידית לוסקי, ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ של הבנק. דירקטוריון הבנק הודה לגב' לוסקי ואיחל לה הצלחה בהמשך דרכה. מר צבי טבצ'ניק, סגן ראש האגף, משמש כממלא מקום ראש אגף החל מיום 1 בינואר 2009.

להלן פרטים בדבר חברי ההנהלה:

מר חיים פרייליכמן – מנהל כללי – מונה בשנת 2006.

מכהן כיו"ר חברת הבת אגוד מערכות בע"מ וכדירקטור בחברת הבת אגוד השקעות וייזום (א.ש.י) בע"מ. אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד. רו"ח, בעל תואר B.A בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בר-אילן בר"ג, תואר M.A במנהל עסקים באוניברסיטת בר-אילן בר"ג. עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: ייעוץ פיננסי, יו"ר קרדן נדל"ן ומנכ"ל בנק טפחות ומנכ"ל תאגיד.

גב' עדנה פרס-לכיש-סמנכ"ל, ראש אגף עסקים – מונתה בשנת 2004.

מכהנת כיו"ר חברת הבת אגוד לסיניג בע"מ ודירקטורית בחברות הבת: אגודים בע"מ, אחוזת יהודה בע"מ וכיכר ציון בע"מ. אינה בת משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד. בעלת תואר M.A במנהל עסקים ותואר B.A בכלכלה מאוניברסיטת ת"א. עיסוקה ב-5 השנים האחרונות: מנהלת סניף ראשי ת"א של התאגיד, ראש אגף קמעונאות וניהול סיכונים של התאגיד וראש אגף עסקים של התאגיד.

מר אפרים אברהם – סמנכ"ל, ראש אגף ניהול פיננסי – מונה בשנת 2007.

מכהן כיו"ר חברת הבת אגוד כספים בע"מ (א.ק.ן לשעבר) וכדירקטור בחברות הבת: אגוד הנפקות בע"מ ואגוד תפעול פיננסי בע"מ. אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד. בעל השכלה תיכונית. עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: סגן ראש אגף השקעות של התאגיד וראש אגף ניהול פיננסי של התאגיד.

גב' נטע אברהמוב ביטן – סמנכ"ל, ראש אגף חשבונאי ראשי – מונתה בשנת 2007

מכהנת כיו"ר בחברות הבת: אגודים סוכנות לביטוח בע"מ, אגוד שוקי הון בע"מ, אגוד הנפקות בע"מ, אגוד תפעול פיננסי בע"מ, כרמל אגוד למשכנתאות והשקעות בע"מ ולבלוב סוכנות לביטוח (1993) בע"מ. דירקטורית בחברות הבת: אגוד מערכות בע"מ, החברה לנאמנות בע"מ ורישומי בנק אגוד בע"מ. אינה בת משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד. רו"ח ובעלת תואר B.A במנהל עסקים מהמכללה למנהל בת"א. עיסוקה ב-5 השנים האחרונות: חברת הנהלה ביובנק – חשבונאית ראשית ומנהלת חטיבת החשבונות. חשבונאית ראשית ומנהלת מחלקת חשבונאות ביובנק. ראש אגף חשבונאי ראשי של התאגיד.

ד"ר עקיבא שטרנברג – סמנכ"ל, ראש אגף בקרות – מונה בשנת 2007.

מכהן כדירקטור בחברות הבת: אגוד עודפים בע"מ והחברה לנאמנות בע"מ, ודירקטור במסלקת מעו"ף של הבורסה. אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.

בעל תואר Phd במנהל עסקים מאוניברסיטת בר-אילן ר"ג, תואר M.S.M במנהל עסקים

מ-BOSTON UNIVERSITY BEN-GURION UNIVERSITY

ותואר B.A בכלכלה מ- THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY.

עיסוקו ב- 5 השנים האחרונות: ראש אגף השקעות של התאגיד וראש אגף בקרות של התאגיד.

מר חמי מורג – סמנכ"ל, ראש אגף משאבים – מונה בשנת 2006

מכהן כיו"ר חברת הבת אגוד עודפים בע"מ (אגוד קופ"ג לשעבר) ודירקטור בחברות הבת: אגודים בע"מ, כיכר ציון בע"מ ואגוד מערכות בע"מ.

אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.

בעל תואר M.A במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה, תואר B.A במדעי החברה מהאוניברסיטה הפתוחה, בוגר

ביקורת פנימית במכללה למנהל ת"א ולימודי כלכלה וחשבונאות ב- MONTGOMERY MD.

עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: ראש אגף משאבי אנוש במשרד ראש הממשלה בת"א, מנכ"ל "קרן שמש" לעידוד

יזמים צעירים ומנכ"ל יניב – המיזם לטובת ילדים ונוער בסיכון וראש אגף משאבים של התאגיד.

להלן פרטים בדבר נושאי משרה בכירה אחרים:

גב' רחלי פרידמן – סמנכ"ל, יועצת משפטית ראשית – מונתה בשנת 2005

מכהנת כדירקטורית בחברת הבת רישומי בנק אגוד בע"מ.

אינה בת משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.

עו"ד, בעלת תואר B.A במשפטים מאוניברסיטת ת"א.

עיסוקה ב-5 השנים האחרונות: מנהלת מחלקת אשראים מיוחדים של התאגיד ויועצת משפטית ראשית של התאגיד.

מר יהודה אורבך – סמנכ"ל, מבקר פנימי ראשי – מונה בשנת 2000

אינו בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.

רו"ח, בעל תואר B.A בכלכלה וחשבונאות מהאוניברסיטה העברית ב-ם.

עיסוקו ב-5 השנים האחרונות: מבקר פנימי ראשי של הבנק וחברות הבת שלו.

גב' עירית מקוב-ירושלמי- סגנית יועצת משפטית ומזכירת הבנק – מונתה בשנת 2007

אינה בת משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד.

עו"ד, בעלת תואר B.A במשפטים מאוניברסיטת ת"א ותואר M.A במנהל עסקים מאוניברסיטת בר-אילן.

עיסוקה ב-5 השנים האחרונות: עורכת דין בכירה במערך לייעוץ משפטי של התאגיד, סגנית יועצת משפטית ראשית

של התאגיד, מזכירת התאגיד.

גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים

דירקטוריון הבנק הינו האורגן המופקד על בקרת העל בבנק וכן על אישור הדוחות הכספיים שלו.

הדוחות הכספיים נערכים על ידי אגף חשבונאי ראשי בראשותה של גב' נטע אברהמוב ביטן, החשבונאית הראשית. במסגרת עריכת הדוחות הכספיים נערכים דיונים מקדימים עם חברי הנהלת הבנק ועובדים בכירים אחרים, ביחס לנושאים שבאחריותם. כמו כן, מתקיימים דיונים בטיטוט הדוחות עם המנכ"ל, מר חיים פרייליכמן ועם יושב ראש הדירקטוריון, מר זאב אבלס.

במסגרת יישום סעיף 302 של חוק "Sarbanes Oxley" (להלן: SOX) מופו תהליכי העיבוד והעריכה העיקריים של הדוחות הכספיים, וכן מופו הסיכונים והבקורות ביחס לתהליכים שמופו. החל מהדוחות השנתיים של 2008 נכנס לתוקף סעיף 404 של ה-SOX. סעיף זה קובע הוראות באשר לאחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי (ראה פרק "בקורות ונהלים"). בסוף כל רבעון כל מבצעי הבקורות מאשרים למנהל ה-SOX באגף חשבונאי ראשי את ביצוע הבקורות. בנוסף, נושאי המשרה הרלוונטיים חותמים על הצהרה מול המנכ"ל והחשבונאית הראשית, כי בהתבסס על ידיעתם, הדיווחים שבתחום אחריותם אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסרים בהם מצגים של עובדות מהותיות הנחוצות כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדיווחים, וכי הדיווחים משקפים באופן נאות מכל הבחינות המהותיות את הנושאים הנכללים בהם.

בהתאם לצורך מתקיימות בתקופת עריכת הדוחות התייעצויות שוטפות עם רואי החשבון המבקרים. בנוסף, בכל רבעון מתקיימים דיונים בנוכחות רואי החשבון המבקרים, המנכ"ל, החשבונאית הראשית, ראש אגף עסקים וראש אגף ניהול פיננסי, בסוגיות מהותיות הרלוונטיות לרבעון.

עם סיום עריכת הדוחות מתכנסת "ועדת גילוי" המורכבת מחברי הנהלת הבנק ובכירים נוספים, אשר במסגרת הועדה מתקיימים דיון מקדמי בטיטוט הדוחות. פרוטוקול משיבה זו מוגש לוועדת המאזן בעת הדיון המקדמי המפורט בטיטוט הדוחות הכספיים כמפורט להלן.

מידי רבעון, לפני הדיון בדוחות במסגרת הדירקטוריון, מתכנסת ועדת המאזן של הדירקטוריון לשתי ישיבות לפחות. הישיבה הראשונה מוקדשת בעיקר לדיון בהפרשות לחובות מסופקים, בהיקף החובות הבעייתיים, ובהפרשות לירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני של אג"ח קונצרניות בתיק הזמין למכירה. דיון זה נערך בהשתתפות יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל, ראש אגף עסקים, מנהלת מחלקת אשראים מיוחדים, ראש אגף ניהול פיננסי ורואי החשבון המבקרים, המלצות על היקף ההפרשות והיקף החובות הבעייתיים מובאות לאישור הדירקטוריון. כמו כן, אחת לשנה נדונה בוועדה זו גם המדיניות החשבונאית הקריטית ואומדנים חשבונאיים קריטיים (דיון רבעוני בנושא זה מתקיים כאשר יש שינוי).

ועדת המאזן מתכנסת פעם נוספת לדיון מקדמי מפורט בטיטוט הדוחות הכספיים ובדוח הדירקטוריון. הדיון נערך בהשתתפות יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל, החשבונאית הראשית ורואי החשבון המבקרים. במסגרת הליך אישור הדוחות הכספיים על ידי ועדת המאזן והדירקטוריון, מועברות טיטוט הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון לעיונם והערותיהם של הדירקטורים, מספר ימים לפני מועד הישיבה הקבועה לדיון בדוחות הכספיים.

בוועדת המאזן חברים שישה דירקטורים, כאשר חמישה מתוכם הינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. הערות ועדת המאזן, באם ישנן, מיושמות וטיטה סופית עולה לדיון בדירקטוריון. לפרטים בדבר הדירקטורים וחברותם בוועדות השונות ראה בפרק "הדירקטוריון".

בישיבת הדירקטוריון הדנה באישור הדוחות הכספיים הרבעוניים, משתתפים מלבד חברי הדירקטוריון גם המנכ"ל, החשבונאית הראשית ורואי החשבון המבקרים. בישיבה הדנה בדוחות הכספיים השנתיים משתתפים בנוסף גם כל חברי פורום ישיבות ההנהלה. בתום הדיון מתקבלת החלטה בדבר אישור הדוחות הכספיים של הבנק, והסמכת יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל והחשבונאית הראשית לחתום על הדוחות הכספיים.

בקורות ונהלים

ביום 15 בנובמבר 2004 פירסם המפקח על הבנקים הוראה בדבר הצהרה שתצורף לדוחות רבעוניים ושנתיים של תאגידים בנקאיים. על פי הוראה זו, החל מהדוחות הרבעוניים ליום 30 ביוני 2005, מנכ"ל הבנק והחשבונאית הראשית חותמים כל אחד בנפרד על הצהרה בנושא "הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי" בהתאם להוראות סעיף 302 לחוק הידוע בשם "חוק Sarbanes Oxley" שחוקק בארצות הברית (להלן "הצהרה על הגילוי"). הצהרה על הגילוי כאמור מתייחסת לבקורות ונהלים לגבי גילוי אשר נקבעו במטרה להבטיח, שמידע אשר הבנק נדרש לגלות בדוחותיו הכספיים נרשם, מעובד, מסוכם ומדווח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובהתאם להוראות דיווח נוספות. "בקורות ונהלים לגבי גילוי" נועדו בין השאר להבטיח שמידע זה, נצבר ומועבר להנהלת התאגיד באופן הולם, על מנת לאפשר קבלת החלטת במועד המתאים, בהתייחס לדרישות הגילוי.

ב-5 בדצמבר 2005 פרסם המפקח על הבנקים חוזר המפרט הוראות ליישום דרישות סעיף 404 של ה-Sox Act. בסעיף 404 נקבעו על ידי ה-SEC וה-Public Company Accounting Oversight Board הוראות באשר לאחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הוראות המפקח בחוזר הנ"ל קובעות:

- תאגידים בנקאיים יישמו את דרישות סעיף 404 וכן את הוראות ה-SEC שפורסמו מכוחו.
- החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008 יכללו התאגידים הבנקאיים בדוחותיהם הצהרה בדבר אחריות ההנהלה להקמה ולתחזוקה של מערך נהלי בקרה פנימיים נאותים על הדיווח הכספי, וכן הערכה לסוף השנה של אפקטיביות נהלי בקרה אלו על הדיווח הכספי.
- במקביל, רואי החשבון המבקרים של התאגידים הבנקאיים יידרשו להמציא חוות דעת תוך יישום התקנים הרלוונטיים של ה-PCAOB.
- בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מגודרת ומוכרת, ומודל COSO עונה על הדרישות ויכול לשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.
- יישום דרישות ההוראה מחייב שדרוג ו/או הקמה של מערכת תשתית של בקורות פנימיות בבנק והליך פיתוחן של מערכות אלה מחייב את הבנק להיערך ולקבוע שלבים ויעדי ביניים עד ליישומן המלא.

הבנק יישם הוראה זו, בסיוע של יועצים שנשכרו לביצוע הפרויקט. במסגרת יישום זה תועדו התהליכים המשפיעים על הדיווח הכספי, התקיימו דיונים מעמיקים בתוצרי התיעוד של כל תהליך במסגרת מינהלת SOX שהוקמה לצורך כך בבנק, הכוללת נציגים בכירים מכל האגפים בבנק במסגרת דיונים אלו. במסגרת דיונים אלו כל תיעוד התהליכים אומת ותוקף על ידי אחראי התהליכים, הגורמים המעורבים בתהליכים וכל חברי המנהלת.

בסמוך למועד חתימת הדוחות הכספיים השלים הבנק את שלב בדיקות האפקטיביות. במסגרת זו, ובהתאם לתוצאות הראשוניות של בדיקות האפקטיביות, בוצעו מהלכים שמטרתם חיזוק ושיפור אפקטיביות מערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, ולאחריהם בוצעו, בחלק מהמקרים, בדיקות חוזרות.

כמו כן, יושם מהלך של "מפל חתימות" בבנק לגבי כל בקרה המתועדת בתהליכים, החל ממבצע הבקרה דרך המנהל הישיר של מבצע הבקרה, ואחראי תהליך, הממונה על אחראי התהליך, חברי המנהלת הרלוונטים, חברי הנהלה ובכירים נוספים עד המנכ"ל והחשבונאית הראשית. מטרת מפל זה הינה להבטיח את יעילות הבקרות, שלמות ונכונות התהליכים.

ביום 28 בספטמבר 2008 פורסמה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 309 בנושא בקרות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי, לפיו בקרה פנימית על דיווח כספי הינו תהליך שתוכנן על ידי, או תחת פיקוחם של, המנכ"ל והחשבונאי הראשי, או אדם אחר המבצע בפועל אותו תפקיד, ומושפע על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי, ההנהלה ועובדים אחרים, כדי לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו:

- נהלים לשמירת רשומות אשר, משקפות באופן מדויק את העסקאות והעברות של נכסי הבנק.
 - מספקים מידה סבירה של בטחון שעסקאות נרשמות כנדרש ושתקבולים ותשלומים נעשים רק בהתאם להרשאות של הנהלת התאגיד הבנקאי והדירקטוריון שלו.
 - מספקים מידה סבירה של בטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה או העברה לא מורשים של נכסי הבנק שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.
- הבנק יישם את ההוראה הנ"ל.

הערכת בקרות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק בשיתוף עם המנכ"ל והחשבונאית הראשית של הבנק, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל והחשבונאית הראשית הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

שינויים בבקרה הפנימית

במהלך הרבעון הרביעי המסתיים ביום 31 בדצמבר 2008 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי, אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי, למעט יישום SOX 404.

פירוט תגמולים לנושאי משרה בכירה

להלן פירוט התגמולים למקבלי התגמול הגבוה ביותר מבין נושאי המשרה הבכירים בלבן, באליפי ש"ח:

תגמולים* עבור שירותים		שכר		פרטי מקבל התגמולים						
סה"כ	תשלום מבוסס מניות	מזכקה בגין שנת 2007	סה"כ	השלמת עמדות בגין הוצאות גלויות נקב שיוניים בשכר ובתנאי פרישה בשנת החשבון	שכר	משכורת	שיעור החזקה בהון התאגיד	היקף משרה	תפקיד	שם
3,514	-	900	2,614	76	פיצויים, התגמולים, קוד השתלמות, חופשה, יופלות, ביטוח לאומי, שווי שיומוש	1,853	***	75%	יו"ר הדירקטוריון (א)	ז. אבליס
3,278	****(564)	900	2,942	99	906	1,937	****	100%	מנכ"ל ראשי (ב)	ח. פריילימן
1,833	-	200	1,633	478	333	822	-	100%	סמנכ"ל, ראש אגף עסקים (ג)	ע. פרס לניש
1,684	-	200	1,484	317	341	826	-	100%	סמנכ"ל, ראש אגף בקרות (ד)	ע. שטרנברג
1,488	-	135	1,353	527	208	618	-	100%	סמנכ"ל, ראש אגף ניהול פיננסי (ה)	א. אברהם

ביום 30.11.08 הודיע יו"ר הלבן והמנכ"ל על החלטתם להפחית 10% משכרם ברוטו (למעט לעניין הפרשות ותנאים נלווים) למשך שנה, החל מינואר 2009 ועד לתום שנת 2009. חברי הנהלת הלבן, ובכללם שלשת חברי ההנהלה המדווחים לעיל, הצטרפו והודיעו על זימור בגובה של 7% משכרם כנ"ל.

* סכומי התגמול הינם במונחי עלות לבנק, לא כולל מס שוכר. הסכומים נגללים בדוח רווח והפסד בסעיף "משכורות והוצאות גלויות".
 ** כל הסכומים בטור זה נובעים ממענקים ששולמו בשנת 2008 בגין שנת 2007. על חלק מהסכומים בוצעה דיווחה כבב הפרשה בטבלת הבכירים בשנת 2007 – ראה פירוט בסעיף (ו) להלן.
 *** בגין שנת 2008 לא ישולמו מענקים.
 **** מחזיק ב- 2,800 מניות רגילות.
 ראה פירוט בביאור 14 (א) לדוחות הספייים בדבר תפקות אופצות.

הערות נוספות:

- לא קיימים תגמולים אחרים שאינם עבור שירותים. לא קיימות הטבות ריבית בגין פקדונות, היות והריביות אינן עדיפות על ריביות המשולמות ללקוחות אחרים של הבנק המפקידים פקדונות בסדר גודל, תנאי הצמדה ותנאי פירעון דומים. לגבי עסקאות בנקאיות אחרות, מדובר בטבות שחלות על כל עובדי הבנק ונבדק כי סכומי הטבות אינם מהותיים.
- לגבי פירוט הוצאות בתנאי הטבה ובתנאים רגילים – ראה סעיף (ז) להלן.
- לגבי תגמולים לבעלי עניין – ראה סעיף (ח) להלן.
- לגבי תגמולים למבקר הפנימי – ראה פירוט בדוח הדירקטוריון בפרק הודו במבקר הפנימי.

א. מר זאב אבליס מועסק בבנק על פי הסכם העסקה אישי מיום 1 בנובמבר 1999 לתקופה בלתי קצובה, כל אחד מהצדדים להסכם ההעסקה רשאי לסיים את ההתקשרות על פיו בכל עת ולפי שיקול דעתו המוחלט, תוך הודעה מראש בת שישה חודשים. עם סיום העסקתו בבנק זכאי מר אבליס לפיצויי פרישה בשיעור של 100%, נוסף לסכומים שהצטברו לזכותו בקופת הפיצויים.

תקופת הגבלת תחרות – 6 חודשים מהמועד בו יפסיק היו"ר את עבודתו בפועל בבנק (בין בפיטורין ובין בהתפטרות).

משכורתו של מר אבליס צמודה למדד המחירים לצרכן (מעודכנת אחת לשנה). למעט הצמדה זו לא חל שינוי בשכרו במהלך שנת 2008. ביום 30 בנובמבר 2008 הודיע מר אבליס כי הוא מוותר על 10% משכרו ברוטו (למעט לעניין הפרשות ותנאים נלווים) למשך שנה לתקופה שמחודש ינואר 2009 ועד תום שנת 2009.

ב. מר חיים פרייליכמן מועסק בבנק על פי הסכם העסקה אישי לתקופה של שלוש שנים אשר התחילה ביום 2 באפריל 2006.

תקופת ההסכם מוארכת באופן אוטומטי לתקופות נוספות של שנה בכל פעם. כל אחד מהצדדים להסכם ההעסקה רשאי לסיים את ההתקשרות על פיו בכל עת ומסיבה כלשהי, תוך הודעה מראש בת שישה חודשים. עם סיום העסקתו זכאי מר פרייליכמן למענק הסתגלות של 6 משכורות חודשיות.

תקופת הגבלת התחרות – 6 חודשים מהמועד בו יפסיק המנכ"ל את עבודתו בפועל בבנק (בין בפיטורין ובין בהתפטרות).

משכורתו החודשית של מר פרייליכמן צמודה לעליית מדד המחירים לצרכן. למעט הצמדה זו לא חל שינוי בשכרו במהלך שנת 2008. ביום 30 בנובמבר 2008 הודיע מר פרייליכמן כי הוא מוותר על 10% משכרו ברוטו (למעט לעניין הפרשות ותנאים נלווים) למשך שנה לתקופה שמחודש ינואר 2009 ועד תום שנת 2009.

לעניין הזכאות למענקים – ראה פרוט בסעיף ו' בהמשך.

לעניין אופציות שהונפקו – ראה ביאור 14א(א) לדוחות הכספיים.

ג. גב' עדנה פרס-לכיש מועסקת בבנק על פי הסכם העסקה אישי בתוקף מיום 31 בדצמבר 2003 לתקופה בלתי קצובה. כל אחד מהצדדים להסכם ההעסקה רשאי לסיים את ההתקשרות על פיו בכל עת ומסיבה כלשהי, תוך הודעה כתובה מוקדמת בת 3 חודשים ובהתאם לתנאים שנקבעו בהסכם ההעסקה.

עם סיום העסקתה בבנק זכאית גב' פרס-לכיש לפיצויי פיטורין מוגדלים בסך של 250% בפיטורין ולסך של 150% בהתפטרות. מסכומים אלו יופחת ערך פדיון הפיצויים בקרן הפנסיה אליה הפריש הבנק כספים לטובתה. בנוסף, גב' פרס-לכיש זכאית למענק הסתגלות בגובה 3 משכורות, הן בפיטורין והן בהתפטרות, אשר ישולמו במסגרת תשלום בגין הגבלת תחרות כמפורט להלן.

תשלום בגין הגבלת תחרות – 6 תשלומים חודשיים בגובה משכורת, בתום כל חודש מניתוק יחסי העבודה (בין בפיטורין ובין בהתפטרות), ובלבד שבחודש הקודם עמדה בהגבלת התחרות.

כל הנ"ל – למעט אם סיום העבודה היה בנסיבות בהן ניתן לשלול פיצויי פיטורים, באופן מלא או חלקי.

משכורתה החודשית של גב' פרס לכיש צמודה לעליית מדד המחירים לצרכן. בחודש יולי 2008 הועלתה משכורתה החודשית ב-6.4%. ביום 30 בנובמבר 2008 הודיעה גב' פרס לכיש כי היא מוותרת על 7% משכרה ברוטו (למעט לעניין הפרשות ותנאים נלווים) למשך שנה לתקופה שמחודש ינואר 2009 ועד תום שנת 2009.

לעניין הזכאות למענקים – ראה פרוט בסעיף ו' בהמשך.

ד. ד"ר ע. שטרנברג – מועסק בבנק על פי הסכם העסקה אישי בתוקף מיום 16 בדצמבר 2003 לתקופה בלתי קצובה. כל אחד מהצדדים להסכם ההעסקה רשאי לסיים את ההתקשרות על פיו בכל עת ומסיבה כלשהי, תוך הודעה כתובה מוקדמת בת שלושה חודשים ובהתאם לתנאים שנקבעו בהסכם ההעסקה. עם סיום העסקתו בבנק זכאי ד"ר שטרנברג לפיצויי פיטורין מוגדלים בסך של 250% בפיטורין, ולסך של 100% בהתפטרות. מסכומים אלו יופחת ערך פדיון הפיצויים בקרן הפנסיה אליה הפריש הבנק כספים לטובתו. בנוסף, ד"ר שטרנברג זכאי למענק הסתגלות בגובה 3 משכורות, הן בפיטורין והן בהתפטרות, תוך חפיפה בין מענק ההסתגלות לבין התשלום בגין תקופת ההודעה המוקדמת, ככל שהבנק ינתק יחסי העבודה לפני תום תקופת ההודעה המוקדמת ויפדה את יתרתה. מענק זה ישולם במסגרת תשלום בגין הגבלת תחרות, כמפורט להלן. תשלום בגין הגבלת תחרות – 6 תשלומים חודשיים בגובה משכורת, בתום כל חודש מניתוק יחסי העבודה (בין בפיטורין ובין בהתפטרות), ואילך ובלבד שהעובד עמד בחודש הקודם בהגבלת התחרות. כל הנ"ל – למעט אם סיום העבודה היה בנסיבות בהן ניתן לשלול פיצויי פיטורים, באופן מלא או חלקי. משכורתו החודשית של ד"ר שטרנברג צמודה לעליית מדד המחירים לצרכן. בחודש יולי 2008 הועלתה משכורתו ב- 6%. ביום 30 בנובמבר 2008 הודיע ד"ר שטרנברג כי הוא מוותר על 7% משכרו ברוטו (למעט לעניין הפרשות ותנאים נלווים) למשך שנה לתקופה שמחודש ינואר 2009 ועד תום שנת 2009. לעניין הזכאות למענקים – ראה פרוט בסעיף ו' בהמשך.

ה. מר אפרים אברהם – מועסק בבנק על פי הסכם העסקה אישי בתוקף מיום 1 ביולי 2007 לתקופה בלתי קצובה. כל אחד מהצדדים להסכם ההעסקה רשאי לסיים את ההתקשרות על פיו בכל עת ומסיבה כלשהי, תוך הודעה כתובה מוקדמת בת שלושה חודשים ובהתאם לתנאים שנקבעו בהסכם ההעסקה. עם סיום העסקתו בבנק זכאי מר אברהם לפיצויי פיטורין מוגדלים, במקרה של פיטורין – עד 27 ביוני 2010 – 260%, ומיום 27 ביוני 2010 – 250%. מסכומים אלו יופחת ערך פדיון הפיצויים בקופות השונות אליהן הפריש הבנק כספים לטובתו. בנוסף, מר אברהם זכאי למענק הסתגלות שנע מ- 12 משכורות חודשיות נכון ליום 31.12.2008, ועד 3 משכורות חודשיות, בהתאם למועד סיום העסקתו בבנק (כך שבתום 5 שנים מיום תחילת הסכם ההעסקה, מענק ההסתגלות יעמוד על 3 משכורות). מענק ההסתגלות ישולם במסגרת תשלום בגין הגבלת תחרות, כמפורט להלן. תשלום בגין הגבלת תחרות – בפיטורים עד 27 ביוני 2012 – 6 תשלומים חודשיים בגובה משכורת בתום כל חודש מניתוק יחסי העבודה (בין בפיטורין ובין בהתפטרות) ואילך ובלבד שהעובד עמד בחודש הקודם בהגבלת התחרות. כל הנ"ל – למעט אם סיום העבודה היה בנסיבות בהן ניתן לשלול פיצויי פיטורים, באופן מלא או חלקי. משכורתו החודשית של מר אברהם צמודה לעליית מדד המחירים לצרכן. בחודש יולי 2008 הועלתה משכורתו החודשית ב- 4%. ביום 30 בנובמבר 2008 הודיע מר אברהם כי הוא מוותר על 7% משכרו ברוטו (למעט לעניין הפרשות ותנאים נלווים) למשך שנה לתקופה שמחודש ינואר 2009 ועד תום שנת 2009. לעניין הזכאות למענקים – ראה פרוט בסעיף ו' בהמשך.

ו. מענקים בגין שנת 2007:

(1) יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל:

הסכם ההתקשרות עם יו"ר הדירקטוריון מסמיך את הדירקטוריון לקבוע מדי שנה, בשים לב לתוצאות העסקיות ולרווח הנקי של הבנק, אם יש מקום להעניק ליו"ר מענק שנתי ולקבוע את שיעורו ומועד תשלומו.

המנכ"ל זכאי בהתאם להסכם ההעסקה עימו למענק שנתי בגובה המשתנה בהתאם לתשואת הרווח הנקי על ההון של הבנק, כדלקמן: תשואה בין 7.5% ל- 8.5% - מענק בגובה שלוש משכורות, תשואה בין 8.6% ל- 9.5% - מענק בגובה חמש משכורות, תשואה בין 9.6% ל- 10.5% - מענק בגובה שש משכורות, מעבר ל- 10.5% - מענק בגובה 1% מהרווח הנקי.

תשלום המענק השנתי בגין שנת 2007 ליו"ר הדירקטוריון ולמנכ"ל הבנק נדון ביום 27 במרס 2008 בועדת השכר והתעסקה של דירקטוריון הבנק ולאחר שזו המליצה לאשרו נדון על ידי ועדת הביקורת של הדירקטוריון ולאחר מכן על ידי הדירקטוריון ביום 31 במרס 2008. תשלום המענק לשנת 2007 ליו"ר הדירקטוריון אושר גם באסיפה הכללית של הבנק מיום 11 במאי 2008.

כחומר רקע לדיון על תשלום המענק השנתי הובאו בפני ועדת הביקורת של הדירקטוריון ובפני הדירקטוריון נתונים בדבר רווחיות ותשואות הבנק לשנים 2007 – 2005 ניתוח התפתחות הרווחיות והתשואות ומרכיביהם, המענקים ששולמו ליו"ר הדירקטוריון ולמנכ"ל בשנים קודמות, התייחסות להסכמי ההעסקה עם יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל ונתונים שפורסמו לציבור בדבר שכר ומענקים ליו"ר הדירקטוריון ולמנכ"לים בבנקים בינוניים ביחס לשנת 2006 וככל שפורסמו גם ביחס ל- 2007.

המענק שאושר ליו"ר הדירקטוריון, כאמור לעיל, לשנת 2007 הינו בהיקף של כ- 6 משכורות. למנכ"ל אושר מענק בהיקף של כ- 3.3 משכורות נוספות, מעבר לסכום המענק שהגיע לו בהתאם להסכם ההעסקה עימו, כך שסך המענק היה בהיקף של כ- 6.3 משכורות.

הנימוקים לעניין המענקים פורטו בהרחבה בדיווח מיידי שהוציא הבנק בתאריך 31 במרס 2008.

(2) שלושת הבכירים המדווחים:

שלושת הבכירים הנ"ל זכאים בהתאם להסכמי ההעסקה עימם למענק שנתי בגובה המשתנה בהתאם לתשואת הרווח הנקי על ההון של הבנק: תשואה בין 7% ל- 7.9% - מענק בגובה משכורת אחת, תשואה בין 8% ל- 8.9% - מענק בגובה שתי משכורות, תשואה מעל 9% - מענק בגובה שלוש משכורות.

על פי תשואת הבנק בשנת 2007 הם היו זכאים למענק בגובה שתי משכורות, בהתאם לאמור לעיל. תשלום מענק שנתי נוסף (מעבר למתחייב לפי הסכם ההעסקה) בגין שנת 2007 לבכירי הבנק, ובכללם לשלושת הבכירים המדווחים בטבלה לעיל, נדון ביום 21 בפברואר 2008 בועדת השכר והתעסקה של דירקטוריון הבנק ולאחר שזו המליצה לאשרו נדון בועדת הביקורת של הדירקטוריון ואושר על ידה באותו מועד. ביום 3 במרס 2008 אושר המענק בדירקטוריון הבנק.

כחומר רקע לדין על תשלום המענק הובאו בפני ועדת הביקורת של הדירקטוריון ובפני הדירקטוריון נתונים בדבר רווחיות ותשואות הבנק לשנים 2007 - 2005, ניתוח התפתחות הרווחיות והתשואות ומרכיביהם, המענקים ששולמו לבכירי הבנק בשנים קודמות, תאור המתכונת לתשלום מענק שנתי לבכירי הבנק בהתאם להסכמי ההעסקה עימם ונתונים שפורסמו לציבור בדבר שכר ומענקים לנושאי משרה בכירים בבנקים בינוניים (ביחס לשנים 2005 ו-2006).

הנימוקים לעניין המענק לבכירים פורטו בהרחבה בדיווח מיידי שהוציא הבנק בתאריך 4 למרס 2008.

ז. להלן פירוט הלוואות בתנאי הטבה והלוואות שניתנו בתנאים רגילים למקבלי התגמול הגבוה ביותר מבין נושאי המשרה הבכירים בבנק, באלפי ש"ח:

הלוואות וערבויות שניתנו בתנאים רגילים	הלוואות שניתנו בתנאי הטבה (תנאי הטבה לכלל עובדי הבנק)			שם
	הטבה שניתנה במהלך השנה	תקופת ממוצעת לפרעון- בשנים	יתרה ליום 31 בדצמבר	
-	-	-	-	ז. אבלס
691	-	-	-	ח. פרייליכמן
-	5	1.7	136	ע. פרס לכיש
-	2	5.9	231	ע. שטרנברג
8	10	6.2	188	א. אברהם

ח. פירוט תגמולים לבעלי עניין

להלן פירוט התגמולים שניתנו לכל אחד מבעלי העניין בבנק שאינם מופיעים בטבלה דלעיל ואשר שולמו על ידי הבנק או על ידי תאגיד בשליטתו:
 סך התשלום שקיבלו כל הדירקטורים בבנק בשנת 2007 מסתכם ב- 1,781 אלפי ש"ח. סכום זה נכלל בדוח רווח והפסד בסעיף הוצאות אחרות.

שכר רואה החשבון המבקר (1)

להלן פרטים בדבר שכר רואי החשבון המבקרים של הבנק:

הבנק		מאוחד		
2007	2008	2007	2008	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
(4)3,190	4,618	(4)3,455	4,800	עבור פעולות ביקורת: (3)(2)
-	-	383	405	רואה החשבון המבקר (5)
3,190	4,618	3,838	5,205	רואה חשבון מבקר אחר
				סה"כ
				עבור שירותים נוספים:
(4)205	139	(4) 205	185	שירותים הקשורים לביקורת:
-	-	14	4	רואה החשבון המבקר
129	106	129	129	רואה חשבון מבקר אחר
-	-	1	6	שירותי מס:
34	-	34	-	רואה החשבון המבקר
368	245	383	324	רואה חשבון מבקר אחר
				שירותים אחרים:
3,558	4,863	4,221	5,529	רואה החשבון המבקר
				סה"כ

(1) שכר רואה החשבון המבקר כולל תשלומים לשותפויות ולתאגידיים בשליטתו וכן תשלומים על פי

חוק מע"מ.

(2) כולל ביקורת דוחות כספיים שנתיים וסקירת דוחות ביניים.

(3) כולל שכר ששולם ושכר שנצבר.

(4) סווג מחדש.

(5) עיקר הגידול נובע כתוצאה מביצוע ביקורת משולבת (Integrated audit) עקב החלת SOX 404.

הדירקטוריון מודה להנהלת הבנק, למנהלים ולכל צוות העובדים על עבודתם המסורה והמאמץ שהשקיעו לקידום הבנק ותרומתם לתוצאות העסקיות של הבנק.

חיים פרייליכמן
מנהל כללי ראשי

זאב אבולס
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 26 בפברואר 2009.

הנתונים והתוספות המצורפים מבוססים על הדוחות הכספיים של הבנק.

להלן פירוט הנתונים והתוספות הכלולים בסקירה:

נתונים נבחרים מהדוחות הכספיים	
תוספת א'	- מאזנים מאוחדים לסוף השנים 2004 - 2008
תוספת ב'	- דוחות רווח והפסד מאוחדים לשנים 2004 - 2008
תוספת ג'	- שיעורי הכנסה והוצאה
תוספת ד'	- החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית
תוספת ה'	- סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק
תוספת ו'	- חשיפות למדינות זרות
תוספת ז'	- מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב רבעוני
תוספת ח'	- דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני

נתונים נבחרים מהדוחות הכספיים המאוחדים (במיליוני ש"ח)

שיעור השינוי %	לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2007	2008	
			רווחיות
(5.4)	613	580	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
17.5	80	94	הפרשה לחובות מסופקים
(8.8)	533	486	רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים
(11.3)	283	251	הכנסות תפעוליות ואחרות
5.0	599	629	הוצאות תפעוליות ואחרות
(50.2)	217	108	רווח מפעולות רגילות לפני מיסים
(56.1)	123	54	רווח נקי מפעולות רגילות
(57.1)	126	54	רווח נקי
	7.9%	3.4%	תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות להון העצמי הממוצע

שיעור השינוי %	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
			מאזן
5.9	17,503	18,539	אשראי לציבור
(14.0)	8,051	6,920	ניירות ערך
4.1	26,713	27,799	פקדונות הציבור
(1.1)	1,586	1,569	הון עצמי
7.8	31,622	34,103	סך כל המאזן

	2007	2008	
	%	%	
	5.0	4.6	הון עצמי לסך כל המאזן
	47.2	39.9	הכנסות תפעוליות ואחרות לסך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
	66.9	75.7	הוצאות תפעוליות ואחרות לסך כל ההכנסות
	0.46	0.51	הוצאות בגין הפרשה לחובות מסופקים מתוך האשראי לציבור
	12.0	11.5	הון לרכיבי סיכון

תוספת א'

מאזנים מאוחדים לסוף השנים סכומים מדווחים

2004	2005	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח					
					נכסים
3,276	3,512	4,024	4,710	5,146	מזומנים ופקדונות בבנקים
3,588	5,085	6,287	8,051	6,920	ניירות ערך
-	-	-	-	11	ניירות ערך שנשאלו
14,731	15,558	17,270	17,503	18,539	אשראי לציבור
56	61	31	-	-	אשראי לממשלה
22	46	42	16	16	השקעה בחברות מוחזקות
330	331	328	327	356	בנינים וציוד
816	1,249	952	1,015	3,115	נכסים אחרים
<u>22,819</u>	<u>25,842</u>	<u>28,934</u>	<u>31,622</u>	<u>34,103</u>	סך כל הנכסים
					התחייבויות והון
19,631	21,957	25,340	26,713	27,799	פקדונות הציבור
207	156	90	516	177	פקדונות מבנקים
10	8	35	2	1	פקדונות הממשלה
854	926	816	1,295	1,323	כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
992	1,573	1,081	1,510	3,234	התחייבויות אחרות
<u>21,694</u>	<u>24,620</u>	<u>27,362</u>	<u>30,036</u>	<u>32,534</u>	סך כל ההתחייבויות
1,125	1,222	1,572	1,586	1,569	הון עצמי
<u>22,819</u>	<u>25,842</u>	<u>28,934</u>	<u>31,622</u>	<u>34,103</u>	סך כל ההתחייבויות והון

תוספת ב'

דוחות רווח והפסד מאוחדים לשנים

סכומים מדווחים

2004	2005	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח					
490	582	539	613	580	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה
169	149	82	80	94	לחובות מסופקים
321	433	457	533	486	הפרשה לחובות מסופקים
210	221	217	236	241	רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה
(3)	10	31	30	(3)	לחובות מסופקים
27	27	17	17	13	הכנסות תפעוליות ואחרות
234	258	265	283	251	עמלות תפעוליות
262	325	329	344	363	רווח (הפסד) מהשקעות במניות, נטו
76	82	83	95	105	הכנסות אחרות
133	147	157	160	161	סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות
471	554	569	599	629	הוצאות תפעוליות ואחרות
84	137	153	217	108	משכורות והוצאות נלוות
46	54	74	93	56	אחזקה ופחת בנינים וציוד
38	83	79	124	52	הוצאות אחרות
(1)	2	* -	(1)	2	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
37	85	79	123	54	רווח מפעולות רגילות לפני מיסים
(1)	(6)	42	3	* -	הפרשה למיסי על הרווח מפעולות רגילות
36	79	121	126	54	רווח מפעולות רגילות לאחר מיסים
					רווח נקי מפעולות רגילות
					רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים
					רווח נקי
					רווח למניה רגילה (ש"ח)
0.74	1.73	1.44	2.08	0.91	רווח בסיסי:
(0.01)	(0.13)	0.76	0.06	-	רווח נקי מפעולות רגילות
0.73	1.60	2.20	2.14	0.91	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים
					סך הכל
0.74	1.73	1.42	2.08	0.91	רווח מדולל:
(0.01)	(0.13)	0.76	0.06	-	רווח נקי מפעולות רגילות
0.73	1.60	2.18	2.14	0.91	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים
					סך הכל

* סכום נמוך מ - 500 אלפי ש"ח.

שיעורי הכנסה והוצאה לפי בסיסי הצמדה - מאוחד (1)

סכומים מדווחים

2007				2008				
שיעור הכנסה (הוצאה)		הכנסות (הוצאות) מימון	יתרה ממוצעת (2) במיליוני ש"ח	שיעור הכנסה (הוצאה)		הכנסות (הוצאות) מימון	יתרה ממוצעת (2) במיליוני ש"ח	
ללא השפעת כולל השפעת נגזרים (3)	ללא השפעת נגזרים (3)			ללא השפעת כולל השפעת נגזרים (3)	ללא השפעת נגזרים (3)			ב- %
	5.14	850	16,546		5.06	861	17,026	מטבע ישראלי לא צמוד נכסים (4)
		126	3,024			111	3,190	השפעת נגזרים (3) סה"כ
4.99		976	19,570	4.81		972	20,216	התחייבויות השפעת נגזרים (3) סה"כ
	(3.78)	(599)	15,839		(3.49)	(577)	16,541	פער ריבית
		(115)	3,074			(119)	2,692	מטבע ישראלי צמוד למדד נכסים (4)
(3.78)		(714)	18,913	(3.62)		(696)	19,233	השפעת נגזרים (3) סה"כ
1.21	1.36			1.19	1.57			פער ריבית
	6.43	281	4,369		8.63	388	4,495	מטבע ישראלי צמוד למדד נכסים (4)
		5	109			5	20	השפעת נגזרים (3) סה"כ
6.39		286	4,478	8.70		393	4,515	התחייבויות השפעת נגזרים (3) סה"כ
	(5.22)	(207)	3,964		(7.43)	(281)	3,783	פער ריבית
		(7)	137			(48)	506	מטבע חוץ (5) נכסים (4)
(5.22)		(214)	4,101	(7.67)		(329)	4,289	השפעת נגזרים (3) סה"כ
1.17	1.21			1.03	1.20			פער ריבית
	(0.37)	(31)	8,308		2.28	185	8,129	מטבע חוץ (5) נכסים (4)
		801	8,514			772	11,365	השפעת נגזרים (3) סה"כ
4.58		770	16,822	4.91		957	19,494	התחייבויות השפעת נגזרים (3) סה"כ
	2.76	225	8,150		1.98	158	7,995	פער ריבית
		(854)	8,452			(1,008)	11,428	מטבע חוץ (5) נכסים (4)
(3.79)		(629)	16,602	(4.38)		(850)	19,423	השפעת נגזרים (3) סה"כ
0.79	2.39			(8) 0.53	4.26			פער ריבית

מטבע חוץ - נומינלי ב- \$ ארה"ב (5)

2007				2008				
שיעור הכנסה (הוצאה)		הכנסות (הוצאות) מימון	יתרה ממוצעת (2) במיליוני \$	שיעור הכנסה (הוצאה)		הכנסות (הוצאות) מימון	יתרה ממוצעת (2) במיליוני \$	
ללא השפעת כולל השפעת נגזרים (3)	ללא השפעת נגזרים (3)			ללא השפעת כולל השפעת נגזרים (3)	ללא השפעת נגזרים (3)			ב- %
	5.84	118	2,019		3.90	89	2,281	מטבע חוץ (5) נכסים (4)
		55	2,068			98	3,182	השפעת נגזרים (3) סה"כ
4.23		173	4,087	3.42		187	5,463	התחייבויות השפעת נגזרים (3) סה"כ
	(4.39)	(87)	1,982		(2.77)	(62)	2,241	פער ריבית
		(60)	2,054			(91)	3,199	מטבע חוץ (5) נכסים (4)
(3.64)		(147)	4,036	(2.81)		(153)	5,440	השפעת נגזרים (3) סה"כ
0.59	1.45			0.61	1.13			פער ריבית

* סווג מחדש.

הערה:

- נתונים מלאים על שיעורי הכנסה והוצאה בכל מגזר, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
- הנתונים בלוח זה ניתנים לפני ולאחר השפעת מכשירים נגזרים (לרבות השפעות חוץ מאזניות של מכשירים נגזרים).
- על בסיס יתרות פתיחה חודשיות, פרט למגזר מטבע ישראלי לא צמוד בו מחושבת היתרה הממוצעת על בסיס נתונים יומיים, ולאחר ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים.
- מכשירים נגזרים מגדרים (למעט אופציות), נגזרים משובצים שהופרדו ונגזרים (ALM) המהווים חלק ממערך ניהול נכסים והתחייבויות של הבנק.
- א. מהיתרה הממוצעת של הנכסים נוכתה/נוספה היתרה הממוצעת של רווחים/הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב.
- בשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008 במגזר הלא צמוד נוסף סך של 16.5 מיליוני ש"ח, במגזר הצמוד מדד נוסף סך של 40.2 מיליוני ש"ח, ובמגזר מטבע חוץ נוסף סך של 8.5 מיליוני ש"ח. (בשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007 במגזר הלא צמוד הופחת סך של 7.5 מיליוני ש"ח, במגזר הצמוד מדד הופחת סך של 0.9 מיליוני ש"ח, ובמגזר מטבע חוץ נוסף סך של 4.3 מיליוני ש"ח).
- למעט מכשירים נגזרים.
- לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- לרבות רווחים והפסדים ממכירת השקעות באגרות חוב ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר.
- יתרות מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים (לא כולל יתרות חוץ מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים).
- הירידה במרווח במט"ח נובעת בעיקרה מהשפעת ירידת שער הדולר, ירידת הריבית הדולרית והשפעת הצגת המכשירים הפיננסיים הנגזרים על פי שוויים ההוגן.

תוספת ג' (המשך)

שיעורי הכנסה והוצאה לפי בסיסי הצמדה - מאוחד (1)

סכומים מדווחים

2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה)		הכנסות	יתרה	שיעור הכנסה (הוצאה)		הכנסות	יתרה
ללא השפעת כולל השפעת נגזרים (3)	ללא השפעת נגזרים (3)	(הוצאות) מימון	ממוצעת (2)	ללא השפעת כולל השפעת נגזרים (3)	ללא השפעת נגזרים (3)	(הוצאות) מימון	ממוצעת (2)
ב- %	ב- %		במיליוני ש"ח	ב- %	ב- %		במיליוני ש"ח
	3.76	1,100	29,223		4.84	1,434	29,650
		932	11,647			888	14,575
4.97		2,032	40,870	5.25		2,322	44,225
	(2.08)	(581)	27,953		(2.47)	(700)	28,319
		(976)	11,663			(1,175)	14,626
(3.93)		(1,557)	39,616	(4.37)		(1,875)	42,945
<u>1.04</u>	<u>1.68</u>			<u>0.88</u>	<u>2.37</u>		
		38				18	
		100				115	
		613				580	
		(80)				(94)	
		<u>533</u>				<u>486</u>	
			29,223				29,650
			481				1,291
			505				32
			(70)				(67)
			<u>30,139</u>				<u>30,906</u>
			27,953				28,319
			491				1,339
			781				189
			<u>29,225</u>				<u>29,847</u>
			914				1,059
			1,115				832
			484				233
			<u>1,545</u>				<u>1,658</u>

סך הכל

נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון (4)
השפעת נגזרים (3)
סה"כ נכסים

התחייבויות כספיות שגרמו הוצאות מימון

השפעת נגזרים (3)

סה"כ התחייבויות

פער ריבית

בגין אופציות

עמלות מעסקי מימון והכנסות מימון אחרות (6)

רווח מפעולות מימון לפני

ההפרשה לחובות מסופקים

הפרשה לחובות מסופקים

(לרבות הפרשה כללית ונוספת)

רווח מפעולות מימון לאחר

ההפרשה לחובות מסופקים

סך הכל

נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון (4)

נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים (7)

נכסים כספיים אחרים

הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים

סך כל הנכסים הכספיים

סך הכל

התחייבויות כספיות שגרמו הוצאות מימון

התחייבויות הנובעות ממכשירים נגזרים (7)

התחייבויות כספיות אחרות

סך כל ההתחייבויות הכספיות

סך הכל עודף נכסים כספיים על התחייבויות כספיות

נכסים לא כספיים

התחייבויות לא כספיות

סך כל האמצעים ההוניים

תוספת ד'

החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31 בדצמבר 2008 - מאוזן

סכומים מדווחים

2007	שיעור תשואה פנימי	2008	שיעור תשואה פנימי	במיליוני ש"ח										
				סך הכול	ללא תקופת פרעון	מעל 20 שנים	מעל 10 עד 20 שנים	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	עם דרישה חודשית	
0.8	5.78	0.2	6.00	18,668	189	2	25	205	127	429	905	2,618	14,168	מטבע וישראל לא צמוד סך הכל נכסים סך הכל התחייבויות
0.3	4.44	0.2	4.44	18,338	97	1	5	200	126	320	1,356	1,515	14,718	
0.5	1.34	0.0	1.56	330	92	1	20	5	1	109	(451)	1,103	(550)	הפרש
				567	-	-	-	-	-	3	375	15	174	השפעת עסקאות עתידיות
				185	-	-	-	-	-	8	42	(57)	192	והתקשרויות מיוחדות
				1,082	92	1	20	5	1	120	(34)	1,061	(184)	אופציות
				-	1,082	990	989	969	964	963	843	877	(184)	החשיפה המצטברת במגזר
				4,393	53	22	171	1,139	741	1,378	688	137	64	מטבע ישראלי צמוד למדד
4.6	4.71	4.0	4.30	3,947	11	10	53	840	1,020	1,302	515	106	90	סך הכל נכסים
0.4	0.32	0.9	0.29	446	42	12	118	299	(279)	76	173	31	(26)	סך הכל התחייבויות
				(557)	-	-	-	(5)	(15)	(25)	(512)	-	-	הפרש
				(111)	42	12	118	294	(294)	51	(339)	31	(26)	השפעת עסקאות עתידיות
				-	(111)	(153)	(165)	(283)	(577)	(283)	(334)	5	(26)	והתקשרויות מיוחדות
				10,300	21	-	4	171	178	348	1,268	1,082	7,228	החשיפה לשינויים בשיעורי
0.3	4.63	0.2	3.82	10,128	2	-	-	34	70	324	1,781	2,014	5,903	הריבית במגזר
0.2	3.10	0.1	2.00	172	19	-	4	137	108	24	(513)	(932)	1,325	החשיפה המצטברת במגזר
0.1	1.53	0.1	1.82	(10)	-	-	-	5	15	22	137	(15)	(174)	מטבע חוץ
				(185)	-	-	-	-	-	(8)	(42)	57	(192)	סך הכל נכסים
				(23)	19	-	4	142	123	38	(418)	(890)	959	סך הכל התחייבויות
				-	(23)	(42)	(42)	(46)	(188)	(311)	(349)	69	959	הפרש
				34,103	1,005	24	200	1,515	1,046	2,155	2,861	3,837	21,460	השפעת עסקאות עתידיות
1.2	0.7	0.7	0.5	32,534	231	11	58	1,074	1,216	1,946	3,652	3,635	20,711	והתקשרויות מיוחדות
0.8	0.5	0.2	0.2	1,569	774	13	142	441	(170)	209	(791)	202	749	החשיפה לשינויים בשיעורי
0.4	0.2	0.2	0.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	הריבית במגזר
				1,569	774	13	142	441	199	369	160	951	749	החשיפה המצטברת במגזר
				-	1,569	795	782	640	199	369	160	951	749	החשיפה המצטברת במגזר

הערך: נתונים מלאים על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר, לפי סעיפי המאזן השונים, ימסרו לכל מבקש.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק - מאוחד
 סכומים מדווחים

ליום 31 בדצמבר 2008					
ההוצאה השנתית	סיכון	סיכון	סיכון		
יתרות חובות בעייתיים (3)	בגין הפרשה ספציפית לחובות מסופקים	אשראי כולל לציבור	אשראי חוץ מאזני (2)	אשראי מאזני (1)	
					במיליוני ש"ח
1	* -	149	51	98	חקלאות
66	4	3,514	1,873	1,641	תעשייה
322	22	2,844	1,275	1,569	יהלומים
147	15	7,029	3,464	3,565	בינוי ונדל"ן
-	-	295	105	190	חשמל ומים
21	5	2,124	898	1,226	מסחר
2	* -	359	67	292	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
22	1	535	288	247	תחבורה ואחסנה
9	* -	752	320	432	תקשורת ושרותי מחשב
448	34	9,232	5,212	4,020	שרותים פיננסיים
10	2	1,378	451	927	שרותים עסקיים אחרים
1	* -	540	217	323	שרותים ציבוריים וקהילתיים
48	(1)	4,032	-	4,032	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
46	8	3,150	1,872	1,278	אנשים פרטיים - אחר
1,143	90	35,933	16,093	19,840	סך הכל בגין פעילות לווים בארץ
-	-	156	20	136	בגין פעילות לווים בחו"ל
1,143	90	36,089	16,113	19,976	סך הכל כללי

סיכון אשראי שנכלל בענפי המשק השונים:

27	-	136	-	136	תנועות התיישבות ⁽⁴⁾
-	-	200	69	131	רשויות מקומיות ⁽⁵⁾

* סכומים נמוכים מ - 500 אלפי ש"ח.

- (1) אשראי לציבור, כולל השקעות באגרות חוב של הציבור בסך 662 מיליון ש"ח, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים כנגד הציבור בסך 704 מיליון ש"ח.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
- (3) יתרות חובות בעייתיים בניכוי אשראי המכוסה בבטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות לווה וקבוצת לווים. כולל רכיבי סיכון אשראי חוץ מאזני.
- (4) קיבוצים ומושבים, ארגונים איזוריים וארציים ותאגידים שבשליטת תנועות ההתיישבות.
- (5) לרבות תאגידים בשליטתם.

סיכון האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

תוספת ה' (המשך)

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק - מאוחד סכומים מדווחים

ליום 31 בדצמבר 2007					
ההוצאה השנתית	יתרות	סיכון	סיכון	סיכון	
בגין הפרשה	חובות	אשראי	אשראי	אשראי	
ספציפית	בעייתיים (3)	כולל לציבור	חוץ מאזני (2)	מאזני (1)	במיליוני ש"ח
לחובות מסופקים					
-	15	165	68	97	חקלאות
2	115	4,290	2,653	1,637	תעשייה
50	116	3,631	1,574	2,057	יהלומים
7	175	6,518	2,889	3,629	בינוי ונדל"ן
1	-	135	100	35	חשמל ומים
5	57	2,599	1,396	1,203	מסחר
2	5	297	27	270	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
* -	3	579	351	228	תחבורה ואחסנה
-	5	585	250	335	תקשורת ושרותי מחשב
1	32	8,572	4,909	3,663	שרותים פיננסיים
4	13	1,328	528	800	שרותים עסקיים אחרים
* -	2	525	214	311	שרותים ציבוריים וקהילתיים
(1)	60	3,311	-	3,311	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
12	53	2,609	1,467	1,142	אנשים פרטיים - אחר
83	651	35,144	16,426	18,718	סך הכל בגין פעילות לווים בארץ **
-	-	121	49	72	בגין פעילות לווים בחו"ל **
83	651	35,265	16,475	18,790	סך הכל כללי

סיכון אשראי שנכלל בענפי המשק השונים:

15	-	94	-	94	תנועות התיישבות ⁽⁴⁾
-	-	127	34	93	רשויות מקומיות ⁽⁵⁾

* סכומים נמוכים מ- 500 אלפי ש"ח.
** סוג מחדש.

- (1) אשראי לציבור, כולל השקעות באיגרות חוב של הציבור בסך 797 מיליון ש"ח ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים כנגד הציבור בסך 423 מיליון ש"ח.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
- (3) יתרות חובות בעייתיים בניכוי אשראי המכוסה בבטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות לווה וקבוצת לווים. כולל רכיבי סיכון חוץ מאזני.
- (4) קיבוצים ומושבים, ארגונים איזוריים וארציים ותאגידיים שבשליטת תנועות התיישבות.
- (5) לרבות תאגידיים בשליטתם.

סיכון האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי הפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

תוספת ז'

תמצית מאזן מאוחד לוסף כל רבעון בשנים 2007 - 2008
סכומים מדווחים

	2007				2008				שנה
	1	2	3	4	1	2	3	4	
	ברליוני ש"ח				ברליוני ש"ח				
נכסים									
מזומנים ופקדונות בבנקים	3,556	4,927	4,374	4,710	4,915	5,676	4,335	5,146	
ניירות ערך	7,061	7,113	7,831	8,051	6,253	6,102	5,584	6,920	
ניירות ערך שנשאלו	39	35	63	-	-	43	34	11	
אשראי לציבור	18,089	18,120	17,751	17,503	17,840	18,638	19,314	18,539	
השקעה בחברות מוחזקות	23	20	18	16	16	17	16	16	
בנינים וציוד	324	321	320	327	327	333	336	356	
נכסים אחרים	635	916	1,142	1,015	1,617	1,136	1,422	3,115	
	<u>29,727</u>	<u>31,452</u>	<u>31,499</u>	<u>31,622</u>	<u>30,968</u>	<u>31,945</u>	<u>31,041</u>	<u>34,103</u>	סך כל הנכסים
התחייבויות והון									
פקדונות הציבור	25,618	27,123	26,782	26,713	25,777	26,512	26,032	27,799	
פקדונות מבנקים	194	256	339	516	359	886	124	177	
פקדונות הממשלה	10	2	2	2	1	2	1	1	
כתבי החתיכות נדחים ותעודות פקדון	1,170	1,148	1,194	1,295	1,231	1,346	1,356	1,323	
התחייבויות אחרות	1,225	1,373	1,630	1,510	1,991	1,569	1,931	3,234	
סך כל ההתחייבויות	28,217	29,902	29,947	30,036	29,359	30,315	29,444	32,534	
הון עצמי	1,510	1,550	1,552	1,586	1,609	1,630	1,597	1,569	
סך כל ההתחייבויות והון	<u>29,727</u>	<u>31,452</u>	<u>31,499</u>	<u>31,622</u>	<u>30,968</u>	<u>31,945</u>	<u>31,041</u>	<u>34,103</u>	

תוספת ח'

תמצית דוח רווח והפסד מאוחד לפי רבעונים בשנים 2007 - 2008
סכומים מדווחים

2007				2008			
1	2	3	4	1	2	3	4
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
150	165	144	154	141	166	142	131
20	27	18	15	10	17	22	45
130	138	126	139	131	149	120	86
59	56	60	61	60	57	61	63
18	3	2	7	1	5	(3)	(6)
3	5	5	4	4	3	3	3
80	64	67	72	65	65	61	60
95	78	84	87	94	87	82	100
22	23	22	28	24	26	28	27
42	41	41	36	38	37	43	43
159	142	147	151	156	150	153	170
51	60	46	60	40	64	28	(24)
29	25	9	30	16	29	14	(3)
22	35	37	30	24	35	14	(21)
2	* -	(2)	(1)	-	2	-	-
24	35	35	29	24	37	14	(21)
5	1	(3)	-	-	-	-	* -
29	36	32	29	24	37	14	(21)

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים הפרשה לחובות מסופקים רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים

הכנסות תפעוליות ואחרות
עמלות תפעוליות רווח (הפסד) מהשקעה במניות, נטו הכנסות אחרות סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות

הוצאות תפעוליות ואחרות
משכורות והוצאות נלוות אחזקה ופחת בנינים וציוד הוצאות אחרות סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מיסים הפרשה למיסים על הרווח (הפסד) מפעולות רגילות רווח (הפסד) מפעולות רגילות לאחר מיסים חלקו של הבנק ברווחים (הפסדים) נטו מפעולות רגילות של חברות מוחזקות לאחר מיסים רווח (הפסד) נקי מפעולות רגילות רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים רווח (הפסד) נקי

רווח למניה רגילה (ש"ח)

0.40	0.60	0.58	0.50	0.40	0.64	0.22	(0.35)
0.09	0.01	(0.05)	-	-	-	-	-
0.49	0.61	0.53	0.50	0.40	0.64	0.22	(0.35)

רווח בסיסי: רווח (הפסד) נקי מפעולות רגילות רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים סך הכל

0.40	0.60	0.58	0.50	0.40	0.64	0.22	(0.35)
0.09	0.01	(0.05)	-	-	-	-	-
0.49	0.61	0.53	0.50	0.40	0.64	0.22	(0.35)

רווח מדולל: רווח (הפסד) נקי מפעולות רגילות רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים סך הכל

* סכומים נמוכים מ - 500 אלפי ש"ח.

הצהרה (Certification)

אני, חיים פרייליכמן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2008 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המדווחים המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי. וכן:
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיענו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן

5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:

- (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
- (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

חיים פרייליכמן
מנהל כללי ראשי
26 בפברואר 2009

הצהרה (Certification)

אני, נטע אברהמוב ביטן, מצהירה כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2008 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המדווחים המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי. וכן:
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיענו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן

5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:

- (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
- (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

נטע אברהמוב ביטן
חשבונאית ראשית
26 בפברואר 2009

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון וההנהלה של בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן, "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של בטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2008, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק סומך חייקין, כפי שצוין בדוח שלהם בעמוד מספר 143 אשר בו נכללה חוות דעת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008.

נטע אברהמוב ביטן
חשבונאית ראשית

חיים פרייליכמן
מנהל כללי ראשי

זאב אבולס
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח לפרסום: 26 בפברואר 2009.

עמוד	תוכן העניינים
143	דוחות ראי החשבון המבקרים
	הדוחות הכספיים
146	מאזנים
148	דוחות רווח והפסד
149	דוח על השינויים בהון העצמי
150	דוחות על תזרימי המזומנים
152	באורים לדוחות הכספיים

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של בנק אגוד לישראל בע"מ - בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית של בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן - הבנק) על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). הדירקטוריון והנהלת הבנק אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי, ולהערכת האפקטיביות של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעת על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקנים של המועצה לפיקוח על החשבונאות של חברות ציבוריות (Public Company Accounting Oversight Board (ארה"ב)), כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע כדי להשיג מידה סבירה של בטחון בדבר שאלת קיומה של בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי, מכל הבחינות המהותיות. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון לקיומה של חולשה מהותית, בדיקה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו כי הם נחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית של בנק על דיווח כספי הינה תהליך המתוכנן כדי לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP), להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. בקרה פנימית של בנק על דיווח כספי כוללת את המדיניות והנהלים אשר: (1) שייכים לשמירת רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות באופן מדויק ונאות את העסקאות וההעברות של נכסי הבנק; (2) מספקים מידה סבירה של בטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ושתקבולים ותשלומים של הבנק נעשים רק בהתאם להרשאות של הנהלת הבנק והדירקטורים שלו; ו- (3) מספקים מידה סבירה של בטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה לא מורשים של נכסי הבנק, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עלולה שלא למנוע או שלא לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, ההשלכות של הערכת אפקטיביות כלשהי על תקופות עתידיות נתונות לסיכון שבקרות עלולות להפוך לבלתי מתאימות בגלל שינויים בתנאים, או שרמת הציות למדיניות או לנהלים עלולה להידרדר.

לדעתנו, הבנק קיים, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973 ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי ההנחיות של המפקח על הבנקים, את המאזנים המצורפים של הבנק לימים 31 בדצמבר 2008 ו- 2007 ואת המאזנים המאוחדים לאותם תאריכים ואת דוחות רווח והפסד, הדוחות על השינויים בהון העצמי והדוחות על תזרימי המזומנים - של הבנק ומאוחדים - לכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן נסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008, והדוח שלנו מיום 26 בפברואר 2009 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל.

סומך חייקין
רואי חשבון

26 בפברואר 2009

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של בנק אגוד לישראל בע"מ - דוחות כספיים שנתיים

ביקרנו את המאזנים המצורפים של בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן - הבנק) לימים 31 בדצמבר 2008 ו-2007 ואת המאזנים המאוחדים לאותם תאריכים ואת דוחות רווח והפסד, הדוחות על השינויים בהון העצמי והדוחות על תזרימי המזומנים - של הבנק ומאוחדים - לכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן נסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של הבנק. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות שאוחדו אשר נכסיהן הכלולים באיחוד מהווים כ-0.08% מכלל הנכסים המאוחדים לימים 31 בדצמבר 2008 ו-2007, ורווחיהן מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים וההכנסות התפעוליות והאחרות מהווים כ-1.17%, כ-1.27% וכ-1.53% מכלל הרווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים וההכנסות התפעוליות והאחרות בדוח רווח והפסד המאוחד לשלוש השנים שהאחרונה שבהן נסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008. כמו כן, לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של החברות הכלולות אשר ההשקעה בהן מהווה כ-0.05% מכלל הנכסים במאוחד לימים 31 בדצמבר 2008 ו-2007, וחלק הבנק ברווח (הפסד) נקי שלהן מהווה כ-2.94%, כ-0.69% וכ-0.40% מהרווח הנקי לשלוש השנים שהאחרונה שבהן נסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות, מבוססת על דוחות רואי חשבון אחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התש"ל"ג - 1973 ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של הבנק וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי - של הבנק ובמאוחד לימים 31 בדצמבר 2008 ו-2007 ואת תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים - של הבנק ובמאוחד - לכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן נסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008 בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP). כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

ביקרנו גם, בהתאם לתקנים של המועצה לפיקוח על החשבונאות של חברות ציבוריות (Public Company Accounting Oversight Board) (ארה"ב), כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים, את הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה-COSO Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, והדוח שלנו מיום 26 בפברואר 2009 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על הדוחות הכספיים הנ"ל.

מבלי לסייג את חוות דעתנו, אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 17.ג.(11).ג.(1) בדוחות הכספיים בדבר התחייבויות תלויות בקשר להגשת תובענה ייצוגית.

סומך חייקין
רואי חשבון

26 בפברואר 2009

מאזנים ליום 31 בדצמבר
 סכומים מדווחים

הבנק		מאוחד		באור	
2007	2008	2007	2008		
				במיליוני ש"ח	
					נכסים
4,710	5,146	4,710	5,146	2	מזומנים ופקדונות בבנקים
7,908	6,779	8,051	6,920	3	ניירות ערך
-	11	-	11		ניירות ערך שנשאלו
17,436	18,467	17,503	18,539	4	אשראי לציבור
450	465	16	16	5	השקעות בחברות מוחזקות
327	356	327	356	6	בנינים וציוד
1,006	3,111	1,015	3,115	7	נכסים אחרים
31,837	34,335	31,622	34,103		סך כל הנכסים

זאב אבלס יושב ראש הדירקטוריון

ישעיהו לנדאו סגן יושב ראש הדירקטוריון

חיים פרייליכמן מנהל כללי ראשי

נטע אברהמוב ביטן חשבונאית ראשית

תאריך אישור הדוחות הכספיים: 26 בפברואר 2009.
 הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

<u>הבנק</u>		<u>מאוחד</u>		<u>באור</u>	
<u>2007</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>		
				במיליוני ש"ח	
27,605	28,817	26,713	27,799	8	התחייבויות והון
516	177	516	177	9	פקדונות הציבור
2	1	2	1		פקדונות מבנקים
474	389	1,295	1,323	10	פקדונות הממשלה
1,654	3,382	1,510	3,234	11	כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
					התחייבויות אחרות
<u>30,251</u>	<u>32,766</u>	<u>30,036</u>	<u>32,534</u>		סך כל ההתחייבויות
1,586	1,569	1,586	1,569	12	הון עצמי
<u><u>31,837</u></u>	<u><u>34,335</u></u>	<u><u>31,622</u></u>	<u><u>34,103</u></u>		סך כל ההתחייבויות וההון

דוחות רווח והפסד לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר

סכומים מדווחים

הבנק			מאוחד			באור	
2006	2007	2008	2006	2007	2008		
במיליוני ש"ח							
520	586	549	539	613	580	21	רווח מפעילות מימון לפני
81	80	93	82	80	94	ג.4	הפרשה לחובות מסופקים
439	506	456	457	533	486		הפרשה לחובות מסופקים
הכנסות תפעוליות ואחרות							
212	231	236	217	236	241	22	עמלות תפעוליות
19	27	(5)	31	30	(3)	23	רווח (הפסד) מהשקעה במניות, נטו
4	6	4	17	17	13	24	הכנסות אחרות
235	264	235	265	283	251		סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות
הוצאות תפעוליות ואחרות							
321	336	356	329	344	363	25	משכורות והוצאות נלוות
82	94	104	83	95	105		אחזקה ופחת בנינים וציוד
154	161	161	157	160	161	26	הוצאות אחרות
557	591	621	569	599	629		סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
117	179	70	153	217	108		רווח מפעולות רגילות לפני מיסים
60	82	44	74	93	56	27	הפרשה למיסים על הרווח
57	97	26	79	124	52		מפעולות רגילות
23	26	28	*	(1)	2	ג.5	רווח מפעולות רגילות לאחר מיסים
80	123	54	79	123	54		חלקו של הבנק ברווחים (הפסדים) נטו מפעולות רגילות של חברות מוחזקות לאחר מיסים
41	3	*	42	3	*	28	רווח נקי מפעולות רגילות
121	126	54	121	126	54		רווח נקי לאחר מיסים
רווח למניה רגילה (ש"ח)							
1.46	2.08	0.91	1.44	2.08	0.91	א'28	רווח בסיסי:
0.74	0.06	-	0.76	0.06	-		רווח נקי מפעולות רגילות
2.20	2.14	0.91	2.20	2.14	0.91		רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים
רווח מדולל:							
1.45	2.08	0.91	1.42	2.08	0.91		רווח נקי מפעולות רגילות
0.73	0.06	-	0.76	0.06	-		רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים
2.18	2.14	0.91	2.18	2.14	0.91		סך הכל

* סכום נמוך מ - 500 אלפי ש"ח.

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוח על השינויים בהון העצמי

סכומים מדווחים

סך הכל הון עצמי	דיבידנד שהוצע לאחר תאריך המאזן	עודפים ⁽²⁾	הטבות בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן ⁽¹⁾	תקבולים בגין אופציות	הון מניות ופרמיה	במיליוני ש"ח
1,222	-	592	24	13	34	559	יתרה ליום 1 בינואר 2006
210	-	-	-	-	(26)	236	מימוש אופציות למניות
-	-	-	-	-	(8)	8	אופציות שפקעו
1	-	-	1	-	-	-	הטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות (3)
(3)	-	-	-	(3)	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן
37	-	-	-	37	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה שסווגו מחדש לדוח רווח והפסד
(16)	-	-	-	(16)	-	-	השפעת המס המתייחס
121	-	121	-	-	-	-	רווח נקי בשנת החשבון
-	100	(100)	-	-	-	-	דיבידנד שהוכרז
1,572	100	613	25	31	-	803	יתרה ליום 31 בדצמבר 2006
2	-	-	2	-	-	-	הטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות (3)
(73)	-	-	-	(73)	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן
47	-	-	-	47	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה שסווגו מחדש לדוח רווח והפסד
12	-	-	-	12	-	-	השפעת המס המתייחס
126	-	126	-	-	-	-	רווח נקי בשנת החשבון
(100)	(100)	-	-	-	-	-	דיבידנד ששולם
1,586	-	739	27	17	-	803	יתרה ליום 31 בדצמבר 2007
(1)	-	-	(1)	-	-	-	הטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות (3)
(150)	-	-	-	(150)	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן
38	-	-	-	38	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה שסווגו מחדש לדוח רווח והפסד
42	-	-	-	42	-	-	השפעת המס המתייחס
54	-	54	-	-	-	-	רווח נקי בשנת החשבון
1,569	-	793	26	(53)	-	803	יתרה ליום 31 בדצמבר 2008

(1) ראה באור 1.ז.1(ג).

(2) בהתייחס להגבלה בחלוקת דיבידנד ראה באור 12.ב.

(3) ראה באור 14א.

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על תזרימי המזומנים לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר

סכומים מדווחים

הבנק			מאוחד			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
121	126	54	121	126	54	תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
						רווח נקי לשנה
						התאמות הדרושות כדי להציג את המזומנים מפעולות: חלקו של הבנק בהפסדים (ברווחים) בלתי מחולקים מפעולות רגילות של חברות מוחזקות
(18)	(19)	(18)	-	4	(2)	חלקו של הבנק ברווחים מפעולות בלתי רגילות של חברות מוחזקות
(41)	(1)	-	-	-	-	ירידת ערך בניינים וציוד
-	2	-	-	2	-	רווח ממכירת השקעה בחברה כלולה
-	-	-	-	(1)	-	פחת על בניינים וציוד
29	37	37	29	37	37	הפרשה לחובות מסופקים
81	80	93	82	80	94	רווח ממכירת ניירות ערך זמינים למכירה, נטו
(31)	(49)	(36)	(37)	(47)	(33)	הפסד (רווח) שמומש ושטרם מומש מהתאמות לשווי הוגן של ניירות ערך למסחר, נטו
(10)	(5)	1	(10)	(5)	1	רווח ממימוש בניינים וציוד מיסים נדחים, נטו
-	(2)	-	-	(2)	-	הפרשי התאמה שנכללו בפעולות השקעה ומימון
29	9	(15)	29	9	(15)	פצווי פרישה - קיטון בעודף העתודה על היעודה
(38)	(31)	(136)	(37)	(18)	(112)	קיטון (גידול) בנכסים אחרים, נטו
(2)	2	37	(2)	2	37	גידול (קיטון) בהתחייבויות אחרות, נטו
244	(60)	(2,051)	252	(60)	(2,043)	הטבה בגין הקצאת אופציות
(509)	435	1,680	(496)	427	1,676	
1	2	(1)	1	2	(1)	
(144)	526	(355)	(68)	556	(307)	מזומנים, נטו, מפעילות (לפעילות) שוטפת
						תזרימי מזומנים לפעילות בנכסים
(5,661)	(8,360)	(7,741)	(5,758)	(8,442)	(7,805)	רכישת ניירות ערך זמינים למכירה
-	-	(11)	-	-	(11)	רכישת ניירות ערך שנשאלו תמורה ממימוש ניירות ערך זמינים למכירה
5,010	6,399	8,508	5,112	6,422	8,533	תמורה מפדיון ניירות ערך זמינים למכירה
167	342	814	184	377	846	תמורה ממכירה פקדונות בבנקים, נטו
(134)	144	26	(134)	144	26	ניירות ערך למסחר, נטו
(567)	(305)	78	(567)	(304)	78	אשראי לציבור, נטו
(1,859)	(71)	(1,576)	(1,875)	(79)	(1,582)	אשראי לממשלה, נטו
30	31	-	30	31	-	תמורה ממימוש ומפדיון השקעות בחברות כלולות
-	-	-	4	16	-	רכישת בניינים וציוד
(22)	(43)	(55)	(22)	(43)	(55)	תמורה ממימוש בניינים וציוד
2	7	-	2	7	-	השקעות בחברות מוחזקות
(14)	-	-	-	-	2	קבלת דיבידנד
-	-	-	4	1	-	קבלת דיבידנד מחברה מאוחדת
11	-	-	-	-	-	
(3,037)	(1,856)	43	(3,020)	(1,870)	32	מזומנים, נטו, מפעילות (לפעילות) בנכסים

דוחות על תזרימי המזומנים לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר (המשך)

סכומים מדווחים

הבנק			מאוחד			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
		1,212			1,086	תזרימי מזומנים מפעילות
3,511	1,959		3,383	1,373		בהתחייבויות ובהון
(66)	426	(339)	(66)	426	(339)	פקדונות הציבור, נטו
27	(33)	(1)	27	(33)	(1)	פקדונות מבנקים, נטו
14	45	-	49	615	94	פקדונות הממשלה, נטו
(137)	(137)	(98)	(137)	(137)	(103)	הנפקת כתבי התחייבות ותעודות פקדון
-	(100)	-	-	(100)	-	פדיון כתבי התחייבות ותעודות פקדון
210	-	-	210	-	-	דיבידנד ששולם לבעלי מניות
						מימוש אופציות למניות
3,559	2,160	774	3,466	2,144	737	מזומנים, נטו, מפעילות
						בהתחייבויות ובהון
378	830	462	378	830	462	גידול במזומנים
3,198	3,576	4,406	3,198	3,576	4,406	יתרת מזומנים לתחילת השנה
3,576	4,406	4,868	3,576	4,406	4,868	יתרת מזומנים לסוף השנה

נספח א' - פעולות בנכסים ובהתחייבויות שלא במזומן:

1. בשנת 2008 - הועברו ניירות ערך בסך 452 מיליון ש"ח, נטו, מאשראי לציבור לתיק הזמין למכירה עקב השאלת ניירות ערך במאוחד ובבנק (בשנים 2007 ו-2006 הועברו ניירות ערך בסך 234 ו-81 מיליון ש"ח, נטו בהתאמה מהתיק הזמין למכירה לאשראי לציבור עקב השאלת ניירות ערך במאוחד ובבנק).
2. בשנת 2007 הועברו ניירות ערך מהתיק למסחר לתיק הזמין למכירה בסך 48 מיליון ש"ח במאוחד ובסך 48 מיליון ש"ח בבנק (2006 - 47 מיליון ש"ח במאוחד ו-32 מיליון ש"ח בבנק).
3. בשנת 2008 נרכשו נכסים בסך של 11 מיליון ש"ח שלא כנגד מזומן (בשנת 2007 - 6 מיליון ש"ח, בשנת 2006 - 6 מיליון ש"ח).

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי

- (1) הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לגילוי דעת של לשכת רואי חשבון בישראל ותקני חשבונאות של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר עריכת דוח כספי שנתי של תאגיד בנקאי.
- (2) בחלק מסעיפי הדוחות הכספיים בהם אין שוני מהותי בין נתוני הבנק לבין הנתונים במאוחד, מתייחסים אותם באורים לדוחות הכספיים לנתונים המאוחדים בלבד.

ב. דוחות כספיים בסכומים מדווחים

- (1) בחודש אוקטובר 2001 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 12 בדבר "הפסקת ההתאמה של דוחות כספיים". בהתאם לתקן זה, ובהתאם לתקן חשבונאות מספר 17 שפורסם בחודש דצמבר 2002, הופסקה ההתאמה של הדוחות הכספיים לאינפלציה החל מיום 1 בינואר 2004. עד ליום 31 בדצמבר 2003, המשיך הבנק לערוך דוחות מותאמים, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים על בסיס הכללים שנקבעו בגילוי דעת 36 של לשכת רואי חשבון בישראל. הבנק מיישם את הוראות התקן ולפיכך הופסקה, כאמור, ההתאמה החל מיום 1 בינואר 2004. הסכומים המותאמים הכלולים בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2003 שימשו נקודות מוצא לדיווח הכספי בסכומים מדווחים.
- (2) הבנק ערך את דוחותיו הכספיים בעבר על בסיס העלות ההיסטורית המותאמת למדד המחירים לצרכן. הסכומים המותאמים, כאמור, שנכללו בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2003 שימשו נקודת מוצא לדיווח הכספי נומינלי החל מיום 1 בינואר 2004. תוספות שבוצעו במהלך התקופה נכללו בערכים נומינליים. לפיכך, הדוחות הכספיים לתאריכים ולתקופות דיווח שאחרי 31 בדצמבר 2003 מוצגים בסכומים מדווחים בהתאם לתקני חשבונאות של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות והוראות המפקח על הבנקים.
- (3) סכומי הנכסים הלא כספיים אינם מייצגים בהכרח שווי מימוש או שווי כלכלי עדכני, אלא רק את הסכומים המדווחים של אותם נכסים.
- (4) בדוחות הכספיים "עלות" משמעותה עלות בסכום מדווח.

ג. הגדרות

- (1) חברות מאוחדות - חברות, שדוחותיהן מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות הבנק.
- (2) חברות כלולות - חברות, שהשקעת הבנק בהן כלולה, במישרין או בעקיפין, בדוחות הבנק על בסיס השווי המאזני.
- (3) חברות מוחזקות - חברות מאוחדות או חברות כלולות.
- (4) צדדים קשורים - כמשמעותם בגילוי דעת מספר 29 של לשכת רואי חשבון בישראל.
- (5) בעלי עניין - כמשמעותם בפסקה (1) להגדרת "בעל עניין" בתאגיד בסעיף 1 לחוק ניירות ערך.
- (6) בעלי שליטה - כמשמעותם בתקנות ניירות ערך (הצגת פעולות בין תאגיד לבין בעל שליטה בו בדוחות הכספיים), תשנ"ו-1996.
- (7) מדד - מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- (8) סכום מותאם - סכום נומינלי היסטורי שהותאם למדד בגין חודש דצמבר 2003 בהתאם להוראות גילוי דעת של לשכת רואי חשבון בישראל.
- (9) סכום מדווח - סכום מותאם למועד המעבר (31 בדצמבר 2003), בתוספת סכומים בערכים נומינליים, שנוספו לאחר מועד המעבר, ובניכוי סכומים שנגרעו לאחר מועד המעבר.
- (10) דיווח כספי מותאם - דיווח כספי המבוסס על הוראות גילוי דעת של לשכת רואי החשבון בישראל.
- (11) דיווח כספי נומינלי - דיווח כספי המבוסס על סכומים מדווחים.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. עקרונות הדיווח

(1) מאזנים:

- א. פריטים לא כספיים מוצגים בסכומים מדווחים.
- ב. פריטים כספיים מוצגים במאזן בערכים נומינליים היסטוריים לתאריך המאזן.
- ג. שווין המאזני של השקעות בחברות מוחזקות נקבע על בסיס הדוחות הכספיים המדווחים של חברות אלו.

(2) דוחות רווח והפסד:

- א. חלק הבנק בתוצאות הפעילות של חברות מוחזקות נקבע על בסיס הדוחות הכספיים המדווחים של חברות אלו.
- ב. הכנסות והוצאות הנובעות מפריטים לא כספיים או מהפרשות הכלולות במאזן נגזרות מהתנועה בין סכום מדווח ביתרת פתיחה לבין סכום מדווח ביתרת סגירה.
- ג. יתר מרכיבי דוח רווח והפסד מוצגים בערכים נומינליים.

(3) דוח על השינויים בהון העצמי:

דיבידנד שהוכרז או שולם בפועל בתקופת הדיווח מוצג בערכים נומינליים.

(4) נתונים של הבנק בערכים נומינליים היסטוריים לצורכי מס ניתנים בביאור 30.

ה. איחוד הדוחות הכספיים

(1) הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים המבוקרים של הבנק וכן דוחות כספיים של חברות בהן מתקיימת שליטה של הבנק. הדוחות הכספיים של הבנק בלבד כוללים את הנכסים, ההתחייבויות ותוצאות הפעולות של חברות נכסים ושירותים של הבנק, שהינן בשליטתו המלאה.

(2) לצורך האיחוד הובאו בחשבון הסכומים הכלולים בדוחות הכספיים של חברות שאוחדו, לאחר תיאומים המתחייבים מיישום כללי חשבונאות אחידים הנקוטים בידי הקבוצה.

(3) יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות בין החברות שאוחדו בוטלו.

(4) הבנק מיישם את הוראות תקן חשבונאות מספר 20 (מתקון) בדבר "הטיפול החשבונאי במוניטין ובנכסים בלתי מוחשיים של חברה מוחזקת" (להלן- "התקן"), למעט הפסקת הפחתת המוניטין ולמעט זקיפת מוניטין שלילי הנוצר בעת רכישת עסקים לרווח והפסד כדלקמן:

א. עודף עלות הרכישה של השקעה בחברה בת על חלקו של הבנק בשוויים ההוגן של נכסיה הניתנים לזיהוי (לרבות נכסים בלתי מוחשיים) בניכוי שוויין ההוגן של התחייבויותיה הניתנים לזיהוי (לאחר ייחוס מסוים) במועד הרכישה הוא מוניטין.

ב. בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, המוניטין ימשיך להיות מופחת על פני תקופה של 10 שנים, אלא אם המפקח על הבנקים התיר אחרת.

(5) עסקאות מסוימות מבוצעות באמצעות ישויות למטרה מיוחדת (SPEs) אשר אינן בעלות הבנק. הבנק מיישם כללים והנחיות שנקבעו בפרסום אמריקאי FIN 46R אשר מגדיר ישויות בעלות זכויות משתנות (VIEs) וקובע כי בהיעדר שליטה ברורה באמצעות זכויות הצבעה, הצד המעורב ב-VIE נדרש לאחדה בדוחותיו הכספיים בתנאי שהוא עונה להגדרת הנהנה העיקרי.

הנהנה העיקרי הוא צד שמחזיק בזכויות משתנות ב-VIE אשר חושפות אותו למרבית ההפסדים הצפויים או למרבית הרווחים השאריטיים בישות. לעניין זה, זכויות משתנות הן זכויות ומחויבויות המקנות רווחים או הפסדים כלכליים משינויים בשווי הנכסים וההתחייבויות של ה-VIE.

הקביעה האם הישות מהווה VIE והאם הבנק הינו נהנה עיקרי ולכן נדרש לאחדה מבוצעת ביום שבו הבנק נהיה מעורב לראשונה בישות. כמו כן, מבוצעת בחינה מחדש בקרות מספר מקרים בתקופות עוקבות לתקופת המעורבות לראשונה כדוגמת שינוי במסמכי ההקמה של ה-VIE, רכישות נכסים נוספים או לקיחת פעילויות נוספות על ידי ה-VIE, מכירה, ירידה בזכויות המקוריות שהוא מחזיק בישות וכדומה.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. מטבע חוץ והצמדה

(1) נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן. נכסים והתחייבויות הצמודים למדד, נכללו לפי תנאי ההצמדה שנקבעו לגבי כל יתרה.

(2) עסקאות במטבע חוץ

עסקאות במטבע חוץ מתורגמות למטבע הפעילות לפי שער החליפין, אשר פורסם על ידי בנק ישראל, שבתוקף בתאריכי העסקאות. נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ בתאריך הדיווח, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף לאותו יום. הפרשי שער בגין הסעיפים הכספיים הנו הפרש שבין העלות המופחתת במטבע הפעילות בתחילת התקופה, כשהוא מתואם לריבית האפקטיבית ולתשלומים במשך התקופה לבין העלות המופחתת במטבע חוץ מתורגמת לפי שער החליפין לסוף התקופה. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבעות חוץ הנמדדים לפי שווי הוגן, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף ביום בו נקבע השווי הוגן. הפרשי שער הנובעים מתרגום מחדש מוכרים ברווח והפסד, פרט להפרשים הנובעים מתרגום מחדש של מכשירים הוניים לא כספיים המסווגים כזמינים למכירה, התחייבויות פיננסיות המוגדרות השקעות בפעילות חוץ או גידורי תזרים מזומנים, אשר מוכרים ישירות בהון העצמי.

(3) להלן פרטים על שערי החליפין היציגים ועל מדד המחירים לצרכן ושיעור השינוי בהם:

שער השינוי בשנת			31 בדצמבר	31 בדצמבר	31 בדצמבר	
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
%	%	%	שקל חדש	שקל חדש	שקל חדש	
						שער החליפין של-
(8.2)	(9.0)	(1.1)	4.225	3.846	3.802	הדולר של ארה"ב
2.2	1.7	(6.4)	5.564	5.659	5.297	האירו
4.4	(7.0)	(28.0)	8.288	7.710	5.548	הליש"ט
(1.0)	(1.3)	4.2	3.465	3.420	3.565	הפר"ש
						נקודות
			נקודות	נקודות	נקודות	
						מדד המחירים לצרכן -
						לחודש נובמבר
(0.3)	2.8	4.5	99.1	101.9	106.5	(מדד "ידוע")
						לחודש דצמבר
(0.1)	3.4	3.8	99.1	102.5	106.4	(מדד "בגין")

ז. ניירות ערך

(1) ניירות הערך של הבנק מסווגים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים כדלקמן:
 א. "אגרות חוב מוחזקות לפדיון" - אגרות חוב שלבנק יש כוונה ויכולת להחזיקן עד לפדיון. אגרות החוב מוצגות לפי עלותן ליום הדיווח המהווה את הערך הנקוב בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה או שער שנצברו וכן מרכיב הניכיון או הפרמיה שנוצר ברכישה וטרם הופחת. ההכנסות מאגרות החוב לפדיון נזקפות לדוח רווח והפסד על בסיס צבירה.
 ב. "ניירות ערך למסחר" - ניירות ערך אשר נרכשו ומוחזקים במטרה למוכרם בתקופה הקרובה. ניירות הערך מוצגים לפי שווי השוק ביום הדיווח. רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי השוק, נזקפים לדוח רווח והפסד.
 ג. "ניירות ערך זמינים למכירה" - ניירות ערך אשר לא סווגו בשתי הקטגוריות האחרות. אלו כוללים מניות שאינן סחירות המוצגות לפי עלות, אגרות חוב שאינן סחירות לפי עלות מתואמת ואגרות חוב סחירות, ניירות ערך מובנים ומניות המוצגות לפי שווי השוק שלהן. ההכנסות מריבית והפרשי מדד או שער נזקפות לרווח והפסד על בסיס צבירה והפער בין שווי השוק לעלות מופחתת, בניכוי השפעת המס, נזקף לסעיף נפרד במסגרת ההון העצמי "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן". הפרשה לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני נזקפת לדוח רווח והפסד.

(2) ירידת ערך השקעות -

הבנק בוחן מעת לעת באם חלה ירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני בהשקעות שלו בחברות אחרות (במניות ובאגרות חוב). בחינה זאת מתבצעת בהתקיים סממנים, אשר יש בהם כדי להצביע על האפשרות כי ערכן של ההשקעות נפגם, לרבות ירידה במחירי הבורסה, קשיים עסקיים של החברה בה בוצעה ההשקעה, הענף בו היא

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. ניירות ערך (המשך)

פעילה, שינוי בדירוג על ידי סוכנויות דירוג, משך הזמן בו שווי נייר הערך נמוך מעלותו, שווי ואיכות נכסי הבסיס והביטחונות האחרים המגבים את נייר הערך, שיעור ירידות הערך מסך עלות נייר הערך, הערכת כושר ההחזקה, כוונה ויכולת להחזיק את נייר הערך עד להשבה חזויה מלוא העלות ופרמטרים נוספים. ההפחתות להתאמת ערך השקעות אלה, אשר להערכת ההנהלה מתבססת על בחינת מכלול ההיבטים הרלוונטיים ומתן המשקל הראוי להם ואשר אינן בעלות אופי זמני, נזקפות לדוח דווח והפסד. לאחר שבוצעה הפרשה לירידת ערך השקעה, לא מכירים בעליית ערך ההשקעה עד למימושה.

(3) השאלת ניירות ערך -

השאלת ניירות ערך על ידי הבנק לצורך כיסוי מכירה של ניירות ערך בחסר על ידי השואל מוצגת על ידי הבנק כאשראי לציבור כל עוד לא הוחזרו ניירות הערך. השאלת ניירות ערך מלקוח ללקוח בה הבנק משמש כמתווך מוצגת על ידי הבנק בסעיף אשראי לציבור ובסעיף פקדונות הציבור כל עוד לא הוחזרו ניירות הערך.

החל מיום 1 בינואר 2007 מיישם הבנק את חוזר המפקח על הבנקים, אשר קובע תיקון להוראות הדיווח לציבור בדבר "העברות ושירות של נכסים פיננסיים וסילוק של התחייבויות". ההוראות שנקבעו בחוזר זה מאמצות את כללי המדידה והגילוי שנקבעו בתקן אמריקאי FAS 140, כללי חשבונאות להעברות ושירות של נכסים פיננסיים, וסילוק של התחייבויות, לצורך הבחנה בין העברות נכסים פיננסיים שירשמו כמכירה לבין העברות אחרות. לאור זאת, אומץ העיקרון לפיו נכס פיננסי שהועבר יוצג במאזן של הצד השולט בו, בין אם הוא מעביר הנכס ובין הוא מקבל הנכס. לעניין זה, בהוראות מפורטים מבחני השליטה המתייחסים לעסקאות רכש חוזר, השאלה של ניירות ערך, איגוח הלוואות, מכירה והשתתפות בהלוואות. התיקונים להוראות הדיווח לציבור חלים לגבי עסקאות השאלת ניירות ערך, רכש חוזר של ניירות ערך, איגוח נכסים פיננסיים, העברות אחרות של נכסים פיננסיים, מתן שירות לנכסים פיננסיים וסילוק התחייבויות, שבוצעו לאחר 31 בדצמבר 2006 ואשר מנוהלות על פי כללי ניהול הרבות ניהול פיקדונות המרג'ין שנקבעו בנושא בארה"ב וכפי שפורסמו בטיטת ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים. עסקאות שלא עומדות בכללי הניהול כאמור, טופלו לפי הוראות הדיווח לציבור שלפני אימוץ כללי 140 FAS.

לאור האמור לעיל, ניירות ערך שנמכרו בתנאי רכישה חוזרת בהם הבנק לא איבד שליטה על נכס המועבר מטופלים כחוב מובטח. בנוסף לכן על פי הנחיות של המפקח על הבנקים, ניירות ערך מסוימים שנמכרו בתנאי רכישה חוזרת לבנק ישראל מטופלים כחוב מובטח. כלומר, ניירות ערך שנמכרו לא נגרעים מהמאזן בהתאם לכללים האמורים לעיל, וכנגדם הפיקדון של הבטחת השבתו שיעבדו אותם ניירות ערך מוצג בסעיף "ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר".

(4) עסקאות החלפה של ניירות ערך -

עסקאות החלפה של אגרות חוב ממשלתיות צמודות מדד במלוות קצרי מועד (מק"מ) של בנק ישראל במסגרת מכרז על תשואות המק"מ, נרשמו כרכישת מק"מ במחירי המכרז ומכירת אג"ח לפי מחירי שוק.

(5) בטחונות שהופקדו לטובת מסלקות בגין פעילות לקוחות -

ניירות ערך בהם מחזיק הבנק, אשר הופקדו כבטוחות לטובת מסלקת המעוף ומסלקת הבורסה מוצגים במסגרת סעיף "ניירות ערך" לאור מכתב שהופץ בנושא על ידי הפיקוח על הבנקים לתאגידים בנקאיים.

ח. השקעות בחברות מוחזקות

(1) השקעות בחברות כלולות מוצגות לפי שיטת השווי המאזני. בקביעת השווי המאזני של ההשקעות בחברות אלה הובאו בחשבון הסכומים כפי שהם כלולים בדוחות הכספיים של החברות, לאחר תיאומים המתחייבים מיישום כללי חשבונאות מקובלים.

(2) באשר למדיניות הפחתת המוניטין – ראה סעיף ה (4) לעיל.

(3) באשר לירידת ערך השקעות בחברות כלולות – ראה סעיף כא' להלן.

ט. רכוש קבוע

(1) הנכסים הקבועים מוצגים על בסיס העלות בניכוי פחת שנצבר ובניכוי הפסדים מירידת ערך, אם קיימים. העלות כוללת הוצאות הניתנות לייחוס ישיר לרכישת הנכס.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ט. רכוש קבוע (המשך)

- (2) שיפורים ושכלולים נזקפים לעלות הנכסים ואילו הוצאות אחזקה ותיקונים נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.
- (3) בעת ההכרה הראשונית בפריט רכוש קבוע, אומד וכולל הבנק כחלק מעלות הפריט, את העלויות שיוצרו לו בגין מחויבות לפירוק והעברה של הפריט ושיקום המקום שבו הוא ממוקם בערך נוכחי. שינויים במחויבות כאמור, למעט שינויים הנובעים מחלוף הזמן, יתווספו או ינוכו מעלות הנכס בתקופה בה הם מתרחשים. הסכום שינוכה מעלות הנכס לא יעלה על ערכו בספרים. עודף קיטון במחויבות על ערך הנכס בספרים יוכר מיידית בדוח רווח והפסד.
- (4) הבנק מפחית בנפרד כל חלק של רכוש קבוע עם עלות משמעותית ביחס לסך העלות של הפריט, לרבות עלויות של בדיקות תקופתיות משמעותיות. הפחת מחושב לפי שיטת הקו הישר על בסיס משך השימוש המשוער של הנכסים.
- (5) שיפורים במושכר מופחתים לאורך תקופת השכירות, שאינה עולה על אורך חייו הכלכלי של הנכס.
- (6) החל מיום 1 בינואר 2007, מיישם הבנק את תקן חשבונאות מספר 27 בדבר רכוש קבוע, של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות. תקן 27 קובע כללים להכרה, למדידה ולגריעה של פריט רכוש קבוע ואת הגילוי הנדרש בגינם. לאחר מועד ההכרה הראשונית, בנק שמיישם את הכללים שנקבעו בתקן 27 בהתאמות שנקבעו בהנחיית המפקח על הבנקים יוכל למדוד את פריט הרכוש הקבוע לפי שיטת העלות בלבד. לפי שיטת העלות, יוצג פריט רכוש קבוע בעלותו, בניכוי פחת שנצבר ובניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו.
- תקן 27 קובע כי לצורך הפחתת הרכוש הקבוע יש להקצות את הסכום שהוכר לראשונה, בהתייחס לפריט רכוש קבוע, לחלקים המשמעותיים שלו ולהפחית בנפרד כל חלק כזה, אולם ניתן לקבץ חלקים שונים של פריט רכוש קבוע בעלי אורך חיים שימושיים ושיטת פחת זהים. על פי הוראות תקן 27, יש לסקור את ערך השייר, אורך החיים השימושיים ושיטת הפחת של נכס לפחות כל שנת כספים.
- בחודש אוגוסט 2007 פורסמה הנחיית המפקח על הבנקים בה נקבעו הוראות ספציפיות בדבר אופן היישום של התקן. בהתאם להנחיית המפקח, למרות שתקן 27 לא חל על פריט תוכנה, יש להציג עלויות פיתוח ו/או רכישת תוכנה במסגרת סעיף "בניינים וציוד" ולא במסגרת "רכוש אחר". כמו כן, במקרים בהם התקן מפנה לתקנים אחרים ו/או עושה שימוש בהגדרות מונחים שטרם אומצו בהוראות הדיווח לציבור, ימשיכו לחול הכללים וההגדרות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף לכך, במקומות בהם נוסח התקן שונה מתקן בינלאומי IAS 16, רכוש קבוע, יחולו הסעיפים כפי שהם מנוסחים בתקן הבינלאומי.
- למעט הטיפול בהכרה באומדן הראשוני של העלויות לפירוק והעברה של הפריט רכוש קבוע ושיקום המקום שבו הוא ממוקם, אימוץ התקן נעשה בדרך של יישום למפרע.

י. נדל"ן להשקעה

החל מיום 1 בינואר 2007, מיישם הבנק את תקן חשבונאות מספר 16 בדבר נדל"ן להשקעה. התקן קובע כללים להכרה, למדידה ולגריעה של נדל"ן להשקעה ואת הגילוי הנדרש בגימו.

התקן קובע, בין היתר, שנדל"ן להשקעה יימדד לראשונה לפי עלות בתוספת עלויות עסקה. כמו כן, על פי הכללים של התקן בהתאמות שנקבעו בהנחיית המפקח על הבנקים, בתקופות עוקבות, על הבנק ליישם את שיטת העלות בלבד לגבי כל פריט הנדל"ן להשקעה שלו. לפי שיטת העלות יוצגו פריט נדל"ן להשקעה לפי עלות בניכוי פחת שנצבר, ובניכוי הפסדים מירידת ערך. פריט הנדל"ן להשקעה מופחתים בקו ישר בשיעור שנתי של 2% ו-6.5%, על בסיס משך השימוש המשוער בהם.

בחודש אוגוסט 2007 פורסמה הנחיית המפקח על הבנקים בה נקבעו הוראות ספציפיות בדבר אופן היישום של התקן. בפרט, על פי ההנחיה במקרים בהם התקן מפנה לתקנים אחרים ו/או עושה שימוש בהגדרות מונחים שטרם אומצו בהוראות הדיווח לציבור, ימשיכו לחול הכללים וההגדרות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף לכך, במקומות בהם נוסח התקן שונה מתקן בינלאומי IAS 40, נדל"ן להשקעה, יחולו הסעיפים כפי שהם מנוסחים בתקן הבינלאומי.

יא. בסיס הכרה בהכנסות ובהוצאות

הכנסות והוצאות כלולות על בסיס צבירה, למעט ריבית על פיגור לווים הנזקפת לדוח רווח והפסד על בסיס הגבייה בפועל. פיצוי מאוצר המדינה עבור פער ריבית בגין הלוואות לזכאי משרד השיכון נזקף לדוח רווח והפסד במשך תקופת פרעון ההלוואות על בסיס שיטת התשואה האחידה.

באשר למדיניות ההכרה בהכנסות והוצאות ממכשירים פיננסיים נגזרים, ראה סעיף יב להלן.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. מכשירים פיננסיים נגזרים

- (1) במסגרת מדיניות ניהול הנכסים וההתחייבויות בבנק, שנועדה, בין השאר, לנהל באופן מבוקר את החשיפה לסיכונים פיננסיים, מבצע הבנק עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים. מכשירים אלה כוללים בין השאר: עסקאות עתידיות, חוזים עתידיים, החלפות פיננסיות, אופציות וכו', שעיקרם הגנה מפני חשיפות בסיסי הצמדה, חשיפות מטבע וחשיפות ריבית.
- (2) בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בדבר "חשבונאות מכשירים נגזרים ופעילות גידור", מוצגים כל הנגזרים, כנכסים או כהתחייבויות במאזן, ויש למדוד אותם לפי שווי הוגן. השינוי בשווי ההוגן של מכשיר נגזר ידווח בדוח רווח והפסד או ייכלל בהון העצמי כמרכיב של רווח והפסד או ייכלל בהון העצמי כמרכיב של רווח כולל אחר, בהתאם לאופן הייעוד של המכשיר הנגזר. השינוי בשווי ההוגן של נגזרים, המגדרים חשיפה לשינוי בשווי הוגן של נכס, התחייבות או התקשרות איתנה, יוכר באופן שוטף בדוח רווח והפסד, כמו גם השינוי בשווי ההוגן של הפריט המגודר, שניתן לייחס אותו לסיכון המגודר. הטיפול החשבונאי בשינוי בשווי ההוגן של נגזרים, המגדרים חשיפה להשתנות תזרים מזומנים מנכס, מהתחייבות או מעסקה חזויה תלוי באפקטיביות של יחסי הגידור.
 - החלק האפקטיבי של השינוי בשווי ההוגן של נגזר, המיועד לגידור תזרים מזומנים מדווח תחילה בהון העצמי (מחוץ לדוח רווח והפסד) כמרכיב של רווח כולל אחר, ואחר כך, כאשר העסקה החזויה משפיעה על דוח רווח והפסד, הוא מסווג מחדש לדוח רווח והפסד.
 - החלק הלא אפקטיבי של השינוי בשווי ההוגן של הנגזר המיועד כנ"ל מוכר מיידית בדוח רווח והפסד. רווח או הפסד מגזר שלא יועד כמכשיר מגדר מוכר בדוח רווח והפסד באופן שוטף.

יג. הפרשה לחובות מסופקים

- (1) הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים הדוחות הכספיים כוללים הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים המשקפות בצורה נאותה, לפי הערכת הנהלה, את ההפסד הגלום בתיק האשראי לרבות חביות בסעיפים חוץ מאזניים. בקביעת נאותות הפרשות, התבססה ההנהלה על הערכת הסיכון המתייחס לתיק האשראי על סמך המידע שבידיה בדבר מצבם הכספי של החייבים, היקף פעילותם והערכת הבטחונות שנתקבלו מהם. הפרשה ספציפית לחובות מסופקים בגין הלוואות לדירור מחושבת על פי עומק הפיגור בהתאם להוראות המפקח על הבנקים. הבנק מיישם את חוזר בנק ישראל, שפורסם ביום 1 בינואר 2006, העוסק בכל הקשור לאופן חישוב ההפרשה לחובות מסופקים לגבי אשראי לדירור.
- (2) מחיקת חובות אבודים מחיקת חובות אבודים מתבצעת לאחר שמוצו הליכים, משפטיים ואחרים, לגבייתם והובהר מעל לכל ספק כי אין סיכוי לגבותם.
- (3) הפרשה כללית והפרשה נוספת בדוחות הכספיים נכללה הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים כלהלן:

לפי הוראות המפקח על הבנקים, יש לשמר בערכים מותאמים את ההפרשה הכללית שהיתה קיימת ליום 31 בדצמבר 1991 בסכום שאינו עולה על 1% מסך חביות הלקוחות לתאריך הנ"ל ויש ליצור הפרשה נוספת לחובות מסופקים, המתבססת על איכות תיק חביות הלקוחות לפי מאפייני סיכון שונים. החל מיום 1 בינואר 2004 נשארה יתרת ההפרשה הכללית בסכומה המדווח.

ההפרשה הנוספת לחובות מסופקים מחושבת על בסיס סכומי האשראי החריגים, בהתאם למאפייני איכות של תיק החביות נקבע בהוראות המפקח על הבנקים. ההפרשה הנוספת לחובות מסופקים הכלולה במאזן עומדת על שיעורי היעד הסופיים המתייחסים להפרשה זו.

היתרה המצטברת של ההפרשה הכללית וההפרשה הנוספת לחובות מסופקים ליום 31 בדצמבר 2008 מהווה כ-0.2% מסך האשראי (כולל סיכון האשראי) אליו מתייחסות ההפרשות (ליום 31 בדצמבר 2007-0.2%).
- (4) ראה סעיף כה(3) להלן לגבי חוזר של המפקח בדבר "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי".

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. התחייבויות תלויות

הטיפול החשבונאי בתביעות משפטיות תלויות נגזר מחוות דעת שמקבלת הנהלת הבנק מיועציה המשפטיים ושעליהן נסמכת ההנהלה אשר קובעת את ההסתברות להתממשות החשיפה לסיכון בתביעות תלויות. התביעות סווגו בהתאם לתחומי ההסתברות להתממשות החשיפה לסיכון כמפורט להלן:

- א. צפוי (Probable) ההסתברות מעל ל- 70%.
- ב. אפשרי (Reasonably possible) ההסתברות מעל 20% וקטנה או שווה ל- 70%.
- ג. קלוש (Remote) ההסתברות קטנה או שווה ל- 20%.

במקרים נדירים קובע הבנק בדוח הכספי שלדעת הנהלת הבנק בהסתמך על יועציה המשפטיים, לא ניתן להעריך את סיכויי ההתממשות של החשיפה לסיכון בגין תביעה רגילה ותביעה שאושרה כייצוגית, וזאת בארבעה דוחות כספיים שפורסמו לאחר שהוגשה תביעה הכוללת בקשה להכרזה כתביעה ייצוגית. בבאור 17ג(11) הוצגו בנפרד תלויות אשר לגביהן אין אפשרות של אומדן סביר של החשיפה בחוות הדעת. הבנק נתן גילוי להליכים משפטיים מהותיים המתנהלים כנגד הבנק וחברות מאוחדות.

טו. פיצויים ופנסיה

- (1) ההתחייבויות לפיצויי פרישה ופנסיה מכוסות על ידי עתודות מתאימות. היעודות בגין פיצויי פרישה מופקדות בקופות גמל לקצבה ולפיצויים.
- (2) ההתחייבות האקטוארית לפנסיה מחושבת על פי שיטת הערכת הטבות הנצברות. שיטה זו משקפת הטבות פרישה על בסיס השירותים שניתנו על ידי העובדים עד לתאריך הדוחות הכספיים ובכך יוצרת הקבלה של עלויות הטבות הפרישה לתקופת מתן השירות על ידי העובד.

טז. מיסים על ההכנסה

- (1) הבנק מיישם את תקן חשבונאות מספר 19 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בדבר "מיסים על ההכנסה". בנושאים מסוימים המתייחסים לטיפול החשבונאי במסים על ההכנסה, לרבות בנושא ההכרה בנכס מסים נדחים בגין הפסדים להעברה והפרשים זמניים, קיימות בהוראת המפקח על הבנקים מגבלות נוספות. בנושאים אלה חלות על הבנק הוראות המפקח על הבנקים.
- (2) מיסים נדחים הבנק והחברות בקבוצה מבצעים יחוס מיסים בשל הפרשים זמניים. הפרשים זמניים הינם הפרשים בין ערכם לצרכי מס של נכסים והתחייבויות לבין ערכם בספרים. יתרות המיסים הנדחים (נכס או התחייבות) מחושבות לפי שיעורי המס שיחולו בעת ניצול המיסים הנדחים, אבעת מימוש הטבות המס, בהתבסס על שיעורי המס וחוקי המס אשר נחקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה, עד תאריך המאזן.

הגורמים העיקריים בגינם לא חושבו מיסים נדחים הן כדלקמן:

- א. הפרש זמני הנוצר בעת ההכרה הראשונית במוניטין.
- ב. הפרש זמני הנוצר בעת ההכרה הראשונית בנכס או התחייבות בעסקה אשר אינה צירוף עסקים ובמועד ההכרה הראשונית אין השפעה על הרווח החשבונאי או על ההכנסה החייבת (הפסד לצורך מס).
- ג. התחייבות מסים נדחים בגין מרכיב ההתאמה של נכסים לא כספיים בני פחת אשר הוגדרו כנכס מוגן בחוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה), התשנ"ב – 1982 ואשר נרכשו לפני כניסתו לתוקף של חוק זה ותקופת הפחתתם היא 20 שנה לפחות מיום הפעלתם.
- ד. השקעות בחלק מהחברות המוחזקות, אשר בכוונת הבנק וביכולתו להחזיק בהן ולא לממשן.
- ה. הטבת מס לקבל בגין הפרשים זמניים כאשר אפשרות מימוש הטבה מוטלת בספק.

(3) הפרשה למיסים

ההפרשה למיסים על הכנסת הבנק, מוסד כספי לצורכי מס ערך מוסף, כוללת מס רווח לפי חוק מס ערך מוסף המוטל על ההכנסה (מס ערך מוסף המוטל על השכר של מוסדות כספיים נכלל בסעיף "משכורות והוצאות נלוות").

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יז. תשלומים מבוססי מניות

הבנק מיישם את תקן חשבונאות מספר 24, "תשלום מבוסס מניות". בהתאם להוראות התקן מכיר הבנק בדוחות הכספיים בעסקאות תשלום מבוסס מניות, כולל עסקאות עם עובדים או צדדים אחרים המסולקות במכשירים הוניים, במזומן, או בנכסים אחרים. עסקאות תשלום מבוסס מניות שבהן מתקבלות סחורות או שירותים תמורת התשלום נרשמות לפי שוויין ההוגן.

הבנק רושם כהוצאת שכר, עם גידול מקביל בהון העצמי, את ההטבה הנוצרת בעת הענקת כתבי אופציה לעובדים, בהתאם לשווי ההוגן של האופציות במועד ההענקה, תוך שימוש במודל בלק ושולס (Black & Scholes). בהתאם למדיניות זו, נפרסת ההטבה הנוצרת לאורך תקופת ההבשלה של כתבי האופציה בהתבסס על הערכות הבנק בדבר מספר האופציות אשר צפוי שיבשילו. כמו כן, הבנק מיישם את הכללים של ההצגה והגילוי שנקבעו בתקן בהתאמות המתחייבות, כפי שנקבעו בהוראות דיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

יח. רווח למניה

הבנק מיישם את תקן חשבונאות מספר 21, "רווח למניה", של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות. בהתאם להוראות התקן, מחשב הבנק את סכומי הרווח הבסיסי למניה לגבי רווח או הפסד, וכן את סכומי הרווח הבסיסי למניה לגבי רווח או הפסד מפעולות נמשכות, המיוחס לבעלי המניות הרגילות. הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת רווח או הפסד, המיוחס לבעלי מניות רגילות, בממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות הקיימות במחזור במהלך התקופה. לצורך חישוב הרווח המדולל למניה תיאם הבנק את הרווח או הפסד, המיוחס לבעלי המניות הרגילות, ואת הממוצע המשוקלל של מספר המניות הקיימות במחזור, בגין ההשפעות של כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות (כדוגמת אגרות חוב להמרה וכתבי אופציה). חלקו של הבנק ברווחי חברות מוחזקות חושב לפי חלקו ברווח למניה של אותן חברות מוחזקות מוכפל במספר המניות שבידי הבנק. כמו כן, הבנק מיישם את הכללים של ההצגה והגילוי שנקבעו בתקן בהתאמות המתחייבות, כפי שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

יט. דוח על תזרימי המזומנים

בדוח זה הוצגו תזרימי מזומנים הנובעים מפעילות המתייחסת הן לנכסים והן להתחייבויות, נטו, למעט תזרימי מזומנים בקשר עם נכסים לא כספיים ובקשר עם ניירות ערך. סעיף המזומנים כולל מזומנים, פקדונות בבנקים ופקדונות בבנק ישראל לתקופה מקורית של עד שלושה חודשים.

כ. שימוש באומדנים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים נדרשת ההנהלה להשתמש באומדנים והערכות לגבי עסקאות או עניינים אשר השפעתם הסופית על הדוחות הכספיים איננה ניתנת לקביעה מדויקת בעת עריכתם. אף שאומדנים או הערכות נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של ההנהלה, השפעתם הסופית של עסקאות או עניינים כאמור עשויה להיות שונה מהאומדנים או מההערכות שנעשו לגביהם.

כא. ירידת ערך נכסים

הבנק מיישם את תקן חשבונאות מספר 15 – ירידת ערך נכסים. התקן קובע נהלים שעל הבנק ליישם כדי להבטיח שנכסיו במאזן המאוחד (שלגביהם חל התקן), לא יוצגו בסכום העולה על סכום בר-ההשבה שלהם, שהינו הגבוה מבין מחיר המכירה נטו לבין שווי השימוש (הערך הנוכחי לאומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לנבוע מהשימוש בנכס וממימושו).

התקן חל על כל הנכסים במאזן המאוחד, למעט נכסי מס ונכסים כספיים (פרט לנכסים כספיים שהם השקעות בחברות מוחזקות שאינן חברות בנות). כמו כן קובע התקן את כללי ההצגה והגילוי לגבי נכסים שחלה ירידה בערכם. כאשר ערכו של נכס במאזן המאוחד עולה על הסכום בר-ההשבה שלו, הבנק מכיר בהפסד מירידת ערך בגובה הפער בין ערכו הפנקסני של נכס לסכום בר-ההשבה שלו. הפסד שהוכר כאמור יבוטל רק אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת סכום בר-ההשבה של הנכס מהמועד בו הוכר ההפסד האחרון מירידת ערך.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. ירידת ערך נכסים(המשך)

הבהרה מספר 1 בדבר הטיפול החשבונאי בירידת ערך השקעה בחברה מוחזקת, שאינה חברה בת. ההבהרה קובעת כי בתקופות הדיווח העוקבות לתקופה בה נוצרה לראשונה הפרשה לירידת ערך בגין חברה מוחזקת, שאינה חברת בת, יש להציג את ההשקעה בחברה המוחזקת על פי הנמוך מבין הסכום בר – ההשבה לבין חשבון ההשקעה לפי שיטת השווי המאזני, כאשר הסכום בר – ההשבה מחושב בכל תקופת דיווח בה קיימים סימנים כי חל שינוי בסכום בר – ההשבה.

הבהרה מספר 6 בדבר הטיפול החשבונאי בירידת ערך נכסים של חברה מוחזקת, שאינה חברה בת, מחייבת קביעת הסכום בר-השבה לגבי כל אחת מהיחידות מניבות מזומנים או מהנכסים המזוהים של החברה הכלולה, לגביהם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך או סימנים המצביעים על כך שהפסד מירידת ערך, שהוכר בשנים קודמות, אינו קיים עוד או קטן. ירידת ערך או עליית ערך תיבחן מנקודת מבטה של החברה המחזיקה. כמו כן, הבנק מיישם את הכללים של ההצגה והגילוי שנקבעו בתקן בהתאמות המתחייבות, כפי שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

ב. פקדונות מובנים

הבנק משווק פקדונות מובנים ללקוחותיו. פקדונות אלה כוללים אופציות משולבות על שיעורי ריבית, בסיסים ומדדים שונים. האופציות הנ"ל נמדדו על בסיס כללי המדידה של מכשירים פיננסיים נגזרים בשונה מהפקדונות המוצגים על בסיס צבירה. הפקדונות, כולל האופציות המשולבות בהם, מוצגים בסעיף פקדונות הציבור. שווי האופציות נזקף לרווח והפסד לאורך חיי הפיקדון.

ג. קיזוז מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות מוצגים במאזן בסכום נטו רק כאשר קיימת לבנק זכות חוקית ניתנת לאכיפה לקיזוז וכן קיימת כוונה לסלק את הנכס והתחייבות על בסיס נטו או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות בו זמנית.

ד. יישום לראשונה של תקני חשבונאות והוראות המפקח על הבנקים

תקן חשבונאות מספר 13 (מתוקן), השפעת השינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ

בחודש מאי 2007 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 13 (המתוקן), "השפעת השינויים בשערי החליפין של מטבע חוץ" העוסק בקביעת מטבע הפעילות של ישות או של פעילויות חוץ של ישות, בתרגום עסקאות במטבע חוץ, בתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ וכן בתרגום דוחות כספיים ממטבע הפעילות למטבע ההצגה. התקן חל על דוחות כספיים לתקופה המתחילה ביום 1 בינואר 2008 או לאחר מכן.

בהתאם לתקן, המונח "מטבע הדיווח" הוחלף בשני מונחים: "מטבע הפעילות" ו"מטבע ההצגה". "מטבע הפעילות" הוגדר כמטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית בה פועלת החברה ואת עסקאותיה. מטבע הפעילות ייקבע בנפרד עבור כל חברה מוחזקת, לרבות חברה כלולה המוצגת על פי שיטת השווי המאזני ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעילותה. "מטבע ההצגה" הוגדר כמטבע לפיו מוצגים הדוחות הכספיים.

התקן קובע כללי תרגום של עסקאות במטבע חוץ באופן הבא: עסקאות במטבע חוץ יתורגמו למטבע הפעילות של הבנק לפי שער החליפין שבתוקף בתאריכי העסקאות. נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ בתאריך הדיווח, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף לאותו יום. הפרשי שער בגין הסעיפים הכספיים הינם הפרש בין העלות המופחתת במטבע הפעילות בתחילת התקופה, כשהוא מתואם לריבית האפקטיבית ולתשלומים במשך התקופה בגין העלות המופחתת במטבע חוץ מתורגמת לפי שער החליפין לסוף התקופה. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבעות חוץ והנמדדים לפי שווי הוגן, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף ביום בו נקבע השווי הוגן. הפרשי שער הנובעים מתרגום מחדש יוכרו ברווח והפסד, פרט להפרשים הנובעים מתרגום מחדש של מכשירים הוניים לא כספיים המסווגים כזמניים למכירה, התחייבויות פיננסיות המגדרות השקעות בפעילות חוץ או גידורי תזרים מזומנים, אשר מוכרים ישירות בהון העצמי. כמו כן, התקן קובע כללים לתרגום של פעילויות חוץ, אופן הטיפול בהפרשי שער הנובעים מתרגום מחדש ומימוש קרן מתרגום מטבע חוץ וכן טיפול ברווחים והפסדים מהפרשי תרגום הנובעים מהלוואות שנתקבלו או שהועמדו לפעילויות חוץ שסילוקן אינו מתוכנן ואינו צפוי בעתיד הנראה לעין.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כד. יישום לראשונה של תקני חשבונאות והוראות המפקח על הבנקים (המשך)

תקן חשבונאות מספר 13 (מתוקן), השפעת השינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ (המשך)

תקן 13 (מתוקן) אשר פורסם בחודש מאי 2007, חל על תאגידים בנקאיים מיום 1 בינואר 2008 ואילך. הוראות התקן ייושמו למפרע בדרך של הצגה מחדש של נתוני השוואה המתייחסים לתקופות קודמות, למעט במצבים מסוימים.

בנושא הטיפול החשבונאי בשלוחות בנקאיות בחו"ל של תאגידים בנקאיים, לרבות אופן הסיווג של שלוחות כאמור נקבעו בהוראות המפקח על הבנקים הוראות ספציפיות. בנושאים אלו חלות על הבנק הוראות המפקח על הבנקים לפיהן שלוחה בחו"ל של תאגיד בנקאי שבהתאם לכללים הקודמים סווגה על ידי התאגיד הבנקאי כזרוע ארוכה תסווג בהתאם לתקן 13 (מתוקן) כפעילות חוץ שמטבע הפעילות שלה זהה למטבע הפעילות של התאגיד הבנקאי.

לאור העובדה שלבנק אין שלוחות בנקאיות בחו"ל של תאגידים בנקאיים, ליישום התקן לראשונה לא הייתה השפעה על הדוחות הכספיים של הבנק.

כה. גילוי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם

(1) תקן חשבונאות מספר 23, הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה

בחודש דצמבר 2006 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 23, "הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל שליטה בה". התקן מחליף את תקנות ניירות ערך (הצגת פעולות בין תאגיד לבין בעל שליטה בו בדוחות הכספיים), התשנ"ו - 1996, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים. התקן קובע כי נכסים והתחייבויות שלגביהם בוצעה עסקה בין הישות לבין בעל השליטה בה ימדדו במועד העסקה לפי שווי הוגן וההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה שנזקפה בעסקה ייזקף להון העצמי. הפרש בחובה מהווה במהותו דיבידנד ולכן מקטין את יתרת העודפים. הפרש בזכות מהווה במהותו השקעת בעלים ולכן יוצג בסעיף נפרד בהון העצמי שייקרא "קרן הון מעסקה בין ישות לבין בעל השליטה בה".

התקן דן בשלוש סוגיות הנוגעות לעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה, כדלקמן: העברת נכס לישות מבעל השליטה, או לחילופין, העברת נכס מהישות לבעל השליטה, נטילת התחייבות של הישות כלפי צד שלישי, במלואה או חלקה, על ידי בעל השליטה, שיפוי הישות על ידי בעל השליטה בה בגין הוצאה, וויתור בעל השליטה לישות על חוב שמגיע לו מהישות, במלואו או בחלקו, והלוואות שניתנו לבעל השליטה או הלוואות שהתקבלו מבעל השליטה. כמו כן, קובע התקן את הגילוי שיש לתת בדוחות הכספיים בנוגע לעסקאות בין הישות לבין בעל השליטה בה במהלך התקופה.

המפקח על הבנקים הפיץ מכתב בנושא בו צוין כי נערכת בחינה מחודשת של הכללים שיחולו על תאגידים בנקאיים לגבי הטיפול בעסקאות בין ישות לבין בעל שליטה בה. על פי המכתב, בנוגת הפיקוח על הבנקים לקבוע כי על עסקאות בין תאגיד בנקאי לבין בעל שליטה בו ועל עסקאות בין תאגיד בנקאי לבין חברה בשליטתו יחולו הכללים הבאים:

- תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים.
 - היעדר התייחסות ספציפית בתקני הדיווח הכספי הבינלאומיים, ייושמו כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב החלים על תאגידים בנקאיים בארה"ב, בתנאי שהם לא סותרים את תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים.
 - בהיעדר התייחסות בכללי החשבונאות המקובלים בארה"ב יש ליישם את החלקים בתקן 23, בתנאי שאינם סותרים את תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים וגם את הכללים המקובלים בארה"ב כאמור לעיל.
- למועד פרסום הדוחות טרם פורסמה הוראה סופית של המפקח על הבנקים בנוגע לאימוץ כללים ספציפיים בנושא ובנוגע לאופן יישומם לראשונה.

(2) תקן חשבונאות מספר 29, "אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)" -

בחודש יולי 2006 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 29, "אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)". התקן קובע כי ישויות הכפופות לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 ומחויבות לדווח על פי תקנותיו של חוק זה, יערכו את דוחותיהן הכספיים לפי תקני IFRS לתקופות המתחילות החל מיום 1 בינואר 2008. האמור אינו חל על תאגידים בנקאיים שדוחותיהם הכספיים ערוכים לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישום (המשך)

(2) תקן חשבונאות מספר 29, "אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)" – (המשך)

- בהתייחס לאופן יישום התקן על ידי תאגידים בנקאיים, המפקח על הבנקים הודיע לתאגידים הבנקאיים, כי: בכונתו לקבוע באופן שוטף הוראות ליישום תקנים ישראליים שמפרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, המבוססים על תקני ה-IFRS, שאינם נוגעים לליבת העסק הבנקאי.
- במחצית השנייה של שנת 2009 הוא יפרסם את החלטתו לגבי מועד היישום של תקני IFRS הנוגעים לליבת העסק הבנקאי זאת כאשר הוא מביא בחשבון את תוצאות תהליך האימוץ של תקנים אלו בישראל מחד, ואת התקדמות תהליך ההתכנסות (convergence) בין תקני הדיווח ה-IFRS לבין התקנים האמריקאיים, מאידך.
- לפיכך, בהתייחס לליבת העסק הבנקאי – דוחות כספיים של תאגיד בנקאי הערוכים לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ימשיכו להיות ערוכים לפי התקנים האמריקאיים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור.

(3) חוזר של המפקח על הבנקים בדבר "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי"

ביום 31 בדצמבר 2007 פורסם חוזר המפקח על הבנקים בנושא: "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי". חוזר זה מבוסס, בין היתר על תקני חשבונאות בארה"ב ועל הוראות רגולטוריות מתייחסות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב. העקרונות המנחים שבבסיס החוזר, מהווים שינוי מהותי ביחס להוראות הנוכחיות בנושא סווג חובות בעייתיים ומדידת הפרשות להפסדי אשראי בגין חובות אלו.

על פי החוזר נדרש התאגיד הבנקאי לקיים הפרשה להפסדי אשראי ברמה מתאימה (appropriate) כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים (estimated) בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף לאמור לעיל, על פי החוזר נדרש לקיים, כחשבון התחייבות נפרד, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים, כגון: התקשרויות למתן אשראי וערבויות. ההפרשה הנדרשת לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי תוערך באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" ו"הפרשה קבוצתית". כמו כן, נקבעו הנחיות לזיהוי חובות והוראות בנוגע לאופן מדידת ההפרשה תחת כל אחד מהמסלולים.

בנוסף לכך, נקבע בחוזר כי יש למחוק חשבונאית כל חוב המוערך על בסיס פרטני שנחשב אינו בר גביה (uncollectible) ובעל ערך נמוך כדי כך שהותרתו כנכס אינה מוצדקת או חוב בגינו מנהל התאגיד הבנקאי מאמצי גביה ארוכי טווח. לגבי החובות המוערכים על בסיס קבוצתי, נקבעו כללי המחיקה בהתבסס על תקופת פיגור שלהם והכל כתלות בהיותם של החובות המובטחים על ידי דירת מגורים, למעט הלוואות לדיור בגין נערכת הפרשה מזערית לפי עומק הפיגור, חובות שמובטחים בביטחון שאינו דירת מגורים, חובות שאינם מובטחים, חובות של לווים בפשיטת רגל וחובות שנוצרו במרמה.

הוראה זו תישם בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים, החל מהדוחות ליום 1 בינואר 2010 (להלן - "מועד היישום לראשונה") ואילך. ההוראה לא תישם למפרע בדוחות כספיים לתקופות קודמות. לחילופין במועד היישום לראשונה תאגידים בנקאיים יידרשו, בין היתר:

- למחוק חשבונאית כל חוב אשר במועד זה עומד בתנאים למחיקה חשבונאית.
- לסווג בסיווג של השגחה מיוחדת, נחות, או פגום, כל חוב אשר עומד בתנאים לסיווג כאמור.
- לבטל את כל הכנסות הריבית שנצברו ולא שולמו בגין כל חוב אשר במועד זה עומד בתנאים המתייחסים וכן לבחון את הצורך בהתאמת יתרת מסים שוטפים ומסים נדחים לקבל ולשלם.

התאמות של יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור ובגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים ליום 1 בינואר 2010 לדרישות הוראה זו, לרבות דרישות קביעת ההפרשה ודרישות תיעוד יכללו ישירות בסעיף העודפים בהון העצמי.

לעניין זה הובהר כי למרות ההגדרה לפיה חוב בעייתי שאורגן מחדש הינו חוב פגום, תאגיד בנקאי אינו נדרש לסווג כפגום חוב, אשר אורגן מחדש לפני יום 1 בינואר 2007, כל עוד שהחוב אינו פגום בהתבסס על התנאים שנקבעו בהסכם הארגון מחדש.

בהוראה קיימת החמרה בדרישות התיעוד ודרישות להערכה וביצוע ההפרשה להפסדי אשראי הצפויים בגין חובות בסיווגים שונים (מאלו הקבועים כיום בהוראת הדיווח לציבור ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314, בדבר טיפול בחובות בעייתיים), ובגין חשיפות האשראי החוץ מאזניות אשר צפויות להשפיע לרעה באופן מהותי על התוצאות

באור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישום (המשך)

(3) חוזר של המפקח על הבנקים בדבר "המדידה והגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" (המשך)

המדווחות של התאגידים הבנקאיים ועל מצבם הכספי. בפרט, כתוצאה מיישום ההוראה צפוי כי היקף החובות הבעייתיים יגדל, יגדלו יתרות ההפרשה לחובות מסופקים בגין חובות הבנקים ובגין החשיפות החוץ מאזניות הקיימות אצלם, היקף החובות המדווחים בתיק האשראי צפוי לקטון בשל מחיקות חשבונאיות אשר לא כרוכות ביותר משפטי ובשל מחיקות הריבית שנצברה ולא שולמה בגין החובות הפגומים, וכן צפוי קיטון ביתרת העודפים למועד היישום לראשונה בגין התאמת יתרות ההפרשה הנדרשות לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים המוערכים על פי ההוראה ובגין ביטול הכנסות ריבית כאמור.

הבנק נערך ליישום ההוראה ובוחן את השלכות יישומה על תוצאות פעולותיו. מערכות המדידה הקיימות בבנק נבנו על בסיס הנחות והגדרות שונות מאילו שבהוראה, ולכן אין הן יכולות לספק מידע רלוונטי לצרכי אומדן ההשפעות של יישום ההנחיות החדשות על הדוחות הכספיים של הבנק, ובכלל זה על היקף החובות הבעייתיים, על ההפרשות לחובות מסופקים ועל הרווח מפעילות מימון. לכן, לא ניתן לאמוד בשלב זה, כמותית, את השלכות יישום ההוראה על הבנק.

אולם כבר כעת ברור כי יישום ההוראה יגדיל את היקף החובות אשר בגינם לא יירשמו הכנסות ריבית באופן שוטף, אלא רק על בסיס גביה בפועל, וזאת כתוצאה מהגדרתם כחובות פגומים. זאת, בין היתר, בגין חובות המוגדרים כיום כחובות מסופקים בחלקם ונושאים הכנסה, ובגין חובות המוגדרים כיום כחוב בפיגור זמני. יישום דרישות ההוראה מחייב שדרוג ו/או הקמה של מערכות תשתית מיחשובית על מנת להבטיח תהליך של הערכה וביצוע של הפרשה להפסדי אשראי וחישוב וביצוע הפרשה ספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי באופן נאות. הבנק נסמך על המערכות הממוכנות של בנק לאומי ועוקב, באופן הדוק, אחר השינויים המבוצעים במערכות המיכוניות לביצוע תהליכי העבודה הנדרשים. כמו כן, בוחן הבנק את השינויים הנדרשים במערכות העצמאיות או לחילופין יצירת קבצי מידע ממערכות אלה, שיועברו למערכת המחשב המרכזית (בבנק לאומי), לצורך חישוב ההפרשה הספציפית וההפרשה הקבוצתית, כנדרש בהוראה.

מסגרת הערכות הבנק ליישום ההוראה בוצעו בבנק המהלכים הבאים:

נערכה סקירת ההוראה בפני הדירקטוריון והנהלת הבנק.

הוקמה ועדת היגוי בראשות ראש אגף עסקים, והוקם צוות מקצועי המורכב מנציגי אגף עסקים, אגף חשבונאי ראשי ואגף משאבים ללווי הנושא, יישומו והטמעתו.

היחידה המטפלת ביישום ההוראה בבנק תוגברה בכח אדם מקצועי נוסף.

עודכנה המתודולוגיה לחישוב הפרשה להפסדי אשראי בהתאם להוראה.

להלן לוחות הזמנים לפעילויות אותן צפוי לנקוט הבנק עד ליישום ההוראה:

המערכות המיכוניות יבחנו על ידי המשתמשים הרלוונטיים עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.

סקירת ההוראה בפני מנהלי הסניפים ומנהלי המחלקות העסקיות תבוצע עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.

הדרכה מקיפה על ההוראה והכלים המיכוניים תבוצע עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.

עריכת נוהל חדש בנושא טיפול בחובות בעייתיים תבוצע עד לסוף רבעון שלישי לשנת 2009.

הדירקטוריון מבצע מעקב על עמידה ביעדים כולל עמידה בלוחות הזמנים עד לכניסת ההוראה לתוקף.

הבנק נמצא בשלבי פיתוח מתקדמים של המודל הסטטיסטי לחישוב ההפרשה הספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי. נתונים ממערכות עצמאיות של הבנק יועברו למערכת המחשב המרכזית לצורך קליטתן במערכות המפותחות, ביצוע החישוב הנדרש והפקת התנועות החשבונאיות המתבקשות.

בכוונת הבנק לנצל את הזמן שנותר עד לכניסת ההוראה לתוקף לבחינה מקיפה יותר של המערכות המפותחות לצורך יישומה, להתארגנות מבחינת נהלי עבודה והדרכות וביצוע בקרה נאותה על עמידה ביעדים שנקבעו, תוך מתן זמן נאות לתיקון ליקויים במידה והיו.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 2 - מזומנים ופקדונות בבנקים

סכומים מדווחים

ההרכב:

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	
374	3,292
4,077	1,630
259	224
<u>4,710</u>	<u>5,146</u>
<u>4,406</u>	<u>4,868</u>

מזומנים ופקדונות בבנק ישראל
פקדונות בבנקים מסחריים
פקדונות בתאגידים בנקאיים מיוחדים

סך הכל

מזה - מזומנים, פקדונות בבנקים
ופקדונות בבנק ישראל לתקופה
מקורית של עד שלושה חודשים

בדבר שעבודים ראה באור 17.ד.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 3 - ניירות ערך

סכומים מדווחים

ההרכב במאוחד (1):

31 בדצמבר 2008				
הערך במאזן	עלות מופחתת (במניות-עלות)	רווח כולל אחר מצטבר		שווי הוגן (3)
		רווחים	הפסדים	
4,278	4,236	43	(1)	4,278
1,018	1,175 (4)	3	(160)	1,018
<u>5,296</u>	<u>5,411</u>	<u>46</u>	<u>(161)</u>	<u>5,296</u>
221 (6)	191 (5)	35	(5)	221
<u>5,517</u>	<u>5,602</u>	<u>81</u>	<u>(166)</u> (7)	<u>5,517</u>
הערך במאזן	עלות מופחתת (במניות-עלות)	רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן (3)
1,353	1,348	5	- *	1,353
26	29	- *	(3)	26
<u>1,379</u>	<u>1,377</u>	<u>5</u>	<u>(3)</u>	<u>1,379</u>
24	37	-	(13)	24
<u>1,403</u>	<u>1,414</u>	<u>5</u>	<u>(16)</u> (8)	<u>1,403</u>
<u><u>6,920</u></u>	<u><u>7,016</u></u>			<u><u>6,920</u></u>

א. ניירות ערך זמינים למכירה

אגרות חוב ומלוות - ממשלתיים של אחרים

מניות וניירות ערך אחרים - של אחרים (10) (11)

סך כל ניירות הערך הזמינים למכירה

ב. ניירות ערך למסחר

אגרות חוב ומלוות - ממשלתיים של אחרים

מניות וניירות ערך אחרים - של אחרים

סך כל ניירות הערך למסחר

סך כל ניירות הערך

* סכומים נמוכים מ-500 אלפי ש"ח.

- (1) ראה באור 1.א.(2).
- (2) באשר לפירוט תוצאות הפעילות בהשקעות באגרות חוב - ראה באור 21.ה. ובאשר לפירוט תוצאות הפעילות במניות, ראה באור 23.
- (3) נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים.
- (4) לאחר הפרשה מצטברת לירידת ערך השקעה נכון ל-31.12.08 בסך 57 מיליון ש"ח.
- (5) לאחר הפרשה מצטברת לירידת ערך השקעה נכון ל-31.12.08 בסך 23 מיליון ש"ח.
- (6) כולל מניות וניירות ערך אחרים שלא מתקיים לגביהם שווי הוגן זמין ואשר מוצגים לפי עלות, בסך 58 מיליון ש"ח.
- (7) כלולים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".
- (8) נזקפו לדוח רווח והפסד.
- (9) לענין שעבודים על אגרות חוב, ראה באור 17.ד.
- (10) ביום 8 בספטמבר 2004 רכשה חברה מאוחדת של הבנק מצד שלישי (להלן - המוכרת) בעסקה מחוץ לבורסה 5% ממניות חברת מליסרון בע"מ, חברה הנסחרת בבורסה לניירות ערך בת"א, תמורת 33 מיליון ש"ח. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2006 מכרה החברה המאוחדת של הבנק חלק מאחזקותיה (כ-2%) ממניות חברת מליסרון. במהלך שנת 2007 רכשה החברה מניות נוספות של מליסרון, ובעקבות זאת עלה שיעור ההחזקה לכ-3.5%.
- (11) כולל 114 מיליון ש"ח בגין השקעה במניות "בזק". בהתאם להוראת המפקח על הבנקים מיולי 2003, אשראי ללקוח מסוים סווג כהשקעה במניות בתיק הזמין למכירה במקום אשראי לציבור. החל ממועד זה שינויים בשווי השוק, של המניות למול יתרת ההלוואה בניכוי הפרשה ספציפית לחובות מסופקים, נזקפים לקרן הון עד גובה ההלוואה. במהלך שנת 2008 התקבל בבנק דיבידנד בסך של כ-11 מיליון ש"ח בגין מניות "בזק". סכום זה נכלל במסגרת סעיף "דיבידנד ממניות זמינות למכירה, נטו", ראה באור 23.

באור 3 - ניירות ערך (המשך)

סכומים מדווחים

ההרכב במאוחד (1):

31 בדצמבר 2007				
שווי הוגן (3)	רווח כולל אחר מצטבר		עלות מופחתת (במניות-עלות)	הערך במאזן
	הפסדים	רווחים		

				במיליוני ש"ח
5,360	(21)	8	5,373	5,360
* 982	(17)	8	* 991 (4)	* 982
6,342	(38)	16	6,364	6,342
(6) 227	** -	52	(5) 175	227
6,569	(7) (38)	(7) 68	6,539	6,569

א. ניירות ערך זמינים למכירה

אגרות חוב ומלוות - ממשלתיים של אחרים

מניות וניירות ערך אחרים - של אחרים (10) (11)

סך כל ניירות הערך הזמינים למכירה

שווי הוגן (3)	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן		רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן		עלות מופחתת (במניות-עלות)	הערך במאזן

						במיליוני ש"ח
1,435	(2)	** -	1,437	1,435		
* 6	(3)	** -	* 9	* 6		
1,441	(5)	** -	1,446	1,441		
41	-	-	41	41		
1,482	(8) (5)	(8) ** -	1,487	1,482		
<u>8,051</u>			<u>8,026</u>	<u>8,051</u>		

ב. ניירות ערך למסחר

אגרות חוב ומלוות - ממשלתיים של אחרים

מניות וניירות ערך אחרים - של אחרים

סך כל ניירות הערך למסחר

סך כל ניירות הערך

* סווג מחדש.

** סכומים נמוכים מ-500 אלפי ש"ח.

- (1) ראה באור 1.א.(2).
- (2) באשר לפירוט תוצאות הפעילות בהשקעות באגרות חוב - ראה באור 21.ה. ובאשר לפירוט תוצאות הפעילות במניות, ראה באור 23.
- (3) נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים.
- (4) לאחר הפרשה מצטברת לירידת ערך השקעה נכון ל-31.12.07 בסך 5 מיליון ש"ח.
- (5) לאחר הפרשה מצטברת לירידת ערך השקעה נכון ל-31.12.07 בסך 20 מיליון ש"ח.
- (6) כולל מניות וניירות ערך אחרים שלא מתקיים לגביהם שווי הוגן זמין ואשר מוצגים לפי עלות, בסך 52 מיליון ש"ח.
- (7) כוללים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".
- (8) נזקפו לדוח רווח והפסד.
- (9) לענין שעבודים על אגרות חוב, ראה באור 17.ד.
- (10) ביום 8 בספטמבר 2004 רכשה חברה מאוחדת של הבנק מצד שלישי (להלן - המוכרת) בעסקה מחוץ לבורסה 5% ממניות חברת מליסרון בע"מ, חברה הנסחרת בבורסה לניירות ערך בת"א, תמורת 33 מיליון ש"ח. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2006 מכרה החברה המאוחדת של הבנק חלק מאחזקותיה (כ-2%) ממניות חברת מליסרון. במהלך שנת 2007 רכשה החברה מניות נוספות של מליסרון, ובעקבות זאת עלה שיעור ההחזקה לכ-3.5%.
- (11) כולל 126 מיליון ש"ח בגין השקעה במניות "בזק". בהתאם להוראת המפקח על הבנקים מיולי 2003, אשראי ללקוח מסוים סווג כהשקעה במניות בתיק הזמין למכירה במקום אשראי לציבור. החל ממועד זה שינויים בשווי השוק, של המניות למול יתרת ההלוואה בניכוי הפרשה ספציפית לחובות מסופקים, נזקפים לקרן הון עד גובה ההלוואה. במהלך שנת 2007 התקבל בבנק דיבידנד בסך של כ-20 מיליון ש"ח בגין מניות "בזק". סכום זה נכלל במסגרת סעיף "דיבידנד ממניות זמינות למכירה, נטו", ראה באור 23.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 3 א - מכשירים פיננסיים מגובי נכסים

סכומים מדווחים

ההרכב במאוחד:

לבנק מכשירים פיננסיים מגובי נכסים בתיק הזמין למכירה מהסוגים כדלקמן:

אגרות חוב המגובות במשכנתאות (MBS) - שבהן תשלומי הריבית והקרן מתבססים על תזרים מזומנים הנובע מפירעון הלוואות המובטחות במשכנתאות.

אגרות חוב מגובות נכסים (ABS) - שפרעונם מתבסס על תזרים המזומנים מקבוצת נכסים ספציפית.

להלן מידע באשר לנתוני העלות המופחתת והשווי ההוגן של אגרות חוב מגובות נכסים הכלולות בתיק הזמין למכירה:

31 בדצמבר 2008				
שווי הוגן	רווח כולל אחר מצטבר		עלות מופחתת (במניות-עלות)	הערך במאזן
	הפסדים (3)	רווחים		
				במיליוני ש"ח
46	(14)	* -	60	46
34	(4)	* -	38	34
80	(18)	* -	98	80

אגרות חוב מגובות נכסים (ABS)

מגובה בפקדונות בבנקים (1)

אחרים (2)

סך הכל אגרות חוב מגובות נכסים זמינות למכירה

* סכומים נמוכים מ- 500 אלפי ש"ח.

(1) אגרות חוב בדרוג AA/AAA שדורגו בשנת 2008, תמורת הגיוס הושקעה על ידי היישויות המנפיקות בפקדונות בבנקים, בחלקם הושקעו בבנקים בארץ (18 מיליון ש"ח) ובחלקם בחו"ל (28 מיליון ש"ח).

(2) מזה:

- 19 מיליון ש"ח - אגרת חוב בדרוג AA - שדורגה בשנת 2007, המגובה בתזרימי מזומנים ממכירת דירות.
- 7 מיליון ש"ח - אגרות חוב בדרוג AAA שדורגו בשנת 2008, הנכסים המגבים הינם אג"ח דולריות של מדינת ישראל.
- 4 מיליון ש"ח - אגרות חוב בדרוג A+ שדורגו בעיקרן בשנת 2008, מגובה בתזרים מזומנים מתשלומי ארנונה.
- 1.7 מיליון ש"ח - אגרת חוב לא סחיר בדרוג AA שדורגה בשנת 2008, מגובה בתזרים מזומנים מהחכרת כלי רכב.
- 1.6 מיליון ש"ח - אגרת חוב בדרוג AA - שדורגה בשנת 2008, מגובה בתזרים מזומנים מהשכרת נכסים.
- 0.7 מיליון ש"ח - אגרת חוב בדרוג AA+ שדורגה בשנת 2008, מגובה בתזרים מזומנים מאגרות חוב לא סחירות של חברות ישראליות.

(3) פירוט נוסף לגבי ניירות ערך זמינים למכירה מגובי נכסים הנמצאים בפוזיציות הפסד שטרם מומשו:

31 בדצמבר 2008			
12 חודשים ומעלה		פחות מ- 12 חודשים	
הפסדים	שווי הוגן	הפסדים	שווי הוגן
שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו
			במיליוני ש"ח
(13)	14	(1)	10
(3)	19	(1)	9
(16)	33	(2)	19

אגרות חוב מגובות נכסים (ABS)

מגובה בפקדונות בבנקים

אחרים

סך הכל אגרות חוב מגובות נכסים זמינות למכירה

* סכומים נמוכים מ- 500 אלפי ש"ח.

להערכת הבנק, הפסדים אלו הינם בעלי אופי זמני ולכן ההפסדים שטרם מומשו נזקפו להון עצמי. במהלך השנה נרשמה הפרשה לירידת ערך של אגרת חוב מגובה נכסים שאינה בעלת אופי זמני, בסך של 0.3 מיליון ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 3 א - מכשירים פיננסיים מגובי נכסים (המשך)

סכומים מדווחים

31 בדצמבר 2007				
שוי הוגן	רווח כולל אחר מצטבר		עלות מופחתת (במניות-עלות)	הערך במאזן
	רווחים	הפסדים (4)		
במיליוני ש"ח				
-	-	-	-	-
* 196	-	2	* 194	* 196
29	(1)	-	30	29
<u>225</u>	<u>(1)</u>	<u>2</u>	<u>224</u>	<u>225</u>

אגרת חוב המגובה במשכנתאות (MBS) (1)
 אגרות חוב מגובות נכסים (ABS)
 מגובה בפקדונות בבנקים (2)
 אחרים (3)
 סך הכל אגרות חוב מגובות נכסים זמינות למכירה

* סווג מחדש.

- (1) בשנת 2007 ירד הדרוג ל: CCC ובעקבות כך נרשמה הפרשה לירידת ערך בגובה ההחזקה (סך של 0.9 מיליון ש"ח).
- (2) אגרות חוב בדרוג AA/AA+. תמורת הגיוס הושקעה על ידי היישויות המנפיקות בפקדונות בבנקים, בחלקם הושקעו בבנקים בארץ (145 מיליון ש"ח) ובחלקם בחו"ל (51 מיליון ש"ח).
- (3) מזה :
 - 20 מיליון ש"ח - אג"ח בדרוג AA, לתאריך הדוח היה שווי השוק של האג"ח נמוך מהעלות המופחתת ב-1 מיליון ש"ח, המהווה כ-2.4% מהערך הנקוב.
 - 7 מיליון ש"ח - אג"ח בדרוג AAA. הנכסים המגבים הינם אג"ח דולריות של מדינת ישראל.
 - 2 מיליון ש"ח - אג"ח בחלקו בדרוג A + ובחלקו לא מדורג.
- (4) אגרות חוב מגובות נכסים הכלולות בתיק הזמין למכירה שבהן פוזיציות הפסד הינן לתקופה של פחות מ- 12 חודשים. הפסדים אלו הינם בעלי אופי זמני ולכן ההפסדים שטרם מומשו נזקפו להון העצמי.
- (5) בשנת 2007 נרשמו הפרשות לירידות ערך של אגרות חוב מגובות נכסים, שאינן בעלות אופי זמני בסך של 2 מיליון ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים)

סכומים מדווחים

א. ההרכב במאוחד (1):

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
במיליוני ש"ח		
17,524	18,569	אשראי
46	41	התחייבות לקוחות עבור קיבולים
17,570	18,610	סך כל האשראי (2)
67	71	בניכוי הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים
17,503	18,539	סך הכל אשראי לציבור

- (1) ראה באור 1.א.(2).
 (2) ההפרשה הספציפית לחובות מסופקים נכתה מסעיפי האשראי המתאימים.

ב. האשראי לציבור כולל:

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	

(1) אשראי ללווים בעייתיים שאינם רשיות מקומיות
ושלגביהם לא נרשמה הפרשה לחומ"ס לפי עומק פיגור

137	57	(א) אשראי ללווים בעייתיים שאינו נושא הכנסה:
11	12	- במטבע ישראלי לא צמוד
46	48	- במטבע ישראלי צמוד מדד
		- במטבע חוץ (לרבות צמוד למט"ח)

(ב) אשראי שאורגן מחדש במהלך השנה השוטפת
 עם ויתור על הכנסות:

		לא צמוד
6	-	- יתרה ליום המאזן
2	-	- תקופה ממוצעת לפרעון (שנים)
		- שיעור הכנסה אפקטיבי:
6.12%	-	הגלום בזרמי החזר הצפויים
7.25%	-	הגלום בזרמי החזר המקוריים

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים) (המשך)

סכומים מדווחים

ב. האשראי לציבור כולל: (המשך)

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
	במיליוני ש"ח

		(1) <u>אשראי ללווים בעייתיים שאינם רשויות מקומיות</u> <u>ושלגביהם לא נרשמה הפרשה לחומ"ס לפי עומק פיגור (המשך)</u>
		(ג) אשראי שאורגן מחדש במהלך השנה השוטפת ללא ויתור על הכנסות:
1	2	- יתרה ליום המאזן - נקוב מט"ח
4	5	- יתרה ליום המאזן - צמוד מדד
9	18	- יתרה ליום המאזן - לא צמוד
		(ד) אשראי שאורגן מחדש בשנים קודמות עם ויתור על הכנסות:
-	1	- יתרה ליום המאזן - נקוב מט"ח
20	24	- יתרה ליום המאזן - צמוד מדד
3	4	- יתרה ליום המאזן - לא צמוד
		(ה) אשראי ללווים אשר לגביהם קיימת החלטה של הנהלת הבנק על ארגון מחדש של חבותם שטרם בוצע:
2	-	- יתרה ליום המאזן
		(ו) אשראי בפיגור זמני:
26	18	- יתרה ליום המאזן
5	3	- ריבית שנזקפה לדוח רווח והפסד בגין האשראי הנ"ל
		(ז) אשראי בהשגחה מיוחדת:
* 281	722	- יתרה ליום המאזן
		(2) <u>אשראי לרשויות המקומיות:</u>
93	131	- יתרה ליום המאזן
7	8	- ריבית בגין אשראי זה שנזקפה לדוח רווח והפסד

* סווג מחדש.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי ההפרשה לחובות מסופקים) (המשך)

סכומים מדווחים

ד. הפיגור בהלוואות לדיור והפרשה בגינן לחובות מסופקים לפי עומק פיגור

הרכב במאוחד (1):

31 בדצמבר 2008					
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
עד 6 חודשים	עד 15 חודשים	עד 33 חודשים	עד 33 חודשים	עד 15 חודשים	עד 6 חודשים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	2	20	2	1	25
-	-	9	-	-	9
-	2	15	5	2	24
8	6	4	3	5	26

סכום הפיגור
מזה: ריבית על סכום הפיגור
יתרת ההפרשה לחובות מסופקים
לפי עומק הפיגור (2)
יתרת ההלוואות בניכוי ההפרשה

31 בדצמבר 2007					
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
עד 6 חודשים	עד 15 חודשים	עד 33 חודשים	עד 33 חודשים	עד 15 חודשים	עד 6 חודשים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1	1	19	2	2	25
-	-	8	-	-	9
-	3	15	6	1	25
10	11	4	6	3	34

סכום הפיגור
מזה: ריבית על סכום הפיגור
יתרת ההפרשה לחובות מסופקים
לפי עומק הפיגור (2)
יתרת ההלוואות בניכוי ההפרשה

(1) ראה באור 1.א.(2).
(2) לא כולל הפרשה בגין ריבית על סכום הפיגור.

ה. פרטים על אופן חישוב ההפרשה הספציפית בהלוואות לדיור

הרכב במאוחד (1):

31 בדצמבר 2008					
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3,196	26	25	24	-	24
643	8	4	-	2	2
193	14	14	-	3	3
4,032	48	43	24	5	29

הלוואות לדיור שחובה לחשב בגינן את
ההפרשה לפי עומק הפיגור
הלוואות "גדולות" *
הלוואות אחרות
סך הכל

31 בדצמבר 2007					
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2,805	34	25	25	-	25
321	6	3	-	2	2
185	20	30	-	6	6
3,311	60	58	25	8	33

הלוואות לדיור שחובה לחשב בגינן את
ההפרשה לפי עומק הפיגור
הלוואות "גדולות" *
הלוואות אחרות
סך הכל

* הלוואות לדיור שיתרת כל אחת מהן עולה על 841 אלפי ש"ח (2007 - 805 אלפי ש"ח).
** כולל ריבית על סכום הפיגור.
(1) ראה באור 1.א.(2).

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי ההפרשה לחובות מסופקים) (המשך)
 סכומים מדווחים

ו. מיון אשראי לציבור (1) וסיכון אשראי בסעיפים חוץ מאזניים (2) לפי גודל אשראי של לווה בודד:

הרכב במאוחד (3) :

מאוחד 31 בדצמבר 2007			מאוחד 31 בדצמבר 2008			תקרת האשראי ללווה (באלפי ש"ח)	
סיכון אשראי (4)	אשראי במיליוני ש"ח	מספר לווים (2)	סיכון אשראי (4)	אשראי במיליוני ש"ח	מספר לווים (2)	מ-	עד-
	33	45	30	48	26,696	10	0
	74	97	67	99	12,708	20	10
	101	204	96	203	11,408	40	20
	259	425	240	482	13,551	80	40
	341	814	313	950	12,072	150	80
	300	1,443	316	1,668	9,429	300	150
	202	1,310	180	1,516	4,234	600	300
	310	825	475	973	1,772	1,200	600
	289	511	307	576	589	2,000	1,200
	494	811	559	831	501	4,000	2,000
	731	997	790	1,060	337	8,000	4,000
	1,698	1,791	1,668	1,741	278	20,000	8,000
	1,986	1,961	2,437	2,262	171	40,000	20,000
	5,542	4,867	4,711	4,591	131	200,000	40,000
	3,814	1,751	3,924	1,881	22	400,000	200,000
(5)	301	(5) 141	-	(5) 433	1	442,000	400,000
	<u>16,475</u>	<u>17,993</u>	<u>16,113</u>	<u>19,314</u>	<u>93,900</u>		

(1) לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

(2) מספר לוויים לפי סך כל האשראי וסיכון אשראי.

(3) ראה באור 1.א.(2).

(4) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.

(5) יתרת האשראי ליום 31 בדצמבר 2008 מכוסה כולה בבטחונות המותרים לקיזוז.

יתרת האשראי ליום 31 בדצמבר 2007 לאחר קיזוז בטחונות המותרים לקיזוז הינה 362 מיליון ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 5 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה

סכומים מדווחים

א. מאוחד

31 בדצמבר 2007			31 בדצמבר 2008		
סך הכל	חברות מאוחדות	חברות כלולות	סך הכל	חברות מאוחדות	חברות כלולות
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		

16	-	16
----	---	----

16	-	16
----	---	----

השקעות במניות לפי שיטת השווי המאזני (לרבות מוניטין)

		10 שנים
2	-	2
1	-	1

		10 שנים
2	-	2
*	-	*

פרטים בדבר מוניטין:
קצב ההפחתה
הסכום המקורי
יתרה להפחתה

ב. בנק

31 בדצמבר 2007			31 בדצמבר 2008		
סך הכל	חברות מאוחדות	חברות כלולות	סך הכל	חברות מאוחדות	חברות כלולות
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		

450	450	-
-----	-----	---

465	465	-
-----	-----	---

השקעות במניות לפי שיטת השווי המאזני (לרבות מוניטין)

	10 שנים	
15	15	-
6	6	-

	10 שנים	
15	15	-
4	4	-

פרטים בדבר מוניטין:
קצב ההפחתה
הסכום המקורי
יתרה להפחתה

* סכומים נמוכים מ- 500 אלפי ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 5 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה (המשך)

סכומים מדווחים

ג. פרטים על חברות מוחזקות עיקריות: (1)

השקעות לפי שווי מאזני ליום 31 בדצמבר

חלק בהון וברויות האגעה עלות הרכישה	רווחים (הפסדים)		דיברוד שהתקבל		ממועד הרכישה		ממועד הרכישה		תחום פעילות עיקרי	שם החברה
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008		
חלק הבנק הנבדק ברווחים (הפסדים)	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008		
של חברות מוחזקות	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח		
2006	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008		
7	4	2	13	10	-	-	(11)	(9)	135	137
1	3	2	1	1	-	-	5	7	10	10
21	1	1	-	-	-	-	34	35	2	2
22	1	1	-	-	-	-	36	37	1	1
1	*	(1)	-	-	-	-	1	*	16	16
3	6	7	-	(23)	(32)	20	27	138	138	100
2	2	2	-	-	-	14	16	11	11	100
4	8	9	-	-	-	19	28	1	1	100
2	3	1	*	1	-	10	11	2	2	100
*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(9)
1	(1)	2	-	(4)	(4)	1	3	18	16	20

1) חברות מאוחדות

- אגוד השקעות ויזום (א.ש.י.) בע"מ (9)
- אימפקט ניהול תקי"י (4)
- השקעות בע"מ (5)
- אגוד כספים בע"מ (6)
- אגוד עודפים בע"מ (7)
- אגוד הנפקות בע"מ (8)
- קרמל-אגוד למשכנתאות (9)
- והשקעות בע"מ (10)
- לבליב סוכנות לביטוח (1993) בע"מ
- אגוד ליסינג בע"מ
- חברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ

2) חברות כלולות

- תיא חברה להשקעות בע"מ (9)
- התנוס לגבי החברות המאוחדות משקפים את השקעות הבנק בהן בנינו השקעות על חברה בחברות מוחזקות עיקריות אחרות בקבוצת הבנק. שיל כל חברה בתוצאות הפעולות של חברות מוחזקות עיקריות אחרות מאוחדות לבנק.
- כולל בעיקר התאמות בגין האגות ניהות ערך זמינים למכירה של חברות מאוחדות לפי שווי הוגן. נטו.
- ההשקעה בחברה המאוחדת כוללת שטרי הון בסך 139 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 139 מיליון ש"ח). בדבר התקשרויות של החברה המאוחדת ראה באור 17 ג. (3) להלן.
- ההשקעה בחברה המאוחדת כוללת שטרי הון בסך 5 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 5 מיליון ש"ח). בדבר ערבות שנתן הבנק לטובת לקוחות החברה המאוחדת - ראה באור 17 ג. (6)א).
- לשעבר אגוד קרנות נאמנות (א.ק.י.) בע"מ. בדבר מכירת פעילות קרנות הנאמנות, ראה סעיף 17 להלן.
- לשעבר אגוד ניהול קופות גמל בע"מ. בדבר מכירת פעילות קופות הגמל, ראה סעיף 17 להלן.
- ההשקעה בחברה המאוחדת כוללת שטרי הון בסך 16 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 16 מיליון ש"ח). בדבר הנפקת כתבי החתימות נדחים על ידי אגוד הנפקות בע"מ ראה באור 10.
- סכום ההשקעה כולל מוניטין שנוצר ברכשה.
- בדבר מכירת ההחזקה בתיא חברה להשקעות בע"מ, ראה סעיף 17 להלן.
- בפברואר 2009 דירקטוריון אגוד השקעות ויזום (א.ש.י.) בע"מ קיבל החלטה לפדות את מלאו ההשקעה בשותפות המוגבלת ולמכור אחזקותיו בשותף הכללי שלה: האם האדמונית. (10)

באור 5 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה (המשך)

ד. אגוד קרנות נאמנות (א.ק.ן) בע"מ והבנק חתמו ביום 1 בפברואר 2006 על הסכם למכירת כל פעילות קרנות הנאמנות שבניהול א.ק.ן למנורה קרנות נאמנות בע"מ (להלן "מנורה"), חברה בשליטת מנורה חברה לביטוח בע"מ. במסגרת מכירת הפעילות נמכרו המוניטין של הקרנות וכל הזכויות וההתחייבויות של א.ק.ן ביחס לקרנות הנמכרות.

בהתאם להסכם, בתום 5 שנים מהשלמת העסקה, תבוצע התאמת תמורה, כך שאם עמלות ההפצה בגין הפצת קרנות במהלך התקופה תהינה גבוהות או נמוכות מעמלות ההפצה שהיו ידועות במועד חתימת העסקה, תיערך התחשבות בין הצדדים לפי מנגנון שנקבע ביניהם בהסכם.

הבנק נטל עליו התחייבות שלא להתחרות במנורה בתחום ניהול קרנות הנאמנות למשך 5 שנים ממועד ההתקשרות וכן התחייב שלא לעשות עוד שימוש בשם א.ק.ן, ולא לעשות שימוש בשם אגוד לעניין ניהול קרנות למשך 5 שנים.

מנורה התחייבה להתקשר עם הבנק בהסכם הפצה ל- 5 שנים ביחס לקרנות שבניהולה וכן בהסכם למתן שירותי ברוקראג' על ידי הבנק לקרנות הנרכשות לתקופה של 5 שנים. בנוסף התחייבה מנורה למנות את הנאמן של הבנק כנאמן של הקרנות הנרכשות, הכל בכפוף לכל דין.

ברבעון הראשון של שנת 2006 התקיימו כל התנאים המתלים להשלמת העסקה. ביום 30 במרס 2006 נתקבלה תמורת המכירה בסך של כ- 34 מיליון ש"ח והבנק רשם רווח נטו מהמכירה בסך של 21 מיליון ש"ח, שהוצג בסעיף "רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים" - ראה באור 28.

ה. ביום 24 בינואר 2006 נחתם הסכם לפיו נמכרה כל פעילות קופות הגמל המתנהלות תחת אגוד ניהול קופות גמל לאיילון חברה לניהול קופות גמל בע"מ, חברה בשליטת איילון חברה לביטוח בע"מ (להלן "איילון"). העסקה הושלמה ביום 28 ביוני 2006, לאחר שהתקיימו כל התנאים המתלים להשלמתה. במסגרת המכר הועברו לאיילון המוניטין של הקופות ושל אגוד ניהול קופות גמל והומחו לה כל הזכויות וההתחייבויות של אגוד ניהול קופות גמל ביחס לקופות ולכל עניין הנוגע אליהן ולניהולן (לרבות הזכות לקבלת דמי ניהול) החל ממועד השלמת העסקה ובתמורה לכך שולם לאגוד ניהול קופות גמל סך של כ-29 מיליון ש"ח.

יצוין, כי הבנק ואגוד ניהול קופות גמל התחייבו לשפות את איילון בגין כל נזק, הפסד או הוצאה שיגרמו לאיילון בגין האירועים הבאים: הפרת מצגים, התחייבויות שלא היו רשומות בדוחות הכספיים של הקופות הנרכשות ותביעות שתוגשנה כנגד איילון בקשר עם הקופות הנרכשות בגין עילות שנולדו לפני מועד השלמת העסקה.

לאחר השלמת העסקה התחייבה איילון כי תעשה כמיטב יכולתה כדי שפעילות רכישת ומכירת ניירות הערך של הקופות תעשה באמצעות הבנק. הבנק מצדו התחייב כי במשך 5 שנים מהשלמת העסקה הוא לא יעביר את כספי המעבידים שבשליטתו לניהול מנהל קופות גמל אחר, ככל שהתשואה שתשיג קופת הפיצויים תהיה ממוצעת לתשואות ששיגו קופות פיצויים באותה תקופה.

בדוח המאוחד של שנת 2006 נרשם רווח מהמכירה בסעיף "רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים" בסך של כ- 21 מיליון ש"ח - ראה באור 28.

ו. ביום 11 בינואר 2007 מכרה החברה המאוחדת אגוד השקעות וייזום (להלן - "א.ש.י") 12.5% מהון המניות של תיא חברה להשקעות (להלן - "תיא"). בעקבות המכירה חדלה תיא להיות חברה כלולה.

יו"ר דירקטוריון הבנק התפטר מחברותו בדירקטוריון תיא. בשנת 2007 נרשם רווח מפעולות בלתי רגילות בסך של 1.3 מיליון ש"ח בגין מכירה זו - ראה באור 28. יתרת החזקות במניות תיא מומשה במהלך מספר מועדים בשנת 2007.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 6 - בנינים וציוד

סכומים מדווחים

א. ההרכב במאוחד ובבנק:

עלות

31 בדצמבר 2008	גריעות	רכישות	31 בדצמבר 2007 במיליוני ש"ח	שער הפחת הממוצע 31 בדצמבר	
				2008 %	2007 %
396	-	9	387	2.2	2.8
491	-	57	434	15.6	17.9
<u>887</u>	<u>-</u>	<u>66</u>	<u>821</u>		

בנינים ומקרקעין (לרבות
התקנות ושיפורים במושכר)
ציוד וריהוט

סך הכל

פחת שנצבר

31 בדצמבר 2008	פחת בגין גריעות	פחת השנה	31 בדצמבר 2007 במיליוני ש"ח
** 158	-	9	** , * 149
373	-	28	* 345
<u>531</u>	<u>-</u>	<u>37</u>	<u>494</u>

בנינים ומקרקעין (לרבות
התקנות ושיפורים במושכר)
ציוד וריהוט

סך הכל

יתרה להפחתה

31 בדצמבר 2008 במיליוני ש"ח	31 בדצמבר 2007 במיליוני ש"ח
238	* 238
118	* 89
<u>356</u>	<u>327</u>

בנינים ומקרקעין (לרבות
התקנות ושיפורים במושכר)
ציוד וריהוט

סך הכל

* סווג מחדש.

** כולל הפרשה לירידת ערך בסך 7 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 8 מיליון ש"ח).

ב. בנינים ומקרקעין כוללים זכויות בדרך של חכירה בסך של 143 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 145 מיליון ש"ח), לתקופה של מ- 34 שנים ועד 48 שנים מתאריך המאזן עם אפשרות להארכה של עד 99 שנים נוספות.

ג. זכויות במקרקעין שיתרתם לאחר הפחתה 94 מיליון ש"ח, טרם נרשמו על שם הבנק בלשכת רשום המקרקעין (ליום 31 בדצמבר 2007 - 91 מיליון ש"ח).

ד. בנינים ומקרקעין כוללים נכסים שאינם בשימוש הבנק, יתרתם לאחר הפחתה ולאחר הפרשה לירידת ערך הינה בסך 11 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 11 מיליון ש"ח). מזה סך של 5 מיליון ש"ח בגין בנינים ומקרקעין המיועדים למכירה.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 7 - נכסים אחרים

סכומים מדווחים

ההרכב במאוחד (1):

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	
60	83
880	2,528
-	454
75	50
<u>1,015</u>	<u>3,115</u>

מיסים נדחים לקבל, נטו (ראה באור 27.ח)
יתרות חובה בגין מכשירים פיננסיים נגזרים⁽²⁾
יתרת סליקה נטו בקשר עם פעילות בניירות ערך
חייבים אחרים ויתרות חובה⁽³⁾
סך הכל נכסים אחרים

- (1) ראה באור 1.א.2
(2) ראה באור 11 - יתרות זכות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים. הגידול מול שנה קודמת, הן בנכסים אחרים והן בהתחייבויות אחרות, נובע בעיקרו מגידול בשווי הוגן הנובע מפעילות לקוחות באופציות.
(3) כולל סך של 13.5 מיליון ש"ח, בגין הלוואה ללא זמן פרעון, שניתנה לחברה לפיתוח חוף התכלת (תל אביב - הרצליה) בע"מ, אשר הבנק מחזיק כ- 14% ממניותיה. הבנק ובעלי מניות אחרים בחברה נתנו הלוואות לכיסוי הוצאות פיתוח ואלו תוזכרנה מתוך הסכומים שיעמדו לרשות החברה עם מימוש נכסיה.

באור 8 - פקדונות הציבור

סכומים מדווחים

ההרכב במאוחד (1):

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	
4,616	4,529
21,875	23,108
222	162
<u>26,713</u>	<u>27,799</u>

פקדונות לפי דרישה
פקדונות לזמן קצוב
פקדונות בתוכניות חסכון
סך הכל פקדונות הציבור

- (1) ראה באור 1.א.2

באור 9 - פקדונות מבנקים

סכומים מדווחים

ההרכב:

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	
436	109
22	21
46	41
12	6
<u>516</u>	<u>177</u>

בנקים מסחריים:
פקדונות לפי דרישה
פקדונות לזמן קצוב
קיבולים
תאגידים בנקאיים מיוחדים:
פקדונות לפי דרישה
סך הכל פקדונות מבנקים

בדבר שעבודים ראה באור 17.ד.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 10 - כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון

סכומים מדווחים

א. ההרכב:

מאוחד		מאוחד		כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון ⁽³⁾
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	שער תשואה פנימי (2)	משך חיים ממוצע (1)	
במיליוני ש"ח		31 בדצמבר 2008		
		ב- %	בשנים	
102	102	7.0	5.7	כתבי התחייבות נדחים:
940	973	5.2	4.1	במטבע ישראלי לא צמוד
				במטבע ישראלי צמוד למדד
				תעודות פקדון:
253	248	7.0	4.5	במטבע ישראלי צמוד למדד
1,295	1,323			סך הכל כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
הבנק		הבנק		כתבי התחייבות נדחים ⁽³⁾
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	שער תשואה פנימי (2)	משך חיים ממוצע (1)	
במיליוני ש"ח		31 בדצמבר 2008		
		ב- %	בשנים	
474	389	5.4	3.1	במטבע ישראלי צמוד למדד
474	389			סך הכל כתבי התחייבות נדחים ואגרות חוב

- (1) משך חיים ממוצע הינו ממוצע תקופות התשלומים משוקללות בתזרים המהוון לפי שער תשואה פנימי.
 (2) שער תשואה פנימי הינו שער ריבית המנכה את זרם התשלומים הצפוי אל היתרה המאזנית הכלולה בדוחות הכספיים.
 (3) כתבי התחייבות הנדחים ותעודות הפקדון אינם ניתנים להמרה במניות.

ב. פרסום תשקיף מדף:

ביום 7 בינואר 2007 פרסמה אגוד הנפקות בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של הבנק (להלן - "החברה"), תשקיף מדף להנפקה של עד 12 סדרות של תעודות התחייבות (סדרות ב' עד יג') אשר עשויות לכלול סדרות של תעודות פקדון בדרגת פרעון רגילה, אשר תהיה שווה לדרגת הפרעון של כלל הפקדונות ו/או סדרות של כתבי התחייבות נדחים, אשר יעמדו בדרגת פרעון נדחית לאחר כל יתר התחייבויותיו האחרות של הבנק, אשר לא נקבעה להן דרגת פרעון שווה ו/או נחותה מזו של כתבי התחייבות מאותה סדרה.
 כל אחת מסדרות תעודות ההתחייבות תהיה בערך נקוב של עד 500 מיליון ש"ח. תעודות ההתחייבות מכל אחת מהסדרות שיונפקו כאמור תעמודנה לפרעון במספר תשלומים אשר לא יפחת מתשלום אחד ולא יעלה על עשרים תשלומים שנתיים או על ארבעים תשלומים חצי שנתיים. בסיס ההצמדה וסוג הריבית אותם תישא קרן תעודות ההתחייבות מכל אחת מהסדרות שיונפקו, יקבעו בדוח ההצעה על פיו תוצע לראשונה כל אחת מהסדרות. שיעור הריבית אותו תישא קרן תעודות ההתחייבות, יקבע במכרז אשר על פיו תיערך הצעתן לראשונה של תעודות ההתחייבות מאותה סדרה.

ג. במהלך שנת 2008 לא הנפיק הבנק כתבי התחייבות נדחים לא סחירים (2007 - 45 מיליון ש"ח).

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 10 - כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון (המשך)

סכומים מדווחים

ד. גיוס לפי תשקיף מדף:

1. ביום 17 בינואר 2007 השלימה החברה גיוס בסך של כ- 200 מיליון ש"ח בכתבי התחייבות נדחים. הגיוס בוצע בשתי סדרות:
 - א. סדרה ב' בסך 100 מיליון ש"ח צמודים למדד ונושאים ריבית בשיעור של 4.3% לשנה המשולמים אחת לחצי שנה. קרן הסדרה עומדת לפרעון ב- 3 תשלומים שנתיים שווים בשנים 2015-2017.
 - ב. סדרה ג' בסך 100 מיליון ש"ח שאינם צמודים ונושאים ריבית בשיעור של 6.2% המשולמים מידי חצי שנה. קרן הסדרה עומדת לפרעון ב- 3 תשלומים שנתיים שווים בשנים 2015-2017.
2. ביום 12 במרס 2007 השלימה החברה גיוס של 250 מיליון ש"ח תעודות פקדון (סדרה ד') שאינן צמודות ונושאות ריבית בשיעור של 5.95% לשנה המשולמת אחת לחצי שנה. קרן הסדרה עומדת לפרעון ב- 3 תשלומים שנתיים שווים בשנים 2013-2015.
3. ביום 27 בדצמבר 2007 השלימה החברה גיוס של כ-120 מיליון ש"ח אשר היוו הרחבה של כתבי התחייבות נדחים (סדרה ב'), בתנאים זהים לאלו של הסדרה המקורית (ראה 1.א לעיל).
4. ביום 10 ביוני 2008 השלימה החברה גיוס של כ- 94 מיליון ש"ח בכתבי התחייבות נדחים אשר היוו הרחבה נוספת של סדרה קיימת (סדרה ב') בתנאים זהים לאלו של הסדרה המקורית (ראה 1.א לעיל).

ה. רכישה חוזרת של תעודות פקדון :

במהלך המחצית השניה של שנת 2008 ביצעה החברה רכישה מהציבור במהלך מסחר שוטף בבורסה לניירות ערך בתל-אביב, של תעודות פקדון (סדרה ד'), בסך של 5,406,136 ש"ח ערך נקוב. הרווח שנרשם מרכישה זו הסתכם בסך של כ-0.5 מיליון ש"ח.

באור 11 - התחייבויות אחרות

סכומים מדווחים

ההרכב :

הבנק		מאוחד		
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
124	161	124	161	עודף העתודות לפיצויי פיטורין, פרישה ופנסיה על היעודות (ראה באור 14.ב).
9	11	9	11	הכנסות מראש
64	48	66	49	עובדים בגין שכר ונלוות
878	2,677	878	2,677	יתרות זכות בגין מכשירים נגזרים ⁽¹⁾
262	259	262	259	זכאים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
107	-	107	-	יתרת סליקה נטו בקשר עם פעילות בניירות ערך
210	226	64	77	זכאים אחרים ויתרות זכות
1,654	3,382	1,510	3,234	סך הכל התחייבויות אחרות

(1) ראה באור 7 - יתרות חובה בגין מכשירים פיננסיים נגזרים. הגידול מול שנה קודמת, הן בנכסים אחרים והן בהתחייבויות אחרות, נובע בעיקרו מגידול בשווי הוגן הנובע מפעילות לקוחות באופציות.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 12 – הון עצמי

א. הרכב הון המניות:

בערכים נומינליים

ליום 31 בדצמבר		
2007	2008	
65,000,000	65,000,000	הון מניות רשום מניות סטוק רגילות בנות 0.01 ש"ח
58,871,562	58,871,562	הון מניות מונפק ונפרע מניות סטוק רגילות בנות 0.01 ש"ח

המניות רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב. כל מניה מקנה זכות לקול אחד באסיפה הכללית של הבנק. כל מניה מקנה זכות השתתפות בחלוקת רווחים וזכות השתתפות ביתרת נכסי הבנק במקרה של פירוק באופן יחסי לערכה הנקוב.

ב. בהתאם להיתר לרכישת אמצעי שליטה בתאגיד בנקאי לפי חוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א – 1981, לא יחלק הבנק דיבידנד מרווחים צבורים מן התקופה שלפני הרכישה, אלא לפי אישור מראש ובכתב של המפקח על הבנקים. כמו-כן, קיימות מגבלות נוספות על חלוקת דיבידנד על פי חוק החברות, התשנ"ט – 1999. סכום הרווחים הצבורים בגינם לא ניתן לחלק דיבידנד ליום 31 בדצמבר 2008 הינו 463 מיליון ש"ח. במקרה של חלוקת דיבידנד הבנק כפוף לדרישות חוק החברות, התשנ"ט – 1999, לדרישות חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א – 1981 ולמגבלות שקבע המפקח על הבנקים בין השאר באשר לאי האפשרות לחלק דיבידנד כאשר אחת או יותר משלוש השנים הקלנדריות האחרונות מסתכמות בהפסד.

ביום 28 בפברואר 2007 החליט דירקטוריון הבנק להציע דיבידנד בגין השנים 2005 ו- 2006 בסך של 100 מיליון ש"ח. ביום 18 באפריל 2007 אושרה ההצעה באסיפה כללית מיוחדת של בעלי המניות. ביום 14 במאי 2007 חולק הדיבידנד הנ"ל.

ג. בחודש יוני 2000 הנפיק הבנק 9,074,997 מניות רגילות של הבנק בנות 0.01 ש"ח כל אחת ו- 12,099,996 כתבי אופציה (ללא תמורה) רשומים על שם, הניתנים למימוש למניות רגילות בנות 0.01 ש"ח כ"א, בכל יום מסחר החל ממועד רישומם למסחר בבורסה ועד ליום 31 במאי 2004 באופן שכל כתב אופציה ניתן למימוש למניה רגילה אחת בת 0.01 ש"ח ערך נקוב כנגד תשלום במזומן של מחיר מימוש בסך 21 ש"ח, צמוד למדד המחירים לצרכן. בחודש מאי 2004 הוחלט על הארכת תקופת המימוש בשנתיים נוספות כך שמועד האחרון למימוש כתבי האופציה חל ביום 31 במאי, 2006. מחיר המימוש הוקטן בשיעור של 5% ממחיר המימוש הקיים לפי ההסדר כך שכל כתב אופציה יהיה ניתן למימוש כנגד תשלום במזומן של מחיר מימוש בסך 19.95 ש"ח למניה ובצמוד למדד המחירים לצרכן. במהלך חמשת החודשים הראשונים של שנת 2006 (עד וכולל המועד האחרון למימוש כתבי האופציה), מומשו על ידי הציבור 9,393,650 אופציות בתמורה כספית של כ-210 מיליון ש"ח. יתרת כתבי האופציה שלא מומשו פקעו.

ד. בדבר אופציות שהונפקו למנכ"ל הבנק ראה באור 14.א.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 13 - הלימות הון לפי הוראות המפקח על הבנקים

הלימות ההון מחושבת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים מספר 311 ו-341 בדבר "יחס הון מזערי" ו"הקצאת הון בגין החשיפה לסיכוני שוק".

על פי הוראת המפקח כאמור, הונו של תאגיד בנקאי לא יפחת מ- 9% מהסיכום המשוקלל של רכיבי הסיכון בנכסיו המאזניים והחוץ מאזניים. בנוסף קבע בנק ישראל לבנק יחס מינימלי של הון, ללא כתבי התחייבות נדחים, לרכיבי סיכון של 7%.

בנתוני המאוחד:
סכומים מדווחים

א. הון לצורך חישוב יחס ההון

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
	במיליוני ש"ח
803	803
783	766
(26)	47
<u>1,560</u>	<u>1,616</u>
52	52
746	781
798	833
<u>2,358</u>	<u>2,449</u>

הון ראשוני:
הון מניות רגילות נפרע
עודפים וקרנות הון
סכומים אחרים שנוספו (שהופחתו) מההון של רובד 1
סך הכל הון ראשוני
הון משני :
הון משני עליון⁽¹⁾
הון משני אחר
סך הכל הון משני
סך הכל הון כולל

(1) ההפרשה הכללית לחובות מסופקים בסך 52 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 52 מיליון ש"ח) מהווה חלק מההון המשני העליון ואינה מנוכה מהאשראי לציבור.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 13 - הלימות הון לפי הוראות המפקח על הבנקים (המשך)
 סכומים מדווחים

ב. יתרות משוקללות של סיכון

ליום 31 בדצמבר 2008							יתרות (2) במיליוני ש"ח
דרישת הון 9%	יתרות סיכון	שיעור שיקלול					
		100%	50%	20%	0%		
סיכון אשראי							
נכסים:							
34	374	13	-	1,803	3,330	5,146	מזומנים ופקדונות בבנקים
87	968	888	-	401	5,631	6,920	ניירות ערך
-	-	-	-	-	11	11	ניירות ערך שנשאלו
1,238	13,753	12,382	2,680	** 154	* 3,375	18,591	אשראי לציבור ⁽¹⁾
1	16	16	-	-	-	16	השקעות בחברות מוחזקות
32	356	356	-	-	-	356	בניינים וציוד
140	1,554	1,554	-	-	1,561	3,115	נכסים אחרים
<u>1,532</u>	<u>17,021</u>	<u>15,209</u>	<u>2,680</u>	<u>2,358</u>	<u>13,908</u>	<u>34,155</u>	סך הכל נכסים
מכשירים חוץ מאזניים:							
207	2,297	2,028	538	-	-	2,566	עסקאות שבהן היתרה מייצגת סיכון אשראי
112	1,244	820	-	2,121	2	2,943	מכשירים נגזרים
8	88	88	-	-	-	88	אחרים
<u>327</u>	<u>3,629</u>	<u>2,936</u>	<u>538</u>	<u>2,121</u>	<u>2</u>	<u>5,597</u>	סך הכל מכשירים חוץ מאזניים
<u>1,859</u>	<u>20,650</u>					<u>39,752</u>	סך הכל נכסי סיכון אשראי
סיכון שוק							
25	276						סיכון ריבית
2	22						סיכון מניות
20	220						סיכון שער חליפין של מטבע חוץ ואינפלציה
7	76						סיכון אופציות
<u>54</u>	<u>594</u>						סך הכל נכסי סיכון שוק
<u>1,913</u>	<u>21,244</u>						סך הכל נכסי סיכון

מזה: *
 2,823 אשראי מובטח בפקדונות משועבדים
 552 אשראי מובטח באג"ח מדינה
3,375

מזה: **
 113 אשראי מובטח בערבויות בנקאיות

(1) ההפרשה הכללית לחובות מסופקים בסך 52 מיליון ש"ח מהווה חלק מההון המשני העליון ואינה מנוכה מהאשראי לציבור.
 (2) נכסים - יתרות מאזניות, מכשירים חוץ מאזניים - יתרות ערך נקוב משוקללות במקדמי ההמרה לאשראי.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 13 - הלימות הון לפי הוראות המפקח על הבנקים (המשך)
 סכומים מדווחים

ב. יתרות משוקללות של סיכון (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2007							יתרות (2) במיליוני ש"ח	
דרישת הון 9%	יתרות סיכון	שיעור שיקלול				100%		
		50%	20%	0%				
							סיכון אשראי	
							נכסים:	
84	936	96	-	4,202	412	4,710	מזומנים ופקדונות בבנקים	
99	1,104	1,066	-	189	6,796	8,051	ניירות ערך	
1,111	12,339	11,146	2,350	** 88	* 3,971	17,555	אשראי לציבור ⁽¹⁾	
1	16	16	-	-	-	16	השקעות בחברות מוחזקות	
29	327	327	-	-	-	327	בניינים וציוד	
46	516	516	-	-	499	1,015	נכסים אחרים	
<u>1,370</u>	<u>15,238</u>	<u>13,167</u>	<u>2,350</u>	<u>4,479</u>	<u>11,678</u>	<u>31,674</u>	סך הכל נכסים	
							מכשירים חוץ מאזניים:	
180	2,005	2,005	-	-	-	2,005	עסקאות שבהן היתרה מייצגת סיכון אשראי	
157	1,739	1,241	-	2,491	27	3,759	מכשירים נגזרים	
13	144	144	-	-	-	144	אחרים	
<u>350</u>	<u>3,888</u>	<u>3,390</u>	<u>-</u>	<u>2,491</u>	<u>27</u>	<u>5,908</u>	סך הכל מכשירים חוץ מאזניים	
<u>1,720</u>	<u>19,126</u>					<u>37,582</u>	סך הכל נכסי סיכון אשראי	
							סיכון שוק	
23	250						סיכון ריבית	
11	122						סיכון מניות	
4	47						סיכון שער חליפין של מטבע חוץ ואינפלציה	
11	127						סיכון אופציות	
<u>49</u>	<u>546</u>						סך הכל נכסי סיכון שוק	
<u>1,769</u>	<u>19,672</u>						סך הכל נכסי סיכון	

מזה: *

3,276	אשראי מובטח בפקדונות משועבדים
695	אשראי מובטח באג"ח מדינה
<u>3,971</u>	

** אשראי מובטח בערבויות בנקאיות

(1) ההפרשה הכללית לחובות מסופקים בסך 52 מיליון ש"ח מהווה חלק מההון המשני העליון ואינה מנוכה מהאשראי לציבור.
 (2) נכסים - יתרות מאזניות, מכשירים חוץ מאזניים - יתרות ערך נקוב משוקללות במקדמי ההמרה לאשראי.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 13 - הלימות הון לפי הוראות המפקח על הבנקים (המשך)
 סכומים מדווחים

ג. יחס ההון לרכיבי סיכון

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
ב- %	ב- %
7.93	7.61
11.99	11.53
8.19	7.85
9.00	9.00
7.00	7.00

יחס ההון הראשוני לרכיבי סיכון

יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון

יחס ההון הכולל, ללא כתבי התחייבות, לרכיבי סיכון

יחס ההון הכולל המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים

יחס ההון המינימלי ללא כתבי התחייבות נדחים,

הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

באור 14 - זכויות עובדים

א. פיצויי פרישה ופנסיה

(1) התחייבויות הבנק והחברות המאוחדות שלו לתשלום פיצויי פרישה ופנסיה לעובדיו מכוסות על ידי עתודות מתאימות אשר מופקדות בעיקרן בקופות גמל ופנסיה ועל ידי רכישת פוליסות בחברות בטוח. העתודה לפיצויי פרישה ופנסיה הכלולה במאזן מייצגת את יתרת ההתחייבות שאינה מכוסה על ידי הפקדות ו/או פוליסות ביטוח כאמור לעיל. ההתחייבות לפיצויים לעובדי הבנק מחושבת על בסיס משכורת של חודש אחד לכל שנת עבודה.

(2) בשנת 1996 נחתם הסכם עם הפקידים בבנק, אשר חברים בקרן הפנסיה של "עמית קופה לפנסיה ותגמולים בע"מ" (להלן - "עמית"), על פיו החל מיום 1 באפריל 1995 תשלומי הבנק לקרן הפנסיה יבואו במקום חובת תשלום מלוא פיצויי הפיטורין להם יכול הפקיד להיות זכאי על פי חוק פיצויי פיטורין. בסכום העתודה לא נכללו סכומים בגין התחייבות הבנק לתשלום פיצויי פרישה לפקידים אלה ובסכום העתודה לא נכללו הסכומים שהופקדו בעמית וזאת מהתאריך הנזכר לעיל.

(3) המנהלים ומורשי החתימה של הבנק זכאים לבחור בעת פרישתם מהבנק בין קבלת פנסיה תוך ויתור על זכויות הפיצויים וקופות הגמל שיש להם ובין קבלת פיצויי פרישה וכספי קופות הגמל. בחודש פברואר 1997 נחתם הסכם בין ארגון המנהלים ומורשי החתימה של הבנק לבין הבנק, המתייחס למו"חים אשר חברים בקרן הפנסיה עמית. על פי ההסכם, בתקופת העבודה עד למועד ההצטרפות כחבר בעמית יחולו על המו"ח התנאים שהיו מקובלים בבנק עד ליום החתימה על ההסכם. לגבי תקופת החברות בעמית, במקרה של פרישה במסלול פיצויים, יקבל המו"ח את הכספים בעמית אך לא פחות מהתחייבות הבנק לתשלום פיצויי פיטורין על פי החוק. במקרה של פרישה במסלול פנסיה, יקבל המו"ח כפנסיה את הכספים שנצברו לזכותו בעמית בגין תגמולים אך לא פחות מהתחייבות הבנק בהתאם לתנאים שהיו מקובלים עד כה, וכן פנסיה בגין הכספים שנצברו לו בעמית בגין פיצויים עד לסך התחייבות הבנק לתשלום פנסיה הנגזרת מפיצויי הפיטורין. הנ"ל יחול לגבי מו"ח ותיק (כהגדרתו בהסכם) בלבד. מו"ח חדש (כל מי שאינו מו"ח ותיק) אינו זכאי לפנסיה ותשלומי הבנק לעמית יבואו במקום מלוא פיצויי פיטורין להם יכול המו"ח להיות זכאי על פי החוק.

ההתחייבות לפנסיה למו"חים מבוססת על ערך נוכחי של ההתחייבות העולה על סכום ההתחייבות לפיצויים והיתרות בקופות גמל. הערך הנוכחי של ההתחייבות חושב על ידי אקטואר לפי שיעור היוון של 4% (כנ"ל בשנת 2007), בהתאם להוראות המפקח על הבנקים. בחישוב הערך הנוכחי נלקח בחשבון גורם עלית השכר הריאלית העתידית עד למועד פרישתם הצפוי של העובדים מהבנק בשיעור של 2% לשנה (כנ"ל בשנת 2007).

(4) התחייבות לפנסיה, לגבי עובדים שפרשו ובחרו בפנסיה מכוסה על ידי עתודה לפנסיה המחושבת על פי הערך הנוכחי של ההתחייבות כפי שחושב על ידי אקטואר לפי שיעור היוון של 4% כמצוין לעיל (כנ"ל בשנת 2007).

(5) באוקטובר 2005 פרסם האקטואר הראשי במשרד האוצר הנחיות בנוגע לקביעת בסיס התמורה המשמש בחישוב מקדמי קצבה ובהערכת עתודות בגין פוליסות ביטוח חיים מסוג קצבה. המפקח על הבנקים, במכתבו מיום 23 בנובמבר 2005, הודיע כי יאמץ את ההנחיות לצורך חישוב עתודות בגין זכויות עובדים החל מיום 1 בינואר 2006 אך לא יאוחר מאשר תום הרבעון הראשון של שנת 2006. בהתאם למכתב המפקח רשם הבנק הוצאה נוספת בסך כ- 5 מיליון ש"ח ברבעון הראשון של שנת 2006 (מעבר להוצאות שנרשמו בשנת 2005). בפברואר 2007 פרסם האקטואר הראשי חוזרים לקרנות הפנסיה ולחברות הביטוח, לפיהם יש להעריך את העתודות לפנסיה וביטוח חיים על סמך לוחות תוחלת חיים חדשים. הבנק אימץ את הלוחות הנ"ל ברבעון הראשון של שנת 2007 וכתוצאה מכך רשם הוצאות שכר בסך של כ- 5 מיליון ש"ח.

פרטים בדבר הערכה אקטוארית עליה מתבסס הבנק לגבי זכויות העובדים, ראה בהערכת האקטואר מר דן הרשקוביץ שצורפה למערכת גילוי נאות אלקטרוני (מגנ"א) של רשות ניירות ערך.

באור 14 - זכויות עובדים (המשך)

ב. פרטים על העתודות והיעודות

סכומי העתודות והיעודות לפיצויי פיטורין, פרישה ופנסיה כמוצג במאזן הם כדלקמן:

מאוחד והבנק		
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
247	272	סכום העתודות
123	111	סכום היעודות, נטו
124	161	עודף העתודות על היעודות, נטו ⁽¹⁾

הבנק אינו רשאי למשוך את כספי היעודה אלא לצורך תשלום פיצויי פרישה בלבד.

(1) נכלל ב"התחייבויות אחרות" (ראה באור 11).

ג. מענקים בגין ותק עובדים

עובדי הבנק זכאים עם הגיעם ל-20, 30 ו-40 שנות עבודה בבנק למענקים כספיים של מספר חדשי משכורת ("מענק יובל") ולחופשות מיוחדות. לתאריך המאזן יתרת ההפרשה מסתכמת בסך של 12 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 9 מיליון ש"ח). ההתחייבות כלולה במסגרת "התחייבויות אחרות".

חישוב ההתחייבות נעשה על בסיס אקטוארי ומביא בחשבון, על בסיס נסיון העבר, את ההסתברות שבתאריך הקובע יהיה העובד עדיין מועסק בבנק. החישוב נעשה לפי שיעור היוון של 4% (כנ"ל בשנת 2007). בחישוב הערך הנוכחי נלקח בחשבון גורם עלית השכר הריאלית העתידית בשיעור של 3% (כנ"ל בשנת 2007).

ד. הפרשה לחופשה

עובדי הבנק והחברות המאוחדות שלו זכאים לחופשה שנתית בתשלום בהתאם לחוק חופשה שנתית תשי"א - 1951 בכפוף להסכם קיבוצי מיוחד לעובדי הבנק ובהתאם למכסות המפורטות בהסכם. חישוב ההתחייבות נעשה על בסיס שכר אחרון בתוספת תשלומים נלווים. בדוחות הכספיים נכללה הפרשה בסך של 21 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 19 מיליון ש"ח) לימי חופשה שטרם נוצלו וכן לחופשות מיוחדות (ראה ג. לעיל) שמועד זכאותם הגיע. ההתחייבות כלולה במסגרת "התחייבויות אחרות".

ה. חוזים אישיים

(1) החל משנת 2004 מועסקים כל חברי ההנהלה בחוזים אישיים. לארבעה מחברי ההנהלה ונושאי משרה בכירים חוזה אישי המעניק פיצויי פרישה מוגדלים במקרה של פיטורים על ידי הבנק. סכום ההוצאה המרבית, שלא נרשמה בספרי הבנק, מאחר ואין בכוונת הבנק לפטר חברי הנהלה ונושאי משרה בכירים אלה, מסתכם בסך של כ-5.3 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 5.2 מיליון ש"ח).

(2) ברבעון השני של שנת 2006 התמנה מר חיים פרייליכמן למנהל הכללי הראשי של הבנק (להלן - המנכ"ל) לתקופה של שלוש שנים המתחילה ביום 2 באפריל 2006 ואשר מוארכת באופן אוטומטי לתקופות נוספות של שנה בכל פעם, אלא אם הודיע אחד הצדדים שישה חודשים מראש על רצונו להפסקת ההסכם. במקרה של סיום התקשרות יהיה המנכ"ל זכאי למענק הסתגלות של 6 משכורות חודשיות. בהתאם להסכם העסקתו, זכאי המנכ"ל, בין השאר, למענק שנתי בסכום משתנה לפי שיעור תשואת הרווח הנקי של הבנק על ההון העצמי (ללא התחשבות ברווחי ההון /או הכנסות חד פעמיות בגין מכירת פעילות ניהול קופות גמל וקרנות נאמנות) עד לשיעור של 1% מהרווח הנקי של הבנק. כמו כן נקבע בהסכם כי הבנק ינפיק למנכ"ל תוך 30 ימים מיום החתימה על ההסכם כתבי אופציה לרכישה של מניות הבנק, לעניין האופציות ראה ביאור 14א.

במקרה של הפסקת ההתקשרות על ידי הבנק או על ידי המנכ"ל עקב נסיבות מיוחדות, כמוגדר בהסכם, יהיה המנכ"ל זכאי לקבל מהבנק, את כל המשכורות והתנאים הנלווים (לרבות מענק רווחיות בגין תקופת עבודתו היחסית ולמעט אופציות מנכ"ל שטרם הגיע מועד מימושן) עד תום שלושת השנים.

באור 14 - זכויות עובדים (המשך)

ה. חוזים אישיים (המשך)

הואיל ואין בכוונת הדירקטוריון לפטר את המנכ"ל, לא נרשמה בדוחות הכספיים כל הפרשה בגין האמור לעיל. סך ההתחייבות האמורה ליום 31 בדצמבר 2008, שלא נרשמה בספרי הבנק, הינה 0.6 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 – 3.1 מיליון ש"ח).

(3) יו"ר הבנק, מר זאב אבולס מועסק בהסכם אישי מיום 1 בנובמבר 1999.

ביום 30 באפריל 2006 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק שינוי בתנאי העסקה של יו"ר הדירקטוריון, אשר כלל, בין היתר, תוספת פיצויי פרישה, אם וכאשר יפרוש היו"ר, בשיעור של 100%, בנוסף לסכום שנצבר לזכותו בקופת הפיצויים.

ביום 18 באפריל 2007 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק הענקת מענק ליו"ר הדירקטוריון בגין שנת 2006 בסך של 750 אלפי ש"ח (ההוצאה בגין המענק נכללה בדוחות הכספיים של הבנק בשנת 2007).

ביום 11 במאי 2008 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק הענקת מענק בגין שנת 2007 בסך של 900 אלפי ש"ח (ההוצאה בגין המענק נכללה בדוחות הכספיים של הבנק בשנת 2008).

באור 14א – עסקאות תשלום מבוסס מניות

א. פרטים על עסקאות תשלום מבוסס מניות

ביום 14 בספטמבר 2008 אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון, הקצאת 620,456 אופציות (לא רשומות למסחר) למנכ"ל, בלתי סחירות ובלתי עבירות ("האופציות"), שכל אחת מהן ניתנת למימוש למניה רגילה רשומה על שם בת 0.01 ש"ח ערך נקוב של הבנק ("המניות הרגילות"). אישורי הקצאת האופציות כאמור, הינם בהמשך לאישור הסכם העסקת המנכ"ל ותנאי העסקתו במרס 2006 כמפורט בביאור 14ה(2) לעיל, במסגרתו התחייב הבנק, בין היתר, להנפיק למנכ"ל ללא תמורה אופציות לרכישה של מניות של הבנק, כאשר בעקבותיו לא ננקטו בפועל כל הפרוצדורות להקצאת האופציות, ובכלל זה לא התקבלה החלטה על הקצאתן בפועל וכן לא נעשתה פנייה לבורסה לקבלת אישורה להקצאת האופציות (כמו גם שלא פורסם דוח הצעה פרטית בהתאם לתקנות). בדוחות הכספיים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2007 צויין עקב טעות בתום לב, כי האופציות הוקצו בשנת 2006. כן נרשמה החל ברבעון השני של שנת 2006 הוצאה כנגד רישום קרן הון בגין האופציות האמורות וזאת במקום התאמת הוצאה זו מדי תקופה על פי השווי ההוגן של האופציות בתאריכי החתך הרלוונטיים (עקב אי קבלת ההחלטה על הקצאת האופציות בפועל). השפעת אי ביצוע ההתאמה כאמור על הדוחות הכספיים של הבנק, אינה מהותית.

מחיר המימוש ומועדי המימוש של האופציות שאושרו ביום 14 בספטמבר 2008, כאמור, זהים לתנאים שנקבעו בהסכם ההעסקה המקורי של המנכ"ל, ובכפוף לשינויים לפיהם "תקופות ההבשלה" (vesting) של האופציות המוענקות תהיה ביחס למחצית מכמות האופציות, עם הקצאתן והמחצית השנייה של האופציות תבשלה ביום 31 במארס 2009. תקופת המימוש לגבי מנת האופציות הראשונה תהא החל ממועד הקצאת האופציות ועד ליום 30 ביוני 2012, ולגבי מנת האופציות השנייה תהא החל מתום תקופת ההבשלה שלהן ועד ליום 15 באוקטובר 2012.

המניות שתנבענה למנכ"ל ממימוש האופציות תהווה כ-1.04% מהונו המונפק והנפרע של הבנק ומזכויות ההצבעה בו לתאריך 14 בספטמבר 2008. האופציות הוענקו למנכ"ל ללא תמורה ביום 23 באוקטובר 2008. כל אופציה תהיה ניתנת למימוש למניה רגילה אחת תמורת תשלום מחיר מימוש השווה ל- 21.087 ש"ח כשהוא צמוד למדד המחירים לצרכן, כאשר מדד הבסיס הוא המדד האחרון הידוע במועד כניסת המנכ"ל לתפקידו בבנק (2 באפריל 2006), והמדד החדש יהא המדד האחרון הידוע במועד התשלום בפועל של מחיר המימוש. האופציות הוקצו בהתאם להוראות מסלול רווח הון הקבועות בסעיף 102(ב)(2) לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש) התשכ"א – 1961 ("הפקודה") וכן בכפיפות לכללי מס הכנסה (הקלות מס בהקצאת מניות לעובדים), תשס"ג-2003. האופציות הופקדו בנאמנות אצל נאמן, אשר יחזיק בהם בנאמנות במשך התקופות הקבועות בסעיף 102

באור 14 א – עסקאות תשלום מבוסס מניות (המשך)

א. פרטים על עסקאות תשלום מבוסס מניות (המשך)

לפקודה (24 חודשים ממועד הענקת האופציות והפקדתן בידי נאמן) על מנת שההטבה הנובעת מהאופציה תחשב כרווח הון על פי מסלול רווח הון ותמוסה בהתאם.
 השווי ההוגן של תוכניות האופציות האמורה הסתכם לסך של 1.2 מיליון ש"ח כמפורט בסעיף ב, להלן.
 בשנת 2008 רשם הבנק הכנסה בסך של כ- 0.6 מיליון ש"ח כנגד קיטון בקרן הון עקב אישור תוכנית האופציות האמורה.

ב. אומדן השווי ההוגן

- סכום ההטבה התיאורטי, המחושב על פי נוסחת בלק ושולס, הגלום בכתבי האופציה הנ"ל מסתכם בסך של כ- 1.2 מיליון ש"ח. חישוב סכום ההטבה התבסס על הפרמטרים העיקריים הבאים:
- סטיית התקן של התשואה השנתית של מניות הבנק בגין המנה הראשונה – 32.93%, ובגין המנה השנייה- 29.84%.
- שיעור ריבית צמודת מדד חסרת סיכון בגין המנה הראשונה – 2.48%, ובגין המנה השנייה – 2.44%.
- מחיר המניה נקבע לפי שער הסגירה ביום 11 בספטמבר 2008 – 14.72 ש"ח.

ג. עסקאות תשלום מבוסס מניות מסוג אופציות למניות

מאוחד והבנק		
2008		
ממוצע	מספר	
משוקלל של	האופציות	
מחיר המימוש		
בש"ח	באלפי ש"ח	
-	-	קיימות במחזור לתחילת שנה
22.48	620	הוענקו במהלך השנה
22.37	620	קיימות במחזור לתום השנה

באורים לזיכרון הנספחים ליום 31 בדצמבר 2008
באור 15 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי האמדה
 סכמים מזווחים

ההרכב במאות (1) :

31 בדצמבר 2008									
סך הכל	פריטים שאינם נספחים (4)	אחר	(2) מטבע חוץ		צמוד מדד	מטבע ישראלי		לא צמוד במיליוני ש"ח	
			דולר ארה"ב	אירו		מטבע חוץ	דולר ארה"ב		
5,146	-	37	667	2,446	143	1,853			נכסים
6,920	245	-	54	885	1,119	4,617			מזומנים ופקדונות בבנקים
11	-	-	-	-	-	11			ניירות ערך שנסאלי
18,539	43	589	407	2,880	3,101	11,519			אשראי לציבור (3)
16	16	-	-	-	-	-			השקעות בחברות מוחזקות
356	356	-	-	-	-	-			בנינים וציוד
3,115	82	573	113	1,649	30	668			נכסים אחרים
34,103	742	1,199	1,241	7,860	4,393	18,668			סך כל הנכסים
									התחייבויות
27,799	55	537	1,508	5,615	2,812	17,272			פקדונות הציבור
177	-	6	3	43	21	104			פקדונות מבנקים
1	-	-	-	-	-	1			פקדונות הממשלה
1,323	-	-	-	-	972	351			כתבי החיובות נדחים ותעודות פקדון
3,234	66	575	122	1,719	142	610			התחייבויות אחרות
32,534	121	1,118	1,633	7,377	3,947	18,338			סך כל ההתחייבויות
1,569	621	81	(392)	483	446	330			הפרש
									מכשירים נגזרים שאינם מגדירים:
									מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
		(86)	445	(369)	(557)	567			אופציות בכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
		-	(49)	(175)	-	224			אופציות מחוץ לכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
		-	62	(23)	-	(39)			סה"כ כללי
		(5)	66	(84)	(111)	1,082			אופציות בכסף נטו (ערך נקוב מהווה)
		-	(71)	(187)	-	258			אופציות מחוץ לכסף נטו (ערך נקוב מהווה)
		-	325	(492)	-	167			

(1) ראה באור 1.א.(2).
 (2) כולל צמוד מטבע חוץ.
 (3) הפרישה הללית והמספת לחובות מסופקים נותרה באופן יחסי מבסיסי האמדה השונים בסעיף זה.
 (4) לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא נספח.

באורים לזיכרון הנכסיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 15 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי האמדה (המשך)

סכומים מדוחים

ההרכב במאות (1) :

31 בדצמבר 2007						
סך הכל	פריטים שאינם נכסיים (4)	מטבע חוץ (2)		מטבע ישראלי		לא צמוד במל"יני ש"ח
		אחר	דולר ארה"ב	צמוד מדד	לא צמוד	
4,710	-	322	1,235	2,638	137	378
8,051	267	1	100	89	966	6,628
17,503	71	547	302	3,271	3,505	9,807
16	16	-	-	-	-	-
327	327	-	-	-	-	-
1,015	136	228	48	215	-	388
31,622	817	1,098	1,685	6,213	4,608	17,201
26,713	115	1,111	1,522	6,200	2,978	14,787
516	-	278	16	33	21	168
2	-	-	-	-	2	-
1,295	-	-	-	-	942	353
1,510	75	232	53	220	106	824
30,036	190	1,621	1,591	6,453	4,049	16,132
1,586	627	(523)	94	(240)	559	1,069
		512	(233)	218	(284)	(213)
		-	123	(14)	-	(109)
		-	(2)	34	-	(32)
		(11)	(18)	(2)	275	715
		-	168	31	-	(199)
		-	(22)	189	-	(167)

נכסים

מזומנים ופקדונות בבנקים
 ניהול ערך
 אשראי לציבור (3)
 השקעות בחברות מוחזקות
 בנינים וציוד
 נכסים אחרים
 סך כל הנכסים

התחייבויות

פקדונות הציבור
 פקדונות מבנקים
 פקדונות הממשלה
 כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
 התחייבויות אחרות
 סך כל ההתחייבויות

הפרש

מכשירים נגזרים שאינם מגדירים:

מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
 אופציות בכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
 אופציות מחוץ לכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
 סה"כ כללי

אופציות בכסף נטו (ערך נקוב מהווה)
 אופציות מחוץ לכסף נטו (ערך נקוב מהווה)

(1) ראה באור 1.א.1.
 (2) כולל צמודי מטבע חוץ.
 (3) ההפרשה הללית והנספת לחובות מסופקים נותרה באופן יחסי מבסיסי ההאמדה השונים בסעיף זה.
 (4) לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריטי לא נכסי.

באורים לדוחות הנספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 16 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי האמדה ולפי תקופות לפרטון (1)

סכומים מדוחים
ההרכב במאות (2) :

31 בדצמבר 2008															
			תדירתי, מזומנים עתידיים חוזיים צפויים												
	יתרה מאוחרת (4)	ללא תקופת סך הכל	סך הכל תדירתי	מעיל עשירי	מעיל עשירי	מעיל חמש עד עשירי שנה	מעיל חמש עד עשירי שנים	מעיל ארבע עד חמש שנים	מעיל שלוש עד ארבע שנים	מעיל שנתיים עד שנתיים	מעיל שנה	מעיל חודש	מעיל חודש ועד חודש	עם דרישה	נכסים
	לתקופת פרטון (5)	מזומנים	מזומנים	שנה	שנה	שנה	שנים	שנים	שנים	שנים	שנה	עד שנה	עד שנה	עד שנה	עד שנה
מטבעי ישראל לא צמוד	18,668	968	20,391	194	1,086	1,975	374	489	2,024	2,999	2,974	2,437	5,839		
נכסים	18,338	140	18,490	1	5	301	117	44	109	284	1,701	1,630	14,298		
התחייבויות	330	828	1,901	193	1,081	1,674	257	445	1,915	2,715	1,273	807	(8,459)		
הפרש	567	-	595	-	-	-	-	-	-	2	184	32	377		
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	185	-	185	-	-	-	-	-	8	-	42	(57)	192		
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	4,393	31	5,443	71	911	1,720	335	490	516	711	536	103	50		
נכסים	3,947	11	4,440	10	73	807	721	789	579	852	507	71	31		
התחייבויות	446	20	1,003	61	838	913	(386)	(299)	(63)	(141)	29	32	19		
הפרש	(557)	-	(499)	-	-	(157)	(79)	(79)	(79)	-	(105)	-	-		
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	10,300	1,583	8,963	19	166	585	184	182	183	399	1,489	647	5,109		
מטבעי חוץ (3)	10,128	-	10,074	-	-	215	2	8	24	270	1,672	1,979	5,904		
נכסים	172	1,583	(1,111)	19	166	370	182	174	159	129	(183)	(1,332)	(795)		
התחייבויות	(10)	-	(96)	-	-	157	79	79	79	(2)	(79)	(32)	(377)		
הפרש	(185)	-	(185)	-	-	-	-	-	(8)	-	(42)	57	(192)		
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	742	665	73	-	-	-	-	-	-	9	2	4	58		
נכסים	121	43	77	-	-	-	-	-	-	9	2	2	64		
התחייבויות	621	622	(4)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	(6)		
הפרש															
סך הכל	34,103	3,247	34,870	284	2,163	4,280	893	1,161	2,723	4,118	5,001	3,191	11,056		
נכסים	32,534	194	33,081	11	78	1,323	840	841	712	1,415	3,882	3,682	20,297		
התחייבויות	1,569	3,053	1,789	273	2,085	2,957	53	320	2,011	2,703	1,119	(491)	(9,241)		
הפרש															

(1) בבאור זה מוצגים תדירתי המזומנים העתידיים החוזיים האפייים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי בסיסי האמדה, בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפרטון החוזי של כל תדירים. התמונים מוצגים בגיבוי הפרטות ולוחות מסופקים.

(2) ראה באור 1.א.2.

(3) כולל האמדה ללמעט חוץ.

(4) כפי שנקללה בבאור מס' 15 "נכסים והתחייבויות לפי בסיסי האמדה", לדבות סכומים חוץ מאנזיים בגין נגזרים.

(5) במטבעי ישראל לא צמוד - סכום האשראי בתנאי חח"ד שבמסגרת היוו בסך 604 מיליון ש"ח וסכום האשראי שבמסגרת היוו בסך 54 מיליון ש"ח.

במטבעי חוץ - סכום האשראי בתנאי חח"ד שבמסגרת היוו בסך 1,215 מיליון ש"ח.

באורים לדוחות הנספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 16 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי האמדה ולפי תקופות לפרעון (ו1) (המשך)

סכומים מדווחים

ההרכב במאוחד (2) :

סך הכל	31 בדצמבר 2007												
	עם דרישה ועד חודש 3	עוד 3 חודשים ועד שנה	מעל שנה ועד שנתיים	מעל שנתיים ועד שלוש שנים	מעל שלושה עד ארבע שנים	מעל ארבע עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל עשר עד עשרים שנה	מעל עשרים עד שלושים שנה	מעל שלושים עד ארבעים שנה	מעל ארבעים עד חמשים שנה	מעל חמשים עד יותר משנה	
נכסים	8,893	3,223	5,422	2,917	2,945	2,075	1,032	3,435	1,486	213	31,641	31,228	31,622
התחייבויות	18,611	3,204	3,637	1,212	714	556	674	2,104	266	43	31,021	143	30,036
הפרש	(9,718)	19	1,785	1,705	2,231	1,519	358	1,331	1,220	170	620	3,085	1,586

במיליוני ש"ח

(1) בבאור זה מוצגים תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים האפיינים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי בסיסי האמדה. בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפרעון החוזי של כל תזרימים. התמונים מוצגים בגיבוי הפרשות לחובות מסופקים.

(2) ראה באור 1 א.2.

(3) כפי שנוצרה בבאור מס' 15 "נכסים והתחייבויות לפי בסיסי האמדה", לרבות סכומים חוזי מאזניים בגין נגזרים.

(4) במטבע ישראל, לא צמוד - סכום האשראי בתנאי חח"ד שבמסגרת היו בסך 692 מיליון ש"ח וסכום האשראי שבחריגה היו בסך 21 מיליון ש"ח.

במטבע חוץ - סכום האשראי בתנאי חח"ד שבמסגרת היו בסך 1,600 מיליון ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 17 - התחייבויות תלויות, התקשרויות ושעבודים
סכומים מדווחים

א. מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	
141	84
548	486
927	1,385
515	539
1,058	1,087
753	649
1,503	1,215
9,789	9,585
462	896

עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי:

אשראי תעודות
ערבויות להבטחת אשראי
ערבויות לרוכשי דירות
ערבויות והתחייבויות אחרות
מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
מסגרות חח"ד ואשראי שלא נוצלו בקשר ליהלומנים
התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
התחייבויות להוצאת ערבויות

ב. התקשרות חוץ מאזנית בגין פעילות לפי מידת הגביה (1):

יתרת אשראי מפיקדונות לפי מידת גביה (2)

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	
698	644

מטבע ישראלי צמוד למדד

תזרימים בגין עמלת גביה ומרווחי ריבית בגין הפעילות במידת גביה

ליום 31 בדצמבר 2007	ליום 31 בדצמבר 2008						
	סך הכל	מעל 20 שנים	מעל 10 עד 20 שנים	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	עד שנה
62	55	-	11	19	9	10	6
50	41	-	6	13	7	9	6
41	35	-	4	10	6	9	6

במגזר הצמוד למדד

תזרימים חוזיים עתידיים
תזרימים עתידיים צפויים
לאחר הערכת הנהלה
לפירעונות מוקדמים
תזרימים צפויים מהוונים
לאחר הערכת הנהלה
לפירעונות מוקדמים⁽³⁾

מידע על העמדת הלוואות במשך השנה

בשנת 2007	בשנת 2008
במיליוני ש"ח	
25	15

הלוואות מפיקדונות לפי מידת הגביה

- (1) אשראים ופקדונות שהחזרתם למפקיד מותנית בגביית האשראים (או הפקדונות) עם מרווח או עם עמלת גביה (במקום מרווח).
(2) הלוואות עומדות ופקדונות ממשלה שניתנו בגינם בסך 64 מיליון ש"ח (2007 - 85 מיליון ש"ח) לא נכללו בלוח זה.
(3) ההיוון בוצע לפי שיעור 3.2% (2007 - לפי שיעור 3.6%).

באור 17 - התחייבויות תלויות, התקשרויות ושעבודים (המשך)

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות:

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
במיליוני ש"ח	
11	16
7	13
6	11
5	8
4	7
8	23
<u>41</u>	<u>78</u>

- (1) דמי שכירות של מבנים וציוד בשל התקשרויות לתשלום בשנים הבאות:
 בשנה ראשונה
 בשנה שניה
 בשנה שלישית
 בשנה רביעית
 בשנה חמישית
 מעל חמש שנים

סך הכל

(2) סכום ההתחייבות לרכישת מבנים וציוד ושיפוץ מבנים ליום 31 בדצמבר 2008 הינו בסך 7 מיליון ש"ח במאוחד ובבנק (ליום 31 בדצמבר 2007 – 12 מיליון ש"ח במאוחד ובבנק).

(3) חברה מאוחדת התחייבה להשקיע בתאגידים ריאליים נוספים ובקרן גידור סכום של 28 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 – 5 מיליון ש"ח) וזאת בהתקיים תנאים מסוימים כפי שנקבעו בהסכמים עם אותם תאגידים.

(4) הסכם לקבלת שירותי מחשוב מבנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "לאומי")

ביום 29 בספטמבר 2001 – נחתם הסכם תפעול ומחשוב עם לאומי לתקופה של 11 שנים, החל משנת 1998, לפיו מספק לאומי לבנק שירותי תפעול, בגין מערכות התשתית הבנקאיות זאת בנוסף לזכאות הבנק לקבל את מרבית מערכות המידע הפועלות בלאומי, אשר מרביתן הוטמעו בבנק (להלן: "ההסכם").

השירותים שלאומי מתחייב לבצע באמצעות מערך התפעול והמנהלה שלו או כל גוף שיבוא במקומו (להלן: "מת"מ") מתבססים על שירותי המחשוב שמת"מ מעניק ללקוחות מת"מ בתוספת שירותים אחרים כמפורט בהסכם. כן מספק לאומי לבנק שירותי תמיכה ותחזוקה שוטפים ומלאים ושירותי הדרכה בקשר עם המערכות המשמשות למתן השירותים ושירותי התפעול. שירותי תפעול, תחזוקה ופתוח מערכות מסופקים על ידי לאומי, ברמת שרות דומה לזו הניתנת ליחידות לאומי וסניפיו.

לאומי מתחייב בהסכם להעביר לבנק מידע תפעולי המתייחס למערכות, לשמור על רמת אבטחת מידע גבוהה לנתוני הבנק, וכן, בכפוף לקבלת תמורה מיוחדת, להכין תשתית להסבת מערכות ולהגירה למערכות מחשוב עצמאיות במידה והבנק יחליט ליישמן. כמו כן, נטל לאומי על עצמו התחייבות הסכמית לשמירת סודיות באשר לנתוני הבנק. בסיס הנתונים של הבנק נפרד מבסיס הנתונים של לאומי.

ביום 31 בדצמבר 2007 נחתמה, לאחר שנבחנו על ידי הבנק חלופות, תוספת להסכם על-פיה הוארך תוקפו של ההסכם ב-10 שנים החל מיום 1 בינואר 2007 תוך שיפור תנאי ההסכם במישור הכספי – על דרך הקטנת עלות השירותים השוטפים וצמצום חוסר הודאות הקשורה לעליה בלתי מבוקרת של עלות השירותים בעתיד וכן במישור של רמת השירות – על דרך חתימת הסכם רמת שירות (SLA). המחיר השנתי של השירותים השוטפים יעמוד על פי התוספת להסכם על 37-40 מיליון ש"ח בשנתיים הראשונות ויעלה בהדרגה עד לסך של 42-45 מיליון ש"ח החל מן השנה השישית, וזאת בהתאם למכלול השרותים שהבנק זכאי להם על פי ההסכם. הסכומים צמודים למדד המחירים לצרכן של דצמבר 2006 ועשויים להשתנות בהתאם לשינוי בהיקף הפעילות של הבנק. במסגרת התוספת להסכם נכללו מערכות אשר עד כה לא עברו לשימוש הבנק ואשר יש בהן, בין היתר, כדי לסייע לבנק לעמוד בדרישות רגולטוריות שונות.

ההשפעות הכספיות הישירות של התוספת להסכם מצאו את ביטויין כך שהוצאות המיחשוב השוטפות בגין שרותי המחשוב והתפעול קטנו בכ-14 מיליון ש"ח לשנת 2007 ובסכום זהה לשנת 2008.

באור 17 - התחייבויות תלויות, התקשרויות ושעבודים (המשך)

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות: (המשך)

- (5) סכום הערבויות לבתי משפט ואחרים ליום 31 בדצמבר 2008 הינו 32 מיליון ש"ח במאוחד ובבנק. (ליום 31 בדצמבר 2007 – 64 מיליון ש"ח במאוחד ובבנק).
- (6) א. בהתאם לתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי, וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים ועובדים בהם), התשנ"ו – 1995, נתן הבנק ערבויות בסך של 7 מיליון ש"ח לטובת בעלי יחידות בקרנות נאמנות, שחברה מאוחדת של הבנק משמשת להן כנאמן.
ב. חברה מאוחדת המשמשת כמנהלת תיקי השקעות מכוסה בביטוח אחריות מקצועית בהתאם לתקנות הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות (הון עצמי וביטוח), התשנ"ז – 1997.
ג. חברה מאוחדת העוסקת בחיתום מכוסה בביטוח אחריות מקצועית בהתאם לתקנות ניירות ערך (חיתום), התשנ"ז – 2007.
- (7) בהתאם להסכם שנחתם ביום 18 בדצמבר 2006, בין חברה מאוחדת לבין הבנק, התחייב הבנק כלפי הנאמנים לכתבי ההתחייבות הנדחים ולתעודות הפקדון שהנפיקה החברה המאוחדת למלא את כל תנאי התשלום כמצוין בכתבי ההתחייבות ובתעודות הפקדון.
- (8) הבנק, הנמנה על החברים במסלוקת הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ התחייב, ביחד עם יתר חברי הבורסה, לפצות הדדית את המסלוקה של הבורסה אם יגרם לה נזק בקשר עם חוסר מלאי או חוסר כיסוי כספי של אחד מחברי הבורסה. במסגרת זו הקימה המסלוקה קרן סיכונים בה ישתתפו כל חברי המסלוקה ובכללם הבנק. דירקטוריון המסלוקה החליט בנובמבר 2008 לתקן את הסעיף הודן במתן בטוחות על ידי החברים בגין קרן הסיכונים של המסלוקה. בהתאם לתיקון כל חבר יפקיד להבטחת חלקו בקרן הסיכונים לפחות 25% בטוחות במזומן. חלקו של הבנק בקרן הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2008 הינו 39 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 45 מיליון ש"ח).
- (9) מסלוקת מעו"ף בע"מ מופעלת על ידי הבורסה לניירות ערך בע"מ. עיסוקיה העיקריים של המסלוקה הם הוצאת אופציות, העמדת כלים לסליקת עסקאות באופציות ומימושן ואספקת שירותים נלווים לחברי המסלוקה ולמסחר באופציות. הבנק, הנמנה על החברים במסלוקה, אחראי, ביחד עם יתר חברי המסלוקה כלפי המסלוקה, לכל חבות כספית המתחייבת מעסקאות באופציות המתבצעות בבורסה. לצורך כך הקימה המסלוקה קרן סיכונים. חבר המסלוקה אחראי כלפי המסלוקה לחלקו בקרן הסיכונים, הנקבע בשיעור יחסי לפעילותו באופציות או לסך הבטוחות שעליו להעמיד למסלוקה ובתנאים הנקבעים בידי דירקטוריון המסלוקה מעת לעת. דירקטוריון מסלוקת מעו"ף החליט בנובמבר 2008 לתקן את הסעיף הודן במתן הבטוחות על ידי החברים בגין קרן הסיכונים של המסלוקה. בהתאם לתיקון כל חבר יפקיד להבטחת חלקו בקרן הסיכונים לפחות 25% בטוחות במזומן. לתאריך המאזן חלקו של הבנק בקרן הסיכונים הוא 49 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 – 99 מיליון ש"ח). חלקו של הבנק בקרן הסיכונים עלול לגדול אם אחד או יותר מהחברים האחרים במסלוקה, לא יעמדו בהתחייבויותיהם.
- הבנק התחייב כלפי המסלוקה לתשלום כל חיוב כספי הנובע מעסקאות עבור לקוחותיו בגין כתיבת אופציות הנסחרות במסגרת המסלוקה. סך הערבויות בגין עסקאות עבור לקוחות ליום 31 בדצמבר 2008 הינו 52 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 - 131 מיליון ש"ח). לעניין שעבוד בגין הנ"ל ראה סעיף ד(3) להלן.
- (10) הבנק רכש מחברת ביטוח פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה אחרים בבנק ובחברות המאוחדות שלו בהתאם לסמכות שניתנה לכך בתקנון הבנק. הבנק לנושאי המשרה בבנק ובחברות המאוחדות שלו. בכתב ההתחייבות נקבע, בין היתר, כי הבנק מתחייב בכפוף לתנאים המפורטים בכתב ההתחייבות ולהוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999 לשפות את נושאי המשרה בשל חבות כספית או הוצאות התדיינות סבירות, שהוטלו על נושא משרה עקב פעולותיו בתוקף היותו נושא משרה. כל זאת ובלבד שהחבות הכספית או הוצאות ההתדיינות יהיו בקשר עם האירועים המפורטים בנספח לכתב ההתחייבות (להלן: "החלטת השיפוי"). ביום 29 בדצמבר 2005 אושר באסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק מתן התחייבות מראש לשיפוי על ידי "נושא משרה" לעניין החלטת השיפוי הוגדר כמי שמכהן בבנק ובחברות המאוחדות שהינן בבעלות מלאה של הבנק, מעת לעת, כנושא משרה כהגדרתו של מונח זה בחוק החברות, החל מהמועד שבו התקבלה החלטת השיפוי על ידי האסיפה הכללית של הבנק, ואילך.

באור 17 - התחייבויות תלויות, התקשרויות ושעבודים (המשך)

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות: (המשך)

ההתחייבות לשיפוי תחול בגין כל חבות כספית שהוטלה על נושא המשרה לטובת אדם אחר על פי פסק דין או פסק בורר שאושר על ידי בית משפט, הוצאות התדיינות סבירות שהוציא נושא המשרה או שחויב בהן בידי בית משפט, בהליך שהוגש נגדו או באישום פלילי שממנו זוכה או באישום פלילי שבו הורשע בעבירה שאינה דורשת מחשבה פלילית, הוצאות התדיינות סבירות בהליך בקשר עם אירוע שאינו מנוי על האירועים המפורטים בנספח ואשר הסתיים מבלי שהוטלה על נושא המשרה חבות כספית. הוצאות סבירות שיוציא נושא משרה בקשר לחקירה או להליך שיתנהל נגדו על ידי רשות מוסמכת, ואשר הסתיימו ללא הגשת כתב אישום נגד נושא המשרה ומבלי שהוטלה עליו חבות כספית כחלופה להליך הפלילי או בהליך או חקירה כאמור בגין עבירה שאינה דורשת הוכחת מחשבה פלילית.

תקרת סכום השיפוי שישולם על ידי הבנק (בנוסף לסכומים שיתקבלו על פי פוליסת ביטוח, כמפורט בכתב ההתחייבות) לכל נושאי המשרה, במצטבר, לא תעלה בשקלים על שווה ערך של 35 מיליון דולר ארה"ב.

(11)(א) נגד הבנק והחברות המאוחדות שלו תלויות ועומדות תביעות משפטיות. לגבי תביעות אשר לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על חוות דעת משפטיות, לא תדחינה או תבוטלנה, קיימות הפרשות מתאימות למרות שהתביעות הנ"ל מוכחות על ידו. לא נעשו הפרשות לגבי תביעות אשר לדעת הנהלת הבנק ויועציו המשפטיים סיכוייהן קלושים. סכום החשיפה הנוספת בשל תביעות תלויות שאפשרות התממשותן אינה קלושה הינו כ- 15 מיליון ש"ח.

(ב) תביעות נגד הבנק
בחודש נובמבר 2008 הוגשה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב יפו תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית כנגד הבנק וכנגד שלושה בנקים אחרים בסכום כולל של כ- 68 מ' ש"ח, בגין גביית יתר של מס המנוכה במקור בקשר עם תשואה על ניירות ערך. נטען כנגד הבנקים, כי אינם מנכים את עמלות הריבית והדיבידנד לפני חישוב המס ובכך גורמים לחיוב יתר של הלקוחות. סכום התביעה האישית הוא מזערי, ולא מצוין חלקו היחסי של הבנק בסכום התביעה הייצוגית.
היות והתובענה האמורה נמצאת עדיין בשלביה המוקדמים ביותר ואף טרם נדונה הבקשה לאישור התובענה כייצוגית, אין בידי הנהלת הבנק, בהסתמך על יועציה המשפטיים, להעריך בשלב זה את תוצאות התובענה.

(ג) תביעות נגד כרמל - אגוד למשכנתאות והשקעות בע"מ (להלן: "החברה")
(1) ביום 2 בנובמבר 1997 הוגש בבית המשפט המחוזי בת"א כתב תביעה נגד כרמל- אגוד למשכנתאות והשקעות בע"מ (לשעבר בנק כרמל) (חברה בבעלות מלאה של הבנק) ושלושה בנקים אחרים למשכנתאות בסכום כולל של כ- 500 מיליון ש"ח. כמו כן, נתבקשו סעדים הצהרתיים שונים כנגד הנתבעים והוגשה בקשה לאישור התביעה כתובענה ייצוגית. בכתב התביעה נטען, בין היתר, כי הבנקים גבו מהלווים ומהערבים שלא כדין עמלות בגין ביטוח חיי לווים ונכסים המשועבדים לבנק וכי הם זכאים להשבת סכומי עמלות אלה.
החברה וכן יתר הנתבעים הגישו בקשות לסילוק הבקשה לאישור התובענה כתובענה ייצוגית על הסף. הבקשה טרם נדונה לגופה.
במהלך דיון מוקדם שנתקיים בבית המשפט המחוזי הוחלט לעכב את הדיון בתיק עד להכרעה סופית בגורלה של בקשה אחרת לאישור תובענה כתובענה ייצוגית המתבררת בבית המשפט העליון בעניין דומה ואשר החברה אינה צד לה (להלן: "הבקשה האחרת"). הכרעה בבקשה האחרת טרם ניתנה.

כמו כן, הוחלט "להקפיא" את ההליכים בתיק התביעה עד להחלטה עקרונית שתתקבל בבית המשפט העליון בסוגיית תקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד - 1984. החלטה עקרונית בסוגיה הנ"ל ניתנה על-ידי בית המשפט העליון ולפיה תקנה 29 אינה מאפשרת הגשת תובענות ייצוגיות. יצוין, כי התובעים מבקשים לאשר התביעה כתובענה ייצוגית גם מכוח חוקים אחרים.
בעקבות החלטה זו הסכימו התובעים למחוק מן התביעה את כל העילות הנסמכות על תקנה 29 אך שמרו לעצמם את הזכות להגיש בקשה מתאימה אם יחול שינוי בדין בעניין זה. מאז נחקק חוק תובענות ייצוגיות הקובע הסדרים להגשתן של תובענות ייצוגיות. לגבי ההליכים בתביעה הנסמכים על עילות אחרות, ההשגיה בעינה עומדת עד לקבלת הכרעה בבקשה האחרת, המתבררת כאמור בבית המשפט העליון.

באור 17 - התחייבויות תלויות, התקשרויות ושעבודים (המשך)

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות: (המשך)

(ג) תביעות נגד כרמל אגוד למשכנתאות והשקעות בע"מ (להלן: "החברה") (המשך)

בנוסף לאמור לעיל, לפי חוות דעת יועציה המשפטיים של החברה, עילות מסוימות של התובעים, שהם לווים של החברה התיישנו, גודל הקבוצה שהתובעים מבקשים לייצג בתביעה הייצוגית איננו ניתן להערכה ולאומדן, הסעד המבוקש בתביעה הייצוגית ובכללו אופן חישוב הנזק איננו ברור ואיננו ניתן להגדרה, לרבות השאלה איזה חלק מן הסכום מיוחס לחברה.

היועצים המשפטיים סבורים, כי בניסבות אלה, מתחם חוסר הוודאות הכרוך בהליך, הן עובדתית והן משפטית, הוא רחב במידה כזו שלא ניתן לתת הערכת סיכון בגין התביעה. הואיל והתובענה האמורה נמצאת עדיין בשלביה המוקדמים ביותר ואף טרם נדונה הבקשה לאישור התביעה כתובענה ייצוגית, אין בידי הנהלת החברה והבנק, בהסתמך על חוות הדעת של יועציה המשפטיים, להעריך בשלב זה את תוצאות התובענה.

(2) ביום 6 ביולי 2003 הוגשה בבית המשפט המחוזי בתל - אביב יפו תובענה ובקשה להכרה בתובענה כתובענה ייצוגית על ידי שלושה תובעים כנגד החברה וכנגד שלושה בנקים אחרים למשכנתאות ומנהל המכס ומס בולים, משרד האוצר, בסכום כולל של 300 מיליון ש"ח בנושא גביית סכומי ביול בגין הלוואות. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2008 הבקשה לאישור תביעה כייצוגית נמחקה והתובענה נדחתה.

(ד) בחודש דצמבר 2007 הוגשה לבנק דרישת תשלום סך כולל של 10 מיליון דולר, בקשר עם פעילות שוק ההון של מיופה כח בחשבון. לאחר שהבנק דחה את דרישת התשלום, הגיש הנאמן בפשיטת רגל של מיופה הכח דו"ח לבימ"ש, ובו העלה טענות כנגד הבנק בקשר לניהול החשבונות, הגם שלא נתבקש בו סעד כספי כנגד הבנק. גם לאחר הגשת תגובת הבנק לדו"ח זה, הרי שלדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על יועציה המשפטיים, בהיעדר כל ביסוס לחבות של הבנק ובהיעדר פירוט ואו כימות לטענות, לא ניתן עדיין להעריך את סיכויי התממשות החשיפה לסיכון בעניין זה.

ד. שעבודים

(1) להבטחת אשראי תוך יומי שבנק ישראל יקצה לבנק מעת לעת במסגרת פעולתו במערכת זה"ב (RTGS), המבצעת סליקה בזמן אמת ואשר נכנסה לפעולה במערכת הבנקאית בסוף יולי 2007, יצר הבנק בחודש יולי 2007, שעבוד שוטף לטובת בנק ישראל, ללא הגבלה בסכום, על מלאי אג"ח מדינה ומק"מים המוחזקים על ידו. על פי תנאי השעבוד, הוא בתוקף כל עוד מצויים אג"ח או מק"מים כאמור בחשבון ע"ש בנק ישראל ועבורו המנוהל במסלוקת הבורסה והמיועד להפקדה ו/או לרישום בטוחות לטובת בנק ישראל או בחשבון הבנק המתנהל בבנק ישראל ואשר מיועד לביצוע חיובים וזיכויים כספיים של מסלוקת הבורסה.

(2) הבנק חבר במסלוקת היורוקליר אשר סולקת ניירות ערך הנסחרים בשווקים הבינלאומיים. לצורך פעילותו זו של הבנק באמצעות המסלוקה הנ"ל ולהבטחת האשראי שמנוצל על ידי הבנק בפועל באותה מסלוקה מעת לעת, שעבד הבנק כספים וניירות ערך. מסגרת האשראי כנגדה שועבדו ניירות הערך מסתכמת ב- 6 מיליון דולר של ארה"ב (31 בדצמבר 2007 - 6 מיליון דולר של ארה"ב).

(3) בהתאם להסכם של הבנק עם מסלוקת מעו"ף ומסלוקת הבורסה ועל-פי החלטות הדירקטוריון של מסלוקת מעו"ף וחוקי העזר והמתאר של מסלוקת מעו"ף, מפקיד הבנק בחשבון ע"ש מסלוקת המעו"ף ניירות ערך כבטוחות לטובת מסלוקת המעו"ף וכן מזומנים בחשבון שנפתח על שמה בבנק אחר, שיהוו תשלום למסלוקות על חשבון כל סכום שהבנק יהיה חייב להן בגין עסקות במעו"ף ובניירות ערך ישראלים, שהבנק יהיה אחראי להם כלפיהן, וזאת כנגד התחייבות המסלוקות להשיב לבנק סכום זה בהתאם להסכם. להבטחת חיובים אלה יצר הבנק ביום 31 במרס 2004 שעבוד קבוע ושעבוד צף בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על החשבונות הללו לטובת מסלוקת מעו"ף. שווי הבטוחות שהופקדו לטובת המסלוקות נכון ליום 31 בדצמבר 2008 הינו 727 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 1,086 מיליון ש"ח), בממוצע במהלך שנת 2008 הינו 773 מיליון ש"ח. היתרה המקסימלית שהופקדה הינה 1,091 מיליון ש"ח. פרטים נוספים ראה סעיפים ג' 8 - ג' 9 לעיל. לקוחות הבנק משעבדים נכסים מסוגים שונים בגין סך פעילותם בבנק, כולל פעילותם במעוף.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 18 - מכשירים פיננסיים נגזרים
סכומים מדווחים

א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד

(1) סכום נקוב של מכשירים נגזרים

ליום 31 בדצמבר 2008				
חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	חוזי ריבית	
			שקל - מדד	אחר
				במיליוני ש"ח

א. נגזרים ALM (1) (2)

-	25	10,387	17	105
-	347	4,041	912	-
-	397	3,685	912	-
-	-	-	3,086	-
-	769	18,113	4,927	105
-	-	-	1,812	-

חוזי Forward
חוזי אופציה אחרים
אופציות שנכתבו
אופציות שנקנו
Swaps
סה"כ

מתוך זה חוזי החלפת שיעורי ריבית (swaps) בהם התאגיד הבנקאי הסכים לשלם שיעור ריבית קבוע.

ב. נגזרים אחרים (1)

-	30	-	-	-
-	542	192	-	-
-	550	192	-	-
1,747	-	9,444	-	-
1,747	-	9,447	-	-
3,494	1,122	19,275	-	-

חוזי Futures
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה
אופציות שנכתבו
אופציות שנקנו
חוזי אופציה אחרים
אופציות שנכתבו
אופציות שנקנו
סה"כ

ג. נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ ספוט

76	-	-	-	-
-	-	2,881	-	-

נגזרי אשראי בהם התאגיד הבנקאי מוטב
חוזי החלפת מטבע חוץ ספוט

(2) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים

א. נגזרים ALM (2) (3)

-	11	531	344	-
-	12	607	415	-

שווי הוגן ברוטו חיובי
שווי הוגן ברוטו שלילי

ב. נגזרים אחרים (3)

348	127	1,173	-	-
348	127	1,180	-	-

שווי הוגן ברוטו חיובי
שווי הוגן ברוטו שלילי

ג. נגזרי אשראי

2	-	-	-	-
---	---	---	---	---

נגזרי אשראי בהם התאגיד הבנקאי מוטב
שווי הוגן ברוטו שלילי

- (1) למעט נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ ספוט.
(2) נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
(3) למעט נגזרי אשראי.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 18 - מכשירים פיננסיים נגזרים (המשך)

סכומים מדווחים

ב. סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים לפי צד נגדי לחוזה על בסיס מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2008					
ממשלות					
בורסות	בנקים	ברוקרים / דילרים	ובנקים		סה"כ
			מרכזיים	אחרים	
במיליוני ש"ח					
79	1,751	-	-	704	2,534
-	2,121	-	2	820	2,943
79	3,872	-	2	1,524	5,477

שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים (1) (2)
 סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (3)
 סך הכל סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

ג. פירוט מועדי פרעון - סכומים נקובים: יתרות לסוף השנה על בסיס מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2008				
עד 3 חודשים	עד 5 חודשים	מעל שנה		סה"כ
		עד 3 חודשים	מעל 5 שנים	
במיליוני ש"ח				
-	-	105	-	105
119	167	2,601	2,040	4,927
28,665	10,523	688	393	40,269
1,211	334	340	6	1,891
3,494	-	76	-	3,570
33,489	11,129	3,705	2,439	50,762

חוזי ריבית
 שקל - מדד
 אחר
 חוזי מטבע חוץ
 חוזים בגין מניות
 חוזי סחורות ואחרים
 סה"כ

(1) מתוך זה שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים משובצים בסך 6 מיליון ש"ח.
 (2) מתוך זה יתרה מאזנית של מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 2,528 מיליון ש"ח.
 (3) סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 18 - מכשירים פיננסיים נגזרים (המשך)

סכומים מדווחים

א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד

(1) סכום נקוב של מכשירים נגזרים

ליום 31 בדצמבר 2007				
חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	חוזי ריבית	
			אחר	שקל - מדד במיליוני ש"ח

-	12	13,969	274	218
-	344	* 5,545	923	-
-	344	* 5,241	923	-
-	-	-	4,126	-
-	700	24,755	6,246	218
-	-	-	2,357	-

א. נגזרים ALM (1) (2)

חוזי Forward
חוזי אופציה אחרים
אופציות שנכתבו
אופציות שנקנו
Swaps
סה"כ

מתוך זה חוזי החלפת שיעורי ריבית (swaps) בהם התאגיד הבנקאי הסכים לשלם שיעור ריבית קבוע.

ב. נגזרים אחרים (1)

-	19	-	-	-
-	1,048	274	-	-
-	1,052	274	-	-
2,551	-	* 9,974	-	-
2,551	-	* 9,974	-	-
5,102	2,119	20,496	-	-

חוזי Futures
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה
אופציות שנכתבו
אופציות שנקנו
חוזי אופציה אחרים
אופציות שנכתבו
אופציות שנקנו
סה"כ

ג. נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ ספוט

-	-	2,527	-	-
---	---	-------	---	---

חוזי החלפת מטבע חוץ ספוט

(2) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים

א. נגזרים ALM (2) (3)

* -	* 45	* 379	178	1
* -	* 45	* 380	208	3

שווי הוגן ברוטו חיובי
שווי הוגן ברוטו שלילי

ב. נגזרים אחרים (3)

* 54	* 153	* 74	-	-
* 54	* 153	* 74	-	-

שווי הוגן ברוטו חיובי
שווי הוגן ברוטו שלילי

* סווג מחדש.

(1) למעט נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ ספוט.

(2) נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

(3) למעט נגזרי אשראי.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 18 - מכשירים פיננסיים נגזרים (המשך)

סכומים מדווחים

ב. סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים לפי צד נגדי לחוזה על בסיס מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2007					
ממשלות					
בורסות	בנקים	דילרים / ברוקרים	ובנקים		סה"כ
			מרכזיים	אחרים	
במיליוני ש"ח					
80	378	3	-	423	884
-	2,491	-	27	1,241	3,759
80	2,869	3	27	1,664	4,643

שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים (1)(2)
 סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (3)
 סך הכל סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

ג. פירוט מועדי פרעון - סכומים נקובים: יתרות לסוף השנה על בסיס מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2007				
עד 3 חודשים	מעל 3 ועד 5 שנים	מעל 5 ועד 10 שנים	מעל 10 ועד 15 שנים	סה"כ
-	-	-	218	218
246	1,371	708	3,921	6,246
37,614	8,216	1,948	-	47,778
2,145	243	428	3	2,819
4,941	-	161	-	5,102
44,946	10,048	3,245	3,924	62,163

חוזי ריבית
 שקל - מדד
 אחר
 חוזי מטבע חוץ
 חוזים בגין מניות
 חוזי סחורות ואחרים
 סה"כ

- (1) מתוך זה שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים משובצים בסך 4 מיליון ש"ח.
 (2) מתוך זה יתרה מאזנית של מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 880 מיליון ש"ח.
 (3) סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 19 - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

סכומים מדווחים

א. יתרות על בסיס מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2008				
שווי הוגן	יתרה בספרים		במיליוני ש"ח	
	סה"כ	(2)		
5,135	5,146	230	4,916	נכסים פיננסיים
6,919	6,920	66	6,854	מזומנים ופקדונות בבנקים
11	11	-	11	ניירות ערך
18,435	18,539	5,217	13,322	ניירות ערך שנשאלו
3,017	3,017	-	3,017	אשראי לציבור
33,517	33,633	5,513	28,120	נכסים פיננסיים אחרים
				סך כל הנכסים הפיננסיים
				התחייבויות פיננסיות
27,932	27,799	9,097	18,702	פקדונות הציבור
178	177	62	115	פקדונות מבנקים
1	1	1	-	פקדונות הממשלה - מיועדים
1,300	1,323	1,323	-	כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
3,015	3,015	-	3,015	התחייבויות פיננסיות אחרות
32,426	32,315	10,483	21,832	סך כל ההתחייבויות הפיננסיות
ליום 31 בדצמבר 2007				
שווי הוגן	יתרה בספרים		במיליוני ש"ח	
	סה"כ	(2)		
4,710	4,710	141	4,569	נכסים פיננסיים
8,051	8,051	52	7,999	מזומנים ופקדונות בבנקים
17,463	17,503	4,162	13,341	ניירות ערך
919	919	-	919	אשראי לציבור
31,143	31,183	4,355	26,828	נכסים פיננסיים אחרים
				סך כל הנכסים הפיננסיים
				התחייבויות פיננסיות
26,734	26,713	5,832	20,881	פקדונות הציבור
516	516	21	495	פקדונות מבנקים
2	2	1	1	פקדונות הממשלה - מיועדים
1,311	1,295	1,295	-	כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
1,289	1,289	-	1,289	התחייבויות פיננסיות אחרות
29,852	29,815	7,149	22,666	סך כל ההתחייבויות הפיננסיות

(1) מכשירים פיננסיים שבהם היתרה בספרים היא אומדן לשווי הוגן - מכשירים המוצגים במאזן לפי שווי שוק או מכשירים לתקופה מקורית של עד 3 חודשים או על בסיס ריבית שוק משתנה בתדירות של עד 3 חודשים.

(2) מכשירים פיננסיים אחרים.

באור 19 - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים (המשך)

ב. שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

הבאור כולל מידע בדבר הערכת השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים.

לרוב המכשירים הפיננסיים בבנק לא ניתן לצטט "מחיר שוק" מכיוון שלא קיים שוק פעיל בו הם נסחרים. לפיכך, השווי ההוגן נאמד באמצעות מודלים מקובלים לתמחור, כגון ערך נוכחי של תזרים מזומן עתידי המהווה בריבית ניכיון בשיעור המשקף את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי. אומדן של השווי ההוגן באמצעות הערכת תזרים המזומן העתידי וקביעת שיעור ריבית הניכיון היא סובייקטיבית. לכן, עבור רוב המכשירים הפיננסיים, הערכת השווי ההוגן המצורפת אינה בהכרח אינדיקציה לשווי מימוש של המכשיר הפיננסי ביום הדיווח. הערכת השווי ההוגן נערכה לפי שיעורי הריבית התקפים למועד הדיווח ואינה לוקחת בחשבון את התנודתיות של שיעורי הריבית. תחת הנחת שיעורי ריבית אחרים יתקבלו ערכי שווי הוגן שיכול שיהיו שונים באופן מהותי. בעיקר הדברים אמורים לגבי המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה או שאינם נושאים ריבית.

בנוסף, בקביעת ערכי השווי ההוגן לא הובאו בחשבון העמלות שיתקבלו או ישולמו אגב הפעילות העסקית וכן אינם כוללים את השפעת המס. יותר מכך, הפער בין היתרה בספרים לבין יתרות השווי ההוגן יתכן ולא ימומש מכיוון שברוב המקרים הבנק עשוי להחזיק את המכשיר הפיננסי עד לפרעון. בשל כל אלו יש להדגיש כי אין בנתונים הכלולים בבאור זה כדי להצביע על שווי התאגיד הבנקאי כעסק חי. כמו כן, בשל הקשת הרחבה של טכניקות הערכה והאומדנים האפשריים ליישום במהלך ביצוע הערכת השווי ההוגן, יש להיזהר בעת עריכת השוואת ערכי שווי הוגן בין בנקים שונים.

ג. השיטות וההנחות העיקריות לצורך אומדן השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

פקדונות בבנקים - שיטת היוון תזרימי מזומן עתידיים לפי שיעורי ריבית שבהם הבנק ביצע עסקאות דומות במועד הדיווח.

ניירות ערך - לפי שווי שוק או לפי שווי הוגן, מניות שאין להן שווי שוק בסך 58 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2007 – 52 מיליון ש"ח) מוצגות לפי ערכן בספרים, דהיינו עלותן המדווחת ליום המאזן.

אשראי לציבור - השווי ההוגן של יתרת האשראי לציבור נאמד לפי שיטת הערך הנוכחי של תזרימי מזומן עתידיים ממוכים בשיעורי ריבית שבהם הבנק ביצע עסקאות דומות במועד הדיווח. כל קבוצה פולחה לקטגוריות לפי בסיסי הצמדה ותקופות לפרעון. כמו כן, בכל קטגוריה חושב התזרים של התקבולים העתידיים (קרן וריבית). תקבולים אלו הונו בשיעור ריבית לפיו נעשות בבנק עסקאות דומות במועד הדיווח.

בנוסף, נעשתה חלוקה לקטגוריות נוספות שמשקפת את רמת הסיכון הגלומה באשראי שניתן לאוכלוסיות שונות, המשתקפת בשיעורי היוון שונים בהתאם למידת הסיכון.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, ההפרשה הכללית וההפרשה הנוספת לחובות מסופקים בסך של 71 מיליון ש"ח לא נוכו מיתרת האשראי לצורך חישוב תזרים המזומנים בהערכת השווי ההוגן (2007 - 67 מיליון ש"ח).

השווי ההוגן של חובות בעייתיים חושב תוך שימוש בשיעורי ריבית ניכיון המשקפים את סיכון האשראי הגבוה הגלום בהם. בכל מקרה שיעורי ניכיון אלה לא פחתו משיעור הריבית הגבוה ביותר המשמש את הבנק בעסקאותיו במועד הדיווח. תזרימי המזומן העתידיים עבור חובות בעייתיים חושבו לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

בנוסף לכך, בוצעה גם בדיקת רגישות של אומדן השווי ההוגן של החובות הבעייתיים לשיעורי ריבית הניכיון. הבדיקה העלתה שתוספת של 1% לריבית הניכיון מוסיפה סך של 26 מיליון ש"ח מאומדן השווי ההוגן של החובות הבעייתיים בסוף 2008.

פקדונות הציבור, פקדונות מבנקים, פקדונות מהממשלה - בשיטת היוון תזרימי מזומן עתידיים לפי שיעור ריבית בו הבנק מגייס פקדונות דומים במועד הדיווח.

כתבי התחייבות נדחים - בשיטת היוון תזרימי מזומן עתידיים לפי שיעור ריבית בו הבנק יכול לגייס כתבי התחייבות דומים ביום הדיווח.

מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים בהם היתרה מייצגת סיכון אשראי, התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות - לא חושב שווי הוגן. הוצג על פי היתרה במאזן.

מכשירים פיננסיים נגזרים - מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק פעיל הוערכו לפי שווי שוק. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים בשוק פעיל הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי וכיו"ב). ראה גם באור 18.

מכשירים פיננסיים (למעט מכשירים פיננסיים נגזרים ומכשירים פיננסיים סחירים) לתקופה מקורית של עד שלושה חודשים ובריבית שוק משתנה בתדירות של עד שלושה חודשים - היתרה במאזן מהווה קירוב לשווי הוגן כפוף לשינויים בסיכויי אשראי ובמרווח הבנק בעסקאות בריבית משתנה.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

סכומים מדוחות

א. יתרות עם צדדים קשורים (המשך)

במאות:

31 בדצמבר 2007

צדדים קשורים המוזקזים ע"י הנתק	בעלי עניין		אחרים		אחרים		אחרים		מחזיקי מניות בעלי שליטה יתרה לתאריך יתרה הגבוהה יותר השנה (1) המאזן	מחזיקי מניות בעלי שליטה יתרה לתאריך יתרה הגבוהה יותר השנה (1) המאזן
	מי שהיה בעל ענין בעת שנעשתה העסקה	אחרים	אחרים	אחרים	אחרים	אחרים				
חברות מוזקזות										
היתרה הגבוהה יותר לתאריך יתרה לתאריך יתרה הגבוהה יותר השנה (1) המאזן										
	-	-	12	10	-	9	6	-	-	-
	-	-	28	28	-	-	-	-	-	-
	-	-	66	66	*	-	-	20	18	-
	42	16	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	1	-	-	14	14	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	575	346	4	2	-	*	*	-
	-	-	*	*	-	-	2	-	-	-
	-	-	1	1	-	4	-	-	-	-
	-	-	67	67	-	102	102	986	986	986
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	130	81	*	*	153	37	-	-

* סכומים נמוכים מ-500 אלפי ש"ח.

(1) על בסיס יתרות שהיו בסוף כל רבעון.

(2) ראה באור 5.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מארזיים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לוח.

(4) אחזקות בעלי עניין וצדדים קשורים בהון הנתק.

התייבויות

פקדונות הוצבור

פקדונות מובנקים

התחייבויות אחרות

סיכון אשראי במכשירים פיננסיים

חוץ מארזיים⁽³⁾

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

סכומים מדווחים

ב. תמצית עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

במיוחד:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008

צדדים קשורים המוחזקים על ידי הבנק	בעלי עניין				
	מי שהיה בעל עניין בעת שנעשתה העסקה	אחרים	דירקטורים ומנהל כללי	מחזיקי מניות בעלי שליטה	
				אחרים	במיליוני ש"ח
חברות מוחזקות	שנעשתה העסקה	אחרים	דירקטורים ומנהל כללי	אחרים	במיליוני ש"ח
* -	-	(15)	* -	45	* -
1	-	2	* -	-	* -
-	-	-	-	-	-
-	-	(9)	(7)	(47) ⁽³⁾	* -
-	-	-	-	-	-
1	-	(22)	(7)	(2)	-

תוצאות פעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים⁽¹⁾ עמלות תפעוליות הכנסות אחרות הוצאות תפעוליות ואחרות⁽²⁾ רווח מפעולות בלתי רגילות סך הכל

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007

צדדים קשורים המוחזקים על ידי הבנק	בעלי עניין				
	מי שהיה בעל עניין בעת שנעשתה העסקה	אחרים	דירקטורים ומנהל כללי	מחזיקי מניות בעלי שליטה	
				אחרים	במיליוני ש"ח
חברות מוחזקות	שנעשתה העסקה	אחרים	דירקטורים ומנהל כללי	אחרים	במיליוני ש"ח
-	-	(18)	* -	1	* -
-	-	2	* -	-	* -
-	-	-	-	-	-
-	* -	(7)	(9)	(46) ⁽³⁾	* -
-	-	-	-	3	-
-	* -	(23)	(9)	(42)	* -

תוצאות פעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים⁽¹⁾ עמלות תפעוליות הכנסות אחרות הוצאות תפעוליות ואחרות⁽²⁾ רווח מפעולות בלתי רגילות סך הכל

* סכומים נמוכים מ- 500 אלפי ש"ח.

- (1) ראה ג. להלן.
 (2) ראה ד. להלן.
 (3) ראה באור 17.ג.4.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

סכומים מדווחים

ב. תמצית עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

במאחד:

צדדים קשורים המוחזקים על ידי הבנק חברות מוחזקות	לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2006					
	מי שהיה בעל עניין בעת שנעשתה העסקה	בעלי עניין		דירקטורים ומנהל כללי	מחזיקי מניות בעלי שליטה במיליוני ש"ח	
		אחרים	אחרים			
						אחרים
-	-	(15)	* -	(20)	2	תוצאות פעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים (1)
-	-	2	* -	-	* -	עמלות תפעוליות
-	-	1	-	-	-	הכנסות אחרות
-	(1)	(8)	(8)	(3) (49)	* -	הוצאות תפעוליות ואחרות (2)
-	(1)	(20)	(8)	(69)	2	סך הכל

* סכומים נמוכים מ-500 אלפי ש"ח.

(1) ראה ג. להלן.

(2) ראה ד. להלן.

(3) ראה באור 17.ג. (4).

ג. תוצאות פעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים בעסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

במאחד:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			
5	4	4	בגין נכסים
1	3	4	מאשראי לציבור
(20)	(1)	43	מפקדונות בבנקים
			הכנסות (הוצאות) נטו ממכשירים פיננסיים נגזרים (ALM)
(18)	(23)	(21)	בגין התחייבויות
(1)	* -	* -	על פקדונות הציבור
			על פקדונות מבנקים
(33)	(17)	30	

* סכומים נמוכים מ-500 אלפי ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 21 - רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

סכומים מדווחים

ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
612	750	1,146	618	760	1,161	א. בגין נכסים
(1)	-	-	(1)	-	-	מאשראי לציבור
1	(4)	109	1	(4)	109	מאשראי לממשלה
(20)	27	(161)	(20)	27	(161)	מפקדונות בבנק
255	313	322	259	315	324	ישראל וממזומנים
-	2	1	-	2	1	מפקדונות בבנקים
						מאגרות חוב
						מניירות ערך שנשאלו
(391)	(547)	(659)	(372)	(491)	(577)	ב. בגין התחייבויות
** -	** -	** -	** -	** -	** -	על פקדונות הציבור
(2)	(4)	(2)	(2)	(4)	(2)	על פקדונות הממשלה
(2)	(3)	(11)	(2)	(3)	(11)	על פקדונות מבנק ישראל
(36)	(42)	(42)	(46)	(83)	(110)	על פקדונות מבנקים
						על כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
* 6	* (36)	(297)	* 6	* (36)	(297)	ג. בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
						הכנסות (הוצאות) נטו, בגין
						מכשירים נגזרים ALM
* 24	* 30	28	* 24	* 30	28	הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים
						נגזרים אחרים
23	25	27	23	25	27	ד. אחר
52	75	88	52	75	88	עמלות מעסקי מימון
(1)	** -	** -	(1)	** -	** -	הכנסות מימון אחרות ⁽¹⁾
						הוצאות מימון אחרות
520	586	549	539	613	580	סך כל הרווח מפעילות
						מימון לפני הפרשה
						לחובות מסופקים
9	(19)	7	9	(19)	7	מזה הפרשי שער, נטו

* סווג מחדש.
** סכומים נמוכים מ-500 אלפי ש"ח.

(1) כולל גביות על חשבון הפרשות לריבית בגין חובות מסופקים בסך 21 מיליון ש"ח (2007 - 20 מיליון ש"ח, 2006 - 15 מיליון ש"ח).

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 21 - רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים (המשך)

סכומים מדווחים

הרכב (המשך):

<u>הבנק</u>			<u>מאוחד</u>		
<u>לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר</u>			<u>לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר</u>		
<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
<u>במיליוני ש"ח</u>			<u>במיליוני ש"ח</u>		
221	245	289	225	247	291
34	68	33	34	68	33
<u>255</u>	<u>313</u>	<u>322</u>	<u>259</u>	<u>315</u>	<u>324</u>
27	48	95	27	48	95
-	(2)	(57)	-	(2)	(57)
<u>6</u>	<u>1</u>	<u>13</u>	<u>6</u>	<u>1</u>	<u>13</u>
<u>33</u>	<u>47</u>	<u>51</u>	<u>33</u>	<u>47</u>	<u>51</u>
<u><u>288</u></u>	<u><u>360</u></u>	<u><u>373</u></u>	<u><u>292</u></u>	<u><u>362</u></u>	<u><u>375</u></u>

ה. פירוט תוצאות הפעילות

בהשקעות באגרות חוב

הכנסות מימון על בסיס צבירה

מאגרות חוב:

זמינות למכירה

למסחר

סך הכל כלול ברווח מפעילות

מימון בגין נכסים

רווחים ממכירת אג"ח

זמינות למכירה

הפסדים ממכירת אג"ח

זמינות למכירה *

רווחים (הפסדים) שמומשו וטרם

מומשו מהתאמות לשווי הוגן

של אג"ח למסחר, נטו

סך הכל כלול בהכנסות

מימון אחרות

סך הכל מהשקעות

באגרות חוב

* לרבות הפרשות לירידת ערך.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 22 - עמלות תפעוליות

סכומים מדווחים

ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
23	24	17	23	24	17	דמי ניהול חשבונות (במט"י ובמט"ח)
65	66	81	65	66	81	שרותי מערך תשלומים (במט"י ובמט"ח)
13	15	16	13	15	16	הכנסות מכרטיסי אשראי
52	61	55	52	62	55	הכנסות מפעילות בניירות ערך
21	29	34	23	32	37	טיפול באשראי ובעריכת חוזים
3	3	3	3	3	3	שרותים ממוחשבים, מידע ואישורים
21	20	17	21	20	17	פעילות סחר חוץ ושרותים מיוחדים במט"ח
						מרווח ועמלות גבייה בגין פקדונות ואשראי מפקדונות לפי מידת גבייה:
6	6	6	6	6	6	עמלות גבייה על אשראי מכספי האוצר
6	5	4	8	6	6	דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים ומביטוח דירות
2	2	3	3	2	3	עמלות אחרות
212	231	236	217	236	241	סך כל העמלות התפעוליות

באור 23 - רווחים (הפסדים) מהשקעות במניות, נטו

סכומים מדווחים

ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
4	3	-	14	5	-	רווחים ממכירת מניות זמינות למכירה
-	-	(2)	(4)	(4)	(5)	הפסדים ממכירת מניות זמינות למכירה *
4	4	(14)	4	4	(14)	רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות למסחר, נטו
11	20	11	17	25	16	דיבידנד ממניות זמינות למכירה
19	27	(5)	31	30	(3)	סך הכל מהשקעות במניות

* לרבות הפרשות לירידת ערך.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 24 - הכנסות אחרות

סכומים מדווחים

ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
1	-	-	4	-	-	דמי ניהול קופות גמל (1)
-	-	-	1	-	-	דמי ניהול קרנות נאמנות (2)
2	4	3	2	4	3	עמלות הפצה של קרנות נאמנות (2)
1	2	1	10	13	10	אחרות
4	6	4	17	17	13	סך כל ההכנסות האחרות

(1) ראה באור 5 ה.

(2) ראה באור 5 ד.

באור 25 - משכורות והוצאות נלוות

סכומים מדווחים

ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
210	224	215	217	232	222	משכורות
1	2	(1)	1	2	(1)	הוצאה (הכנסה) הנובעת מעסקאות תשלום מבוסס מניות *
49	48	75	50	48	75	פיצויים, תגמולים, קרן השתלמות, פנסיה, וחופשה
50	51	55	50	51	55	בטוח לאומי ומס שכר
11	11	12	11	11	12	הוצאות נלוות אחרות
321	336	356	329	344	363	סך כל המשכורות וההוצאות נלוות

* סך ההוצאה (הכנסה) נובע מעסקאות המטופלות כעסקאות תשלום מבוסס מניות המסולקות במכשירים הוניים, ראה באור 14 א.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 26 - הוצאות אחרות

סכומים מדווחים

ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
60	58	56	60	58	56	מחשב
30	36	35	31	33	32	שירותים מקצועיים
12	15	14	13	15	14	שווק ופרסום
10	11	12	10	11	12	משרדיות
7	9	10	7	9	10	תקשורת
7	6	5	7	6	5	ביטוח
8	10	9	8	10	9	עמלות
1	1	2	1	2	2	שכר חברי דירקטוריון והחזר
2	2	2	2	2	2	הוצאות לדירקטורים
17	13	16	18	14	19	הדרכה והשתלמויות
						אחרות
154	161	161	157	160	161	

באור 27 - הפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות

סכומים מדווחים

א. ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
31	70	59	44	81	72	מיסים שוטפים - בגין שנת החשבון
-	3	-	1	3	(1)	בגין שנים קודמות
31	73	59	45	84	71	סך הכל מיסים שוטפים
29	9	(15)	29	9	(15)	מיסים נדחים - בגין שנת החשבון
-	-	-	-	-	-	בגין שנים קודמות
29	9	(15)	29	9	(15)	סך הכל מיסים נדחים
60	82	44	74	93	56	סך כל הפרשה למיסים על ההכנסה

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 27 - הפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות (המשך)

סכומים מדווחים

ב. התאמה בין סכום המס התאורטי שהיה חל אילו הרווח מפעולות רגילות היה מתחייב במס לפי שיעור המס הסטטוטורי החל על בנק ישראל, לבין הפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות כפי שנזקפה בדוח רווח והפסד:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
40.65%	38.53%	36.80%	40.65%	38.53%	36.80%	שיעור המס הסטטוטורי החל על בנק ישראל סכום המס על בסיס שיעור המס הסטטוטורי
48	69	26	62	84	40	מס (חסכון במס) בגין: הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים הוצאות לא מוכרות בניכוי הכנסות פטורות והכנסות בשיעור מס שונה
(4)	(1)	(2)	(4)	(1)	(2)	השפעת שינוי בשיעור המס * ניצול הפסדים משנים קודמות בגינם לא נרשמו מיסים נדחים תוספת (ניכוי) בשל אינפלציה ותאום פחת
4	11	7	7	11	4	מס רווח על מס שכר, נטו מיסים בגין שנים קודמות אחרים
3	2	4	3	2	4	
-	-	-	(2)	-	-	
2	(10)	(1)	3	(14)	(1)	
4	3	2	4	3	2	
-	3	-	1	3	(1)	
3	5	8	-	5	10	
60	82	44	74	93	56	הפרשה למיסים על ההכנסה

* ראה סעיף ג ו-ד להלן.

ג. ביום 25 ביולי 2005 עבר בכנסת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 147 והוראת שעה), התשס"ה - 2005, (להלן - "התיקון"). התיקון קובע הפחתה הדרגתית של שיעור המס לחברות: בשנת 2006 חל שיעור מס של 31%, בשנת 2007 - 29%, בשנת 2008 - 27%, בשנת 2009 יחול שיעור מס של 26% ומשנת 2010 ואילך - 25%. ביום 27 ביוני 2006 פורסם ברשומות צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים), התשס"ו-2006 (להלן - "התיקון"). בעקבות התיקון שיעורי מס שכר ומס רווח החלים על מוסדות כספיים פחתו מ-17% ל-15.5%. התיקון נכנס לתוקף החל מיום 1 ביולי 2006. כתוצאה מהתיקון האמור שיעור המס הסטטוטורי אשר חל על הבנק בשנת 2006 הינו 40.65%, בשנת 2007 - 38.53%, בשנת 2008 - 36.80%, בשנת 2009 - 35.93% ומשנת 2010 ואילך יחול שיעור מס של 35.06%. המיסים השוטפים ויתרות המיסים הנדחים ליום 31 בדצמבר 2008 חושבו בהתאם לשיעורי המס החדשים כפי שנקבע בתיקון. השפעת השינוי על הדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2008 היתה 1 מיליון ש"ח (2007 - 2 מיליון ש"ח, 2006 - 3 מיליון ש"ח).

ד. ביום 6 במרס 2008 פורסם תיקון מס' 20 אשר ביטל את "חוק התיאומים" (חוק שמטרתו הייתה לנטרל את השפעות האינפלציה בחישוב ההכנסה החייבת של נישומים, כך שההכנסה שמתקבלת לאחר ביצוע ההתאמות תהיה במונחים ריאליים) החל משנת המס 2008 וזאת בשל שיעורי אינפלציה נמוכים בשנים האחרונות ומכיוון שהשפעת התיאום לאינפלציה בשיעורים כאלה שולית מעוותת ואינה מצדיקה את העלות והטרח של קיום הוראות החוק. הבנק מיישם את החוק החל מתחילת שנת 2008. השפעת אי החלת החוק בעקבות התיקון על תוצאות פעולות הבנק לשנת 2008, הינה הקטנת הרווח הנקי בסך של 17.2 מיליון ש"ח. כמו כן, במסגרת התיקון האמור תוקנו הגדרות "רווח" ו-"שכר" בחוק מע"מ. על פי ההגדרות החדשות מס רווח יחושב לאחר ניכוי מס שכר והגדרת שכר לצורך חישוב מס שכר תכלול גם את תשלום חלק המעביד בגין דמי ביטוח לאומי. השפעת תיקון ההגדרות הנ"ל על תוצאות הבנק לשנת 2008 הינה גידול ברווח הנקי (לאחר השפעת המס) בסך של כ-2.1 מיליון ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 27 - הפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות (המשך)

סכומים מדווחים

- ה. לבנק שומות סופיות עד וכולל לשנת המס 2004. לחברות מאוחדות שומות סופיות (או הנחשבות כסופיות) עד וכולל שנת המס 2003, למעט חברה מאוחדת אחת לה הוצאו שומות סופיות עד וכולל לשנת המס 2006.
- ו. הבנק ושתי חברות מאוחדות שלו הינן חברות שקופות לחלוטין לצורכי מס ולפיכך, הכנסותיהן ו/או תקבוליהן ו/או הוצאותיהן תחשבה כהכנסותיו ו/או תקבוליו ו/או הוצאותיו של בנק אגוד. בהתאם להסדר לא תהא כל פעילות שהיא בחברות כאמור, למעט הנפקת ו/או מכירת כתבי ההתחייבות הנדחים לבנק אגוד. מכאן לא תיווצר לחברות המאוחדות כל הכנסה חייבת או הפסד לצורכי מס מסוג שהוא. כמו כן, החברות המאוחדות לא יהיו רשאיות להחזיק נכסים או התחייבויות למעט כתבי ההתחייבות הנדחים ו/או פקדון. החברות המאוחדות לא תבצענה כל פעילות שהיא, כמו כן, לא תרכוש כתבי התחייבות נדחים בבורסה בישראל.
- ז. במסגרת ביקורת שנערכה על ידי רשות המיסים (מחלקת ביקורת מע"מ) בחברה בת של הבנק - אגוד מערכות בע"מ, חברה פרטית העוסקת במתן שירותים בתחום המחשוב לבנק (להלן - ה"חברה"), התנהלה חקירה בהקשר של החברה כעוסק לצרכי מע"מ. ביום 18 ביוני 2008 התקבלה בחברה שומת מס עסקאות לתקופות חיוב ספטמבר 2005 עד מרס 2008. במסגרת השומה נטען כי החברה מסרה ציוד (חומרה ותוכנת מחשבים) לבנק והוסף מס עסקאות בגובה היתרה להפחתה של מס התשומות שנתבע עם רכישת הציוד בתוספת 10% והפרשי הצמדה וריבית (כ-7 מיליון ש"ח). ביום 17 ביולי 2008 הגישה החברה השגה על השומה הנ"ל. להערכת ההנהלה, בהתבסס על הערכת יועציה המשפטיים של החברה, סיכויי ההשגה הם סבירים. יובהר כי מכיוון שמדובר בהפרשי עיתוי, הרי שגם אם ההשגה תדחה, לא צפויה לכך השפעה מהותית על תוצאות פעילות החברה והבנק.

ח. יתרות של מיסים נדחים, לקבל נטו, בגין:

מאוחד			
31 בדצמבר 2007		31 בדצמבר 2008	
שיעור מס ממוצע	יתרה במיליוני ש"ח - ב %	שיעור מס ממוצע	יתרה במיליוני ש"ח - ב %
35.06	43	35.06	55
36.30	10	35.93	11
36.80	29	35.93	31
35.06	(1)	35.06	(2)
38.53	(20)	35.93	(12)
36.80	2	35.93	1
36.80	(3)	35.93	(1)
	60		83

עודף עתודה לפיצויי פיטורין ופנסיה על היעודה
הפרשות לחופשה ומענקי יובל
הפרשה ספציפית לחובות מסופקים
התאמת נכסים לא כספיים בני פחת
ניירות ערך
רווח ממכירה לבעל שליטה בחברה מאוחדת
(כנגד קרן הון בחברה מאוחדת)
אחרים
סך הכל

הבנק			
31 בדצמבר 2007		31 בדצמבר 2008	
שיעור מס ממוצע	יתרה במיליוני ש"ח - ב %	שיעור מס ממוצע	יתרה במיליוני ש"ח - ב %
35.06	43	35.06	55
36.30	10	35.93	11
36.80	29	35.93	31
35.06	(1)	35.06	(2)
38.53	(13)	35.93	(8)
36.80	2	35.93	1
36.80	(3)	35.93	(1)
	67		87

עודף עתודה לפיצויי פיטורין ופנסיה על היעודה
הפרשות לחופשה ומענקי יובל
הפרשה ספציפית לחובות מסופקים
התאמת נכסים לא כספיים בני פחת
ניירות ערך
רווח ממכירה לבעל שליטה בחברה מאוחדת
(כנגד קרן הון בחברה מאוחדת)
אחרים
סך הכל

מימוש המיסים הנדחים מבוסס על תחזית של קיום הכנסות המתחייבות במס בעתיד הנראה לעין.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 28 - רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים

סכומים מדווחים

ההרכב:

הבנק			מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
-	-	-	29	-	-	רווח ממכירת קופות גמל, ראה באור 5 ה
-	-	-	33	-	-	רווח ממכירת קרנות נאמנות, ראה באור 5 ד
-	-	*	-	1	*	רווח ממכירת חברה כלולה, ראה באור 5 ו
-	5	-	-	5	-	רווח מהסדר בגין חלק הבנק בדמי ניהול ⁽¹⁾
-	(2)	-	-	(2)	-	הפסד מירידת ערך בנינים
-	2	-	-	2	-	רווח ממכירת בנינים וציוד
-	5	*	62	6	*	רווח לפני מיסים
-	3	*	20	3	*	מיסים שוטפים
-	2	-	42	3	-	רווח לאחר מיסים
41	1	-	-	-	-	חלק הבנק ברווח מפעולות בלתי רגילות של חברות מוחזקות
41	3	*	42	3	*	רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים

* סכומים נמוכים מ- 500 אלפי ש"ח.

(1) רווח בסך של 5 מיליון ש"ח אשר נבע מהסדר אליו הגיע הבנק לפיו קיבל סכום חד פעמי בגין חלקו בדמי הניהול המתייחסים לקופות גמל אשר נמכרו ע"י קבוצת בנק לאומי.

באור 28 א - רווח למניה רגילה

סכומים מדווחים

ההרכב:

מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			
79	123	54	רווח בסיסי
42	3	* -	רווח נקי מפעולות רגילות
121	126	54	רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים
121	126	54	סך הכל רווח נקי המיוחס לבעלי המניות הרגילות של הבנק
79	123	54	רווח מדולל
42	3	* -	רווח נקי מפעולות רגילות
121	126	54	רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מיסים
121	126	54	סך הכל רווח נקי המיוחס לבעלי המניות הרגילות של הבנק

מאוחד			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			
55,213	58,872	58,872	ממוצע משוקלל של מספר מניות
404	-	-	ששימש בחישוב הרווח הבסיסי
55,617	58,872	58,872	אופציות שמומשו למניות במהלך השנה
55,617	58,872	58,872	ממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות ששימש בחישוב הרווח המדולל

באור 29 – דיווח על מגזרי פעילות

האבחנה בין המגזרים משמשת את הנהלת הבנק לצורך קבלת החלטות על המדיניות העסקית ולניתוח התוצאות העסקיות של הבנק. אפיון המגזרים מתבסס בעיקר על פי סוגי הלקוחות ותחומי פעילות הכלולים בכל מגזר ומגזר.

פעילות הבנק מתמקדת במגזרי פעילות כמפורט להלן:

מגזר לקוחות פרטיים – מספק מגוון של שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים למשקי בית וללקוחות בעלי עושר פיננסי. כמו כן מספק המגזר שירות ללקוחות עסקיים בעלי אובליגו עד 400,000 ש"ח.

מגזר לקוחות עסקיים – המגזר מספק מגוון שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים ללקוחות עסקיים אשר קבלת אשראי מהווה את תחום פעילותם העיקרי, מחברות גדולות במשק ועד לקוחות עסקיים בעלי אובליגו מעל 400,000 ש"ח.

מגזר יהלומים – המגזר כולל לקוחות הפועלים בענף היהלומים אשר רובם חברים בבורסת היהלומים ברמת גן.

מגזר ניהול פיננסי - כולל את פעילות הבנק על חשבון עצמו בתחום ניירות הערך, ניהול נכסים והתחייבויות, ניהול סיכונים השוק והנזילות, פעילות חדרי עסקות של הבנק ופעילות החברה המאוחדת אגוד השקעות וייזום (א.ש.י) המהווה את זרוע ההשקעות הריאליות של הבנק.

אחרים והתאמות - המגזר כולל פעילויות אשר לא ניתן לשייכם באופן ספציפי למגזרים.

להלן הכללים העיקריים שיושמו בחלוקת תוצאות הפעילות בין המגזרים השונים:

רווח מפעילות מימון – במגזרים בהם הפעילות מתמקדת בלקוחות נכלל בסעיף זה מרווח פיננסי על ההלוואות/פקדונות של הלקוחות. המרווח מחושב ככלל מעל מחיר מעבר המייצג את עלות המקורות בהתאם למשך חיים ממוצע ובהתייחס לאפיקי ההצמדה הרלוונטי. כן כלולה בסעיף זה ריבית חסרת סיכון על ההון המשוקלל המחושב לצורך תשואה על ההון העצמי המיוחס למגזר. ההון העצמי מיוחס על בסיס נכסי הסיכון המשויכים לכל מגזר.

הכנסות תפעוליות ואחרות – מיוחסות למגזר אליו משתייך הלקוח.

הפרשה לחובות מסופקים – ההפרשה לחובות מסופקים נזקפת למגזר אליו משתייך הלקוח אשר כנגד חבותו נרשמה ההפרשה.

הוצאות תפעוליות ואחרות – ההוצאות הישירות מיוחסות למגזר הספציפי, יתרת ההוצאות מיוחסות על סמך פרמטרים המבוססים על אומדנים שונים.

מיסים על ההכנסה – ההפרשה למס על התוצאות העסקיות של כל מגזר פעילות חושבה על פי שיעור המס האפקטיבי, למעט במקרים מסוימים בהם ניתן לבצע ייחוס ספציפי.

תשואה להון – מהווה את היחס שבין הרווח הנקי של כל אחד מהמגזרים לבין ההון העצמי המוקצה למגזר. ההון העצמי המוקצה למגזר הינו מכפלה של יחס ההון הראשוני ביתרות הממוצעות היחסיות של רכיבי סיכון במגזר.

יש לציין כי מודל הנתונים המשמש לצורכי הדיווח על תוצאות מגזרי פעילות של הבנק הינו בתהליך מתמשך של טיוב הנתונים, ובהתאם חל מעת לעת סיווג מחדש של התוצאות במידת האפשר (בשנת 2008 נעשה סיווג מחדש של תוצאות 2007 בלבד. תוצאות 2006 לא סווגו מחדש עקב חוסר בזמניות הנתונים). בשנת 2007 החל פרויקט יישום מערכת מגזרי פעילות אשר הסתיים ברובו בסוף שנת 2008. המערכת מאפשרת קליטת נתונים אוטומטית ממערכות המידע ומנתוני החשבונות תוך בקרת תהליכים וניתוח נתונים. תוצאות שנת 2008 מבוססות ברובן על מערכת זו מהיבט קליטת הנתונים אוטומטית ממערכות המידע. מערכת זו תתמוך גם בטיוב הנתונים בעתיד. במקביל, הבנק נמצא בעיצומו של תהליך קליטת מערכת בח"ן (בנקאי, חשבונאי, ניהולי) – מערכת של בנק לאומי הכוללת, בין השאר, את התאמת נתוני מערכות המידע לנתוני הספרים החל מרמת העסקה.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 29 - דיווח על מגזרי פעילות (המשך)

סכומים מדווחים

מידע על מגזרי פעילות במאוחד

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007 *						לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008					
מגזר לקוחות פרטיים	מגזר עסקי	מגזר יהלומים	מגזר ניהול פיננסי	מגזר סכומים שלא הוקצו והתאמות	סך הכל	מגזר לקוחות פרטיים	מגזר עסקי	מגזר יהלומים	מגזר ניהול פיננסי	מגזר סכומים שלא הוקצו והתאמות	סך הכל
במיליוני ש"ח						במיליוני ש"ח					
204	261	52	96	-	613	205	297	49	**29	-	580
-	17	-	(17)	-	-	-	18	-	(18)	-	-
122	131	16	14	-	283	123	118	14	(5)	1	251
-	-	-	-	-	-	-	(2)	-	2	-	-
326	409	68	93	-	896	328	431	63	8	1	831
15	15	50	-	-	80	9	61	24	-	-	94
286	245	26	40	2	599	309	253	24	41	2	629
25	149	(8)	53	(2)	217	10	117	15	(33)	(1)	108
10	65	(3)	21	-	93	5	61	8	(18)	-	56
15	84	(5)	32	(2)	124	5	56	7	(15)	(1)	52
-	-	-	(1)	-	(1)	-	-	-	2	-	2
15	84	(5)	31	(2)	123	5	56	7	(13)	(1)	54
2	1	-	1	(1)	3	-	-	-	-	-	-
17	85	(5)	32	(3)	126	5	56	7	(13)	(1)	54
6.6%	9.0%	(4.1%)	14.7%	-	8.1%	1.9%	5.6%	6.0%	(4.4%)	-	3.4%
5.8%	8.9%	(4.1%)	14.1%	-	7.9%	1.9%	5.6%	6.0%	(4.4%)	-	3.4%
4,384	12,152	2,370	11,471	539	30,916	4,773	13,712	1,866	12,133	335	32,819
-	-	-	19	-	19	-	-	-	16	-	16
13,295	14,074	287	924	504	29,084	15,464	13,116	285	2,290	(1)	31,154
3,246	12,119	1,480	2,827	-	19,672	3,495	12,733	1,448	3,983	-	21,659
6,167	25,869	36	-	-	32,072	7,045	21,456	23	-	-	28,524
728	715	-	-	-	1,443	402	660	-	-	-	1,062
51	153	37	-	-	-	58	190	39	-	-	-
124	51	3	-	-	-	123	36	3	-	-	-
29	74	12	-	-	-	24	89	7	-	-	-
204	278	52	-	-	-	205	315	49	-	-	-

רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

הכנסות תפעוליות ואחרות:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

סך כל ההכנסות

הפרשה לחובות מסופקים

הוצאות תפעוליות ואחרות

- מחיצוניים

רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מיסים

הפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות

רווח (הפסד) מפעולות רגילות לאחר מיסים

חלקו של הבנק ברווחים מפעולות רגילות של חברות מוחזקות

רווח נקי (הפסד) מפעולות רגילות

רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים

רווח נקי (הפסד)

תשואת הרווח הנקי להון

תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות להון

יתרה ממוצעת של נכסים מזה: השקעות בחברות כלולות

יתרה ממוצעת של התחייבויות

יתרה ממוצעת של נכסי סיכון

יתרה ממוצעת של ניירות ערך

יתרה ממוצעת של ניירות ערך מנוהלים

מרכיבי הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

מרווח מפעילות מתן אשראי

מרווח מפעילות קבלת פקדונות

אחר

סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

* סווג מחדש.

** כולל ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני בסך 52 מ' ש"ח

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 29 - דיווח על מגזרי פעילות (המשך)

מידע על מגזרי פעילות במאוחד (המשך)

לשנה שנכתימה ביום 31 בדצמבר 2006					
מגזר לקוחות פרטיים	מגזר עסקי	מגזר יהלומים	מגזר ניהול פיננסי	סכומים שלא הוקצו והתאמות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
194	237	55	53	-	539
-	18	-	(18)	-	-
118	112	17	18	-	265
-	(2)	-	2	-	-
312	365	72	55	-	804
15	37	30	-	-	82
273	232	23	38	3	569
-	-	-	-	-	-
24	96	19	17	(3)	153
11	45	9	8	1	74
13	51	10	9	(4)	79
-	-	-	-	-	-
13	51	10	9	(4)	79
34	7	-	1	-	42
47	58	10	10	(4)	121
18.5%	7.6%	8.6%	5.0%	-	8.6%
4.9%	6.7%	8.6%	4.4%	-	5.6%
4,058	10,815	2,372	7,592	595	25,432
-	-	-	44	-	44
12,026	11,707	270	464	364	24,831
3,269	9,912	1,557	2,871	-	17,609
-	-	-	-	-	-
5,453	24,864	28	-	-	30,345
49	139	40	-	-	-
116	44	3	-	-	-
29	72	12	-	-	-
194	255	55	-	-	-

רווח (הפסד) מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

הכנסות תפעוליות ואחרות:

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

סך כל ההכנסות

הפרשה לחובות מסופקים

הוצאות תפעוליות ואחרות

- מחיצוניים
- בינמיגזרי

רווח (הפסד) מפעולות רגילות

לפני מיסים

הפרשה למיסים על הרווח

מפעולות רגילות

רווח (הפסד) מפעולות רגילות

לאחר מיסים

חלקו של הבנק ברווחים

מפעולות רגילות של חברות מוחזקות

רווח נקי (הפסד) מפעולות רגילות

רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות

לאחר מיסים

רווח נקי (הפסד) *

תשואת הרווח הנקי להון

תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות להון

יתרה ממוצעת של נכסים

מזה: השקעות בחברות כלולות

יתרה ממוצעת של התחייבויות

יתרה ממוצעת של נכסי סיכון

יתרה ממוצעת של נכסי קופות גמל וקרנות נאמנות

יתרה ממוצעת של ניירות ערך

מנהלים

מרכיבי הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

מרווח מפעילות מתן אשראי

מרווח מפעילות קבלת פקדונות

אחר

סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

מנוהלים

מרכיבי הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

מרווח מפעילות מתן אשראי

מרווח מפעילות קבלת פקדונות

אחר

סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

מנוהלים

מרכיבי הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:

מרווח מפעילות מתן אשראי

מרווח מפעילות קבלת פקדונות

אחר

סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

מנוהלים

* כולל רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מיסים בגין מכירת פעילות קרנות הנאמנות וקופות הגמל: במגזר לקוחות פרטיים - 34 מיליון ש"ח. במגזר העסקי - 7 מיליון ש"ח.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 30 - נתונים בערכים נומינליים היסטוריים לצורכי מס - הבנק

- א. כללי חשבונאות ששימשו להצגת נתונים בערכים נומינליים היסטוריים לצרכי מס:
 1. דוחות כספיים אלה נערכו על בסיס העלות ההיסטורית.
 2. דוחות כספיים אלה כוללים את נתוני הבנק ושתי חברות בת המהוות תאגידי עזר שלו.
 3. דוחות כספיים אלה אינם כוללים הפרשות לירידת ערך בגין רכוש קבוע.

ב. מאזן נומינלי ליום 31 בדצמבר

2007	2008	
במיליוני ש"ח		
		נכסים
4,710	5,146	מזומנים ופקדונות בבנקים
7,907	6,778	ניירות ערך
-	10	ניירות ערך שנשאלו
17,436	18,468	אשראי לציבור
443	463	השקעות בחברות מוחזקות
299	329	בנינים וציוד
1,008	3,109	נכסים אחרים
<u>31,803</u>	<u>34,303</u>	סך כל הנכסים
		התחייבויות והון
27,605	28,817	פקדונות הציבור
516	177	פקדונות מבנקים
2	1	פקדונות הממשלה
474	389	כתבי התחייבות נדחים ותעודות פקדון
1,654	3,382	התחייבויות אחרות
<u>30,251</u>	<u>32,766</u>	סך כל ההתחייבויות
1,552	1,537	הון עצמי
<u>31,803</u>	<u>34,303</u>	סך כל ההתחייבויות והון

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008

באור 30 - נתונים בערכים נומינליים היסטוריים לצורכי מס - הבנק (המשך)

ג. דוח רווח והפסד לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר

2006	2007	2008	
במיליוני ש"ח			
520	586	549	רווח מפעילות מימון לפני
81	80	93	הפרשה לחובות מסופקים
			הפרשה לחובות מסופקים
439	506	456	רווח מפעילות מימון לאחר
			הפרשה לחובות מסופקים
			הכנסות תפעוליות ואחרות
212	231	236	עמלות תפעוליות
19	27	(5)	רווח מהשקעה במניות, נטו
4	6	4	הכנסות אחרות
235	264	235	סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות
			הוצאות תפעוליות ואחרות
321	336	356	משכורות והוצאות נלוות
80	92	102	אחזקה ופחת בנינים וציוד
154	161	161	הוצאות אחרות
555	589	619	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
119	181	72	רווח מפעולות רגילות לפני מיסים
59	84	44	הפרשה למיסים על הרווח
60	97	28	מפעולות רגילות
			רווח מפעולות רגילות לאחר מיסים
			חלקו של הבנק ברווחים, נטו
23	26	28	מפעולות רגילות של חברות מוחזקות
			לאחר השפעת המס
83	123	56	רווח נקי מפעולות רגילות
41	7	-	רווח מפעולות בלתי רגילות
124	130	56	לאחר מיסים
			רווח נקי

באור 30 - נתונים בערכים נומינליים היסטוריים לצורכי מס - הבנק (המשך)

ד. דוח נומינלי על השינויים בהון העצמי

סך הכל הון עצמי	דיבידנד שהוצע לאחר תאריך המאזן	עודפים	הטבות בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן	תקבולים בגין אופציות	הון מניות ופרמיה במיליוני ש"ח	
1,181	-	855	22	13	33	258	יתרה ליום 1 בינואר 2006
210	-	-	-	-	(26)	236	מימוש אופציות למניות
-	-	-	-	-	(7)	7	אופציות שפקעו
1	-	-	1	-	-	-	הטבות בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות (1)
(3)	-	-	-	(3)	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן
37	-	-	-	37	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה שסוגו מחדש לדוח רווח והפסד
(16)	-	-	-	(16)	-	-	השפעת המס המתייחס
124	-	124	-	-	-	-	רווח נקי בשנת החשבון
-	100	(100)	-	-	-	-	דיבידנד מוצע
1,534	100	879	23	31	-	501	יתרה ליום 31 בדצמבר 2006
2	-	-	2	-	-	-	הטבות בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות (1)
(73)	-	-	-	(73)	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן
47	-	-	-	47	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה שסוגו מחדש לדוח רווח והפסד
12	-	-	-	12	-	-	השפעת המס המתייחס
130	-	130	-	-	-	-	רווח נקי בשנת החשבון
(100)	(100)	-	-	-	-	-	דיבידנד ששולם
1,552	-	1,009	25	17	-	501	יתרה ליום 31 בדצמבר 2007
(1)	-	-	(1)	-	-	-	הטבות בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות (1)
(150)	-	-	-	(150)	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן
38	-	-	-	38	-	-	התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה שסוגו מחדש לדוח רווח והפסד
42	-	-	-	42	-	-	השפעת המס המתייחס
56	-	56	-	-	-	-	רווח נקי בשנת החשבון
1,537	-	1,065	24	(53)	-	501	יתרה ליום 31 בדצמבר 2008